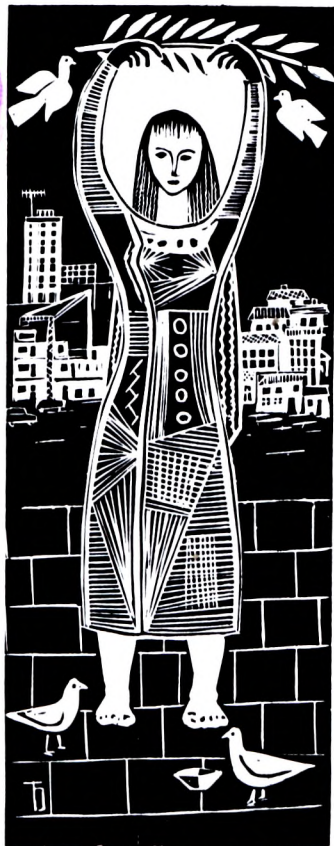

Bárányai művelődés

1974

JÚLIUS

2. SZÁM

BARANYAI MŰVELŐDÉS

A BARANYA MEGYE TANÁCSA V. B.
MŰVELŐDÉSÜGYI OSZTÁLYA KIADVÁNYA

A Szerkesztő Bizottság:

Antal Gyula főszerkesztő
Bárdi László
Leikauf Tibor műszaki szerkesztő
Lippenszky István
Nágel Lajos képszerkesztő
Pákolitz István
Timár Irma
Dr. Vargha Károly

A szerkesztőség címe:

Baranya megye Tanácsa V. B.
Művelődésügyi Osztálya
7601 Pécs Pf.: 121
A kiadásért felel:

Bernics Ferenc

AJANLÁS

Április 4. hazánk legnagyobb nemzeti ünnepe, betetőzése és diadala egy ország több évszázados szabadságharcainak, forradalmi mozgalmainak. Méltó megünneplése kiemelt feladataink közé tartozik.

A Baranyai Művelődés az ünnepek előkészítésében kíván módszertani segítséget nyújtani. Célunk, hogy az iskolai és a közművelődési felszabadulási rendezvények legyenek az ünnephez méltóak. Szolgálják 3 évtizedes fejlődésünk országos és helyi eredményeinek tudatosítását, a jelen feladataira való mozgósítást és a jövő feladatainak bemutatását.

Kiváló lehetőséget nyújt a 3 évtizedes fejlődés jelenhez kapcsolásához az a tény, hogy felszabadulásunk 30. évfordulója időben csaknem egybeesik pártunk XI. kongresszusával. Kívánjuk, hogy e két esemény hozzon pezsgést az iskolákba és közművelődési intézményekbe. Legyen nemes erőpróbája annak, hogy nevelők, ifjúsági vezetők, népművelők milyen tartalommal, érzelmi hatással, milyen ötletesen és milyen eredményesen használják fel nevelő munkájukban az élet adta történelmi és jelenkori tényeket.

E sokrétű, gazdag munka segítésének szándékával bocsátjuk útjára segédanyagunkat, bízunk abban, hogy nevelők és népművelők eredménnyel forgatják és kama-toztatják munkájukban.

Szerkesztő Bizottság

DR. GALABÁR TIBOR:

KÖSZÖNTJÜK ÁPRILIS NEGYEDIKÉT

Minden nemzetnek megvannak a „pirosbetűs” ünnepei. Ezek az ünnepek egy-egy nagy történelmi cseményhez, nemzeti sorsfordulóhoz kapcsolódnak.

Nekünk, magyaroknak is megvannak a magunk ünnepei és ezek közül egyik legjelentősebb április 4-e, hazánk felszabadulásának évfordulója.

1945-öt írtunk, Baranyában már 4 hónapja új élet kezdődött, Pesten megindult az első villamos, de nyugati határainkon még égtek a falvak, még a halál kószált.

Április 4-e volt, a régvárt tavasz, amikor az egész országot bejárta a hír: hazánk területéről kiverték az utolsó fasiszta hordát és Magyarország területe felszabadult.

Ezen a tavaszon végre hazánkban is szabadon lélegezhetett fel az Ember. Az Ember, akit éveken át csak kínoztak, akire házát rágyújtották, és aki évekig nem látott mást maga körül csak azt, hogy a füst és korom árnyékában pusztul az élet, pusztul minden, ami szép.

Éreztük akkor, hogy valami nagy dolog kezdődik, valami, ami számunkra szebb, szabadabb és gazdagabb életformát biztosít.

Ezen a tavaszi, áprilisi napon a szovjet hősök segítségével eldőlt évezredes perünk.

A per egyik oldalán a sokat szenvedett, külső és belső elnyomók által kizsákmányolt magyar nép állt, és ez a nép vádolt. Vádolta az ország urait a rázúdított kínokért és nyomorúságért, szellemi sötétségért. Vádolta az urakat, hogy a magyar népet megfosztotta hazájától, hogy a haza fogalmát és annak javait kisajátította az úri osztály tagjai számára.

A másik oldalon állt az úri rend.

A történelem e nagy perünkben igazságot szolgáltatott, igazságot a népnek, a kismizetteknak.

A történelem ezen ítéletét hajtotta végre a dicső szovjet hadsereg, amikor felszabadította hazánkat, szétzúzta az ezeréves úri állam délibábját és megteremtette a lehetőséget egy szabad, független népi hatalom létrehozására.

De a történelmi igazságszolgáltatás végrehajtásához a szovjet emberek tízezreinek a legdrágábbat, a saját életüket kellett feláldozniuk. Virágzó fiatal életüket azért, hogy e földön is a vádlottak padjára kerüljön a gonoszság, az embertelenség, a kizsákmányolás.

Népünk szívében örökké él a hála és az emlékezés azokra a harcosokra, akiknek a sors a magyar földet juttatta örök nyughelyül.

3 évtized telt el 1945. április 4-e óta. A harci gépek szántotta magyar földön új élet sarjadt, új hatalom született, amelyben a döntő szó a népé, a vezető szerep a forradalmi munkásosztályé.

A 3 és az 5 éves tervek során erős szocialista ipar és nagyüzemi mezőgazdaság született. Hazánk különböző tájain megszokottá vált a gyárak füstölgő kéménye, a duruzsoló dinamó és az esténként fényárban úszó erömű. A magyar ugart pedig nagyteljesítményű géprendszerek hasítják. Szép lett ez az ország, olyan, amilyenről Ady így jövendölt:

„Bennünk egy szép ország rejtőzik,
mint gim a fekete csalitban.”

Új rend született itt, amely mind szebbé formálja a jelent, és amely élénk tárja az ígéretes jövőt.

Április 4-én, legnagyobb nemzeti ünnepünkön, népünk felszabadítására emlékezve, évről évre számba vesszük a megtett út történelmi tanulságait. Újból és újból felidézük, milyen történelmi fordulatot jelent ez a nap népünk életében, országunk fejlődésében, lévén kiinduló forrása mindazoknak a vívmányoknak, amelyeket a társadalmi haladás útján a nép anyagi, szociális, kulturális felemelkedésében az elmúlt csaknem három évtizedben elértünk.

Évszázados elmaradottságból való kiút szakadatlan keresésére, olykor céltalannak látszó küzdelmek után tett pontot ez a nap. Belőle fakad nemzeti függetlenségünk, a néphatalom, a szocialista ipar és mezőgazdaság, a dolgozó ember megváltozott élete, hazánk nemzetközi tekintélye.

Általános érvényű tanulsága a felszabadulással kezdődött történelmi folyamatnak, hogy fejlődésünk alapvető feltétele a testvéri szövetség a Szovjetunióval, a világ első szocialista államával. Az elmúlt évtizedek során megtanultuk azt is, hogy a Szovjetunióban ne csak a felszabadítót tiszteljük, hanem az önzetlen, segítő barátot, harcostársat és szövetségest.

Ha lehet a tanulságot fontosságuk szerint rangsorolni, közöttük kétségtelenül a legfontosabb: internacionalista szövetségünk a Szovjetunióval. A tények sokasága bizonyítja, hogy ez mindig kiállta a próbát, s népünk mindig biztosan támaszkodhatott és támaszkodhat erre.

Az is nagy tanulsága felszabadulásunk utáni történelmünknek, hogy ha a felszabadult nép kezébe veszi sorsának irányítását, helyes politikai vezetéssel csodálatos dolgokat művelhet az építésben, a kultúrában, az élet szebbé, gazdagabbá tételében.

Történelmi vívmányaink elválaszthatatlanok a kommunista párt ihlető, szervező, irányító és lelkesítő tevékenységétől. Népünk a munkásosztály pártja révén jutott el a történelmi cselekvés lehetőségének felismeréséhez, a tettek programjához. Ez a program mutatta és mutatja ma is, mi az, amit tenni kell, ami előre viszi a társadalmat, a nép álmainak beteljesülését.

Az ünneplés a mi felfogásunkban nemcsak pusztán emlékezés, hanem mindenkéltől az évforduló szellemének, eszméinek megvalósítását jelenti, ezért vesszük számba az ünneplés fényében mai feladataink teljesítését.

Az idén is épp úgy, mint a korábbi években a szocialista építés újabb sikereinek jegyében ünnepelhetjük felszabadulásunk évfordulóját.

Eredményesen folyik a Párt nagy országépítő programjának, határozatainak megvalósítása. Pártunk határozott politikai vonalvezetése, vezető szerepének érvényesülése új lendületet adott minden területen a munkának. A gazdasági, a politikai, a kulturális életet, a kiegyensúlyozott és lendületes fejlődés jellemezte. Ingadozás nélkül haladunk megkezdett utunkon és töretlenül folytatjuk a marxizmus-leniniz-

mus elvein alapuló, az élet, a gyakorlat által igazolt politikánkat, mert ez felel meg adottságainknak, a jövőben elérendő céljainknak.

Pártunknak még nem volt olyan kongresszusa, amelynek eredményes előkészítéséhez kedvezőbbek lettek volna a belső és külső feltételek, mint amilyenek a XI. kongresszus előkészítésének időszakában.

Felelősségteljes, nagy munka vár ránk, a szocializmus és a béke minden meggyőződéses hívére a párthatározatok megvalósításában. A feladatok hatalmasak, de az elérhető cél nagy és ígéretes.

A szocializmus megvalósításában a legnagyobb szerepe a gazdasági építőmunkának van. A legutóbbi éveknél az előzőeket is túlhaladó eredménye, hogy a gazdasági növekedés és a nemzeti jövedelem ütemének valamelyest gyorsabbá válásával együtt a termelés bővülése – most már tartósan – csaknem teljes egészében a munka termelékenységének emelkedéséből adódik.

Az ipar nemcsak teljesítette, hanem túlteljesítette a tervét, gyors léptekkel halad a technikai és műszaki színvonal korszerűsítése útján. Iparunk színvonala sok tekintetben már nemcsak eléri, hanem egyes helyeken meg is haladja az élenjáró ipari országok színvonalát. Erről tanúskodnak a megye és a város más ipari létesítményeiben végrehajtott korszerűsítések.

Legalább ilyen szembetűnőek szocialista mezőgazdaságunk eredményei.

Országútjainkon nem kell hosszú ideig haladni, hogy találkozzunk egy-egy gyárjellegű mezőgazdasági üzemmel. Földjeinket nagy teljesítményű zárt géprendszerek munkálják. A mezőgazdaság technikai és műszaki színvonala az időnként ránkötörő súlyos aszályok ellenére is – néhány termékfajta kivételével – kiemelkedő eredményeket biztosít. Nem kell hosszú időre visszatekintenünk, amikor a termelőszövetkezeti mozgalom a kezdet nehézségeivel küszködött, és ma már a magasabbrendű termelési-gazdálkodási forma méltó reprezentánsa.

Szocialista népgazdaságunk szilárdsága, gyorsütemű fejlődése biztos alapot jelent a dolgozók anyagi, kulturális haladásához, a népjólét fokozatos növeléséhez. A bérek és jövedelmek – ha szerényen is – folyamatosan emelkednek, mind a nagyipari munkásoké, mind a különböző munkás és értelmiségi rétegeké.

A szociálpolitikai, az oktatási és kulturális ellátás javításával évről évre növekszik a béren kívüli juttatások összege.

Teljesítjük szociálpolitikai tervünket. Felépítjük a másfél évtizedre tervezett 1 millió új lakást, amelynek pécsi reprezentánsaként a Kertvárosban egy új városnegyed nő fel egyik napról a másikra. Tudjuk, hogy e területen megyénkben is még jelentős tennivalóink vannak. Úgy érezzük, erőforrásaink koncentrációjával teljesíteni fogjuk lakásépítési programunkat.

Pártunk és kormányunk politikájaként jelentkeznek a nagycsaládosok életkörülményeinek megjavítását célzó határozatok és intézkedések első eredményei. Anyagi erőforrásainkhoz mérten javítottuk a többgyermekesek családi pótlékját és népesséspolitikánkkal összefüggésben kiterjesztettük a kedvezmények körét.

Szocialista rendszerünk jellegének magasabbrendűségét és az elért eredmények értékét méginkább alátámasztja, hogy mindezt olyan körülmények között értük el, amikor a kapitalista világban mélyreható válság bontakozik ki.

Egymást érik: a pénzügyi válságok, az energiaválság, az infláció, a termelés csökkenése, a milliós sztrájkmozgalmak, amelyek lassan olyan mindennapos eseménynyé válnak a kapitalista világról szóló hírekben, akár az időjárásjelentések.

Nem a sikereink feletti önelégültség mondatja velünk az eredményeinkről szóló szavakat. És a tőkés világgal való összehasonlításunk sem kívánja feledtetni gondjainkat, problémáinkat, de ezek a szocialista élet megteremtésével együttjáró nehéz-

ségek és gondok, épp úgy velejárói kemény küzdelmeinknek, mint az eredmények és mi ezt a küzdelmet vállaltuk és vállaljuk, mint egyetlen célravezetőt.

Ez az esztendő, amikor felszabadulásunk 30. évfordulóját ünnepeljük, a párt kongresszusának éve is. Bár egészében véve nincs elmaradás a kitűzött céljaink időarányos megvalósításában, mégis kemény munkára, harcra van szükség, hogy célkitűzéseinket összességében is maradéktalanul megvalósítsuk. Amit tennünk kell, végezzük becsülettel, amit elértünk valamennyiünk érdekeit és az utánunk következő nemzedék javát szolgálja.

Amikor a szocializmus építésében megtett utunkra visszatekintünk, és olyan ígéretesnek látjuk a jövőt, egy percre sem feledjük 1945. április 4-ét, hazánk felszabadulásának történelmi sorsfordulóját.

Ismét tavasz van . . . a Hősök sírján nyílnak a tavaszi virágok. Kegyelettel és hálatelt szívvel emlékezünk a szovjet nép hős fiaira.

Az ünnepi percekben hajtsunk fejet emlékük előtt és a jövőnket építő munkánkban legyünk méltóak hősi példájukhoz.

DR. PESTI JÁNOS:

TANACSOK A FELSZABADULÁSI EMLÉKÜNNEPSÉGEK SZÓNOKAI RÉSZÉRE

A SZÓNOKLÁS ELMÉLETÉRŐL

A) *A szónoklásra való felkészülés*

A legjobb szónokok gyakorlata tanúsítja, hogy a hatásos (meggyőző és cselekvésre indító) beszéd becsületes, sokoldalú és szorgalmas *felkészülés* eredménye. Tévdenek tehát azok a szónokok, akik egy-egy alkalmi beszédük szövegét évekig nem változtatják, jóllehet a világ hatalmasat változott körülöttük.

A szónok *általános felkészülésén* azt értjük, hogy a kezdő szónoknak rendszeresen munkálkodnia kell politikai ismereteinek és általános műveltségének gyarapításán.

A *különleges felkészülés* azért fontos, mert a beszéd sikere főképp ezen fordul meg.

Ennek során pontosan *körül kell batárolni* a beszéd tárgyát és az ezzel kapcsolatos főbb kérdések körét. Ha ez sikerül, akkor a szónok megmenekül attól a veszélytől, hogy „belefullad az anyagba”. Ne feledjük: „Nem mindig az mond többet, aki sokat beszél!” Merjenek végre szónokaink tömöríteni!

A felkészülés nem nélkülözheti a *hallgatóság összetételének, ízlésének, műveltségi szintjének megismerését*. A hallgatóság mindig olyan beszédet vár, amely könnyen érthető, amely érdeklődési körébe vágó kérdéseket fejteget.

Sok időt kíván a *beszéd anyagának összegyűjtése* és a beszédmű *megszerkesztése, nyelvi megformálása*. A beszéd sikere nagymértékben függ az anyag ismeretétől, a témában való jártasságtól. A biztos tárgyi tudás megnyugtatóan hat a szónokra és a hallgatóságra egyaránt. Az akadozó, nyögdecselő előadó inkább a részvét vagy a káröröm érzéseit kelti fel a közönség soraiban. Azért is fontos a jó fellépés, a szükséges ismeretek elsajátítása, mert a szónok csak így tud a feldolgozott források adataiból szelektálni; és ez teszi lehetővé, hogy jusson energia a beszéd érthető és hatásos előadására. A szónok *sokféle forrásból* meríthet. Újságok, folyóiratok, dokumentumok, statisztikai évkönyvek, emlékbeszédek, alapvetően fontos ideológiai-politikai művek, szépirodalmi alkotások, lexikonok, a tv és rádió műsorai stb., mind-mind alkalmasak a forrás szerepére. – Az adatokat azonban nem elég fellelni, gépiesen bemagolni! Vagyis a forrásokat *alkotó módon* kell tanulmányozni; a példák, tények *lényegét* kell elsajátítanunk. Helyes, ha az adatokat *mérlegeljük*, kritikusan *értékel-*

jük, egybevetjük. Az összehasonlítás, elemzés során *tanulságokat, következtetéseket* vonunk le. Ezt már csak a saját szavainkkal fogalmazzuk meg! Nagyon fontos, hogy a meglelt adatok jól *illeszkedjenek* beszédünk szerkezetébe!

Mit írjunk ki magunknak forrásainkból? Mindenekelőtt a tanulságos *eseményeket, példákat*, a következtetésekre módot nyújtó *számot, statisztikai* adatot, néhány magvas mondatot vagy kifejezést. Az adalékok felhasználhatók *bizonyító*, vagy akár *cáfoló* érvként; ezért idézzünk mindig pontosan! Az idézetek felhasználásakor ügyeljünk arra, hogy azok *világosak, meggyőző* erejűek legyenek, s legfőképpen *találóak!*

Az adatok felhasználásának szempontjai

1. Csak *igaz* adat épüljön bele a szónoklatba! Kalinin erről ezt írja: „A legkésőbb igazság is jobb a legszebben hangzó hazugságnál.” Leninről tudjuk, hogy beszédeiben „nem került a fájdalmas kérdéseket, nem tussolta el őket; ellenkezőleg, élesen és konkrétan beszélt róluk”.

2. Fontos szerepe van a szónoki beszédben a *konkrét tényekre, a helyi eseményekre* (esetleg személyekre) való hivatkozásnak.

3. Bizonyító vagy cáfoló adataink ne bontsák meg a *beszéd tárgyának egységét!* Azaz: mellőzni kell minden olyan gondolatot, adatot, amely nem fűződik szorosan a tárgyhoz, mert ezek mellékvágányra vihetik egy-egy kérdés helyes kifejtését.

B) *A beszéd anyagának elrendezése*

A szerkesztés főbb elvei:

- Biztosítsuk a beszéd tartalmi egységét!
- Minden részegység kapcsolódjék a megelőzővel és a rákövetkezővel! Ne legyenek a szerkezetben „hézagok” és „ugrások” és „logikai bukfencek” sem!
- A részegységek tartalma ne ismétlődjék! Legyen a fogalmazásnak lendülete, folyamatossága!
- Ügyeljünk a részek közötti arányokra!
- A gondolatmenet legyen áttekinthető!
- A meggyőződésben az egyszerű érv előzze meg a súlyosabbat!

A beszéd szerkezete

A politikai jellegű beszédek általában *három* részből állnak: 1. bevezetés, 2. tárgyalás vagy bizonyítás, 3. befejezés. Mivel mindegyik résznek megvan a maga szerepe és jellege, egyik megírása sem könnyebb a többinél.

A jó bevezetés:

- rokonszenvet ébreszt a szónok iránt („megnyeri a hallgatók jóindulatát”),
- rövid, érdekes és figyelemkeltő,
- a célhoz, helyzethez és alkalomhoz illő.

Kiemelhetjük a bevezetésben a tárgy fontosságát, időszerűségét; szólhatunk arról, milyen *körülmények* bírtak rá bennünket arra, hogy a hallgatók elé álljunk. Indíthatja a szónoklatot egy *rövid történet*, egy találó *idézet*, *szólás* vagy *közmondás*.

A beszéd központi része: a *tárgyalás* vagy *bizonyítás*, voltaképpen gondolatok (*tételek*) kifejtését tartalmazza a bizonyítás és cáfolás logikai törvényei szerint. A jó szónoknak tehát jártasnak kell lennie ezekben a logikai műveletekben is.

A *befejezés* szerepe az *összefoglalás* és az *indulatgerjesztés*. „Foglald össze a beszédet – figyelmeztet Cicero –, de ne kezd újból!” Nem fordulhat elő itt olyan gondolat, amelyet a tárgyalás során fel sem vetettünk, vagy nem világítottunk meg kellőképpen. Legyen az összefoglalás úgy aktualizáló és „kitekintő”, hogy mutasson előre is (a jövő felé)! A befejezés mint tetőpontja a beszédnek, legyen valóban megindító, tette serkentő!

C) A szónok nyelve és stílusa

Mínt hogy a szónoklat olyan beszédmű, amelyet első hallásra meg akar érteni minden hallgató, arra kell törekednünk, hogy ne csak „szívvel-lélekkel”, hanem „füllel” is írjuk; azaz: a szónoklat inkább viselje magán a *beszélt* nyelv stílusjegyeit, mint írott nyelvét. A szónoklatnak tehát nemcsak értelmesnek, meggyőzőnek, hanem *szépen hangzó* is kell lennie! A *jóhangzás* vagy *zeneiség* néhány feltétele:

- A túl hosszú összetett mondatokat bontsuk szét több egyszerű mondatra!
- Kerüljük az úgynevezett „terpeszkedő kifejezéseket”! Az „*elintézésre kerül*” helyett ezt mondjuk: *elintézték* vagy *elintéztük*.
- Ügyeljünk a részek tömörségére, rövidségére! (*Ne legyen a szónoklat hosszabb 20–30 percnél!!!*)
- A tömörség ellentéte a *szószaporítás* és körülményesség könnyen megölheti a tömörségben rejlő eleveenséget!
- Nincs helye a szónoklatban a durva kifejezéseknek! („beolvas”, „jó letolta a csajokat” stb.)
- Kerüljük a „hézagtöltő”, ún. „panelemeket” a beszédben! (izé, ugye, döntően stb.)
- Ne használjuk nyakra-főre az idegen szavakat! Ezek nem teszik ünnepélyessé a szónoklatot!

Van-e ellenszer e hibákra? Van!

Állandóan tanulmányozza a szónok nyelvünk szókincsét, a szavak jelentését! Kitűnően alkalmas erre a nemrég megjelent értelmező kéziszótárunk. Érdemes gyűjteni a rokonértelmű szavakat, tisztázva jelentésüket és hangulati értéküket. Tanulmányozzuk a szavak konkrét és átvitt (képes) értelmét! Végezetül gyarapítsa minden szónok – állandóan – szókincsét és kifejezőkészségét!

Mivel lehet biztosítani a szónoki beszédek stílusának eleveenségét?

- Szavak, kifejezések stilisztikai értékű ismétlésével;
- nyomósító *jelzővel*;
- *gondolatpárbuzamokkal*;
- érdeklődést keltő *kérdéssel*;
- a közönség *megszólításával*.

Stilusunkat szemléletessé tesszük:

- költők, írók szemléletes *képei, festői* erejű szavai;
- a találó *basonlatok*;
- a *képes* értelmű szavak;
- a *közmondások* és *szólások*.

D) *Hogyan viselkedjék a szónok az előadói emelvényen?*

- Tapintattal, kellő tisztelettel és megbecsüléssel szóljon a hallgatókhoz.
- Bátran, őszintén fejezze ki a szónok meggyőződését, elkötelezettségét!
- Ne féljen a szónoki beszédmodortól! (A szónoklat eleve erősebb, „felhangoltabb” beszédet kíván.)
- Tanuljon meg bánni a hangerejével! A csendesebb, hangosabb részek jó ritmusban váltsák egymást; de ne éljünk vissza a hangerővel! Nevetséges az ordibáló szónok.
- A jó szónok ért a *beszéd ütemének*, a *hang erejének* és *magasságának* helyes ritmusú váltásához.
- Tudnia kell a szónoknak a helyes magyar *hangsúlyozás* és *hanglejtés* (dallam) szabályait elméletben és gyakorlatban egyaránt.
- A szónok *megjelenése* és *viselkedése* igazodjék az alkalomhoz és a körülményekhez! Külséjével, megjelenésével kedvező benyomást tegyen a hallgatókra. Szerényen, nyugodtan álljon a hallgatóság elé.
- Gesztusaiban és arcjátékában legyen természetes! Ne merevedjék „vigyázba”, de túlzásba se vigye a mozgást! Nevetséges az a szónok, aki állandóan hánya-veti magát, kezével a levegőbe csapkod.
- Végezetül: a mai ember nem pompás orációkat igényel, hanem egyszerű, közvetlen és meggyőződéssel mondott szavakat. Ne feledjük: az álpátosz, a hamis érzelem hamar lelepleződik; mert a hamisan mondott szó mindig hamisan cseng.

*

Néhány fontosabb mű a szónoklás elméletéről:

Rónai Béla-Kerekes László: Nyelvművelés (Tanárképző főiskolai jegyzet, Pécs, 1969.)

Rónai Béla: Anyanyelvi műveltség és beszédkultúra. (A szónokképző tanfolyam anyaga I., II. kötet. Kiadja: Az MSZMP Baranya megyei Bizottságának Propaganda és Művelődési Osztálya; Pécs, 1973.)

Terestyéni Ferenc: Nyelvtan, stílus, szónoklás (Kossuth Könyvkiadó, 1960.)

Terestyéni Ferenc: A szónoki művészetről (Ifjúkommunista XIII. (1969.) 4. (április); XIII. (1969.) 5. (május); XIII. (1969.) 6. (június); XIII. (1969.) 7. (július); XIII. (1969.) 8-9. (augusztus-szeptember); XIII. (1969.) 10. (október); XIII. (1969.) 11. (november); XIII. (1969.) 12. (december).

Rác Zoltán: Családi és társadalmi ünnepek (Kossuth Könyvkiadó, 1970.)

Fischer Sándor: A beszéd művészete (Gondolat Kiadó, Bp. 1969.)

MINTA EGY FELSZABADULÁSI UNNEPSÉG BESZÉDVÁZLATÁRA

A következőkben *mintát* adunk a felszabadulási emlékünnepekre készítendő *szónoki beszéd* megírására. Hangsúlyozzuk, hogy minden szónoki beszéd sikerét az *egyediség*, a *konkrétság* biztosítja! Általános, mindenütt elmondható szónoklat nem létezik! Az itt közölt alkalmi beszédet csupán gondolatébresztőnek szánjuk; ezért a belekomponálható tények, adatok megfogalmazásáról lemondtunk; bízva abban, hogy az ünnepek szónokai jól ismerik a hallgatóság érdeklődését és a szónoklatban említendő hely(ség) történetét.

*

Kedves Elvtársak! Barátaink!

Tisztelt Unneplő Közönség!

Megyénk (városunk , községünk : : : :) történetében felejthetetlen az 1944-es, 45-ös esztendő. Nemcsak azoknak, akik már éltek, eszméltek akkor, hanem azoknak is, akik csupán olvastak, tanultak róla.

Itt, a háborús események egykori szemtanúinak, a felszabadulást megért felnőttek és a most eszmélő gyermekeink jelenlétében emlékezzünk ismét – immár harmincadszor – szabadságunk születésnapjára! Idézzük fel 1944 eseménydús őszét, hogy mai küzdelmeinkhez adjon erőt a „fényes szelek” éveinek lendülete, hogy lelkesítsen bennünket az új rend megteremtéséért harcba indulók kamaszos-dacos tenniakarása.

1944. november 24-én Mohács térségében megkezdődött a szovjet hadsereg Baranya megyei előrenyomulása, és december 6-ra megyénk egész területéről kiszorultak a fasiszta csapatok. A Dráva menti német ellentámadás következtében később – 1945 márciusában – a megye egy része (főleg Drávaszabolcs környéke) ismét hadszíntérre lett. Baranya megye 1945 márciusában szabadult fel véglegesen. A menekülő német hordák végigpusztították a Dunántúlt, majd április 4-én a nyugati végeken is elhallgattak a fegyverek. A Vas megyei Nemesmedvesen hagyta el az utolsó német katona hazánkat. A „Szabad Nép” világgá röpítette a hírt: „Magyarország földjét nem tapossa többé egyetlen terrorlegény csizmája sem. Bukarest, Szófia, Belgrád, Varsó, Budapest diadalmas megvívása után a Vörös Hadsereg Bécs és Berlin kapuit döntögeti.”

Kedves Barátaim! Emlékezzünk meg arról is, hogyan érte meg városunk (községünk, iskolánk, üzemünk) a felszabadulást!

(Itt mondja el a szónok az 1944-45-ös események helyi vonatkozásait! Mohács-on például azt, hogy miként jött létre a dunai hídfőállás; Dél-Baranya falvaiban azt, hogy milyen mérhetetlen pusztítással járt a németek március 6-i offenzívája; Pécsen azt, hogy az üzemek, bányák munkásai a város lakóival együtt megakadályozták a kiűritési parancs teljesítését stb. NB! A hadtörténeti események részletes felidézéssel ne terheljük a hallgatóságot! Legfeljebb kisebb epizódokat meséljen el a szónok.)

A háború eseményeinek baranyai vonatkozásai után gondoljuk végig, mit hozott népünknek a felszabadulás? Visszaadt mindenekelőtt nemzeti függetlenségünket, biztosította gazdasági-társadalmi fejlődésünk lehetőségét. Három évtized távlatából megállapíthatjuk: élt is népünk ezzel a lehetőséggel; április 4-e szinte az új, második honfoglalásunkká lett.

A háború pusztításának méreteit mindannyian jól ismerjük. Tudjuk, hogy az amúgy is fejletlen iparunk harmada megsemmisült; Budapest legszebb hídjait a németek felrobbantották; a főváros lakóházai súlyosan megrongálódtak; az emberek éheztek; a föld nagy része – igaerő hiányában – műveletlen maradt; községünkben (városunkban) ember vesztette életét 1944–45-ben. Félmillió magyar állampolgár pusztult el a háborúban és a koncentrációs táborokban. Veszteségünk meghaladta az akkor 140 millió USA-ét. Lehet-e csodálkoznunk azon, ha az április 4-ét követő napokban sokan úgy vélték, hogy a háborús sebeket nem tudjuk egyhamar begyógyítani. A félelem, a kishitőség, a fásultság leküzdésére a Kommunista Párt tagjai vállalkoztak elsőül. A Párt programja alkalmas volt arra, hogy valamennyi hazafias erőt tömörítsen. A Párt vallotta: Mohács óta nem volt ilyen súlyos helyzetben az ország; – mindezek ellenére hirdette: „Lesz magyar újjászületés!”

A felszabadulást követő évek bonyolult és sokrétű feladatainak megoldása: a romok eltakarítása, a termelés megindítása, az ellátás megszervezése, a közlekedés helyreállítása – csak úgy vált lehetővé, hogy e munkákkal egyidőben népünk erkölcsileg is talpraállt, hogy önbizalmunk újjászületett. Ebben nem kis része volt a Kommunista Párt helyi (városi, községi) szervezeteinek, agitátorainak (*itt nevek is említettek*), a szocialista szellemű sajtónak, fáradhatatlan szónokainknak: Kádár Jánosnak, Aczél Györgynek, Marosán Györgynek, Darvas Józsefnek, Erdei Ferencnek, Veres Péternek – és mindazoknak, akik az új rend eljövételét, a néphatalom megszilárdíthatóságát rendületlen bizakodással hirdették. Senki sem tagadhatja azt a történelmi igazságot, hogy újjászületésünk vezetője és lendítő ereje a munkásosztály forradalmi élcsapata, a Magyar Kommunista Párt volt.

30 év távlatából is igaz a kommunistáknak az a felismerése, hogy a megújulás, a néphatalom fontos feltétele a nemzet demokratikus erőinek összefogása. Ezt a fontos szerepet vállalta a Baloldali Blokk, amelyben a Kommunista Párt, a Szociáldemokrata Párt és a Nemzeti Parasztpárt egyesült. Ez a politikai szövetség, valamint a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front adott 1948-ig kormányzást az országnak.
Elvtársak! Barátaink!

Az a fejlődés, amely hazánkban 1945 óta végbement, mindannyionk számára kézzelfogható. Ki vitatná ma már, hogy a hatalomért vívott harcunk 1948-ban végleg eldőlt: népünk önmagának dolgozik, magának építi az országot! Felsorolni is lehetetlen, hogy megyénkben (városunkban, községünkben, üzemünkben, gyárunkban, térszünkben stb. . . .) melyek a főbb gazdasági, termelési (ill. kulturális) eredményeink. Azt is nehéz előszámolni, hogy milyen jelei vannak a népünk erkölcsében, tudatában végbemenő kedvező változásoknak. (*Itt néhány „beszédés” adat következzen a helység gazdasági, kulturális fejlődéséről. A legjobb források: az üzemi és falukrónikák és a statisztikai évkönyvek. Bővebben: e cikk III. fejezetében!*)
Kedves Barátaink!

Új társadalmunk tehát épül és gazdagodik; akkor is, ha rendünket itt-ott még csak „nádtetős szocializmusnak” titulálják; akkor is, ha emberek és társadalmi rétegek nem érzik feladatukat, nem látják helyüket és szerepüket. Tagadhatatlan, hogy 1945–48 politikai-gazdasági forradalma után napjainkban a gondolkodás, a lélek, a tudat változásának cseppet sem könnyű napjait éljük. Sok kínnal, gyötrelmmel, de mégis születőben van új erkölcsi ideálunk: a szocialista ember.

Egy időben alig mertünk beszélni arról, hogy a mai valóság megváltoztatásáért folytatott harcaink során a már megoldott kérdéseket szüntelenül újak követik. Anyagi-szellemi gyarapodásunk a köznapok verejtékezésével teremthető meg, s bizony sajnáljuk is kissé, hogy életünkben alig akad idő a csendes szemlélődésre, idillikus hangulatok átélésére. Ki ne élné át azokat a kínzó gondolatokat napjainkban, hogy szocialista társadalmi rendünk nem teremődik meg könnyen, s főleg nem máról holnapra! Mélyen igaza van a költőnek, hisz érzéseit a magunkéival hitelesíthetjük:

„Elvész a régi,
fájni fog, de vesszen!
Ha eltűnik majd
a hétköznapi kín,
könnyű szívvel léphet át a gyermek
a szolgáló-ősök örülő gondjain.”

Nem kisebbítheti mai ünnepünk jelentőségét, ha e napon szólunk közös gondoljainkról, a valóban lassan szűnő „hétköznapi kínjainkról”. (*Néhány belyi adat!*) Sokan vagyunk, akik az elmúlt évtizedben néhány illúzióval leszámoltunk. Egyik illúzióink az volt, hogy a szövetkezetekben egy csapásra megteremtjük a nagyüzemi mezőgazdaságot, és ezzel párhuzamosan megszüntetjük a falu elmaradottságát, abszolút és viszonylagos értelemben egyaránt. Reméltük, hogy a szocialista tulajdonviszonyok megteremtésével mintegy automatikusan létrejön a közösségi érzés – gondolkodás gyaráinkban, üzeminkben. Most már világos előttünk, hogy e feladatok megvalósítása egy egész *történelmi korszakot* igényel; még látni-sejteni sem lehet, hány évet vagy évtizedet. Mindenesetre: falun és városon egyaránt hatalmasat változott az emberek gondolatvilága, életvitele. Ezért is hisszük, hogy valamelyest lerövidül az imént említett „történelmi korszak”. – Néhány biztató jele ennek: erősödik térszeink, üzemink belső demokratizmusa; ezrekre tehető az esti iskolákban tanuló felnőttek száma; falvainkban is új értelmet, lendületet kapott a közművelődés.

Kedves Elvtársak! Tisztelettel és hálával gondolunk ma azokra, kik városunkban (községünkben, üzemünkben) szervezői, irányítói voltak 1944–45 politikai eseményeinek.

(*Nevek, adatok!*)

Ugyancsak hálával emlékezünk meg azokról a hős katonákról, akik megyénk (városunk, községünk) védelmében estek el. Mély és el nem múló hálát érzünk a szovjet nép iránt a hallatlan áldozatokért! Soha nem feledhetjük: felszabadítónk és népforgadalmunk támogatója a Szovjetunió! – Kegyelettel emlékezünk azokra a bolgár és jugoszláv katonákra, akik Dél-Baranya községeiben életüket áldozták a fasiszmus elleni küzdelemben.

- Éljen április 4! Éljen felszabadulásunk ünnepe!
- Éljen felszabadítónk, a Szovjetunió!
- Éljen a magyar és a szovjet nép testvéri barátsága!
- Éljen a szocialista országok egysége!
- Éljen a béke!

*

A szónoki beszéd hatását növeli az érdekes, újszerű és lelkesítő hangvételű befejezés. Ezért is közlünk még – mintául – három befejezésrészletet!

A) „Most ünnepelünk. Az ünnep után a munka hétköznapijai jönnek; a szocializmus építése új tetteket kíván. A mi ünnepi fogadalmunk az legyen, hogy 25 éves

munkánk eredményeire, vívmányaira támaszkodva, erőnket nem kímélve mindent megteszünk szabad hazánk, a Magyar Népköztársaság további felvirágoztatásáért. Szilárd elhatározással és egységben haladunk tovább előre a szocializmus építésének útján, barátaink, testvéreink, a Szovjetunió, a szocialista országok népeinek oldalán. Ha ezt tesszük, akkor bizonyos, hogy a magyar népre eredményekben gazdag évek, évtizedek köszöntenek, a nemzetre szép jövő vár.

Éljen hazánk, a Magyar Népköztársaság!

Éljen felszabadítónk, a Szovjetunió!"

Népszabadság, 1970. április 4., részletesebben,

Kádár János: A szocialista Magyarorszáért c. könyvében (Kossuth Könyvkiadó 1972, 257-278. o.).

B) „Mikor földézzük ezt a napot, kiderül, hogy lassan már történelemtől beszélünk. Az ország lakossága jó felének ez a meg-nem-élt múlt olyan, mint a honfoglalás, a Rákóczi- vagy a 48-as szabadságharc vagy a Tanácsköztársaság: csak olvasott és tanult róla. A legutolsó statisztika szerint hazánk lakosságának 44 százaléka, 4 618 290 ember 29 évesnél fiatalabb. Ők nem érzik a bőrükön, mit jelent egy méces világnál az óvóhelyen kucorogni, miközben a szomszédban, vagy éppenséggel a házba becsapódik egy bomba. És ha az akkor még nem eszmélő gyerekeket is számítjuk, a mai hazai magyaroknak több mint a fele nem élt át háborút. Huszonkilenc év alatt kicserélődött hazánk lakosságának fele. Mire a századforduló eljön, s mi idősek és öregek, csukott szemünk mögött, örökre elvittük magunkkal személyes háborús emlékeinket, e nehéz korra egy olyan nemzet néz majd vissza, mely a szocializmusban nőtt föl, s mely nem ismeri a háborút.

Mit lehet ennél méltóbbat remélni a fölszabadulás évfordulóján?"

Nemes György vezércikke (az *Élet és Irodalom* 1974. április 6-i számában).

C) „A felelevenített események óta 25 esztendő telt el. Felőtt egy új generáció. Az elesett hősök, vérüket áldozó katonák iránti hála és tisztelet kötelez bennünket, hogy a felszabadulás nehéz és mégis nagyszerű időszakát minél jobban megismerjük mindazok, akik azt nem élték át. Csak így érthetik meg és érezhetik át Pécs kommunista főispánjának, dr. Boros Istvánnak 1945 júniusában, a Pécszet felszabadító és Berlinből hazatérő szovjet katonák búcsúztatásán mondott szavai őszinteségét:

„Amit Önök végrehajtottak, történelmi jelentőségű tény, amint óriási történelmi jelentőségű egymagában a Szovjetunió létezésének ténye.

Önök ugyanis nemcsak a fasiszta rablóktól és a magyar rabszolgatartóktól szabadítottak meg bennünket, megnyitva a magyar történelem egy egészen új korszakát, de be is bizonyították kézenfekvően a kételkedőknek, hogy azok az eszmék, amelyekért harcoltak, amelyekért annyi vért áldoztak, valóban igazságosak és mint ilyenek köteleznek bennünket is, hogy életünket igazságosabbá, szociálisabbá és emberibbé építsük át.”

Godó Agnes tanulmánya a Baranyai helytörténetírás 1969. 20. oldalán.

III. Minthogy a szónoklat *meggyőző* ereje nagy mértékben függ az *események, konkrét adatok, korabeli nyilatkozatok és dokumentumok* pontos ismeretétől ill. felhasználásától, hasznosnak látszik, hogy közöljük azokat a főbb monográfiákat és forráskiadványokat, amelyekből bőven meríthetnek a felszabadulási emlékbeszédek szerzői.

A) A 2. VILÁGHÁBORÚ TÖRTÉNETÉHEZ:

- A Nagy Honvédő Háború története* (1941–1945. 1–2. kötet. Bp. 1964. Zrínyi Kiadó)
Ránki György: A második világháború (Gondolat Kiadó Bp. 1974.)
Roberto Battaglia: A második világháború (Gondolat Kiadó Bp. 1965.)
Darvas József: Város az ingoványon (Szépirodalmi Könyvkiadó 1960.)

B) A FELSZABADULÁS TÖRTÉNETÉHEZ:

- Hazánk felszabadulása 1944–1945* (Zrínyi Katonai Kiadó Bp. 1970.)
Tanulmányok Pécs és Baranya történetéhez 1944–1960 (Kiadta: Pécs m. j. Városi Tanács VB Művelődési Osztálya, Pécs, 1961.)

E kötetben található tanulmányok:

1. „Az 1944–45. évi baranyai felszabadító harcok.”
2. „A nemzeti bizottságok a felszabadulás utáni állami mechanizmusban.”
3. „Az 1945. évi földbirtokreform végrehajtása Pécsen és Baranyában.”

Baranya 20 éve (Pécs, 1965). Ebben a kötetben „*Hősi harcok története*” címmel vázlatos összefoglalás tárgyalja a baranyai hadműveletek történetét.

Godó Ágnes: Baranya megye a felszabadító harcok időszakában 1944–1945. (Baranyai helytörténetírás 1969, a Baranya megyei Levéltár Évkönyve 7–24. o.)

Komanovics József: A felszabadulást követő agrárátalakulás főbb vonásai Baranyában (Baranyai helytörténetírás 1969, 25–51. o.)

Szentistványi Gyuláné: Oktatáspolitikai intézkedések 1945–1946 (Baranyai helytörténetírás 1969, 51–65. o.)

Szabados Mibályné: A Magyar Kommunista Párt Baranya megyei szervezeteinek megalkakulása és harca a demokratikus átalakulásért 1945-ben (Baranyai helytörténetírás 1969, 141–157. o.)

Baranya Margit: A baranyai mezőgazdaság helyzete a felszabadulástól a földosztásig (Baranyai helytörténetírás 1969, 267–301. o.)

Takács József: Az I. bolgár hadsereg Dráva-menti harcai a visszaemlékezések tükrében (Baranyai helytörténetírás 1970, 167–177. o.)

Fáncsy József: Adatok a Dráva-menti falvak újjáépítésének történetéhez az egykorú iratok és a sajtó alapján (Baranyai helytörténetírás 1971, 243–278. o.)

Kolta János: „Baranya” (A Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal kiadása; Pécs, 1958.) c. kötetben rövid összefoglalás található (112–118. o.) az 1944–45. év főbb eseményeiről.

Gárdos Miklós: Évfordulók 1974 (Kossuth Könyvkiadó 1973) c. kötetben „Felszabadulás” (91–96. o.)

A felszabadulás krónikája (Kossuth Könyvkiadó 1970.)

A szocializmus útján (Akadémiai Kiadó 1970.)

Donáth Ferenc: Demokratikus földreform Magyarországon 1945–1947. (Akadémiai Kiadó 1969.)

A munkásosztály az újjáépítésért 1945–1946. (Kossuth Könyvkiadó 1960.)

C) MAI VALÓSÁGUNK JOBB MEGISMERÉSÉHEZ:

Kádár János: Szilárd népi hatalom: független Magyarország (Kossuth Könyvkiadó Bp. 1958.)

Kádár János: A szocialista Magyarorszáért (Kossuth Könyvkiadó Bp. 1972.)

Aczél György: Eszméink erejével (Kossuth Könyvkiadó 1970.)

Aczél György: Kulturális és ideológiai életünk néhány időszerű kérdése (Kossuth Könyvkiadó 1968.)

Szende Béla–Misky György–Sikfői Tamásné: Az MSZMP művelődéspolitikájának megvalósulása Baranyában. (Kiadja: az MSZMP Baranya megyei Bizottságának Propaganda- és Művelődési Osztálya 1973.)

I. rész: Baranya megye közoktatásának helyzete.

II. A közművelődés helyzete Baranyában.

Nemes György: Írószemmel 1971 (Kossuth Könyvkiadó 1972) – Riportok mai életünkről.

Galgóczi Erzsébet: Nádtetős szocializmus (Szépirodalmi Könyvkiadó Bp. 1970.)

Baranya megye statisztikai évkönyve 1972 (Pécs, 1973.)

D) AZ ÉVFORDULÓVAL KAPCSOLATOS NÉPMŰVELÉSI FELADATOKRÓL:

Lemle Géza: Hogyan készülünk hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára? (Művelődési Tájékoztató 1965. január – 30–39. o.)

Déri Antal: Hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára készülünk.

(Műv. Táj. 1965. január, 7–10. o.)

BUCSKY MIHÁLY:

„TANITSUNK VÉGRE ÚJ DALLAMOKAT”

(Műsorösszeállítás általános iskolások részére)

Tanácsok a rendezéshez:

Szereplők: Két felnőtt (nagyon jó és minden szempontból hasznos lenne, ha ezt a két szerepet két fiatal pedagógus – egy férfi és egy nő, esetleg két KISZ-korú fiatal vállalná), továbbá egy 12–18 főből álló gyermekcsoport.

Az elképzelés szerint a két felnőtt nem tud szabadulni a régi emlékek keserűségétől és súlyától. Életükben ezek mindig visszatérnek, kísértenek.

Ugyanakkor ezek a nyomasztó emlékek a gyermekek számára már nem jelentenek semmit. Meg sem értik azokat. Az ő életük a felszabadult és egyre inkább szépülő ország életéhez kötődik.

Ennek megfelelő a műsor első részének ellenpontozása.

Ez az ellentmondás csak a műsor második részében oldódik fel.

Díszletezés, dekorálás nem kell, mert a műorból egyértelműen minden kiderül.

A gyermek által elmondandó verseket nem számozom. Tetszés szerinti elosztásban mondhatjuk el a verseket.

A két felnőttél, a férfi, a nő jelzés határozza meg, hogy ki mondja el a verset. Az elmondandó versek szövegét közöljük, hogy a kereséssel ne kelljen bajlódni.

A játékok, dalok ismertek, vagy megtalálhatók az általános iskolai énektankönyvekben.

A játék közben történő változásokat (mozgás, hely, alakzat) szintén közlöm.

A műsor ritmusa szempontjából nagyon fontos és feltétlenül szükséges, hogy a gyermekcsoport munkája (mozgás, érkezés, távozás) pontos és pergő legyen.

A műsor szerkesztésénél az vezetett, hogy a felszabadulás 30. évfordulóján ne a sötétségeket, a keserű emlékeket idéztessük gyermekeinkkel. Azt érezzék, hogy a szépséget, az élet gondtalan örömét a felszabadulásnak köszönhetik.

Műsor: Mielőtt a függöny felmegy, a két felnőtt kijön és a színpad két szélén, háttal a színpadtérnek, szemben a közönséggel, leül.

FÉRFI: Surranva kell most élned itt, sötét
vadmacskaként, ki néma hittel ugrik
és karmol és szörnyen, tíz feszes körömmel;
ki hogyha alszik, félig alszik és

szembehasal a vésszel akkor is
s villanva eltűnik, ha fáj a küzdelem.
Vagy sárként kell majd tapodnod orvul,
lábbal, ha rádlép, nyalogatni puhán
s mutatnod a hálát, hogy nyomát viseled
és hogy milyen becses neked az emlék!
– Ha ezt követed, élhetsz valahogy;
bólinthatsz meleg ételek fölött
és az esti csöndben leköpheted magad.

(A vers vége felé nagyon halkán hallatszik már az ének, és amikor a függöny felmegy, a gyermekcsoport játszik, énekel, táncol. A játék Timár Sándor: Fehér liliumszál. Ez a játék rövid, éppen csak a végét látjuk. A játék végén a gyermekek kétsoros csoportba tömörülnek és kórusban mondják:

o o o o o o o o o o
o o o o o o o o o o

KÓRUS: MI NEM TUDJUK, MI A SZOLGASÁG!

GYERMEK: Labda röppen, szól a nóta,
újra itt vagy szép tavasz!
Fákon bimbót, ágon lombot
friss virágot te fakassz!

Hozd el újra ünnepünket,
szép virágos kikelet!
Boldog, békés munkás élet
jött el hozzánk teveled.

Víg örömet, békességet
hínt a földre szerteszt,
hadd köszöntsük vidám szívvel
szabadságunk ünnepét!

GYERMEK: Ó, hazám, – szelíd, derengő földem,
téged köszönt ma minden hű fiad!
Élj és mosolyogj fényben és örömben
Április szabad, kék ege alatt!

Ó, hazám, – szelíd, derengő földem –
Ercs és szép vagy. Tiszta és szabad
Élj és mosolyogj bőségben, örömben,
Április örök tűzszárnyai alatt!

ÉNEK: Dal a felszabadulásról. (A gyermekcsoport éneklé, majd kiszaladnak a színpadról.)

NŐ: Első pitevalattól késő vakulásig
itt az ember lelke, izma, foga vásik.
Munka szakadatlan s veríték a bérünk,
nyomor a végdögünk, nem fordul meg más itt –
Nézzétek, így élünk!

Gyilkos nyomorúság vasvesszei vernek,
ráncos a menyecske, koravén a gyermek;
korpalevest hoznak csillapítani éhünk,
a gyerekhad nézi, jó nagyokat nyelnek.
Nézzétek, így élünk!

(*Enek és játék*: Bújj, bújj zöldág, zöld levelecske . . .)

A vers vége felé a gyermekcsoport összefogózva és a dalt dúdolva, játszva jön be a színpadra. A vers végén, ahogy éppen a mozgásban megálltak:

KÖRUS: MI NEM TUDJUK, MI A NYOMOR!
majd hangos énekkel folytatják a játékot, azután az egyik gyerek kilép)

GYERMEK: Sok új ház, mint kislányok sora:
Piros kendő, habfehér ruha,
Ha felgyúlnak esti villanyok,
Rajtuk aranykoszorú ragyog.

Hegyen völgyön robog a vasút,
Döng a vashíd, bűg az alagút,
Fönn az égben száll a gépmadár,
Szárnyán csillog fényes napsugár.

Országszerte sok gyár dörög,
Mint száz legény-csizma dübörög;
Tág világba, jövődőbe lép.
Buzgón épít új hazát a nép!

(a vers végén a gyerekek az előbbi dalt dúdolva és játszva elmennek.)

FÉRFI: Bolond, ki földre rogyván fölkél és újra lépked,
s vándorló fájdalomként mozdít bokát és térdet,
de mégis útnakindul, mint akit szárny emel,
s hiába várja árok, maradni úgyse mer,
s ha kérdezed, miért nem? még visszaszól talán,
hogy várja őt az asszony s egy bölcsőbb, szép halál.
Pedig bolond a jámbor, mert ott az otthonok
fölött régóta már csak a perzselt szél forog,
hanyattfeküdt a házfal, eltört a szilvafa,
és félelemtől bolyhos a honni éjszaka.

NŐ: Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.

Oly korban éltem én e földön,
mikor besűgni érdem volt s a gyilkos,
az áruló, a rabló volt a hős, –
s ki néma volt netán, s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.

Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bújhatott,
s rághatta szégyenében ökleit, –
az ország megvadult s egy rémes végzetten
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.

Oly korban éltem én e földön,
mikor gyermeknek átok volt az anyja,
s az asszony boldog volt, ha elvetélt,
az élő irigylé a férges síri holtat,
míg habzott asztalán a sűrű méregoldat.

(A vers végére beérkeznek a gyerekek és felállnak a színpad közepén, rendezett csoportban)

KÓRUS: M I N E M T U D J U K, M I A F É L E L E M !

ÉNEK: Haydn: Ha jó a csendes alkony, vagy
Nap süt, kék az ég . . . (Svéd népdal)

GYERMEK: Könnyű szél a tavaszi,
ringat fát, virágot.
Kezdje, kezdje valaki
a réten a táncot!
Fut a szél . . . hallani,
nevetnek a lányok.

Kéz a kézben s szívig ér
kedvük muzsikája.
Kék tó, bogár, pipitér
táncukat csodálja.
Egy egy fiú ki-kitér
s úgy, magában járja.

Nézd a csapat szőszke lányt,
akár egy bokréta.
Nem fest ilyen szépet ám
se ecset, se kréta.
Lánc, lánc, eszterlánc
eszterlánci cérna.

Ez a tánc most körbe ér
egy országnyi réten,
Járja velünk zöld, fehér
táj a napsütésben.
Összecsattan a tenyér
s újra kezdik szépen.

Áprilisi friss, vidám
kedvük táncba lüktet.
E nap – érzi mindahány –
legdrágább szívüknek.
Száll a dal és száll a lány,
ez a legszebb ünnep.

(A vers végéhez közeledve a gyerekek elkezdik a táncos játékot, de a vers alatt csak halkán dúdolják azt. A vers végén felerősödik az ének és így játszva mennek majd el. Játékos tánc: Most viszik, most viszik . . . Gyermektáncok c. kiadvány.)

NŐ: Ne akkor kiálts, ha az ég fala már leomlott!
Újsághírek közt menetelnek újra a foglyok,
gyerek vagy, éhezel, fölsírsz elvett játékaidért,
megállt a kisvasút, a karika, nem leled a bűgöcsigát,
jaj, kegyetlenül megnöttek a játékkatonák.
„Mama, te szóltál?” meredten fülelsz, a néma csendben
az élet félrebeszél, meglazul néha fegyelme,
nem vagy anyátlan, a törvény karjába fogódzol,
rezzen az újság, vérzik a sebzett golyóstoll,
pontos szavakat ír, hasztalan nem ad kegyelmet,
sorai közt halott lányok, fiúk menetelnek;
Ereid országútján jönnek, kitégult szemmel,
szakállasan, kopaszon, iszonyat-néma seregben,
újsághírek közt vánszorognak újra a foglyok.
Ne akkor kiálts, ha az ég fala már leomlott!

(A vers végén befutnak a gyerekek, és ék alakban állnak fel. Így:

```
o o o o o o o
  o o o o o
    o o o
      o
```

KÓRUS: M I N E M T U D J U K, M I A S Z E N V E D É S !

(Az ék elején álló gyermek mondja a verset.)

GYERMEK: Búza, akár a vizek robogója,
Rohan: a város megremeg belé.
Friss kenyérszagtól illatos a nóta:
jóllakott szájból harsan ég felé.

Betűk bősége. Minden kisgyerek
Előtt könyv: gyümölcsös teli tál,
S ami szóban csak meserengeteg:
Kint kőbevésvé, vasbaöntve áll.

Öröm bősége. Csurog szakadatlan.
Öröm sikongat s rá öröm felel,
Öröm mozdul itt minden mozdulatban.
Egy egész boldog ország
dolgozik, betűz, játszik, énekel.

ÉNEK: Szabadságunk hajnalán. (Vasvári J.-Lóránd J.)

(Az ének után a gyerekek szerteszét futnak és háttal a közönségnek leülnek a padlóra.

```
o o o
  o o
    o o o
      o o o
        o o
```

FÉRFI: Vérben úszik vad hegyek orma,
Paskolja vér, paskolja ár,
s engem haláldáridóra
Cézár parancsa vár.

Itt hagyni minden szentet, drágát,
asszonyt, búzát, bort, dalt, zenét;
Cézár parancsa nem kegyelmez,
kell a halál-cseléd.

Már összeszedtem kis cókómómat.
Indulni kell! Jaj, hogy lehet,
Vérben úszik vad hegyek orma,
Cézár, én nem megyek.

Élet, élet, szent gyönyörűség,
egyetlen, mely nekem ragyog.
Cézár, az életem felett
én is Cézár vagyok.

Vagy küldj hamar pretoriánust,
üsse szét e dacos fejet,
de bitangul a mézsárszékre,
Cézár, én nem megyek!

NŐ: Én vagyok, ki ajtódon kopogtat,
és minden ajtó előtt én vagyok csak,
ne félj tőlem, bár észre se, veszel:
Hogy is láthatnál meg egy kis halottat?

Tíz évvel ezelőtt is erre jártam,
amikor meghaltam Hirosimában,
hét éves voltam, szegény kis lány,
s a gyermekek nem nőnek a halálban.

Először hosszú hajam gyúlt ki lángra,
égett szemem is, kezem is utána.
Mi lett testemből? Maroknyi hamú
a felhős ég szelébe szétzilálva.

Töletek már voltaképp mit se kérek,
engem többé már senki sem becézhet,
elégtem, mint az újságpapíros,
nem kell többé cukrotok, csemegétek.

FigyeljeteK, ha az ajtón kopognak
én vagyok az, nevetek akarom csak,
hogy több gyereket ne gyilkoljanak,
hadd örüljenek ezután a cukornak!

(A gyerekek felugranak.)

KÖRUS: MINEM TUDJUK, MI A HÁBORÚ!

(Ezután a táncos játékhoz csoportosulnak. Lánc, lánc, eszterlánc . . . játékot játsszák és éneklük, majd a vers következik.)

GYERMEK: Lánc, lánc, eszterlánc,
eszterlánci cérna,
hétországnyi földeket
kerüljön a héja.

Lánc, lánc, eszterlánc,
fehér rózsza csipke,
bagoly legyen a hunyó,
fogó meg a cinke.

Lánc, lánc, eszterlánc,
ezüst-réti sarjú,
ha rájutott a kilenc,
álljon ki a varjú.

Lánc, lánc, eszterlánc,
arany-toronyóra,
csodálatos tavaszra
ébredjen a rózsza!

(A dal dallamát tovább dúdolják halkán és közben játszanak.)

GYERMEK: Bóbita, Bóbita táncol.
Körben az angyalok ülnek,
Békahadak fuvoláznak,
Sáskahadak hegedülnek.

Bóbita, Bóbita, játszik.
Szárnyat ígéz a malacra,
Ráül, ígér neki csókot,
Röpteti és kikacagja.

Bóbita, Bóbita épít,
Hajnali ködfal a vára,
Termeiben sok a vendég
Törpe-király fia-lánya.

Bóbita, Bóbita álmos,
Elpihen őszi levélen.
Két csiga őrzi az álmát,
Szunnyad az ág sűrűjében.

(Most valamennyien összefutnak és együtt mondják.)

KÖRUS: Éj-mélyből fölzengő
– Csing-ling-ling-száncsengő,
Száncsengő csing-ling-ling,
Tél öblén halkán ring.
Szétmáló hangerdő,

– Csing-ling-ling-száncsengő.
Száncsengő csing-ling-ling,
Tél öblén távol ring.

NŐ: **ŐK JÁT SZANI AK ARNAK!**

(A gyerekek szétfutnak, majd rendezett sorokban, mint az iskolapadokban, törökülésben elhelyezkedve leülnek a földre és énekelnek.)

ÉNEK: Sugár Dezső: Vígan köszöntsön az ének . . .

GYERMEK: Iskola, iskola,
kicsoda
jár oda?
A takács, a kovács,
a kőműves, meg az ács,
a kardjával odajár
kese lovon a huszár.

Itt tanulta meg az ó-t
mennyi szálát fon a pók,
itt tanulta meg az i-t,
hogyan írja le az ú-t
s a Dunántúl csupa púp.
Pörögtek az ő-k, az ű-k,
mint a fényes köszörük.

Itt kezdte a hóember,
jaj, de szép a december.
Itt sütötte meg a pék
a legelső kenyérét,
itt tanulta meg a csősz,
mikor sárgul meg az ősz,
minden ember itt tanulta,
hogyan mennyit ér a jó munka,
é-t is, b-t is, c-t is,
itt tanulok én is.

FÉRFI: **ŐK TANULNI AK ARNAK!**

GYERMEK: Égig érő ceruza,
füsttel ír az égre,
nagy fekete betűkkel
írja fel, hogy: Béke!

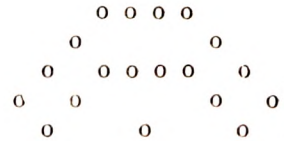
Ki ír e ceruzával?
Minden dolgos ember,
apukád és anyukám
féltő szeretettel.

Írok én is szaporán
telisteli vággyal,
ha megnövök írhatok
kemény ceruzával.

GYERMEK: Szóljon a nótánk szájról szájra,
Kék az ég, hej zöld a föld!
Köpd meg a markod, állj munkába,
hogyha hőstett vágya tölt.
Bennünk újul, szépül az ország,
munkára, magyar ifjúság!

Most kel az égen szép szivárvány,
nyitja tágas kapuját . . .
Szálljon a nótánk szellők szárnyán,
lengjen a világon át . . .
Bennünk újul, szépül az ország,
munkára, magyar ifjúság!

(A gyermekcsoport ezután két félkörben áll fel a színpad közepén. Majd a középen álló gyermek mondja a verset.)

NŐ: **ŐK DOLGOZNI AKARNAK!**

ÉNEK: Vass Lajos: Áprilisi ének. (VII. o. énekeskönyv.)

GYERMEK: Vacsoracsillag
szép sok ága –
Jöjj el, békesség,
a világra!

Világszabadság,
népek álma –
Jöjj el, békesség,
a világra!

Uj czerév
ezüst világa –
Jöjj el, békesség,
a világra!

Nyílj ki boldogság
pálma ága –
Jöjj el, békesség,
a világra!

Repülj galambunk,
égig szállva –
Jöjj el, békesség,
a világra!

FÉRFI: Ö K B É K É T A K A R N A K !

ENEK: Békét akarunk! (Raics–Tardos)

(Az egyik gyermek most kilép a félkör középebe és ott mondja el a verset.)

GYERMEK: Galamb szállott ablakomra,
frissen esett hó a tolla,
mennybolt színe szeme kékje,
maga szelíd, mint a béke.

Sarkig tárom ablakomat,
bebocsátom galambomat,
szívem várva várt vendége,
légy oly áldott, mint a béke!

Házam legyen puha fészked,
tisztá búza ízes étked,
fehér szárnyad fényes éke
életemnek, boldog béke!

Fagy ha dermeszt, nap ha éget,
véstől, késtől óvlak téged,
drágább vagy, mint szemem fénye,
kedves küldött: szárnyas béke!

Szívem szelíd madárkája,
világ nyíló hóvirága,
téged óhajt népek népe –
meg is őriz – béke, béke!

(A vers után a gyermekcsoport, a Nő és Férfi versei alatt nagyon halkán dúdolja: Weöres–Kodály Békedal c. művét. Amikor mindketten befejezték a verset, az ének felerősödik és most szöveggel éneklük.)

NŐ:

(most fordul a színpad felé, a csoport jobb szélére megy, és ott mondja el a következő versrészletet:)

Ide teszem az akácról az illatot,
ide teszem a Dunáról a fényt,
leányról a mosolyt, fiúról a dacot;
ebből csinálok költeményt,
hogy gazdagodjatok!

FÉRFI:

(Most ő is a színpad felé fordul és a csoport bal szélére megy, és ott mondja el a következő verset:)

Ó, ifjúság! Te röppenj föl az égig,
Suhanj, s míg fényes nap-szemed
A roppant létet méri meg,
Járd át a létet, végestelen végig!

ENEK:

Weöres–Kodály: Békedal (111 dal úttörőknek.)

F ü g g ö n y

Az elhangzó versek, versrészletek költői:

Radnóti Miklós	Nazim Hikmet
Soltész Anni	Simon Lajos
Weöres Sándor	Gyurkovics Tibor
Simon István	Ténagy Sándor
Simor István	Fazekas Anna
Gyóni Géza	Jankovich Ferenc

FUTAKY HAJNA:

„... EGYBE ÁLLTUNK ÁLTALAD ...”

(műsorösszeállítás)

A MŰSOR LEÍRÁSA

A műsor anyagát a felsorolt költők művei, illetve – nagyobb részben – műveik részletei adják. A szövegek úgy vannak kiemelve és sorba helyezve, hogy összefüggő, folyamatos mondanivalójuk van, tehát külön összekötőszövegre, konferálásra nincs szükség. A közönség tájékoztatására azonban ajánlatos műsorlapot sokszorosítani, amit minden néző megkap, s ezen feltünteti az egyes, elhangzó versek, ill. részletek költőjének nevét, s a művet, amelyből valók.

Az előadás semmiféle „színjátszást” nem igényel, de annál inkább: a szövegek nagyon kidolgozott, jól értelmezett és *sodró lendületű* előadását. Mivel itt nem az egyes művek „szerepelnek”, még ott sem, ahol teljes vers elmondására kerül sor, semmi szükség nincs poentírozásra. Különösen gondosan kell végrehajtani a megfelelő *mozgásokat*, melyek a szövegek értelmezését is segítik, és a költőien általánosított történet követését áttekinthetővé teszik.

A műsort a legegyszerűbb keretek között is elő lehet adni, tehát még színpad, pódium, világítás hiányában is. Diszletre akkor sincs szükség, ha a színpadon elhelyezhető. Legmegfelelőbb környezet a körfüggöny. Ezenkívül egy biztosan kezelhető magnóra (vagy: fuvolaszóra és kisebb kórusra, de ez lehet néhány egyszólamban éneklő énekes is) és 2 db nemzeti színű, meg 2 db vörös zászlóra van szükség. A zászlók mérete ahhoz igazodjék, hogy 4 szereplő a kezében tarthassa őket a műsor ideje alatt, tehát ne legyenek túl nagyok, de ne legyenek picí papírzászlók sem. Ha megfelelő méretű és kivitelű zászlókat nem sikerülne biztosítani, inkább hagyjuk el.

Ha a megfelelő színvonalú zene nem oldható meg, azt is elhagyhatjuk. A műsor akkor is folyamatos egész.

Szereplők

A műsor előadásához 10 szereplőre van szükség, ezekből 7 személynek fiúnak kellene lenni és legfőljebb 3 személy lehet lány. (Természetesen valamennyi szereplő is lehet fiú.)

A szereplőket római számmal jelöljük, az általuk elmondandó szövegek sorszámát pedig arab számokkal.

I – 2r, 15, 27, 30, 33, 38

II – 2r, 12, 17, 21r, 25, 34, 38

III – 1, 13, 16, 37, (38)

- IV – 3, 11, 14, 31, 3^δ
 V – 4, 6, 9, 26, 3^δ
 VI – 5, 8, 10, 19r, 21r, 22, 32r, 3^δ (1. vörös zászló nála)
 VII – 7, 19r, 21r, 23, 35r, 3^δ (1. nemzeti színű zászló nála)
 VIII – 18, 21r, 24, 35r, 3^δ
 IX – 20, 21r, 28, 32r, 35r, (3^δ) (2. vörös zászló nála)
 X – 21r, 29, 36, (3^δ) (2. nemzeti színű zászló nála)

(A szövegek sorszama mellett található r-jelzés arra utal, hogy a verseknek csak részét mondja az illető szereplő, s azt még mások is mondják. A 38. sorszámú versrészlet a befejező szöveg, melynek sorait a szereplők I–VIII-ig folyamatosan mondják, az utolsó sort pedig mindenki együtt.)

A szereplők életkora nem játszik különösebb szerepet, de mindenesetre kívánatos, hogy az V, VII és X szereplő hangsúlyozottan *fiatal* legyen, s ha vannak idősebbek, ők inkább az I, II, III, IV szerepet mondják. A lányoknak alkalmas „szerep” a VIII, IX, X.

A szereplők legmegfelelőbb öltözete: egyszínű nadrág, illetve szoknya (bár a lányok is lehetnek nadrágban, de akkor egyöntetűen), mely lehetőleg ne legyen sötét, hanem pl. szürke, mogyorószín, zöld stb., s ehhez különböző színű garbók (semmiestre sem tarkák, tehát csikosak, mintások), de egyenként egyszínűek. A hagyományos sötét alj–fehér blúz, illetve sötét nadrág–fehér ing öltözetet lehetőleg kerüljük el, mert tk. természetellenes. Ha a műsort egy teremben – pódium és külön világítás nélkül – adjuk elő, akkor még elfogadható, de színpadi világításban nem hat jól. Inkább az ajánlott öltözékek megoldására törekedjünk.

Zene

A műsor anyagát három fejezetre, blokkra oszthatjuk:

1–16 (első blokk) – a régi társadalom világát idézi;

a 10. sz. után a *Bunkócska* (jó lemezfelvételtől, vagy a körfüggönyön kívül álló kórus énekével, de ekkor a szereplők is vele énekeljék. Lehet egyszólamú ének is. Nem kell valamennyi versszakot végigénekelni, sőt: feltétlenül csak egyet, s a befejezés elhaló, elúszó legyen – hangfelvétel lejátszásánál is).

A 16. sz. után távoli *fuvolaszólo* – mint üde, tavaszi zene – szükséges. Szintén lehet hangfelvételtől, de élő produkcióban is: a körfüggönyön kívülről.

17–21 (második blokk) – a felszabadulás

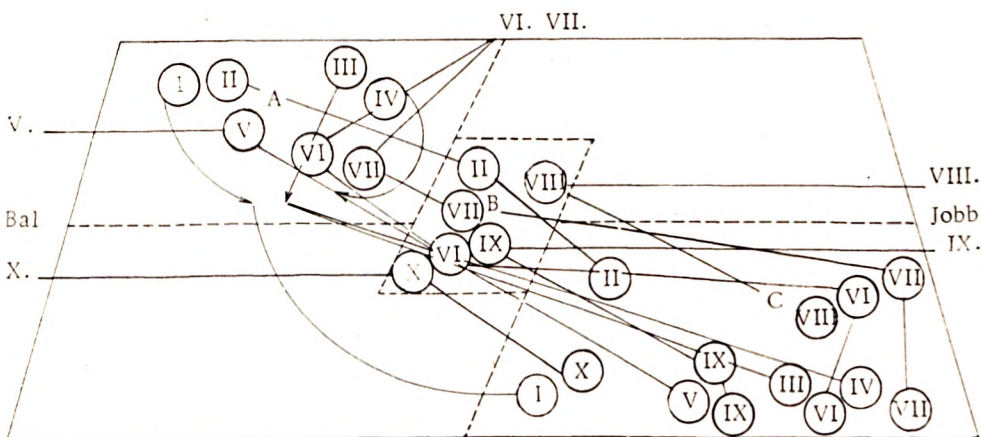
A 21. sz. után az *Internacionálé* szólaljon meg. Vagy hangfelvételtől, vagy a kint álló kórus énekével. Utóbbi esetben a színen lévők is vele énekeljenek.

a 36. sz. után olyan kórusmű-részlet kell, ami a nagy összhang kifejezésére alkalmas, pl.: *Beethoven: IX. szimfónia* zárótételben az *Öröm-óda* befejezése. Legfőképpen 2-3 perces részlet kell. Ha kórusunk van, akkor az egységet kifejező kórusmű-részlet következzen (pl. Bárdos: *Napfényes utakon*) hasonló időterjedelemben, s a színen lévők is énekeljék.

Egyetlen zeneszámnál sem kell teljességre törekedni, sőt: a zeneművek csak hangulati hatás értékében vannak jelen, tehát 2-3 percnél tovább egyik se hangozzék, a fuvolaszó pedig még addig sem. Sok szempontból jobb megoldás az élő kórus szerepeltetése, mert azzal a szereplők is együtt énekelhetnek, ami az előadást elevenebbé, hitelesebbé teszi.

Mozgás, tételrendezés

A műsor három blokkjának megfelelően a színpadi teret is három: A, B, C térségre osztjuk átlós irányban:

Az A-mezőben az első blokk alatt az I, II, III, IV, V, VI, VII szereplő mozog; a B-mezőben a második blokk alatt a II, VI, VII, VIII, IX, X szereplő mozog; a C-mezőben a harmadik blokk alatt fokozatosan valamennyi szereplő összegyűlik. Az előadás ideje alatt tehát a szereplők „átvándorolnak” a színpadi téren A-B-C irányban. (Ha a műsort teremben adjuk elő és kórusral, akkor a kórust a jobb hátsó sarokban helyezük el. Az előadás szereplői ebben az esetben az ellenkező, a bal hátsó sarokban álljanak együtt, s onnan lépjenek elő a játéktérre, amikor kell.)

Mozgás az A-mezőben – első blokk (1-16):

I és II III (szereplők kezdeti felállása)
IV

III – 1-es szöveget a többieknek mondja,
I és II a 2-es szöveget a másik kettőhöz,
IV a 3-as szöveget a közönséghez.

Balról bejön V és a 4-es szöveget mondja.

Hátul középen bejön a VI (vörös zászlóval) és az 5-ös szöveget mondja.

Ismét az V mondja a 6-os szöveget, majd

hátul középről bejön a VII (nemzeti színű zászlóval) és a 7-es szöveget mondja, a VI-os azonnal folytatja a 8-as szöveggel.

Az V-ös a helyén a közönség felé mondja a 9-es, majd

a VI-os a 10-es szöveget.

Bunkócska (elhalása után nyomban)

a IV-es előrelép és a 11-es szöveget mondja, majd

a II-es helyben maradva a 12-es szöveget, s

a III-as is helyben maradva a 13-as szöveget.

A IV-es a csoport elé kerülve mondja el a 14-es szöveget, az I-es a 15-ös szöveget mondva jön melléje s fejezi be, majd a III-as is melléjük állva monda el a 16-os szöveget.

Fuvolaszólo

Mozgás a B-mezőben – második blokk (17–21):

Az A-mezőben csoportosult 7 szereplő a fuvolaszólóra figyel, majd a hátul álló II-es átjön a B-mezőbe és mondja a 17-es szöveget, vele a zene is elhal.

A VIII-as szereplő jobbról bejön és elmondja a 18-as szöveget.

Nagyon hangsúlyos pillanat: maga a felszabadulás történik itt.

A szereplő a B-mezőben a II-estől nem távol, nála kissé előbbre áll meg.

A VI-os és a VII-es (zászlókkal) az A-mezőből gyorsan átlépnek a B-mezőbe és felosztva mondják el a 19-es szöveget, majd nyomban jön jobbról a IX-es szereplő (piros zászlóval) és a 20-as szöveget mondja, utána

balról bejön a X-es szereplő és a 21-es szöveget kezdi, majd felosztva mondja a többiekkel.

Internacionálé

Mozgás a C-mezőben – harmadik blokk (22–38):

Az Internacionálé elhalása után a VI-os a B-mezőből átlép a C-mezőbe s a B-felé visszanézve mondja a 22-es szöveget, majd utánajön a VII-es és hozzá beszélve szinte mondja a 23-as szöveget.

A VIII-as szinte futva kerül melléjük és a közönséghez szól a 24-es szöveggel.

A II-es elgondolkozva jön a C-be és monológizálva mondja a 25-ös szöveget, majd

az V-ös, aki még az A-mezőben maradt, most gyorsan idelép és a 26-os szöveget mondja el, követi őt szintén gyorsan az A-ból az I-es, aki a 27-es szöveget mondja, majd

a IX-es jön a B-ből ide s mondja a 28-as szöveget, utána

a X-es csatlakozik hozzájuk és a 29-es szöveget mondja, de úgy, hogy a szöveg utolsó sorainál elindul hátra az A-ban maradtak felé (a III, IV szereplő áll még ott az A-ban), s melléjük ér a szöveg végére;

az I-es szinte átveszi tőle a szót a 30-as szöveggel, s miközben mondja, ő is hátramegy a II és IV mellé, majd a X-essel közrefogva őket „előrehozza” a C-mezőbe, mikor odaérnek

a IV-es elmondja a 31-es szöveget.

Erre a VI és IX-es lépnek előre (a színpad közepe felé) és mondják el viharos tempóban a 32-es szöveget felosztva

Az I-es meditáló jelleggel mondja el a 33-as szöveget s közben ő is előrelép, majd a II-es következik a 34-es szöveggel, amit nem kísér mozgás.

A VII-es lép előre a 35-ös szöveg kezdetével, majd melléje lép a VIII-as a 35-ös szöveg folytatásával, aztán a

IX-es a 35-ös szöveg folytatásával, s végül együtt, kórusban fejezik be a szöveget.

A X-es hátrább állva mondja el a 36-os szöveget, amire a többiek láthatóan figyelnek, majd

kórusmű-részlet (utána)

a III-as lassan, súlyosan jön a színpad jobb szélére és a közönséghez szólva mondja el a 37-es szöveget.

Ennek elhangzása után az I nyomban kezdi a befejező 38-as szöveget, amit folytat a II-es, a IV-es, az V-ös, a VI-os, a VII-es, a VIII-as, majd az utolsó sort valamennyien együtt mondják, s közben a 4 zászlós magasra emeli a zászlókat.

Az egyes téregységeken kialakuló és mozgó csoportoknak nem kell szabályos térformát kialakítani, de mindenkinek úgy kell állni, hogy látható legyen, s mindig annak kell előbbre állni, aki a legfontosabb szöveget mondja. A belső mozgás ezt emelje ki. *A legfontosabb mozgásokat a leírás tartalmazza.*

Az a négy szereplő, akinél zászló van, a zászlót természetes, könnyed módon tartsa, pl. a nyél alját fogja lefelé nyújtott bal kezével és a jobbal maga előtt átnyúlva fogja a rudat, de nem mereven, nem „vigyázz-állásban”. A zászlókkal játszani nem kell, semmiféle teatrális lobogtatásra nincs szükség, mindössze a befejezés pillanataiban emeljék magasra, a C-mezőben kialakult csoport feje fölé.

Világítás

Ha színpadon tartjuk az előadást és megfelelő világítási apparátussal rendelkezünk, akkor a világítást a három téregységre koncentrálnuk. Az első blokk alatt csak az A-mezőt világítjuk meg, majd a második blokk kezdetével a B-t is, a harmadik kezdetével pedig a C-t is. Amíg a III és IV szereplő még az A-mezőben tartózkodik, a világítás ott is megmarad, de amikor őket áthozzák a C-mezőbe – már csak a C-mező lesz megvilágított, illetve a B és C területe, ui. az előadás vége felé a C-mező csoportja széthúzódik és a színpad elülső nagyobb részét elfoglalja. – Ha a világítás ilyen módon mozogására nincs lehetőség, úgy a színpad teljes megvilágítása is jó az előadás elejétől végéig.

Amennyiben teremben folyik le az előadás, fenti világítási megoldások hasonlóan alkalmazhatók.

*

Az előadás sikerét a gyors és pontos mozgások begyakorlása és a szövegek hasonlóan gyors, pontos ritmusa biztosíthatja. Utóbbi szempontjából különösen felhívjuk a figyelmet a felosztott szövegek és kóruszövegek alapos próbáira (a 2, 19, 21, 32, 35, 38-as részletek).

III. „Éhség, inség, szomorúság, a szolgaság rüt jelci némán szólnak rólatok, szennyes testek mocska, sápadtság, aszottság tűnik szemünkbe, bárhová nézünk . . . Ennyire rossz a sorotok, hogy amitől a természet rendje szerint minden lelkes élő elirtózik, ti nagy bajaitoktól legyőzve, magatok kívánjátok a halált . . . Ők gögösen kérkednek házuk bőségével, kincsel, vendégséggel, lakomával – pedig mindez a ti nagy károsodástokkal gyűlt össze. Romlásotok árán, ha ők fennen voltak, fordulván a szerencse, annál nagyobb lésczen az ő romlásuk!”

(Dózsa György ceglédi beszédéből, Nemeskürty I.:
Dózsa György, Kossuth Kiadó 1972. 124–125. o.)

- I. *Szegénylegénynek olcsó a vére:
Három rézforint szegénynek bére.
Azt sem költheti el szegény végtére,
Melyért méreg,
Kinzó féreg
Forr a szívére . . .*
- II. *Ha valahol, ott voltak csodák,
Mind kívül-belül estek szép próbák:
Szegénylegények magokat frissen forgaták,
Csak szegények,
S nem úrfiak –
Véreket onták.*

(A szegénylegények éneke, részlet)

- IV. *Szántani, vetni, nyárban aratni,
Urak jószágát betakarni,
Karácson fáját bőven hordani,
Soba vége nincs, annyit dógozni.*

*Bárcsak a kocka egyszer fordulna,
Hogy az urakból polgárt csinálna,
Akkor mi dolgunk, hidd el, jobb volna,
Mert terheinket raknánk urakra.*

(Parasztének, részlet)

- V. *Apád, nagyapád így sirt, sziszegett,
kapkodta lábát parazsa felett;
kijutott mindig és kijut a kin
a Duna-Tisza tüzlapályain.*

*S ha volt égető mindig itt a föld,
lett égetőbb még mindig, mint előbb,
lett az a bopp-hopp egyre szaporább,
noba nem hallasz semmi muzsikát.*

(Illyés Gyula: Táncolók, részlet)

- VI. *Ebredj, bazánknak bajnok népe
Ragadd ki bires kardodat,
Nevednek esküdt ellensége
Dübödve hozza láncodat.
A vérszopó tirannusfajzat
Melledre szegzi fegyverét,
S véredbe mártja rüt kezét,
Ha szolgálatra nem hurcolhat.
Fegyverre, bajnokok,
Levente magzatok!
Rontsunk, rontsunk
E vérszomjukra,
Szabdáljuk balmokkal!*

(Verseghy F.: A marsziliai ének, részl.)

- V. *Jogot a népnek, az emberiség
Nagy szent nevében, adjatok jogot,
S a hon nevében egyszersmind, amely
Eldől, ha nem nyer új védoszlopot . . .*

*Még kér a nép, most adjatok neki;
vagy nem tudjátok mily szörnyű a nép,
Ha fölkel és nem kér, de vesz, ragad?*

(Petőfi: A nép nevében, részl.)

- VII. *A magyar név megint szép lesz,
Méltó régi nagy bíréhez;
Mit rákentek a századok,
Lemossuk a gyalázatot!*

(Petőfi: Nemzeti dal, részl.)

- VI. *Ha majd minden rabszolga-nép
Jármát megunva sikra lép,
Pirosló arccal és piros zászlókkal,
S a zászlókon eme szent jelszóval:
„Világ szabadság!”
S ezt elbarsogják,
Elbarsogják kelettől nyugatig,
S a zsarnokság velők megütközik . . .*

(Petőfi: Egy gondolat bánt engemet . . . részl.)

- V. *„A történelemnek büszkesége lesz e szörnyű földindulás. Büszkesége, ta-
nulsága és igazolása. A népről már csak lelketlen frázisok és vad versek beszél-
tek. A néptől tudatos cselekedetet nem vártak a legrajongóbb apostolok sem.
Ime, a proletárság visszaadta a népet a népnek. Fölkelt a nép, s formálja a vilá-
got . . . Ha megindul, az földindulás. És csak a nép tud forradalmat csinálni.
Es megváltás csak a néptől jöhet . . .”*

(Ady: Földindulás, részlet)

- VI. *Nyakatokon vad, úri tatárok
S mégis büszke a ti fejetek.
Frissek a vérben, nagyok a bitben,
Csák Máté földjén ti vagytok az Isten.
Előre, magyar proletárok.*

(Ady: Csák Máté földjén, részl.)

- IV. *De majd fölállok s zúgom nemsokára –
adjatok meg a munka örömét,
adjatok kedvet, nekem nem elég.
a munkabér, a munkaerő ára!*

*Közeledik az én időm. Ha már
ennyi a kín, világot vált valóra –
én nem csalódom – minden szervem óra,
mely csillagokhoz igazítva jár.*

Majd a kiontott vértócsa fakó lesz
s mosolyra fakaszt mind, ami ma bánt,
majd játszunk békés állatok gyanánt
és emlékezni s meghalni is jó lesz.

(József A.: Majd emlékezni jó lesz, részl.)

- II. *Vszegénységben nem az volt a főrossz,
bogy el kellett viselni bőjtjeit.
A bőjtök közt bogy mennyi jó vigasz van,
a gazdagok mindazt nem sejtetik.
Főuri konybák semmi kotyvaléka
nem ér fel hozzád – s hát, ha egy darab
sült oldalasnak ékit koronája! –
minden ételek fejedelme: Bab.
S mily kedvderítő látvány, bogyba este
az asztalon sültkrumpli gőzölög,
s a hüvelykujj alatt sok kis göröngye
kifordul, mint eke nyomán a rög.
Ki becsülhetne jobban, étel! élet! –
ki tudná még ugy sok jó ízedet,
mint a szegény, ki szíve perselyébe
fillérenként gyűjti az örömet?
... A védtelenség, az volt arcpiritó,
a mindennapos megaláztatás.
Oserdő volt a világ, A szegény: vad.
S a bajtó mennyi! s mennyi a vadász!*

(Benjámin L.: Önéletrajzi jegyzetek, részl.)

- III. *Oh, én nem így képzeltem el a rendet.
Lelkem nem ily bonos.
Nem hittem létet, bogy könnyebben tenghet,
aki alattomos.
Sem népet, amely retteg, bogyba választ,
szemét lesütve fontol sanda választ,
és vidul, ha toroz.*

(József A.: Levegőt! részl.)

- IV. *Os patkány terjeszt kórt miköztiünk,
a meg nem gondolt gondolat,
belezabál, amit kifőztiünk,
s emberből emberbe szalad.
Miatta nem tudja a részeg,
ha kedvét pezsgóbe öli,
bogy iszonyodó kis szegények
üres levesét hörpöli.*

*S mert a nemzetekből a szellem
nem facsar nedves jogokat,
bát egymás ellen új gyalázat
serkenti föl a fajokat.*

Az elnyomás csapatban károg,
élő szívre, mint dögre száll –
s a földgolyón nyomor szívárog,
mint hülyék orcáján a nyál.

Lógatják szárnyuk az inségnek
gombostűjére szúrt nyarak.
Bemásszák lelkünket a gépek,
mint aluvót a bogarak.
Belsőnk odvába biútt a bálás
hűség, a könny lángba pereg –
űzi egymást a bosszúállás
vágya s a lelkiismeret.

S mint a sakál, mely csillagoknak
fordul kibányi hangjait,
egünkre, hol kinok ragyognak,
a költő hasztalan vonít . . .
O, csilagok, ti! Rozsdás, durva
vastörökül köröskörül
hányszor lelkembe vagytok szúrva –
(itt csak meghalni sikerül).

(József A.: Ős patkány terjeszt kórt . . .)

- I. . . aki vad bajnalban arra ébred,
hogy minden összeomlott s elindul mint kísértet,
kis holmiját elhagyja s jóformán meztelen,
annak szép, könnyűléptű szívében megterem
az érett és tünődő kevésszavú alázat,
az másról szól, ha lázad, nem önnön érdekéről,
az már egy messzefénylő szabad jövő felé tör.

Semmi se volt s nem is lesz immár sosem nekem,
merengj el bár egy percre e gazdag életen;
szívemben nincs harag már, bosszú nem érdekel,
a világ újraépül, – s bár tiltják énekem,
az új falak tövében felhangzik majd szavam . . .

(Radnóti M.: Sem emlék, sem varázslat, részl.)

- III. Felnöttem már. Szaporodik fogamban
az idegen anyag,
mint szívemben a balál. De jogom van
és lélek vagy agyag
még nem vagyok s nem oly becses az irbám,
hogy érett fővel szótlanul kibírnám,
ha nem vagyok szabad!

*Az én vezérem bensőmből vezérel!
Emberek, nem vadak –
elmék vagyunk! Szívünk míg vágyat érlel,
nem kartoték-adat.
Jöjj el, szabadság! Te szülj nekem rendet,
jó szóval oktasd, játszani is engeddd
szép, komoly fiadat!*

(József A.: Levegőt! részl.)

II. *Mintba a tavasz jönne,
ébredek jó örömré,
ámulva körülnéztek:
bonnan szállsz édes ének?*

(Nagy László: Tűz-szivárvány, részl.)

VIII. *Tavasz, tavasz. Napkelet fiai hozták kormosan, véresen. 5c
Nem volt bűvös királylány, de mint álom búgod,
ifjú s szeplőtelen.
Még börgött a fegyver. Büntudat s szorongás képében
álltál az új elebe;
csak remélni merted, hogy fölfele mélyül
jövőd meredélye. –
De tavasz, tavasz volt, fölzállt a füst, és
oszlott a gyötrelem.
Új kor nyitánya volt – tudod – ma már történelem.*

(Garai Gábor: Új kor nyitánya, részl.)

VI. *Jog hogyba van: az én jogom,
Enyém itt minden batalom,
Fölveszem kardom, sisakom!
Gyönyörűm, te segíts engem!*

VII. *Felragyog az én udvarom,
Megdicsőül a vér s korom,
Galambok búgnak vállamon,
Gyönyörűm, ha segítsz engem.*

(Nagy László: Himnusz minden időben, részl.)

IX. *Rikoltott a madár:
munkás, fényes vértedben
állj őrt a gyárak kapuinál.
Elesüljenek kezvedben tompa kések.
Növekedj, erősödj,
keményedj.*

*... markod legyen
vastömbök zuhanása;
szemed: gyémánt kristályok zubogása,
s ajkad: megdübödő kiáltás.*

*Szép vagy, miként a nappalok,
szép vagy, miként az éjjelek,
szeretetben és gyűlöletben
legyél még szebb.*

*Növekedj, sokasodj,
erősödj, keményedj.*

(Györe Imre: Vers a szocializmusról, részlet)

- X. *A meggyfa meghajol boldogan
lebeli termékeny illatát
a torony égbe nyúl zordonan
keresztül bősködő Ararát
a paraszt bomloka csörgedez
előtte ropog a faeke
áldásért kiáltott Istenhez
elapadt csutorás tebene
tavasz van földben és növényben
gyárakban vígak a motorok
fiatal asszonyok ölében
harmatos palánta mosolyog
gyártsatok ekéket vasasok
IX. *parasztok adjatok kenyeret*
VI-VII. *uraim féltsetek magatok
ostoros zivatar fenyeget*
X. *tavaszi haragunk lobbosodj
barsogd a dalunkat mérgesen*
II. *tavaszi szerelmünk lombosodj
lepd el a kerteket szélesen*
VIII. *tudatunk erősödj csontosodj
bennünk az új élet veleje*
X. *tudásunk gyarapodj bokrosodj
legyünk az új élet teteje!**

(Nagy László: Zuhatag)

- VI. *Kavarog ottkinn a batár,
ifjú főkben ó és új eszme.
Birkózik hó és napsugár
s bennem a gond: jó termés lesz-e?
Mennyivel láthatóbb a baj:
mert mennyivel nagyobb a fény!
Tél volt. Oh mennyi volt a jaj.
Tél volt. Oh mennyi a remény!*

(Illés Gy.: Százéves március, részl.)

- VII. *Mint egy kecses,
törekeny látomás,
feszül a bázra alumínium
csövekből, kapcsokból a váz.*

Szeretem ezt a képet,
az utcákon e roppant,
látványos geometriát,

bennem a kedv ilyenkor
már izmokat ropogtat,
gondolatban lekerül a kabát,

és feltűrve ingujjamat,
játékos lendülettel
elkapok egy rudat:

s már az egész világ,
mint egy buzatos hinta száll,
izzó trapézek és nyújtók között
a kis-balál a nagy-balál –

mi nékem játékos fantázia,
nekik fenn mindennapos szédület,
mert mindig fel kell állványoznia
e világot valakinek,

amíg lakni, átkölni, és érteni lebet –
ezért is szeretem e képet,
az utcákon e roppant
látványos geometriát,

a mindig új és időtlen romokban
– hol kis-balál, hol nagy-balál –
mind így születik újjá a világ,

bogy állványozók jönnek
s abroncs kerül a széthulló anyagra.

Óreg világunkban az újat
és a még újabbat az ember
évezredek óta így rakja, rakja,
mindig mélyebbre, s mindig magasabbra.

(Görgey Gábor: Állványozók, részl.)

VIII. *Bútorozatlan, mész-szagú,
buzatos még, szél-járta még,
– se ablak rajta, se zsalu –
mily óriási távlatú
– ha bele-beledörg az ég –
ez a tavaszt-váró vidék,
ez a gyalulás-, fölmosás-
illatú világ, amely épp
most szellőzi ki hidegét!*

*Oh tágas, tiszta Épület,
fogadj be, készülő Lakás!
Még beföstetlen kikelet,
kinyíló év, köszöntelek,
fáradt és meghiúsult lakó –*

*Mi működik már, mi a jó?
Mutasd, hol van a kapcsoló,
hadd csavarjam föl ragyogó
napodat, tejszín holdadat,
tündér csillag-csillárodát!
Be ölég volt már a sötét,
a jég, a hóvihár, a fagy!
Oh központi fűtésű lég-,
és meleg- és fényvezeték,
épülj fölénk, kék boltozat,
te szabadság és menedék, –
csúnyán kifagyunk az úton.
Meddig lakom itt, nem tudom.
De úgy kell már a nyugalom,
ablak és festmény a falon,
könyv és gyümölcs az asztalon
s az az ártatlan kényelem,
hogy itt ül s beszélget velem
néhány barátom, öszülő
és ifjú, akiket
elvitte a fürgeteg,
de meghoztán a jóidő!*

(Illyés Gy.: Tavaszelő)

- II. *Naponta százszor megaláztak,
és nem tudtam, hogy azt teszik –
két a hazugság ködbe burkol
azt bárhóvá elvezetik:*

*A halálba, a háborúba,
akár a mészárszékre is.
A böhérja előtt meggörnyed,
mint a kemence-tűzben is.*

*De aki él – ha élve bagyták –,
velük a multat átkozom.
Lakása tágas épületben,
de a lelke még csupa rom.*

*Azt mondják rá, hogy szabad ember.
Kívül gyorsabb az elmúlás –
Halálomig győzhet-e bennem
a teljes fölzsabadulás?*

(Mezei András: Teljes fölzsabadulás, részl.)

V. *Nem igaz, hogy nem nő a jó,
hogy csak a rossz magaslik!
Van vihar, – de vajh nincs bajó,
amely elér a partig?
Volt báború, de kéklík im
megint a béke partja!
Minden elmúlik s legelébb
múlik a szív viharja!
Hányódik, őrzöng a világ,
de csaló kép, hogy állunk,
repülve jó a part felénk,
mely volt eddig csak álmunk.*

(Illyés Gy.: Új évré, részl.)

I. *Ki emlékszik rájuk?
Ki emlékszik az aknákkal teliszórt földre?
a jeges szélvészre?
a mások kezét kereső dermedt ujjakra?
ki emlékszik az első nagy mozdulatokra?
A határozatokra ki emlékszik ma már
a szépség és öröm köztulajdonba vételéről?*

Nem a múltat – a lelket idézem.

*Összegubancolódtak az utak
ember és ember között,
ember és cselekvése között,
ember és jövője között.
Hol vannak a hajdani társak?
a jó testvérek? a lelkesülök? a rokon sugarak?
Ok voltak, csakugyan? – ezek a nagyképű kapitányok,
ezek az elhízott-lelkű sunyi kalmárok, idült alkoholisták?
Küszöbük előtt látom a megtorpanó
és visszaforduló lábak nyomát.*

*Megadtam az isten adóját,
megadtam a császáráét,
de idegen vigaszt, idegen menedéket
a szorongattatásban sem kerestem.
Mint ti, olyan vagyok én is:
ősz aranyában, csillagok tömött fürtjeiben gyönyörködő,
könnyen elcsüggedő, könnyen sebezhető.
Hallgassatok meg engem,
s ne nézzetek fura oszlopszentnek, vagy zord ítélkezőnek,
csak kérdezőnek, ha kérdezni kell,
emlékezőnek, ha van emlékezni s emlékeztetni való,
cselekvőnek, ha cselekedni lehet.*

(Benjámin L.: A határozatokra ki emlékszik ma már? részl.)

IX. *Tizedelt kétely, gáncs, gúny, tévedés;
bult s halt az egy; de baladt az egész.*

*De akárbány a sebesült s halott,
de a had megvan, de én megvagyok.*

*S mert öl halbatatlant is e halál,
futott eszme is, gyáva ideál.*

*De a haddal, mely fogytán sem fogyó,
megvan az is, a régi lobogó,*

*mit rámbizott egy nagyobb sors, talán
egy nép, talán csak pásztor nagyapám,*

*azzal, hogy bajban, szélben talpraállt
lángként küzdve, hogy űzte a homályt,*

*tettel példázva, igazi vezér,
mit kér becsület, büség, tiszta cél*

attól, aki él! - - - - -

(Illyés Gy.: Bevezető, részl.)

X. *Mind többet gondolok, hajdani mestereimre,
az elcsöndesedett férfiakra, kik ifjúságom fölé magasodnak
megviselten és méltóságosan, akár a százados fák.
Nem hősök, nem vértanúk, nem vezérek,
egyszerű lelkek voltak, a szegénység uniformitását viselők,
mesterségük fogásainak, anyagok természetének ismerői;
dolgoztak, amíg éltek, és meghaltak észrevétlenül,
alakjukat kövek, nevüket énekek nem őrzik.*

*Ültem velük a bőkezű szegénység asztalánál,
fölémbajolva igazgatták szerszámokkal ismerkedő kezem,
oltalmukban s oldalukon útban a felnőtség felé
kinyílt előttem életük, ahogy ajtajuk is kinyílt.*

*Nem ismerték a hütlenséget, az önfeladást, a tanácstalan
bányódást kocsmasztalok és festett csillagok között,
sem a magány kibírbatatlan szégyenét.*

*Vallották megvertségükben is, vallották egész életükkkel:
mindig talál tennivalót s a dologra társat az igaz ember.
Figyelmes tekintetük követ a halál árkein túlról is,
szemükkel nézem dolgaimat, velük mérem magam
s velük a változó világot. Emléknél többek ők.*

(Benjámin L.: Emléknél többek, részl.)

1. *Elmereng puba tenyerem
a sok-sok kézszorítás-
csiszolta kapanyeleken.
Hasonlók, mégis mind más.*

*Emlékezni tudó kezem
elréved egy-egy ódon,
már fényes kalapácsnyelen.
Jólesik kézbe fognom.*

*Mint mások paripák nyakát,
érintgetem úgy őket.
Kedvet az ez a simaság.
Vaj, kinél nevelődtek?*

*Keze alatt vaj kinek is
alakult jellemük ki?
Bizonyos vagyok, vele is
el tudnék társalogni.*

*Hány okos mozdulat esett
velük? Hány munka lett kész?
S lett tőlük egyre teljesebb
az emberi Teremtés!*

(Illyés Gy.: Szerszámnyelek)

- IV. *Kaptam korbácsot, rúgást,
markoltam a kötélzetet véres tenyérrel,
tántorogtam megsüketülve, juldokolva,
láttam bajótörések roncsait,
láttam balált nem egyet,
rágtam penészes, büdös kenyeret
bosszú, szélcsöndes utakon,
aztán egy kikötő, néhány dubaj nap,
s megint a tenger. Hát nem utolsó bolond,
aki ilyen foglalkozást keres?
Es nem semmi ember, lator,
ha nem vállalja ezt a sorsot?
Ilyenkor éjszaka, sok minden eszembe jut.
Csöndes a víz. A kormányos nem néz a műszerekre,
megcélozott egy csillagot,
most affelé tart mindig a bajó,
és Indiába ér.
Így megyek én is csillagom nyomán,
míg el nem süllyed a bajó,
míg egy hullám le nem sodor,
amíg bajós kell, mindig –
Itt a váltás. Kezdtétek, fiúk.*

(Benjámin L.: Tengerek fogságában, részl.)

VI. Tűz.
te gyönyörű,
dobogó, csillag-erejű
te fűtsd be a mozdonyt balálra,
bajszold, hogy fekete magánya
ne legyen néki teher,

IX. tűz,
te gyönyörű,
iblet, mindenség-gyökerű,
virágozz a vérző madárban,
égesd, hogy a sorsot kimondja,
nem a hamuvá izzó csontja,
virrasztó igéje kell,

VI-IX. tűz,
te gyönyörű,
jegeken győztes-öröme,
ne törd hogy vénhedjünk sorra
léleekben szakállasodva,
hülve latoló józanságban,
abol áru és árulás van,
öltöztess tündér-pirosba,
röptess az örök tilosba,
jégbegyek fölé piros bálba,
ifjútság királya,
tűz!

(Nagy László: Tűz)

- I. Az ember, a mindig-megcsalatott, a zilált,
– sebesült biteit, kinját se tagadva
fölmeri megint az utat, nekivág,
gyeplőt vet az indulatokra, szavakra,
hogy el ne riassza fiát.

Követi fiával a vérző
zászlókat a sírokon át, a gyűlöleten,
amíg az a harc, az a végső
fölolvad a mostani s új szíveken,
s az áldozatok test-halma fölé nő
virágaival az örök szerelem.

(Benjámín L.: Vérző zászlók alatt, részl.)

- II. Ugy volna jó a törvény, úgy egyforma batályú,
ha akként gyártódnánk, mi emberek,
akár a vályog, mit a vályú
billiószám is egyformára vet.

Debát ezt nem lebet.

Abány szív, annyi akarat.

*S rég nem vagyunk
csupán agyag s anyag!*

*Törvényt, de eleven, tebát,
hogy ne csapódjunk folyton össze,
hogy részlet-igazát,
ki-ki illessze a közösbe,
úgy mégis: emberek maradjunk,
ne vályog-vályú sarává meredjünk;
atomok, atom magvakként kerengjünk;
helytálljunk, mégis szabadon szaladjunk.*

A lét tegyen rendet, ne a balál!

*Jogot tebát az árnyalatnak,
melyben a holnap rajza áll
s a kivételnek
mely holnapra talán szabály . . .*

*Jogot a boncolóknak,
a külszin-, a fölbám-, a látszat-rombolóknak,
kik elválasztva percenként a rosszat
a jótól,
valamit folyvást rendbebozznak,
percenként fölmutatva, hogy mikortól
gyilkos a gyilkos,
tolvaj a tolvaj,
torz már a szép,
szép az imént torz,
a hős: pribék,
s ki az, akik elől megy –*

*mert nincs szabadjegy
jól haladni a korral . . .*

(Illyés Gyula: Óda a törvényhozóhoz, részl.)

- VII. *Elegünk van a gyilkosokat nemző torz nászból: az érdek,
a számítás, a hiúság,
az önimádat, az értelmetlenség, a közöny misztikus egyesüléséből.
Nincs érzékünk a hőlégsugarú totemekhez,
sem az istenüléshez, sem a négykézláb-mászásboz –
a mítoszból elegünk van.
Kinőttük a mások bűnét s a magunkét, kibevértük
az istennélküli mítoszt,
nem megváltani, nem megalázni – megérteni, megtartani
kívánjuk a világot.*
- VIII. *A forradalom vagyunk és Európa vagyunk,
a forradalom: a rend, a forradalom: a világosság,
a forradalom: a szellem.
és Európa: a rend, Európa: a világosság, Európa: a szellem,
s nem az ösztönök ősmocsara, nem majom-ösünk
idétlen makogása,*

nem a könyörtelen önzés, nem a bicska és nem a bomba.
IX. Ezért a forradalomért, ezért az Európáért, ezért a világot –
ezért voltunk, ezért vagyunk s ezért leszünk, ha leszünk,
túl az öregség küszöbén is,
bízünk a múltak után is, az új veszedelmek közt is
az emberi jóakarásban,

okosabban és szelídebben és fanyarabban, mint egykor hittünk.
VII. Tűzbe veti még, elirányítja bombáit az ember a Napba,
bittelen új mítoszait elraktározza varázslók kőkori lombjai közt,
s az új század, a késlekedő büszadik
nemcsak a naptárban, tudományban, iparban –
megszületik a lelkekben is, az emberi kapcsolatokban . . .

VII–VIII–IX. . . . Nemzetköziség, Béke, Közösségi Tulajdon,
világmentésre, világ-alkotásra nyúlik át a megszakított idő
peremén –
s nem mint kinyújtott s el nem fogadott kéz,
mint apáink keze, s a mi kezünk,
mellyel most életünket, munkánkat, céljainkat,
mint egy szerződés szövegét,
kiterítjük az utódok előtt, aláírásra vagy elvettetésre.

(Benjámin L.: Nyílt szó, födetlen arc, részl.)

X. . . .ki jajból sajtoltad a dalt,
bűből az örömet,
vereségből a diadalt –:
családod, sereged,
éneklő kórusod vagyunk
s ki nem dalol, az is
tudja már, szívós karnagyunk,
mi helyes, mi bamis;
mert egybe álltunk általad
s az is, ki nem dalol,
érzi a Lét, a Rend szabad
összhangját valabol.

(Illyés Gy.: Bevezetés egy Kodály-hangversenyhez,
részlet)

III. Megnőttél? Az emberfaj lett nagyobb,
személy szerint fizetned kell, adót
a nagyságért: így jobb, ha földadod
a lebetetlen teljesség-igényt,
s a nagy egész értelmes részeként
dolgozol. De büdös a munka, mi?
Kényelmesebb a zenit játszani?
Hagyd abba már, közösség embere,
keresd meg, hol van munkádnak tere,
azt töltsd be végre! Van rá haladék!
– azon ne töprengj, egy év vagy húsz év –
erőd is van még – tedd a magadét!
Ha csavar kell, hát tedd a csavarét!

(Benjámin L.: A folytatásos töprengésekből, részl.)

- I. *Enyémként ismerem, milyen
vígaszt lövel át a szíven,*
- II. *milyen bálás is aziránt
– jól ápolt gyümölcsfa gyanánt –*
- IV. *az iránt, aki kezeli,*
V. *szépen, fiaként neveli,*
- VI. *milyen bálás is végül ő,*
VII. *a meg-megcsökönysödő,*
- VIII. *a mégis kézbe vehető,*
Mind: *kalapálható vas idő!*

(Illyés Gy.: Munka a munkával, részl.)

BAGOSSY LÁSZLÓ:

„AZ ÉJSZAKA KÉPEI”

(műsorösszeállítás)

A rendező munkájához

A rendező vegye figyelembe, hogy az itt közölt mű része egy teljes költeménynek. Mégpedig olyan része, amely azt a hitet fejezi ki, hogy a világban dúló szörnyűségek, az emberiség boldogságát veszélyeztető képzelte és valóságos fantomok ellen sikerrel vehetjük fel a harcot, mi EMBEREK.

Javaslatom, hogy a szereplőket két csoportra ossza a rendező: kórus és Költő.

A kórusban játszon a beszélő, a férfiak, gyerekek. (A beszélő szövegét tetszés szerint lehet elosztani a kórus tagjai között.) A férfikórust férfihangok, a gyermekkórust női hangok szólaltassák meg.

A rendező lehetőségei szerint a Költő figuráját is feloszthatja. Ebben az esetben a záró sorokat –

„Én hiszek tebenned Emberiség
Nem győznek le képzelte halottaim!”

– mindegyikkel külön mondassa el.

A rendező fokozottan ügyeljen, hogy az előadásmód ne legyen patetikus. A „pusztulás képeit” torz mozgás és hangeffektusokkal próbálja felvázolni. Mozgásban ezt a kórus tagjainak mozgatásával próbálja megfogalmazni. Lehetőleg azonban ezek a mozgásformák ne a szöveg illusztrációi, hanem új gondolatok hordozói legyenek. Próbálja megvalósítani a szöveg és a mozgás ellentétét. Villantsa fel ebben a lidérces álomban az újjászületés csíráját, lehetőségét.

A költőt úgy próbálja mozgatni, hogy egyértelművé váljék küzdelme lidérces álmaival, játssza el, hogy szabadulni akar ezektől és a kiutat keresi.

Utolsó mondat legyen higgadt, letisztult, kerüljön mindenfajta pátoszos megfogalmazást.

Végezetül az előadás sikerének elengedhetetlen feltétele dinamikus, sodró lendülete, melyet nem szabad sem mozgásbeli, sem szövegek közötti szünettel megszakítani.

JUHÁSZ FERENC:

AZ ÉJSZAKA KÉPEI

(Részlet)

KÓRUS:

És mi maradt a pusztulás után?
Az Atom, a Hidrogén, a Neutron után?

KÖLTŐ:

A Föld, mint golyószórával kivégzett kisgyerek teste, vérrel kifakad, sebei fecskendeznek tűzgejzireket, fém-nyálat, izzó kőváladékot, lánghörgést; arcára szárad az arany-hányadék, és rubint tajték-nyáladzása rácsordul a városon-nőtt erdőkre, lövell, mint fölgerjedt csödör a halál-sörényű Föld: vas-láng-arany szerelemváladékot, s e világra-hömpölygő ásvány-tajtékba merednek a holtak és az elevenlombú idő.

GYEREKKAR:

Mintha kentaurok és faunok futkosnának a holtakból kivirágzott ligetekben.

Mintha szirének énekét hozná ide a vak tengeri szél.

FÉRFIKAR:

Hajnalodik?

Vérző hüvelyéből az éj mért tolja ki az arany-fogú Napot?
Hogy meglássa a zöld-üszkös Föld-daganatot?

KÓRUS:

Hajnalodik!

Világ, mióta nem láttál te hajnalt?

BESZÉLŐ:

A Földet, mint a legyek fejét a mohos szörzet, bolyhos gömbhéjként begyapjázó füst és porrétegen alig tud áttörni a Nap. Kék-szürke derengés árad el a sivatag tájon. Fény-emplőjét hiába tartja oda a rühes csecsemőföldnek. Az éj romjain egy embercsoport ül, virrasztva a világhalott hullája fölött. Talán egy város volt valamikor e kő-fű-csont-rongy-deszka-drót-cserép-óceán helyén. Ülnek, ácsorognak, motyognak, a levegőbe nyúlnak s visszarántják hirtelen kezüket, vacognak deres rongyaikban. Merev arcukon, mint álarc, piros anyagból kent máz, némelyiken, mint a középkori lovagok fémcsőré sisakja: csúcson fehér agyag-sisak, csak a szemek, s a száj helye üres, mint a koponyaké. Mióta ácsorognak, motyognak, dideregnek, szikkadnak ezek az időtlenek, vagy új-idejűek? Mióta várnak és mire várnak? Mire vár a megmaradt Emberiség? A kifosztott, a szerelemtelen, a daltalan, a hullaevő, az árva Emberiség-törmelék.

Fölöttük sötét átok-gomolygás, a légburok rádióaktív szemfedőrongyai. És akkor fémsziszegés hallatszik, s ők makogva a földre borulnak, mint az ősemberek, oly félelemmel, hogy szívverésüktől remegni kezd a föld, mint átrobogó mozdony alatt a sínpántú töltés. És a szürke-kék-halál-vattát, a Föld testére tekert múmia-pólyát, mint sebészkes, villanásszerűen átmetszi egy fémcillag, fémgömb-korong, mintha a Szaturnusz hullna közéjük, de az

üveghúsú fémtest mintha mégis puhán remegne, mint tányérba fölütött tojás. És sziszegve a romokra ereszkedik, fölkarva csontporát, növény-örvényét, fekete véralvadékát, piros hamuját. S madár-dallamokból szőtt zene hömpölyög ki a géptestből, csodálatosan, lágyan, ismeretlen csillaglétezés madármondattal.

A Föld sivatag-emberei fejüket lassan fölemelik, s látják, már megrémülni se tudva, hogy különös kocsonya-csáp-gép-bordalé nyek szállnak ki a gépből, nagy bíbor lepkeszárnyakon, olyanok, mintha polip, tücsök, lepke és rádióbelső rész házasságánk gyermekei volnának. S röpködnek körülöttük nagylágy, puha bíbor lepkeszárnyacsapásokkal. És egyszer csak emberi hang, mintha rádióból szólna, beszél hozzájuk. Hívja őket, mondván: a Világegyetem forró csillagközönyét törtük át értetek ti boldogok, de csak egyszer jöhettünk, máskor soha többé. Megértve a Minden-ség-molekula, a Föld halálvillogását, eljöttünk a megmaradot-takért.

GYEREKKAR:

És megszámlálják az ittmaradottakat,
a boldogokat, a boldogtalanokat.

BESZÉLŐ:

A más-csillag-anyájú gépben nincs elég hely a földieknek. Két embernek itt kell maradnia, ezen a Földön, mert két emberrel kevesebbet bír el a boldogság-korong, az új-anyaméh, a boldogság-fémánya.

KÓRUS:

És a Föld sivatag-emberei, a kiszikkadt-könnyűek állnak, leszegett fejjel, a vörös-agyaggal bekent-arcúak, a fehér-agyag-sisakú makogók.

BESZÉLŐ:

És akkor a költő megfogja asszonya kezét, és kiáll a vérző agyag-csoportból. Meghordja tekintetét a rom-sivatagon, fölneéz a halálbundájú égre.

KÖLTŐ:

Mi itt maradunk, érted, elfoszlott Emberiség.
Mi itt maradunk, kiállunk e vérző agyagcsoportból.
Megőrizzük a lét gyönyörű üzenetét.
Szemünk fölszáll a rothadásból, a radioaktív porból.
Itt maradunk! Az embernek élni kell tovább, és élni kell tovább a dalnak, mert a Világegyetem szíve szakad meg, ha a dal abbamarad. Én az új lét Orfeusza leszek, s hárfámmal kiéneklek a holtakat a földből, és szavammal elűzöm a halál fellegeit. Mi nem üzettünk ki a Paradicsomból. Énekekkel magunk köré szelídíttem a halál-utáni lét lényeit és lecsillapítom a tébolyult gépeket. Majd nemzünk kisededet és keresünk pusztá mezőt, s fölásuk és bevetjük magokkal. Mi az Emberiség új összülői leszünk, s leszünk okosabb atyái s anyái eljövendő népeknek, s leszünk új törvények nemzői is. Nemzői és nevelői. Nevelői és megtartói. És elmondjuk majd az új-Emberiségnek, ami volt és megtanítjuk a jövendőre. Mi nem vagyunk árvák; mert a halálnál na-

gyobb a szerelem. És virrasztunk majd a zord Emberségnélküli éjszakában a szerelem máglyatüzénél és körénk-gyűlnek a szörny-lények, rémület-vadak és virágok.

BESZÉLŐ:

És az emberiség-törmelék a világűrből-jött gépbe száll. S a csápkocsonya-lepke-gép-lények is eltűnnek a gép testében. S boldog madárzene-áradással fölnyilall a fémgömbkorong. S eltűnik a végtelenben.

A költő elengedi asszonya kezét, körülnéz, s látja, a romok, a csontok között egy könyv szitakötő-hártyaszárnyait lapozza az aranyszürke hajnali szél. Fölemeli, s olvasni kezdi hangosan a verssorokat. Aztán asszonyát átkarolva elindul a különös reggeli fényben a zöld-romos, halál-pikkelyű világ-sivatag közepe felé.

GYEREKKAR:

Hajnalodik.

Arany-sündisznó mászik ki az űrből. Szimatolgat.

FÉRFIKAR:

Hajnalodik. Feküdj le, költő! Hajnalodik!

Agyadról a penész-látomás talán lesorvadt.

KÓRUS:

Hajnalodik.

Hétlábú táltoscsikó vagy. Hátadon hozod a Napot, a Holdat.

Rázd le a némaság rühes éveit. Kezdd hát világmegváltó táltos-éneked.

Itasd meg Mindenség-járó táltosménésed.

Mert szügyed aranyszőre, zsíros koponya-bozontod megöszül maholnap!

KÖLTŐ:

Hajnalodik. Aranylapok tetőzik a sötétet.

Rubint-hasábok dőlnek virrasztó ablakomra.

Szobám lila falára, mint óriás-tüdőről nagyított röntgen-képet a fény a függöny sejtbokrait ereszen rákopírozza.

Lámpám megfakul, mint az öreg katonatemetők.

A fénynek nem ad fényt. Minek is adna?

Fölizzanak hitvesem nyakán a pihe-fénymezők,

mint a csillaghalmazok: borzongva, lüktetve, apadva.

A zöld ág az éjből már dadogva kilátszik:

bizsereg, leng, lágy kotyogással lökdösi taréját,

üvöltözik a boldog madárivadék, harmatot iszik, bogarászik.

És lassan meglengeti az űrben a Nap legyőzhetetlen

tűzlobogóját.

TELJES KÓRUS:

Midőn ezt irtam, tiszta volt az ég.

Zöld ág virított a föld ormain.

KÖLTŐ:

Én hiszek tebenned Emberiség.

Nem győznek le képzelt halottaim!

HAVAS GÁBORNÉ:

A MEGÁLLT ÓRA

(Klubműsor a felszabadulás emlékére)

Rendezői tanácsok

A műsort elsősorban ifjúsági klubok részére ajánljuk.

A műsor célja: emlékeztetni a fiatalokat a felszabadulás előtti idők, a háború és a fasiszmus borzalmaira, a felszabadulás pillanatára, felébreszteni indulataikat az ember-telenség ellen, felébreszteni felelősségüket a béke megőrzéséért.

Bemutathatja a műsort az ifjúsági klub irodalmi színpada, vagy a klub tagjaiból e célra létrehozott alkalmi együttes.

Az előadás semmiféle kelléket vagy díszletet nem igényel, Színpad sem okvetlenül szükséges, a klubban, a klubtagok közvetlen közelében mutathatjuk be a műsort.

A műsor összeállításának vezérfonala annak vizsgálata, hogyan jutott el az ország a teljes kiszolgáltatottság és megalázottság állapotából az új világ kezdetének pillanatáig.

A folyamat végigkísérése nem kronológiai sorrendben, nem az események egymásutánja szerint történik, hanem érzelmi, indulati aspektusból próbáljuk tettenérni a mozzanatok. Mindezek következménye, hogy az előadás alapvető kelléke a mély érzelmi és indulati töltés, s az ezt kifejező ritmus, melynek minden elhangzott szóban érződnie kell. A hatás fokozása, a mondanivaló hangsúlyozása céljából helyesnek tartanám a kórus alkalmazását a következő versek esetében: Babits Mihály: Fekete ország, Paul Eluard: Rendezendő számla II. Weöres Sándor: Dob és tánc.

Az elmondott szöveg szereplők szerinti felosztását jelzem. A műsorban szereplő zenei betétek magnóról vagy lemezjátszóról hangzanak fel. Az ajánlott zenei anyag a Pécs—Baranyai Népművelési Tanácsadótól kölcsönözhető. Helyes, ha a műsor bemutatását a klubban rendezendő felszabadulási témájú kiállítás előzi meg (vagy annak megnyitójával kötjük egybe).

A műsor befejezése után kötetlen beszélgetés következzen az ifjúsági klub tagjai között. Ha lehet, hívjunk meg a programra idősebbeket, akik felnőttként élték át a felszabadulást, kérdezzünk tőlük, beszélgessünk velük.

- A romvárosban egy állva maradt falon
a romhalmoz fölött, a pincébe-fulltak teste fölött,
néhány kép s egy bekeretezett okirat társaságában,
három emelet magasságban, megközelíthetetlenül
lógott az ódivatú falióra.

- A háborúnak régen vége volt.
Az élők városa elhúzódott a halottakétól.
Szorgalmasan jártak az órák,
munkára, találkára, szórakozásra,
napj dolgaira figyelmeztették gazdáikat,
együtt haladtak az idővel.

- A romvárosban három emelet magasságban,
a megállt óra hozzáférhetetlenül,
némán és mozdulatlanul függött
a mérhetetlenidő keresztjén,
napok, éjek évszakok, évek körforgásában,
örök önisméltlésben: egyazon órát, percet mutatva örökkön.

- De a nap bármely pillanatában,
akármelyik szakaszában az évnék
a ténfergő benszülöttek s a bámész idegenek
leolvashatták róla
a rémület, a rombolás, a halál idejét.

(Benjámín László: A megállt óra)

Zene: Honegger II. szimfónia 2. tételéből.

- Fekete országot álmodtam én,
ahol minden fekete volt,
minden fekete, de nemcsak kívül:
csontig, velőig fekete,
fekete,
fekete, fekete, fekete.
Fekete ég és fekete tenger,
fekete fák és fekete ház,
fekete állat, fekete ember,
fekete öröm, fekete gyász,
fekete érc és fekete kő és
fekete föld és fekete fák,
fekete férfi, fekete nő és
fekete, fekete, fekete világ.
Áshatod ime, vágthatod egyre
az anyagot, mely lusta, tömör,
fekete földbe, fekete hegybe
csap csak a csáklyád, fúr be fúród:
s mélyre merítsd bár tinta patakját
még feketébben árad, ömöl,
nézd a fű magját, nézd a fa makkját,
gerle tojását, csira golyót,
fekete, fekete, fekete
fekete kelme és fekete elme
fekete arc és fekete gond,
fekete ér és fekete vér és
fekete velő és fekete csont.

Más szín a napfény vendég máza,
a nap a színek piktora mind:
fekete belül a földnek váza,
nem fény festi a fekete színt,
karcsu sugárecsetével
nem:
fekete az anyag rejtett lelke,
jaj,
fekete, fekete, fekete.

(Babits Mihály: Fekete ország)

— Budapesti Közlöny. 1944. december 10.

— „Általános honvédelmi kötelezettségnek eleget tenni tartozik minden magyar állampolgár annak az évnek január hó 1. napjától, amelyben 14. életévét betölti, annak az évnek december hó 31. napjáig, amelyben a 70. életévét betölti.”

- Tíz jóbarát meghalt a háborúban
- Tíz asszony meghalt a háborúban
- Tíz gyermek meghalt a háborúban
- Száz jóbarát halt meg a háborúban
- Száz asszony halt meg a háborúban
- Száz gyermek halt meg a háborúban
- S ezer jóbarát és ezer gyermek és ezer asszony

(Paul Eluard: Rendezendő számla)

— Pesti Hírlap 1944. december 12.

— „Nagy-Budapest területén a mai nappal közös német—magyar rögtönítelő bíraskodás lép hatályba.

— A rögtönítelő eljárás során halálbüntetés vár mindazokra, akik szabotázs-cselekmények, fosztogatás, tiltott szervezkedés, fegyver, robbanóanyag és lőszer jogtalan birtoklása, szóban vagy írásban elkövetett izgatás, lázítás, az ellenséggel való érintkezésbe bocsátkozás, vagy más hasonló bűncselekmények elkövetése által a harcoló csapatok biztonságát veszélyeztetve azok hátába törnek.”

- Ha feküdni megyek
fekete éjfélkor,
ne harapjon belém
fekete komondor.

Csahos pulikutyák
ne ugassanak meg,
vacogó strázsának
ne mutassanak meg.

Ne figyelje senki
fehéredő mellem,
ne pörögjön másnap
nevem tüzes nyelven

Álljanak nyugodtan
a nyesett akácok,
ne forduljon elém
bűdös bürkü árok.

Ha édesen alszom
széna-heverőmön
nagy pocakos pókok
ne marják föl bőröm.

Ha már nincsen semmim
ezen a világon
bagoly huhogása
ne verje föl álmom.

(Nagy László: Könyörgés)

— M. Kir. Rendőrkapitányságnak
Toloncügyi Osztály
Budapest

— Értesítem, hogy
7233/1944. VII. BM.
Véghatározattal internált
1942. évbeli születésű
Friedrich Lídia
zsídót, akinek anyja
Feldmann Lea
1944. július hó 4-én átadtam
a német katonaságnak
németországi munkára.

— Sárvár, 1944. évi július hó 14-én.

— A toloncház vezetősége
Olvashatatlan aláírás
m. kir. rendőrfelügyelő.

— Ó, siró gyermekek éjszakája!
Halálra megjelölt gyermekek éjszakája
Az alvásnak nincs bejárása már.
Iszonyú ápolónők
léptek az anyák helyére.
Kézizmaikban feszül az álnok halál,
A falakon és a mennyezeten elvetik —
Mindenütt költenek már a borzalom fészkeiben.
Anyatej félelmet szívnak a kicsinyek.

Álmuk fölött még tegnap fehér
Holdként úszott át a mama,
Odakerült a halványra csókolt szájú baba is
Az egyik oldalukra.
Odakerült a kitömött mackó, a szeretettől
Éltrekelve
A másik oldalukra —
Most csak a meghalás szele fúj,
a lobogó ingeket fejükre teríti,
Hajukat senki nem fésüli többé.

(Nelly Sachs: Ó, siró gyermekek éjszakája)

— Oly korban éltem én e földön,
mikor az ember úgy elaljasult,
hogy önként, kéjjel ölt, nemcsak parancsra,
s míg balhitekben hitt, s tajtékozott téveteg,
befonták életét vad kényszerképzetek.

Oly korban éltem én e földön,
mikor besúgni érdem volt, s a gyilkos
az áruló, a rabló volt a hős, —
s ki néma volt netán s csak lelkesedni rest,
már azt is gyűlölték, akár a pestisest.

Oly korban éltem én e földön,
mikor ki szót emelt, az bujhatott,
s rághatta szégyenében ökleit, —
az ország megvadult egy rémes végzeten,
vigyorgott vértől és mocsoktól részegen.

Oly korban éltem én e földön,
mikor gyermeknek átok volt az anyja,
s az asszony boldog volt, ha elvetélt,
az élő irigylé a férges, siri holtat,
míg habzott asztalán a sűrű méregoldat.

Oly korban éltem én e földön,
mikor a költő is csak hallgatott,
és várta, hogy talán megszólal újra —
mert méltó átkot úgysem mondhatna más, —
a rettentő szavak tudósa, Ésaiaás.

(Radnóti Miklós: Töredék)

- Vég Borbála kezdettől cseléd volt, mert a nála okosabbak úgy mondták, annak született. Tette ő a dolgát pontosan, s azok, akiket kezitcsókolommal köszöntött, nem is találtak benne követni valót.
Adtak neki kosztot, szállást.
Az arcbőre kissé zsíros volt s keze felmárt a lúgtól.
Ha kimenőt kapott, templomba ment, fekete ruhában, olvasóval, és imádkozott a bátyjáért, Vég Józsefért, ki messzi országban katonaként harcolt immár négy kerek esztendeje.
- Vég Borbála olyan egyedül állt a világban, mint az ujjam. Tükörbe sosem nézett. Gyermeket sosem szült.
Volt két váltás fehéreneműje, egy hétköznapi és egy ünneplős ruhája, valamint egy pár magasszárú cipője.
A bibliát lassan, szótagolva olvasta, miközben ujjával a sorokat vezette.
- Vég Borbála, ki olyan egyedül állt a világban, mint az ujjam, azért imádkozott csak, hogy bátyjától, Vég Józseftől, ki messzi országban katonaként harcolt kerek négy esztendeje, hírt kapjon. Karácsony közeledtén úgy érezte, meg kell jönnie a levélnek. És december 24. napján, amikor dél felé csengettek, Vég Borbála megtörölte kezét, és ajtót nyitott. Levél jött Vég Borbálának messzi országból — mondta a postás.

- Vég Borbála megköszönte szépen és becsúsztotta a köténye zsebébe, mert olvasni munkaidőben ugyan rá nem érhet. Majd este. Szenteste. Mikor a haragosok megbékélnek a földön, s a szeretők is jobban szeretnek.
- Vég Borbála úgy dolgozott azon a napon, mintha nem is két, de tíz keze lett volna. Énekelt és várta az estét. A szent estét. Mikor reszkető hajtűjével óvatosan kibontja majd a levelet s olvasni kezdi szótagolva, lassan, ujjával a sorokat vezetve.
És eljött az este. A szent este.
- Vég Borbála sietve vacsorázott, felmosta a konyhát, rendbeszedte a haját s maga elé terítette a levelet, melyet bátyjától, Vég Józseftől kapott, ki négy kerek esztendeje harcolt katonaként messzi országban.
- Borbála — így szól asszonya —, mivel nincs egyéb dolga már vigye el ezt a csomagot. De vigyázzon ám, törekeny holmi. Ajándék. És siessen, éjfélre hazaérjen, mert mi misére megyünk.
- Vég Borbála felvette kabátját, zsebébe gyűrte a levelet, fejére fekete kendőt kötött, fogta a csomagot, melyben a törekeny holmi volt és ment.
Ment havas esőben, kietlen utcákon, átvágott végtelen tereken. Néha megállt egy percre pihenni s előkotorni zsebkendőjét, hogy törölhesse arcát, szemét. Mikor asszonya rokonainak házához ért, illedelmesen csöngetett. Átadta a csomagot, kívánt kellemes ünnepeket, majd kezitcsókolomot mondott és indult.
Ment havas esőben, kietlen utcákon, átvágott végtelen tereken. Ment Vég Borbála meg-megcsukló térddel, hogy éjfélre hazaérjen, fekete kabátban, fekete kendővel fején, s úgy érezte, nem léphet be addig a kapun, míg el nem olvassa a levelet, melyet bátyjától, Vég Józseftől kapott, ki messzi országban katonaként harcolt immár négy kerek esztendeje.
Asszonyáék házánál a lámpa alatt a zsebébe kotort. S hirtelenjében nem tudta ő ö-e? Az a kéz az ő kez-e? Az a kabát, melynek üres a zsebe az övé-e?
- Vég Borbála, mint kit korbácsütés ért, feljajdult és fordult vissza. Ment a havas esőben, a kietlen utcákon, immár harmadszor átvágott a végtelen tereken, és egyre a földet nézte.
Én teremtőm, én megváltóm könyörülj rajtam.
Én egy testvérem, Vég József, ki messzi országban katonaként harcolsz immár négy kerek esztendeje s váratsz magadra, nem tudhatom meg, mit írtál nekem.
- Éjfelet harangoztak, mikor Vég Borbála — ki kezdettől fogva cseléd volt, mert a nála okosabbak úgy mondták, annak született — csak letérdelt lassan az utcán s kezébe vette az esőtől, hótól elmosott levelet, melyet bátyjától, Vég Józseftől kapott, ki messze országban katonaként harcolt, immár kerek négy esztendeje.

(Jancsó Ildikó: Vég Borbála Szentestéje)

- Tíz jóbarát meghalt a háborúban
Tíz asszony meghalt a háborúban
Tíz gyermek meghalt a háborúban
Száz jóbarát halt meg a háborúban
Száz asszony halt meg a háborúban
S ezer jóbarát és ezer gyermek és ezer asszony

— Számlálni értjük a holtakat
Egyesével és ezresével
Számlálni tudunk, ám gyors a világ
S két háború közt minden elmosódik

— De csak egy halott legyen, ki bevésse
Emlékét szívünk közepébe
És a halál ellen kezdünk élni
harcolni kezdünk a háború ellen

— És küzdeni kezdünk az életért.

(Paul Eluard: Rendezendő számla)

— Ne hagyjátok magatokat!
— Cselekedjetek!
— A Kommunista Párt röplapja
— 1944. október
— Munkások!
— Bénítsátok meg a termelést!
— Szervezzetek gazdasági sztrájkokat!
— Gyilkoljátok a németeket és nyilasokat, ahol éritek!
— Ragadjátok magatokhoz fegyvereket!
— Katonák!
— Ne engedjétek magatokat vágóhidra hurcolni!
— Álljatok át a Vörös Hadsereghez!
— Adjatok fegyvert a munkások kezébe!

(Részlet röplapokból)

— Az égbolt sikolt: rátokszakadok,
a föld meginog: széthasadozok,
jajgat a kő is: közelitenek
csikorgó csontú páncélistenek.
Az asszony szája lázzal cserepes,
ölbeli gyermek didiket keres,
rivó leányok, megritkult család
lesik topogva a nap hajnalát.

Egy pillanatra béke lett,
oroszkatona kért aludt-tejet.

Most vastüdejű gonosz angyalok
szárnyától az ég sajog, ragyog,
borulj a földre, ne less repülőt,
zúdit a földre foszforos esőt,
Barát-e ellenség-e ő?
Ki bűne ez a menyegző?
Rípeg-ropog a lánglakodalom
a háztetőkön, sárga kazlakon.
A lángok ujjá égre esküdött,
most kulcsolódik két házsor fölött!

Az utcán én vagyok csak vakmerő,
a férfiakkal tele a mező,
ott óbégatnak, hogy: idesanyám!
Gyámoltalanok, kell nekik a gyám,
s a lécketrecben ég a kiscsikó,
jászol tüzébe vicsorit a ló,
lángok közé a tehén borjazik,
szénfeketére ökrök sülnek itt —
Lángok közül te árva vakmerő,
mi menthető volt, az se menthető.

(Nagy László: Lánglakodalom)

— Zene: Bartók: Divertimentó

- csönd
béke
csönd
béke
fény
csönd fénye
béke csöndje
fény béke csönd
fényes csönd béke
csönd béke fény
béke csöndes fénye
fény csöndje
csönd csöndje fény fénye béke
csönd fény
- lombban kő
csönd köve
kövön fény csöndje
kőben csönd béke
kő békéje béke köve lombban
csönd fényes béke
kő lombban fény
- kút csöndje fű
kútra hajló béke csönd
kút vékéje inda
fű inda kő
lomb hintája kútban
csönd dajkája
csep csep
kút cseppje
- cseppek csengő csöndje
csönd cseppje fény
kút habja kő lombja
fény csöndje béke

- szél viz föld
 kis patak irama
 fény halmai
 föld keblei
 kút karjai
 kő lábai
 vitztüdejű szél
 lombtorkú csönd
 fúruhāju fény
 kőarcú béke
- reggel
 dél
 este
 éj
 hajnal karéja
 dél sziklája
 csönd
 béke
 fény himzése
 hab szövése
 szél fonása
 füst rovása
 tűz írása
 örökös szála verejtéke
 só
 orsó
 koporsó
 kop
 kop
 harkály
 óriási csönd órája
 sok külön kis csönd ingája
 kövön gyik
 fénylő néma bálvány
- béke veled
 szeretőd lappang
 virágzó ág rejtékében
 párod rejlik
 minden kapu hajlatában
 rend
 ünnep
 béke
 rend köve
 ünnep lombja
 csönd füve
 béke kútja
 szállj békés lomb csöndje
 fényes ünnep ága leng

ima irama
unalom fénye
csönd ünnep béke rend szállj
ima fény ünnep lengj béke
fény csönd
béke
csönd
csönd
béke
béke

(Weöres Sándor: Dob és tánc)

SZABÓ ENDRÉNÉ—KUKAI LAJOSNÉ:

„NEKEM SZÜLŐHAZAM . . .”

(Honismereti összeállítás)*

Kép	Szöveg	Zene
TV-torony	Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent nekem szülőházam itt e lángoktól ölelt kis ország, messzeringó gyermekkorom világa.	} Beethoven: C-moll zongoraszonáta
Virágzó fa	Belőle nőttem én, mint fatörzsből gyöngye ága, s remélem, testem is majd e földben süpped el.	
Rózsa	Itthon vagyok. S ha néha lábamhoz térdepel egy-egy bokor, nevét is, virágát is tudom, tudom, hogy merre mennek, kik mennek az úton,	
Alkonyat Zsolnay múzeum	s tudom, hogy mit jelenthet egy nyári alkonyon a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom.	
Pécs látképe	Számunkra kis országunk legkedvesebb tája a már békés életét élő dombos, lankás Dunántúl, ebben pedig szülővárosunk: Pécs. Juhász Gyula így örökítette meg szép városunkat: Juhász Gyula: PÉCS	} Schubert: Moment musical
„Koronaszálló”	Nyája Dunántúl szeliden ivelő Áldott ölü hegyei koszorúzzák A régi várost, melynek égbe zengő Harangszava szent, magyar szomorúság.	
100 éves fogadó	A város régi, ó de örök ifjú, Remények gazdag lombjai borítják, Óreg kapukból fiatal hit indul, És jobb jövőbe lelkendezve hirt ad.	
Minaret	Mecset smaragdja tör a mély azurba, Keresztje mellett félhold mélabuja: Magyar, török megbékélt multja int.	
Székesegyház (3 kép) Barbakán Múzeum kapuja	Pécs — a mecsekalji város — évszázadok köbévésett és falbaépített emlékeit őrzi. Másfélezer éves katakomba mellett ezeréves székes- egyház áll. A város fala a tatárjárás korából való; egyik bástyája Kinizsi Pál elgondolása szerint épült. A Zsolnay Múzeum gótikus kapualja Mátyás korabeli házba vezet. A kanyargó, szűk utcákat	

* A „Nem térkép e táj . . .” mozgalom keretében a „Nekem szülőházam” akcióban a szerzők felkutat-
ták szülővárosuk sok szépségét. Bemutatjuk közelről a Zsolnay gyárat.

Mattyasovszky-ház Minaret	és hangulatos, apró tereket a régi építészeti stílusok nemes formáit hordozó öreg házak szegélyezik; közülük karcsú minaret emelkedik az ég felé.
Gyárkémény (sok)	A műemlékekben gazdag Pécs azonban nemcsak „múzeum”. Az ősi falak között erőteljesen lüktet a mai élet. A város keleti szélét gyárkémények és aknatornyok állandóan sűrűsödő erdeje szegélyzi, az éltető munka, a csákány és kalapács hangja kíséri a nagyváros forgalmát. A dicső múlt, a munkás jelen és a jövő ígérete fölött büszkén emeli erdőkoszorúzta fejét a felhők közé a Mecsek.
Mecsek	Minden együttvéve: Pécs.
TV-torony	S hogy vall szülővárosunkról hűséges költője: Csorba Győző?
Pécs látképe	„A koporsóra itt nem gondol senki? halhatatlan hittel építi házát, erődíti és béleli. Gyanutlan sétáló, számat tatom minduntalan.
	Ház nőtt az üres telkeken, a dombokon, a réteken. A bulgárkertek salátái, káposztái, zöldségei házakká változtak, s ahol a labdát rúgtuk, a gyakorló tér roppant gyp-négyszöge
Pécs (esti felvétel) TV-torony	Ó büvölő város, sokarcu ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy. Nyugalmak, zajok fészke, kőszürke és levélzöld,
Gyógyszertár	hegyen hívalkodó, völgyben rejtőzködő, tegnapelótti és holnaputáni, makacs munkás, kéjjel lustálkodó öl-puha, aszkéta-rideg, aggastyán-bölcs, kamasz-melldöngető: ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.
Pécs látképe	Nekem: A VÁROS mindörökre.
Zsolnay gyár kapuja	Az egész történelmet magába ölelő városunk sok értéke közül egyik legnagyobb büszkeségünk a világhírű Zsolnay gyár. Ennek múltját, jelenét, egész munkás történelmét kutattuk, tanulmányoztuk szülőföldünk alapos megismerését szolgáló munkánk folyamán.
Gyárkémények (3)	Pécs keleti városnegyedében három szikár gyárkémény mutat a magasba. A gyárkémények mindenütt egyformák, ugyanazzal a nyugodt büszkeséggel törnek felfelé, és ontják füstjeiket. De ezeket a kéményeket sok száz közül is megismerném. Mert aki építette őket, az egyhangú téglasorok közé sok szépséget is becsempészett. A magas kőtorony oldalán majolika-díszítmények hirdetik a gyár művészetét.
Gyárkémény (1)	
Gyárkapu	Ennek a gyárnak a kapuján 1700 munkás lép be, hogy folytassa a nagy elődjének, a gyáralapító Zsolnay Vilmosnak örökértékű alkotásait.

Vivaldi:
Négy évszak:
Ősz

- Zsolnay-szobor 1865-ben Zsolnay Vilmos pécsi kereskedő átvette bátyja kis manufaktúráját. Ez a kis kerámiaüzem a hazai iparfejlesztés eszméje jegyében született.
- Zsolnay-kút (Széchenyi) A kerámiaipar mesterségét akkor még nem értette, de művészi hajlamai, tehetsége és nagy ambíciója pótolta a szakismeret hiányát. Ezután minden szabad idejét tanulással, a szükséges ismeretek megszerzésére fordította. Helyi nyersanyagok után kutatott, és számtalan anyagfajtát vizsgált meg, hogy művészi céljai eléréséhez megfelelő alapanyagot találjon.
- Szabadság út
- Zsolnay-szobor 1868. május 5-én Zsolnay Vilmos kérvényt nyújtott be a pécsi polgármesterhez, amelyben engedélyt kért üzemének gyárrá fejlesztéséhez. Az új gyár „Első Pécsi Cement, Chamotte és Tűzbiztos Agyagárak Gyára” címen indult be.
- Zsolnay-kút A művészi képességű kerámiaiparutató, üzemszervezőt és üzletembert megragadták, szinte fogva tartották a XVI. századi olasz kerámiák, a majolikát, vagy önmásas kerámiát készítő fazekasmesterek színes díszítései és egyéb technikájuk. A nyersanyag helyzete kényszerítette masszában a fajanszhoz, annak finomításához, — művészi fantáziája a *majolamáz*hoz. Így e kettős hatás alatt született meg a valóság és az elgondolás házasságából az alapötlet, amelyen elindult.
- Szabadság út Zsolnay maga is művész volt. Sajatkezü tervei mellett gyakran választotta mintául a régi korok kerámiáit. A budapesti Nemzeti Múzeumban őrzik az on. „Corvin-korsó” eredetijét. A pécsi múzeumban látható (13. o.) a Zsolnay gyárban készült másolata (1874.). A massa finomításában a tetőfokot 1877-re érte el. Ekkor sikerült előállítania a róla elnevezett *Zsolnay-féle kemény cserepet, amelyet ő porcelánfajansznak nevezett*. Alap gondolata megvalósult: kifinomított fajansz anyagra magas tűzön *majolikamázakat* tudott ráégetni, amelyeknek színskálája azonban sokkal nagyobb volt. Ezzel a masszával, mázzal és rajta alkalmazott színekkel a Zsolnay gyár termékei a vilákiállítások, nemzetközi seregszemlék alkalmával a legnagyobb elismerést, kitüntető okleveleket, nagydíjakat nyertek. 1878-ban a Párizsi Vilákiállításán a kiállítás aranyérmét nyert el.
- „Corvin-korsó”
- Klein Á.: Tálka A gyár első festője a rendkívül ügyes kezű, osztrák származású *Claven* főként virágmintáival díszítette vázáit. A művészi munkában nagy támasza Zsolnay Vilmosnak két lánya: *Teréz* és *Júlia*.
- Korsó (magyaros) Tál Korsó (perzsa) Tál A gyár e korai időszakában igen jelentős volt *Klein Ármín* művészi munkássága.
- Kaldewey: Tál 1878-ban az osztrák származású *Kaldwey Kelemen* tehetséges festő volt, aki legszívesebben az ó-német díszítést alkalmazta tálain és vázáin. Ő volt a gyár legkiválóbb majolikaképfestője is.
- Klein Á. Kulacs (magyaros) Zsolnay Vilmos nagy érdeme, hogy az Osztrák—Magyar Monarchia idején a hazánkat sújtó, elnyomó iparpolitikára ellenére készítményeinek magas művészi értékével világszínvonalat tudott elérni. Emellett kezdettől hangsúlyozta gyártmányai magyar eredetét, ápolta a *népi formakincs* hagyományait.

Váza (2 db)	A 80-as évektől az erőteljes, nagyvonalú díszedények helyét elfoglalják a könnyed, kecses formájú vázák, díszítmények, áttört falú edények, csipkeszerű különleges üvegtechnikával készült tárgyak. Máz terén Zsolnay a következő években még tovább jutott. Véletlen folytán fedezte fel 1883-ban a <i>zsugormáz</i> at. 1885-re olajfényű színes mázakat dolgozott ki. Mázainak finomítása terén 1893-ra érte el a tetőfokot: megfejtette a középkori fazekasok nagy titkát, a <i>fémfényű mázat</i> , vagy ahogy általában nevezték, az <i>eosint</i> , ami hajnalpírt jelent. Ez a különleges máztechnika fokozta a Zsolnay-gyár világhírét és a magyar kerámia dicsőségét. A pécsi gyárban készült irizáló, fémfényű mázat, a piros szín kivételével, sehol a világon nem tudták előállítani.
Zsugormáz	Művészi ambíciója a <i>díszedénygyártást</i> tartotta legkedvesebb és legfőbb feladatának, e mellett nagy gondot fordított az épületkerámia fejlesztésére és tökéletesítésére is. 1895-ben indította meg Zsolnay Vilmos az épületkerámia, a <i>pirogránit</i> gyártását. A pirogránit találmányának nagy hordereje abban van, hogy fagyálló, saválló, és még mindennek tetejébe könnyebben is formálható, mint a kő, amit kemény munkával kell vélni. Ezzel új lehetőséget nyitott kora legnagyobb építészeinek. Számos hazai és külföldi építményen ma is láthatók a színes, napfénytől ragyogó burkolólapok és díszítmények. Helyi vonatkozásban talán a legjelentősebb a pécsi postapalota, a megyei tanács épülete és a Magyar Tudományos Akadémia Székháza Pécsen. Az épületkerámiák majolika — vagy cosin — mázakkal bevonva az épületnek rendkívül tetszetős, egyenesen ragyogó külsőt adnak.
Pávás tál cosin tárgyak	Ebben az időben volt vendégművésze a gyárnak <i>Székely Bertalan</i> világhírű festőművész, aki pirogránitra festett portrét Zsolnay Vilmosról a kerámiafestés különleges technikájával.
Mattyasovszky-ház	A századfordulón új stílus jelentkezett Európában: a szecesszió. Elsősorban a merész forma, a felületet borító színes ábrázolás, a vonalritmus, a foltok önkényes kavargása vonja magára a figyelmet. Kiemelkedő darabjai ennek a kornak Rippl-Rónai munkái. A kiváló festőművész többször járt a gyárban.
Burkoló lapok 2 db	E stílusirányzat 10 éves uralkodása alatt igen kedveltek voltak <i>Apáti Abt Sándor</i> figurái. <i>Makk Lajos</i> egyéni ötleteit dicsérik a figurális díszítményű tálak, lámpák, vázák (Páva formájú névjegy-tartó).
MTA székháza tábla Megyei Tanács	Zsolnay Vilmos nagyságát bizonyítják nagy találmányai. A feltalálót az hajtotta, hogy mint művész akart újat, mint művész akart sikert aratni. Ahogy maga kifejtette: „Az életben mindenért küzdeni kell, és göröngyös, tövises ösvényen kell magát átvágni annak, aki letér a szélesre taposott útról, melyen nem terem sem dicsőség, sem haladás.”
Székely Bertalan (kép)	1900-ban véget ér a nagy kutató kísérleteinek, felfedezéseinek hosszú, eredményes pályája. Alkotó erejére, gazdag tapasztalataira jellemzőek halálos ágyán mondott szavai: „Most tudom csak, mit lehetne és kellene még tennem!”
Boszorkány	} Erkel: Hunyadi László c. operájából: Gyászinduló
Zsolnay-szobor	
Mauzóleum	

Zsolnay László: Ülő török Váz	Zsolnay Vilmos halála után fia, Zsolnay Miklós vette át a gyár vezetését, a művészi munkákat unokája: Mattyasovszky Zsolnay László irányította. Egyik kiváló munkája az ülő török figurája. A gyár művésze <i>Niemeyer Károly</i> porcelánfestő. Zsolnay Vilmos két idős lánya is újra tervezett.
Sinkó A.: Ózsuta gidájával Zsolnay-gyár TIM tábla	A gyár tervezője volt a tehetséges <i>Sinkó András</i> szobrászművész, aki főként bájos gyermek- és állatszobrocskákat készített. Kis remekműve: Ózsuta gidájával. A felszabadulás után, 1948. március 26-án államosították a Zsolnay-gyárat. A munka Dallos Kovács József munkásból lett vállalatvezetővel az élén indult meg. Államosítás után a gyár termelése a porcelánszigetelő gyártására tevődött át. 1950-ben indult újra díszárugyártás.
Díszkút (Jókai tér)	Pécsre helyezték <i>Gazder Antalt</i> , a herendi festőből lett iparművészt. Ő tervezte a díjnyertes díszkutat, amelyet Pécsen, a Jókai téren állítottak fel. Ekkor kerültek a gyárhoz: <i>Fekete János</i> és <i>Török János</i> iparművészek. A gyár szerződést kötött <i>Somogyi József</i> Kossuth-díjas szobrászművésszel, aki mint tanácsadó segítette a gyár művészeinek munkáját.
Nádor J. Fürtös Gy. munkái	1962-ben végzett művészek közül <i>Nádor Judit</i> és <i>Fürtös György</i> a gyárban helyezkedik el. Művészi alkotásaikkal bel- és külföldi kiállításokon nagy sikerük volt. Gyakran vendégművésze a gyárnak <i>Gádor István</i> Kossuth-díjas kerámikus, aki a Zsolnay-gyár új és lendületes művészi programjának részeként többször tölt itt néhány hetet.
Gyárkapu	Az évi 190 millió forintos termelés mutatja, hogy a gyáron belül tervszerű, elmélyült, mindig újabb és újabb sikerekre törő alkotó munka folyik.
Kémények	Kint pedig, a tetők felett éjjel-nappal ontják a füstöt a Zsolnay-gyár ékes kéményei, hirdelve, hogy az örökség jó kezekbe került, hirdelve a magyar nép nagy alkotóerejét, diadalát. S most Váczi Mihály szavaival valljunk örök hűséget szülőházainknak:
Pécs látképe	----- „Itt kell a napok hordalékából kimosni életem maroknyi aranyát. -----
Tv-torony	Énnekem ezt a homloknyi országot, ezt a kitépelt szívnél nem nagyobb hazát, e népet és e kor meredekjeit adta sorsomul a lét, ezt a néhány rövid tavaszt és hosszú életet, ezt a földet és ezt a levegőt, s a levegőhöz ezt, ezt a tündőt, ezt a rendet és ezt a zűrzavart! Ebben a földben kell meggyökereznem! -----
Virág	Barázdával nem vitázhat a mag! Csirázni kell; rövid az egy tavasz!

Erkel:
Hunyadi László:
Nytány
(befejező része)

Uránváros

Ó, most kell élnem ezt az életet!
Gyorsan, forrón, mély lélegzettel,
most kell élnem, ha élni, sírni,
szeretni és szenvedni akarok!

Ezen a kövön vessétek meg ágyam!

Zsolnay-szobor

Utat, irányt, célt itt mutassatok!
Aki előttem akar járni,
itt járjon az! – És itt vezessen,
ki azt akarja, hogy kövessem!”

MEZEI JÓZSEF:

KLUBFOGLALKOZÁSOK A FELSZABADULÁSROL

I. Községünk 30 éve.

A foglalkozás célja: Hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából tömören feldolgozni településünk 30 éves fejlődését. Megvilágítani és értékelni a történelmi fejlődés legjelentősebb állomásait, elmélyíteni a közösséghez tartozást, biztosítani a sokoldalú nevelést. Aktivizálni a klubtagokat a település 30 éves történetének kutatására.

A foglalkozás előkészítése:

- a) Pályázat kiírása dokumentumok gyűjtése, riportok készítése céljából, valamint a településen élő szemtanúk, felkutatása.
- b) Klubon belül munkabrigádok szervezése, az előkészítési feladatok elvégzésére.
- c) Szemtanúk, közéleti személyiségek meghívása a klubba.

A foglalkozás módszere: irányított beszélgetés.

A meghívottak („felderített” szemtanúk, a felszabadulás utáni közéleti személyek) elmondják tapasztalataikat, emlékeiket.

A klubvezető riportter-szerűen irányítja a beszélgetést.

Fontos:

- a) hogy az ünnepség spontánnak hasson, amelyben a szerkesztettség nem ütökzik ki.
- b) hogy a klubvezető előzetesen forgatókönyvet (beszélgetésvázlatot) készítsen.

Beszélgetésvázlat:

1. A Horthy-korszak rövid jellemzése:
 - gazdasági, társadalmi viszonyok,
 - politikai élet,
 - ifjúság helyzete, kulturális viszonyaik.
2. A II. világháború eseményeinek hatása falunkra, a nyilas, a német (Volksbund) mozgalom, a nép, az iskola helyzete, a kulturális élet megbénulása.
3. A település felszabadulása. A szovjet katonák megérkezése, a felszabadulás

napja, eseményei, a harcok, népi ellenállás, partizántevékenység. A falu veszteségei a harcokban.

4. Menekültek sorsa. Kik voltak a falu új lakosai? A háború befejezésekor tapasztalt gazdasági, társadalmi, politikai, kulturális, vallási viszonyok.
5. A pártélet megindulása. A KMP helyi szervezetének megalakulása, tagjainak bemutatása.
A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front létrejötte. (Az MKP, a Szoc. Dem. Párt, a Kisgazda Párt és a Nemzeti Paraszt Párt helyi erői, vezetői, tevékenysége.)
6. A Nemzeti Bizottság megalakulása és szerepe.
7. 1945. III. 15-én hozott földreform-rendelet hatása a településre. – A földosztás lebonyolítása. – Felosztott földterület helye, nagysága (térképvázlat), minősége. – A földhözjutottak. A Földigénylő Bizottság tagjai és munkájuk.
8. Az új gazdák helyzete. Gazdasági felszereltségük, állatállományuk, szakismeretük, a közép- és gazdagparasztok viszonya a földosztáshoz.
9. A demokratikus rendőrség megszervezése – elhelyezése – tagjai – munkájuk helyben.
10. 1945. november 4-i országgyűlési választások helyi eredményei (Kisgazda Párt – az MKP – az SZDP és a Paraszt Párt szereplése).
Történt-e kísérlet a földosztás eredményeinek megsemmisítésére?
11. 1946. február 1., – a köztársaság kikiáltása, a baloldali blokk megalakulása (MKP–SZDP–Paraszt Párt).
12. 1946. augusztus 1. A Forint megszületése, hatása. Addig milyen pénz volt? Mit jelentett az infláció?
13. Kitelepítések. Nemzetiségek helyzete.
14. 1947. augusztus 1. A 3 éves terv.
15. Az 1947. augusztus 31-i új választások és eredményei (MKP, Kisgazda Párt, SZDP, Paraszt Párt, Barankovics Párt, Pfeiffer Párt stb.).
16. 1948. június 12. MKP és SZDP egyesülése (= MDP).
17. Tömegszervezeti munka. MNDSZ, DISZ, MADISZ stb.
18. Az 5 éves terv és annak eredményei. A dolgozó parasztság életkörülményei (beszolgáltatás).
19. A tanácsok megalakulása.
20. Az 1956-os ellenforradalom előkészítése, vezetői, eseményei és következményei a faluban.
21. A viszonyok rendeződése. A népfrentbizottságok és tanács-szervek működése.
22. A termelőszövetkezeti mozgalom. A tsz megalakulása, alapító tagjai, vezetői, eredményei. A termelési ágak fejlődése, a munkaszervezés alakulása, a tsz vagyoni helyzetének alakulása. A tagok vagyoni helyzete.
23. A falu villamosítása, útépités, lakás-, házépítés, új épületek, beruházások.
24. A település jelenlegi intézményei, gazdasági egységei, iskola, művelődési ház működése, sportélet.
25. A mai falu arca (összehasonlítással a régivel).
 - a) gazdasági helyzet,
 - b) ideológiai helyzetkép (nemzetiségek szerepe),
 - c) tömegszervezeti munka, MSZMP, HNF, szakszervezet, KISZ (Ifjúsági törvény).
26. A település fejlesztési terve. Mit hoz a jövő?

Felhasznált irodalom: *Dr. Vargha Károly*: Segédanyag honismereti szakköröknek.

II. 30 év az ifjúsági mozgalomban

A foglalkozás módszere:

Az elmúlt 30 év ifjúsági-mozgalmi munkáját a ma KISZ-fiatalsági kevéssé ismerik. Éppen ezért e téma feldolgozásának módszerül elsősorban a kerekasztal-beszélgetést, a fórumot, a szituáció- (helyzet) elemzéseket ajánljuk. Hiszen a cél elsősorban az, hogy megismertessük a fiatalokkal azokat a szervezeti – s ehhez kapcsolatos – tartalmi vonatkozásokat, amelyek az ifjúsági mozgalom 30 évét jellemzik.

Feltehetően kevés ismeretanyaguk van a fiataloknak a MADISZ, DISZ stb. szervezeti életéről, ezért a vetélkedős feldolgozás kerüendő, hiszen a birtokba nem vett ismeretanyagból nem lehet mit számonkérni.

Az elsődleges cél tehát: *ismereteket adni*. Tegyük mindezt az összehasonlítás módszerével, pontosan jellemezve a 15–25 év előtti mozgalmi munka lehetőségét és eredményeit, a ma lehetőségeihez és eredményeihez képest.

Ezért rendkívül fontos:

A foglalkozás előkészítése:

A foglalkozás megrendezését tegyük ünnepélyessé. A feldolgozás folyamatában elsősorban a régi ifjúsági vezetőkre, a régi ifjúsági szervezetek tagjaira támaszkodjunk. Vegyük igénybe a járási (megyei) KISZ-bizottságok segítségét is. A mozgalomban sok éve működő KISZ-vezetőket, „veteránokat” feltétlenül hívjuk meg.

A foglalkozás vezetése:

Célszerű, ha a beszélgetést KISZ-, vagy pártvezető, esetleg a klubvezető, vagy a témát jól ismerő történelem szakos tanár irányítja. Tegye ezt úgy, hogy a feldolgozás folyamatába a jelenlévő klubtagoknak lehetőségük legyen bármikor bekapcsolódni kérdéseikkel, megjegyzéseikkel.

A foglalkozásvezető ügyeljen arra, hogy a meghívottak ne „száraz” eseményrögzítésre törekedjenek, hanem szubjektív módon saját tapasztalataikat, élményeiket beszéljék el.

A téma feldolgozása során a foglalkozás vezetőjének lehetősége van olyan játékos elemek alkalmazására is, amelyek a hallgatóság aktivitását a feldolgozási folyamatban növelik, és a foglalkozást életszerűbbé, mozgalmassabbá, színesebbé teszik.

Pl.

- Levél vagy távirat felolvasása, kérdésként a jelenlevőkhöz; „1946. október 26-án . . . felvettük a Nemzeti Parasztpárt Ifjúsági Szervezetébe . . .” Mi e szervezet neve (= Népi Ifjúsági Szövetség, NISZ).
- 1945. szeptember 13-át írunk. Melyik ifjúsági lapra fizetne elő, az *Ifjúság* és az *Új március* közül? (= Ifjúság!) Az *Új március* c. folyóirat 1951-ben jelenik meg.
- Rakjuk közösen sorrendbe!
Minden fiatal egy papírlapot kap, rajta MADISZ, DISZ, MINSZ, FISZ, MIOT, KISZ felirattal.

Feladat: A különféle szervezetet képviselő fiatalok álljanak sorba úgy, hogy az, az évszámok növekvő sorrendjében a fenti ifjúsági szervezetek működését adja.

Tehát:

- I. 1944 = MADISZ
- II. 1945 = FISZ
- III. 1946 = MIOT

- IV. 1948 = MINSZ
- V. 1950 = DISZ
- VI. 1957 = KISZ stb.

- Szerkesszünk röplapot valamelyik ifjúsági szervezet választott akciójához.
- Énekeljünk mozgalmi dalokat!
- VIT-en járt fiatalok élményei.
- Utazzunk a VIT-re! (Csak azok utazhatnak, akik előtte különféle próbákon jutottak át eredményesen:
 - mutasd be hazánkat,
 - röviden tájékoztasd más népek fiataljait a magyar ifjúság helyzetéről,
 - tarts rövid tájékoztatót az Ifjúsági Törvényről.) stb.

A feldolgozás folyamata: (Témavázlat)

1. A felszabadult országrészen hol, s mikor alakult az első Komm. Ifjúsági Szövetség? (= 1944. okt. 20., Szeged, ez a nap, első nyilvános ülése.)
2. Milyen szervezetnek a rövidítése a MADISZ? (= Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetség.)
3. Mikor és hol alakult meg a MADISZ országos vezetősége? (= 1945. január 10., Debrecen, 1945. ápr. 23., Bp.)
4. Milyen szakszervezetnek a rövidítése a SZIT? (= Szakszervezeti Ifjúság Titkársága, a két munkáspárt, az SZDP – MKP hozta létre.)
5. Milyen szervezetbe tömörült a szociáldemokrata ifjúság? (= SZIM, Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom, 1945. febr. 15. Titkára: Varga Elek.)
6. Milyen szervezet rövidítése a FISZ? (= Független Ifjúsági Szövetség.)
7. Milyen szervezet rövidítése a KIOE? (= Katolikus Iparosifjak Országos Egyesülete.)
8. Milyen szervezet rövidítése a KALOT? (= Katolikus Agrárfifjúsági Leányegyletek Országos Titkársága.)
9. Milyen szervezet rövidítése a KALÁSZ? (= Katolikus Agrárfifjúsági Leányszövetség.)
10. Milyen szervezet rövidítése a MEFESZ? (= Magyar Egyetemi és Főiskolai Egyesületek Szövetsége.)
11. Milyen ifjúsági szervezetek működtek még 1945-ben, a korábbi évek maradványaként? (= Szívgárda, Mária kongregáció, Katolikus Diákszövetség, „Émericána” stb.)
12. 1946. III. 30. a MIOT (Magyar Ifjúság Országos Tanácsának) megalakulása. Jelentősége: 10 ifjúsági szervezet programját egyesíti; SZIT, MADISZ, SZIM (Szociáldemokrata Ifjúsági Mozgalom) munkásfiataljait, az EPOSZ (MADISZ, NISZ, FISZ) parasztfiataljait, és a MEFESZ diákfiataljait.
13. A NÉKOSZ szerepe. (Népi Kollégisták Országos Szövetsége.)
14. Az EPOSZ működése. (Egyeséges Parasztfifjúsági Szervezetek Országos Szövetsége.)
15. 1945. szept. 13. Megjelenik az Ifjúság, a MADISZ központi hetilapja. (Haván rá mód, mutassuk be!)
16. 1945. szept. 13–15. A MADISZ I. kongresszusa. – Elfogadja a munkaprogramot a népi demokratikus fejlődés támogatására, határozatot hoz az oktatás demokratizálására, progresszív tagdíjrendszer bevezetésére, diák-kollégiumok felállítására, tanoncok szociális helyzetének megjavítására stb.
17. 1945. okt. 29.–nov. 10. Világifjúsági konferencia Londonban. Megalakul a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség (DIVSZ) 1945 novemberében, 63 ország 437 küldöttjének és 148 megfigyelőjének részvételével.

18. 1946. július: a belügyminiszter, Rajk László, több mint 1000 fasiszta és jobboldali ifjúsági szervezetet betilt. (Ilyen: KALOT stb.)
19. 1946. aug. 18. Egyetemi és főiskolai diákok nemzetközi konferenciája Prágában. 43 ország 117 diákszervezet képviselőiből megalakul a Nemzetközi Diákszövetség.
20. A Nemzeti Parasztpárt ifjúsági szervezetének működése. (= Népi Ifjúsági Szövetség, NISZ.)
21. 1947. júl. 20.–aug. 17. Prága, I. VIT. „Nemzetközi barátsággal és az újjáépítéssel az ifjúság a békét építi!” jelszó jegyében. Itt hangzott el első alkalommal Novikov: „Egy a jelszónk, a béke” kezdetű dala, amely a DIVSZ himnusza lett.
22. 1948. márc. 11. MADISZ, SZIM, FISZ (Független Ifjúsági Szövetség) határozata a szervezetek megszüntetéséről, kimondják a SZIT-tel való egyesülést. A MADISZ középiskolás diákjai a Magyar Diákok Nemzeti Szövetségéhez csatlakoznak.
23. 1948. március 22. Az MKP és az SZDP egyesíti ifjúsági szervezeteit MINSZ néven. (Magyar Ifjúság Nemzeti (Népi) Szövetsége.)
24. 1949. július 10. A Népi Kollégiumok III. közgyűlése kimondja a NÉKOSZ feloszlását és a kollégiumok államosítását.
25. A Szabad Nép 1949. aug. 7-én közli az Alkotmányról szóló törvényjavaslatot.
1949. aug. 18-án az Alkotmányt törvénybe iktatják.
16. §. „A Magyar Népköztársaság különös gondot fordít az ifjúság fejlődésére és szocialista nevelésére; védelmezi az ifjúság érdekeit.”
26. 1949. aug. 14–28. II. VIT, Budapest. „Fiatalok, egyesüljetek, előre a tartós békéért, a demokráciáért, a népek nemzeti függetlenségéért és egy jobb jövőért!” jelszóval. – A Népstadion közös építése.
27. A MINSZ központi lapja, a Szabad Ifjúság 1950. március 3-án jelenik meg.
28. 1950. jún. 17–18. A DISZ első kongresszusa. – Kimondja az ifjúság legszelebb rétegeit felölelő egységes ifjúsági szervezet létrehozását. Határozat születik az érdekképviselőre, az ifjúság szocialista szellemű nevelésére. A Szabad Ifjúság 1950. június 19-től a DISZ (Dolgozó Ifjúság Szövetsége) központi lapja lesz.
29. 1950. okt. A DISZ központi vezetősége felhívást intéz az ifjúsághoz a Dunai Vasmű felépítésében való részvételre.
30. 1951. ápr. 24. A DIVSZ Budapestre helyezi át központját.
31. 1951. aug. 2. A Szabad Ifjúság napilapként jelenik meg.
32. 1951. aug. 5–19. III. VIT, Berlin. „Béke és barátság” jelszóval. 104 ország 26 000 fiatalja vesz részt.
Raymonde Dien francia tanítónő a szennyes vietnami háború és a francia gyarmatosítók gáztette ellen tiltakozva a vasúti sínre feküdt, s így tartóztatott fel egy lőszerszállító vonatot.
33. 1951. okt. 7. Megjelenik a DISZ központi vezetőségének folyóirata, az „Új Március”.
34. 3000 DISZ-fiatal önkéntes társadalmi munkája Sztálinvárosban (Dunaújváros).
35. 1953. aug. 5–19. IV. VIT, Bukarest. 111 ország 30 000 fiatalja „Béke és barátság” jelszóval. Augusztus 23. Stadion építése a VIT tiszteletére.
36. 1955. júl. 31–aug. 14. V. VIT, Varsó. 114 ország több mint 30 000 fiatalja.

37. 1956. május 22. DISZ Petőfi-körében vita a II. ötéves terv irányelveiről. . . május 30.–jún. 1. történész vita a DISZ Petőfi-körében a történettudomány helyzetéről, feladatairól. . . május 14–15. Petőfi-kör vitái; A XX. kongresszus és a marxista filozófia problémái. Hazánk természeti és gazdasági adottságainak kiaknázása népgazdaságunk termelésében – címmel. DISZ Petőfi-köre: nem a hibák kijavításáról, hanem a rendszer azonnali strukturális megváltoztatásáról, a marxizmus revíziójának szükségességéről beszél.
38. 1956. május 30. A Petőfi-kör betiltása.
1956. júl. 4. A DISZ központi vezetőségének határozata: a Petőfi-kör tevékenységéről: „. . . meg kell akadályozni a pártellenes nézetek terjesztését, de folytatni kell az alkotó munkát, és eszmei alapon, meggyőzéssel kell küzdeni a helytelen nézetek ellen”.
39. 1956. okt. 18. MEFESZ egyetemi ifjúsági szervezet működése; diákgyűlések. Bp.-i jogi karon = Hajnóczy-kör; bölcsész karon = Március 15-e kör; Közgazd. Egyetemen = Széchenyi-kör; Egri Ped. Főiskolán = Kossuth-kör; Közös vitafórum = Vasvári-kör.
40. 1956. okt. 23. A DISZ központi vezetősége megtárgyalja a MINSZ megalakítását és az ifjúsági rétegszervezetek létrehozása mellett foglal állást.
41. 1957. március 21. A KISZ megalakulása.
42. 1957. júl. 28–aug. 11. VI. VIT, Moszkvában. 131 ország 34 000 küldöttje, a „Béke és barátság” jegyében.
43. 1957. okt. 25–27. A KISZ I. országos értekezlete a Parlamentben. (Szervezeti szabályzatról tárgyal, megválasztja központi szerveit.)
44. 1958. május 12. Magyar Ifjúság Országos Tanácsának megalakulása. (A különféle ifjúsági szervezetek önkéntes tömörülése. Elnöke: Gosztonyi János.)
45. 1958. június 15. A Győr megyei fiatalok kezdeményezésére országos mozgalom indul a Hanság lecsapolására.
46. 1959. júl. 26–aug. 4. VII. VIT, Bécsben.
47. 1960. ápr. 12. KISZ KB határozat. Védnökség a Dunai Cement- és Mész-mű fölött.
48. 1960. nov. 3. KISZ KB határozat: védnökség a vegyipar fölött.
49. A KISZ. I. kongresszusa. 1960. dec. 16–18.
Megjelöli a feladatokat; a munka hatékonyságának növelését, a termelékenység emelését, a szocialista mezőgazdaság fejlesztését. Meghirdeti az „Ifjúság a szocializmusért” mozgalmat.
50. 1962. júl. 20–aug. 8. VIII. VIT, Helsinki.
51. 1964. dec. 11–13. KISZ VI. kongresszusa
– A KIMSZ és a DISZ 2–2, valamint a KISZ I. kongresszusát beszámítva, a tanácskozást a KISZ VI. kongresszusának nyilvánították.
52. 1967. jún. 29–júl. 1. A KISZ VII. kongresszusa.
– Tiltakozás az Egyesült Államok vietnami agressziója ellen.
– Akcióprogram 1967–68-ra a IX. pártkongresszus célkitűzéseinek megvalósításához.
53. 1968. júl. 28–aug. 6. IX. VIT, Szófia. – Sikertelen algíri és ghanai kísérletek után.
54. 1968. dec. 27–29. A KISZ KB ülése. Kádár János levele a magyar kommunista ifjúsági mozgalom 50. évfordulóján. Ünnepi megemlékezés a Parlamentben.

55. 1971. dec. 8–11. A KISZ VIII. kongresszusa.
„Jobb munkával, nagyobb tudással a szocialista Magyarorszáért!”
56. 1971. évi IV. törvény az ifjúságról.
Fejezetei:
– Általános rendelkezések.
– Az ifjúság nevelése és oktatása.
– Az ifjúság részvétele a munkában.
– Az ifjúság részvétele az állami és társadalmi életben.
– Az ifjúság szociális helyzete és egészségének védelme.
– Az ifjúság művelődése és sportolása.
– Az ifjúság társadalmi szervezetei.
– Záró rendelkezések.
57. X. VIT, Berlin. 1973. júl. 28–aug. 6.
58. A KISZ kulturális és nevelőmunkája. Rétegpolitika. Ifjúsági lapok: Magyar Ifjúság, Ifjú Kommunista, Ifjúsági Magazin stb.

DR. NÁDOR TAMÁS

BARANYA ZENEI ÉLETE A FELSZABADULÁS ÓTA

(Zenei vetélkedő)

A vetélkedő forgatókönyve 5 csapat részvételére készült. Célja: felmérni azt a fejlődést és változást, mely a „zene városának” nevezett Pécs és a környező Baranya zenei életében végbement. A kérdések változatos formában – borítékban adott kérdések, képek, kották, felhangzó zene – felölelik a pécsi hangversenyélet, az operatársulat működését, különösen bő teret nyújt Kodály Zoltán pécsi kapcsolatainak, a Pécsen és Baranyában működő öntevékeny zenei együttesek munkájának, az általuk elért eredményeknek stb.

A versenyre való felkészülés során a játékosok eredménnyel forgathatják-tanulmányozhatják Horváth Mihály: Muzsikáló Pécs c. kötetét, valamint a további forrás-munkákat: Várnai Ferenc: Daloló Baranya, Nádor Tamás: Zenei emlékhelyek Pécsen, Komlódi József: a Mecseki Szénbányák Kodály Zoltán Férfikara és a Mecseki Szénbányák Központi Fúvószenekara, Áradj ránk, forró zene . . . (versek zeneszerzőkről és a muzsikáról), Mohácsi népdalok, a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusa 1958–1973. c. kiadványokat.

A vetélkedő 6 fordulós.

I. forduló

Pécs zenei életére vonatkozó általános kérdések. – Mindegyik két-két alkérdést tartalmaz, megfejtésük $1 + 1 = 2$ pont.

1. kérdés: Kodály Zoltán a felszabadulás után, mikor töltött hosszabb időt Pécsen?

Hol lakott?

Felelet: 1945 szeptemberétől.

Magaslati (Surányi Miklós) út 46.

2. kérdés: Melyik művét ajánlotta Kodály a komlói gyermekkarnak?

Ki írta a Hány-intermezzo szövegét?

Felelet: Harasztosi legénynek.

Dr. Vargha Károly.

3. kérdés: Nevezze meg azt a két pécsi művészt – és hangszerét –, akik az Országos Filharmónia szólistái lettek!

Ki a Pécsi Filharmonikus Zenekar vezető karnagya?

Felelet: Bánky József – zongora, Gyermán István – hegedű.

Breitner Tamás.

4. kérdés: Mi örzi Pécsert Liszt Ferenc emlékét? Két választ kérünk!

Felelet: Liszt Ferenc zeneiskola,

Liszt Ferenc hangversenyterem.

5. kérdés: Melyik évben nyitotta meg kapuit Pécs új hangversenyterme, a Liszt-terem?

Ki tervezte a Liszt-terem orgonáját?

Felelet: 1953-ban.

Vönöczky Endre.

II. forduló

Hallgassunk zenét! A magnetofonról felcsendülő zenéhez kapcsolódó kérdésekre kell a csapatoknak válaszolniuk. A helyes megfejtés 2–2 pontot jelent.

1. csapat:

(Zene: Kodály Zoltán: Az éneklő ifjúsághoz)

Kérdés: Ki a megszólaló mű szerzője, és mi a kórusmű címe?

Milyen kapcsolata van a műnek Péccsel?

Felelet: A mű Kodály Zoltán: Az éneklő ifjúsághoz c. alkotása.

Agócsy László pécsi zenetanárnak ajánlotta Kodály.

2. csapat:

(Zene: Ernster Dezső énekel)

Kérdés: Ismerjék fel a hangszalagról az énekest!

Mi az énekes kapcsolata Péccsel?

Felelet: Az énekes Ernster Dezső, a világhírű basszista, a Metropolitan tagja.

Ernster Dezső Pécsert született, és évente hazajár, többször adott szülővárosában koncertet.

3. csapat:

(Zene: Farkas Ferenc: Szigetvár dicsérete)

Kérdés: Milyen műből hallottak részletet? A szerző neve, a mű címe?

Mikor és hol, milyen alkalomból került bemutatásra?

Felelet: Farkas Ferenc: Szigetvár dicsérete c. oratóriuma.

1966-ban hangzott fel először Szigetvárott, a vár ostromának 400. évfordulóján.

4. csapat:

(Zene: a siklói várfesztivál szignálja)

Kérdés: Mít hallottunk?

Ki a zeneszerző?

Felelet: A siklói várfesztivál szignálját.

A zeneszerző: Várnai Ferenc, a fúvószenekari fesztivál zenei vezetője.

5. csapat:

(Zene: Tillai Aurél: Sárközi szöttes)

Kérdés: Ki a most hallott mű szerzője?

Mely kórusok vezetője a szerző?

Felelet: Tillai Aurél.

Tillai karnagya a Tanárképző Főiskola vegyeskarának, a Nevelők Háza Kamarakórusának és a Mecsek Vegyeskarnak.

III. forduló

A csapatkapitányok az 5 boríték közül húznak egyet-egyed. A helyes válaszok 1 + 1, összesen 2 pontot eredményeznek. A csapatkapitány felolvassa a borítékban lévő idézetet és kérdést.

1. boríték

S hová jutottunk? – az ország zengő,
hangos liget már, mesebeli erdő,
s akár ujjongó, akár kesergő,
van éneked rá, erre-arra kellő.

A népé volt csak – a nemzeté lett,
s te műved is, hogy nemzeté lett,
ami csak nép volt, hogy az ítélet
szegény fejről máris tovaszéledt.

Nap, felhő, szélcsend, vihar, homályos
ősz, éles tavasz – ki bánja már most,
csöng a gyermekszáj, dobban a táncos,
harsan a Psalmus, mesél a Hány János.

Kérdés: Ki írta az idézett verset?

Milyen alkalomból adták elő először Pécssett a Psalmust?

Felelet: A költő: Csorba Győző.

A Psalmus Hungaricust 1953-ban, Kodály 70. születésnapjának tiszteletére adák elő először Pécssett.

2. boríték: Az idézet:

„Azzal, hogy e darabokat a fővárost megelőzően egy vidéki városban mutatom be, annak a meggyőződésnek akarok kifejezést adni, hogy a magyar zenei nevelés megvalósításában egy ilyen városnak nagy szerepe lehet, esetleg a fővárosnak is példát mutató kezdeményező szerepe. Máris megindult Pécssett ilyen próbálkozás, melyhez hasonló a fővárosban nincs, és amelynek döntő fontossága lehet egész zenei nevelésünkre. A zeneiskola bevezető tanfolyamát értem, amely előbb zenére akar tanítani, csak azután hangszerre . . .”

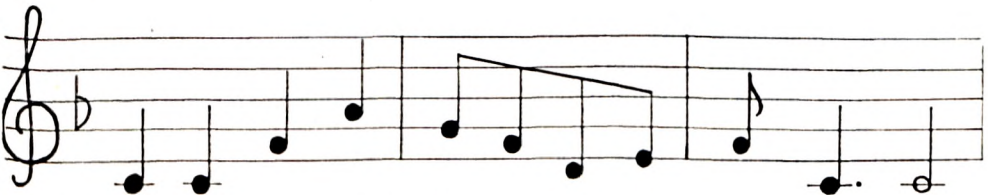
Kérdés: Ki írta ezeket a sorokat, mi előadásának címe?

Hol és mikor hangzott el ez az előadás?

Felelet: Kodály Zoltán: Magyar zenei nevelés.

1945. november 19-én a Pécsi Nemzeti Színházban.

3. boríték: (Kotta):

Kérdés: Ki és hol gyűjtötte e népdalt?

A népdalgyűjtő neve milyen baranyai zenei eseményt fémjelez?

Felelet: Schneider Lajos gyűjtötte Mohácson.

Az évente megrendezésre kerülő mohácsi Schneider Lajos népdaléneklési verseny.

4. boríték:

Az idézet: „Pécsett és Baranyában az utolsó években a műkedvelés ágai közül a tánc, a színjátszás, a báb és az énekkari élet fejlődött legerőteljesebben. A zenekari, ezen belül is a munka háttérbe szorult, elmaradt. Az elmúlt népművelési évad végén vetődött fel annak a gondolata, hogy „helyére kell tenni” ezt a művészeti ágat is. Ennek érdekében fogtak össze az illetékes szervek és készítették tervet a munka megindulásához. A lezajlott kétnapos összegezése, összefoglalása volt az eddig végzett munkának.”

Kérdés: Milyen zenei eseményről van szó az idézett újságcikkben? 1976-ban hányadszor rendezik meg?

Felelet: A siklósi fúvószenekari találkozó.

1976-ban 11-szer rendezik meg.

5. boríték:

„Egy nagyszerű kórusmű olyan előadásban, melyre mindig emlékezni fogok. A szerző minden szándékát tökéletesen megvalósították. A kórus olyan precízen és olyan hangszépséggel énekel, hogy az utolsó akkord elhangzása után is átjárja az embert a zene varázsa. Gratulálok!”

Kérdés: Milyen zenei esemény után és hol írta ezt a zsűri egyik tagja?

Mikor alakult a kórus, amelynek produkciójáról az előbbi méltatás szolt?

Felelet: Az írországi Cork-ban rendezett Nemzetközi Kórusversenyen.

A Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusa 1958-ban alakult.

I V. f o r d u l ó

A csapatkapitányok bontsák fel az eléjük tett borítékot, vegyék ki belőle a fényképet és válaszoljanak a kérdésekre. A helyes válaszok értéke $1 + 1 = 2$ pont.

1. kép: (Pécsett, a Surányi Miklós út 46. sz. ház)

Kérdés: Milyen épületet ábrázol a fénykép?

Mi a kapcsolata Pécs zenei életével?

Felelet: A kép a Surányi Miklós út 46. sz. házat ábrázolja.

Itt lakott Kodály Zoltán 1945-ben.

2. kép: (A szigetvári Tinódi kórus a bulgáriai Jambolban)

Kérdés: Mit ábrázol a kép?

Ki a kórus karnagya?

Felelet: A szigetvári Tinódi kórus Jambolban koncertezik.

Karnagya: Hergenröder József.

3. kép: (Az átai délszláv trió)

Kérdés: Kiket láthatunk e képen?

Mi a neve a Mohácson működő, külföldön is sikerrel szereplő táncgyüttesnek?

Felelet: A képen az átai délszláv triót láthatjuk.

Mohácsi Nemzetiségi Táncgyüttes.

4. kép: (Bárdos Lajos a Nevelők Háza Kamarakórusa Baráti Körének összejövetelén.)

Ki a képen látható híres zeneszerző, aki gyakran látogat Pécsre?

A zeneszerző Berze Nagy János és Schneider Lajos gyűjtése nyomán milyen kórusművet komponált?

Felelet: Bárdos Lajos a Nevelők Háza Kamarakórusa Baráti Körének összejövetelén. Baranyai vasárnap címmel írt kórusművet.

5. *kép:* (Kodály Zoltánné emlékszalagot köt a Kodály Zoltán férfikar zászlójára.)

Kérdés: Mikori eseményt örökített meg a kép?

Nevezze meg a nagymúltú munkáskórus 3 karnagyát.

Felelet: 1967 júniusában Kodály Zoltánné emlékszalagot köt a Mecseki Szénbányák férfikarának zászlajára a névadó ünnepségen.

Sass Ernő, Kőszegi István, Ivasivka Máttyás.

V. forduló

A hangversenyélet és az operatársulat működése területéről valók a következő kérdések. $1 + 1 = 2$ pontot érhetnek el a helyes válasszal a versenyző csoportok.

1. *kérdés:* Mi volt az önálló pécsi operatársulat első bemutója?

Ki vezényelte?

Felelet: Verdi: Rigoletto.

Paulusz Elemér.

2. *kérdés:* Hangzott-e el a pécsi operaegyüttes tolmácsolásában ősbemutató, – ha igen, mi volt az?

Hol mutatta be ezt az operát külföldön az együttes?

Felelet: Károly Róbert: Japán halászok c. operája.

Eszéken.

3. *kérdés:* Melyik szovjet zeneszerző operáját mutatták be Pécsen, Magyarországon először?

Ki volt az előadás Liszt-díjas művésze?

Felelet: Sosztákovics: Kisvárosi lady Macbeth.

Marczis Demeter.

4. *kérdés:* Ki volt az 1973/74-es évad külföldi hegedős vendégművésze Pécsen?

Kik játszották ugyanebben az évadban Bach háromzongorás versenyművét?

Felelet: Yoko Kubo japán hegedűművésznő.

Kocsis Zoltán, Schiff András, Falvay Sándor.

5. *kérdés:* Mi a neve a Pécsen nyaranta megrendezésre kerülő kamarahangversenyeknek?

1973 nyarán melyik 2 egyfelvonásos operát mutatták itt be?

Felelet: Pécsi Zenélő Udvarok (a Hotel Tourist udvarán).

Monteverdi: Tancredi és Clorinda, Pergolesi: Az úrhatnám szolgáló.

VI. forduló

A zenei vetélkedő utolsó fordulója voltaképpen zenei totó. A versenyző csoportok tagjai megbeszélés alapján írják be a szelvényre a megfelelő jelzést. A helyes találat 5-5 pontot eredményez.

1. Melyik pécsi fúvószenekar nyerte el véglegesen a siklói várfesztivál vándorszerlegét?

I	X	2
Mecseki Szénbányák központi fúvószenekara	Ércbányászati Váll. fúvószenekara	A gyárvárosi úttörőzenekar

Helyes megfejtés: 1.

2. Melyik nemzetközi kórusversenyen nyert I. díjat a Pécsi Nevelők Háza Kamarakórusa?

I	X	2
Arezzo	Debrecen	Cork

Helyes megfejtés: 2.

3. Melyik pécsi kórusnak ajánlotta 1945-ben Kodály Zoltán „A magyar nemzet” c. Petőfi-versre írt kórusművét?

I	X	2
Nagy Lajos Gimnázium	12. Volán V. Bartók Béla férfikara	Börgyári Dalárda

Helyes megfejtés: 2.

4. Melyik baranyai községben működött vegyeskar, amely Kodály Zoltán nevét viselte?

I	X	2
Bóly	Mágocs	Siklós

Helyes megfejtés: x.

5. Hol vendégszerepelt külföldön a szigetvári Tinódi kórus?

I	X	2
Lahti	Lipcse	Jambol

Helyes megfejtés: 2.

6. 1964 áprilisában ki vezényelte a Pécsi Liszt Ferenc Kórust Cherubini: Requiemjének zeneakadémiai előadásán?

I	X	2
Antal György	Lamberto Gardelli	Ferencsik János

Helyes megfejtés: x.

7. Az 1972/73-as évadban ki kapott Pécssett Liszt-díjat?

I	X	2
Marczis Demeter	Breitner Tamás	Antal György

Helyes megfejtés: x.

8. Ki írta a „Bartók tanár úr” c. könyvet?

I	X	2
Horváth Mihály	Nádor Tamás	Székely Júlia

Helyes megfejtés: 2.

9. Ki az a pécsi művész, aki a Liszt Ferenc Kamarazenekarral Bach: II. Brandenburgi versenyét játszotta külföldön és a Zeneakadémia nagytermében?

I	X	2
Barth István	Gyermán István	Borsay Pál

Helyes megfejtés: 1.

10. Melyik baranyai népművész él Drávakeresztúron?

I
Gyurkó Mihályné

X
Drávavölgyi József

2
Aradi József

Helyes megfejtés: 2.

A telitalálatos totószelvény:

I
2
2
X
2
X
X
2
I
2

A vetélkedő végeztével a zsüri elnöke ismerteti a pontozás eredményét. Holtverseny esetén népdaléneklés dönti el a sorrendet.

FEGŐ LAJOS:

A FELSZABADULÁS UTÁNI MAGYAR IRODALOM

(foglalkozásvázlat kluboknak)

Az évforduló sikeres, tartalmas megrendezésénél legelső tennivaló a célok tisztázása, majd a lebonyolítás módszereinek megállapítása. Ezután következik a foglalkozás tervezése: ütemezése, a feladatok kiosztása, az előkészítés szervezése, majd a rendezvény levezetése.

Céljaink között minden esetben *a legfontosabb* a politikai-tudati jellegű: a magyar történelemben először létre jöttek a szocialista társadalom építésének feltételei. Az ifjúsági klubok fiataljai már részesei ennek a társadalomnak, de kevésbé ismerik a megtett út nehézségeit, sőt gyakran eredményeit sem. Az utat, az eredményeket és tennivalókat kell ezért bemutatnunk.

Második célunk esztétikai-irodalmi ismeretterjesztés a szocialista magyar irodalom harminc évének bemutatásával, elemzésével.

Harmadik célunk következik az előző kettőből: elkötelezett, gondolkodó ember nevelése úgy, hogy az ismeretek átadásával irodalomszerető, értő, olvasó fiatalok legyenek.

E három főcél meghatározása után dönteni kell a megvalósítás módozatairól. A sok lehetőség közül vegyük a több munkával járó, de nagyobb és tartósabb eredményt biztosító utat. Ehhez több állomást kell megjárjunk:

1. mindvégig a könyvtárra kell támaszkodnunk,
2. a tagság hosszabb időn át tartó felkészítése a téma befogadására,
3. néhány aktív, irodalomszerető fiatalot megbízunk azzal, hogy bizonyos területről alaposabban készüljön fel,
4. szakképzett irodalmárokat (tanárokat, kritikusokat, lapszerkesztőket) és alkotó művészeket kérünk fel előadás-vita tartására, író-olvasó találkozón való részvételre,
5. többféle rendezvénytípust tartunk,
6. a rendezvény-foglalkozás sorozat lezárásaként díjazott vetélkedőt rendezünk.

A foglalkozásorozat megtervezése

A célok ismeretében már hozzákezdhetünk a feladatok szétosztásához.

Színvonalas, sikeres megemlékezésünkhöz elsőrendű fontosságú a könyvtár támogatásának megnyerése. Ha már eddig is jó volt a munkakapcsolat, akkor különö-

sebb nehézség nem támadhat. Az érdekek kölcsönösek: könyvek nélkül a klub nem mozdulhat; a könyvtár olvasók nélkül nem működhet. A könyvtárakban is lesznek évfordulós feladatok, s mennyivel könnyebben teljesíthetik azokat, ha a fiatalokra támaszkodnak!

A klubvezetőknek vagy a klub vezető testületének ajánlatos átgondolni, hogy milyen részletességgel, mely időponttól kívánja bemutatni a felszabadulás utáni magyar irodalmat. Mivel az irodalomban is érvényesül a folytonosság elve, ezért helyes a századfordulótól bemutatni egy foglalkozásban azokat az írókat, költőket, akiknek a haladó vonásai 1945 utánra mutatnak.

Következik a felszabadulást közvetlenül követő hónapok irodalmi termése, eseménye. Erre szintén elég egy foglalkozás.

Követi ezt az 1945–1948 közötti évek irodalmi vonatkozásainak bemutatása.

A hatalomátvételt követő időszak egészen 1957-ig tartó egységét ajánlatos legalább két rendezvényben bemutatni. Eseményekben gazdag nyolc év volt ez, amelyet téma és műfaji sokszínűség jellemezett, megfelelő kétszeri bontásban már jól bemutatható.

Az 1957-től 1960–1961-ig született alkotások válogatásával a főbb társadalmi és esztétikai problémákról egy foglalkozásban jól tájékozódhatnak.

A 60-as évek, majd napjaink irodalmának bemutatása követheti az előzőeket egy-egy rendezvény segítségével.

Záró foglalkozásnak a szellemi vetélkedőt ajánljuk.

Miután a klub vezetősége döntött a téma felosztásáról, elmennek a könyvtárba és ott a könyvtáros segítségével a felhasználható irodalom után kutatnak.

Ha a kutató, feltáró és előkészítő munkával elkészült a klubvezetés a könyvtárossal együtt, nekiláthatnak az előszervező tevékenységnek. (A „feltáró és előkészítő” megfogalmazás alatt értjük az illető könyvek beszerzését, kikölcsönzését megfelelő példányszámban.)

Előszervezés

Több részből áll:

1. Határozzák meg a rendezvények időpontjait.
 2. A kiválasztott szépirodalmi műveket ajánlják, majd kiosztják a klubtagság között.
 3. Az önként vállalkozó fiatalokkal megbeszélik az előadásra szánt alkotásokat.
 4. Előadókat, illetve alkotókat hívnak meg.
 5. Gondoskodnak a változatos szemléltetésről.
- Mit értünk a részmunkák alatt?

1. *Határozzák meg a rendezvények időpontjait.* A fentebb ismertetett időrendi bontás 9 foglalkozást ölel magában. Természetesen, lehet rövidíteni vagy sűríteni, de lehet még továbbiakra is bontani – az igényeknek, a lehetőségeknek megfelelően. Mi most erre a bontásra alapozzuk tervezetünket.

Az évforduló ünnepségei feltehetően a megyében már novemberben kezdődnek, ugyanis 1944 november második felében szabadították fel Baranyát Péccsel együtt a szovjet, bolgár és jugoszláv csapatok. Tehát az első foglalkozás november második felére essen, az utolsó 1975. április 4. körülre. A közbenső négy hónapra kell elosztani a fennmaradt 7 ren lezvényt.

Ez a tág időbontás éppen megfelelő, mivel sok egyéb KISZ-, kulturális, politikai esemény történtük majd ebben az időszakban a községekben. Kiegészítik a külön-

bőző megemlékezések egymást, egységes kép kialakulását eredményezik. Nem felejtik el a fiatalok az előző irodalmi műsort, ha az jól megszervezett, emlékezetes volt.

A legutolsó „irodalomtörténeti” foglalkozás után kb. egy héttel tartsanak vetélkedőt a fiatalok között, hogy összegezzék a hallottakat, felmérjék a sorozat eredményességét és lezárják április 4 szellemében irodalmunk 30 évének bemutatását.

Az időpontok rögzítésekor döntsék el a klub vezetői, hogy mikor milyen módszert választanak. Ugyanis, ha mind a nyolc foglalkozás előadásos módszer, akkor hamar unalmassá válhat.

2. *A kiválasztott szépirodalom szétozása a klubtagság között.* Ez a mozzanat az egyik legfontosabb része a megemlékezésorozatnak! Azt jelzi, hogy komolyan veszi a klubvezetés az irodalom nevelő, formáló hatását s nem pedig csak kötelező s így számonkérő „akciót” csinál.

A tapasztalat azt igazolja, hogy még azok sem ismerik kellő részletességgel irodalmunkat, akik leérettségiztek, nem szólva azokról, akik nem jártak gimnáziumba. De azzal, hogy kezükbe adunk művészi alkotásokat elolvasásra; felhívjuk figyelmüket az összefoglaló művekre, cikkekre, kézikönyvekre; majd elősegítjük az egymás közti beszélgetéseket, mindezzel felkészítjük őket arra, hogy befogadják az előadásokat, majd kérdezzenek, sőt vitázzanak is.

Mit ajánljanak?

Elsősorban szépirodalmat: regényeket, novellaköteteket, verses köteteket, drámákat.

Nagyon megfelelnek erre a célra az *antológiák*, azaz több szerző bizonyos szempontok alapján kiválasztott műveit együttesen bemutató kiadványok. Nagy segítséget nyújtanak a Költészet Napjára és az Ünnepi Könyvhétre évek óta kiadott vers-, novella- és dráma-válogatások. Ezek a források kutatást igényelnek, melyet a könyvtárossal együtt végezzenek a klubvezetők.

Irodalommal foglalkozó ismeretterjesztő műveket is ajánljanak.

Készítsenek a könyvtárossal ajánló jegyzéket a 30 év irodalomterméséből. Osszák szét a fiatalok között azokkal a központilag kiadott jegyzékekkel együtt, melyeket az évfordulóra jelentetnek majd meg. Ebben az esetben készüljön fel a könyvtár az érdeklődés kielégítésére.

Hogyan ajánljanak?

Semmi esetre sem kényszerítéssel! Könnyű a klubvezetés dolga ott, ahol az olvasási kultúra magas a fiatalok között. Nehezebb az olvastatás akkor, ha a fiatalok irodalomismerete csekély és felszínes. Mit csináljon a klub vezetősége ekkor?

Feltétlenül azokkal az egyébként rangos, de ugyanakkor olvasmányos, cselekménydús, tartalmilag és érzelmileg könnyen megközelíthető versekkel, novellákkal, regényekkel és drámákkal kezdje a munkát, amelyek lekötik a fiatalok figyelmét. És ekkor maguk a fiatalok segítenek a legjobban: egymásnak ajánlgatják a már elolvasottakat. Itt csak irányítani kell a felkeltett érdeklődésüket.

Ha szükségesnek látja a klub vezetősége, hogy a felkészítést alaposabbá kell tennie, rendezzenek még a fő foglalkozások *előtt*, *maguk között* könyvismertetőket, véleményeseréket, tájékoztatókat. Ez is az irányítás egyik eszköze.

Hogyan oldják meg a kevés példányszám lehetőleg minél jobb kihasználását?

Elsősorban azzal, hogy *korán kezdik* az előkészületeket! Nem egy-másfél hónapnál az első tematikus foglalkozás előtt.

Ha alapos előkészítő munkát akarnak végezni, akkor már a nyáron, lehetőség szerint június-július körül kezdjék a fiataloknak ajánlani a kiszemelt műveket, mert egy-másfél hetet számítva egy-egy könyv elolvasására, ez a megfelelő kezdés ahhoz, hogy többnyire mindenkéhez eljusson ugyanaz a könyv.

A könyvek szétosztásának kezdetétől az első, tehát a novemberi foglalkozás megtartásáig figyeljék a könyvek forgalmát a könyvtáros segítségével. Kérjék a fiatalokat, amint elolvastak egy könyvet, vigyék vissza a leggyorsabban a könyvtárba, hogy más is hozzáférhessen. Ha egymásnak ajánlják a könyveket, akkor is a könyvtáron keresztül adják át a társuknak. Kezelje ezt a forgalmat adminisztratív is kiemelten.

3. *Az önként vállalkozó fiatalok között osszák szét a bemutatásra kiszemelt alkotásokat.*

Akkor érdekes és hasznos egy irodalmi rendezvény, ha megszólaltatjuk a műveket. Ezért egyetlen foglalkozásról, sőt a vetélkedőről se maradjon el az előadott drámarészlet, a felolvasott vers, vagy versrészlet, novella- és regényrészlet.

Bizonyára minden ifjúsági klubban vannak olyan fiatalok, akik hajlandóságot mutatnak a „szereplésre”.

Ha van irodalmi színpad, színjátszó kör, vonják be őket ebbe a nemes munkába. Még nagyobb öröm, ha sikerül erre az alkalomra létrehozni az együtttest.

A foglalkozások tervezésekor döntsék el, hogy milyen műveket adnak elő. Úgy válasszák ki ezeket, hogy jellemzőek legyenek az alkotójuk életművére, a korra, amelyben élt. Az előadásba illeszkedjenek be a megszólaltatott alkotások. Író–olvasó találkozón a meghívott alkotó művei közül válasszák ki a legjellemzőbbeket.

Vállalkozzanak rövid, de a mondanivaló kifejezésére frappánsan alkalmas drámarészletek bemutatására. Nem kell kívülről megtanulni a szöveget és teljes hűséggel „eljátszani”, hanem elegendő csak felolvasni. De arra gondjuk legyen a műsor-szervezőknek, hogy gyakorolják be a felolvasást, jó ritmusban kövessék egymást a dialógusok, ne akadozva, közömbösen mondják el a megjelenítők a szöveget.

Ugyanez a gördülékeny, kifejező felolvasás vonatkozik a regény és novellarészletekre, a versekre is. A verseket érthetően, egyszerűen, értelmesen kell előadni.

4. *Hívjanak meg előadókat és alkotókat.*

Azokra a foglalkozásokra, melyeket előadás formájában kívánnak megtartani, mindenkor hozzáértő, jól, érzékletesen beszélő előadót hívnak meg. Lehetnek tanárok, kritikusok, lapszerkesztők.

Törekedjen a klubvezető arra, hogy előzőleg személyesen vagy írásban tájékoztassa a meghívott előadót a rendezvénysorozat céljáról, módszereiről és a konkrét foglalkozással kapcsolatos elképzelésekről. Beszéljenek a lehetséges szemléltetés formáiról és eszközeiről. Mindezzel megkönnyítik az előadók dolgát. Azt is hasznos megbeszélni, hogy szeretnének vitát, kötetlen eszmecsere-t is tartani.

Író–olvasó találkozó színesíti és érzelmileg elmélyíti szocialista irodalmunk bemutatásának ismeretterjesztő jellegét. A meghívandókat úgy válasszák ki, hogy szűkebb hazánk képviselői is szerepelhessenek: a pécsi–baranyai írók–költők–drámaírók.

Mikor keressék fel az előadókat és alkotókat?

Mivel az egész országban tartanak hasonló rendezvényeket – irodalmi ismeretterjesztő előadásokat, író–olvasó találkozókat – és így feltételezhető, hogy eléggé zsúfolt programjuk lesz a nevesebb előadóknak, alkotóknak, ajánlatos már akkor megkeresni őket, amikor meghatározzák a foglalkozások időpontjait és típusait. Ekkor már konkrét időpontot javasolhatnak. Ha mégsem érnek rá éppen akkor, hanem csak közeli napok valamelyikén, könnyű és problémamentes az eredeti időt módosítani. De ezzel az előre-kereséssel biztosítják a meghívott megjelenését is. Sőt, közben is jelentkezhetnek tapintatosan náluk: véletlenül nehogy elfelejtkezzenek a megbeszélt foglalkozásról vagy eligérkezzenek máshová.

5. *Gondoskodjanak a változatos szemléltetésről!*

Egy előadás többnyire akkor maradandó, ha az élő beszéd mellett, annak kiegészítéseként különböző szemléltetési módokat alkalmaznak. Alapja az, hogy a hallás

által keltett benyomásokat vizuálisan, tehát a látás útján alátámasztják, erősítik. Ez a követelmény nemcsak a szöszerint vett előadásra vonatkozik, hanem a beszélgetésekre, vitákra, találkozókra, vetélkedőkre és egyéb klubszerű foglalkozásokra is.

Egyik szemléltető módszere legyen a foglalkozásoknak, a tárgyalt irodalomtörténeti szakaszban megemlített írók–költők arcképeinek kiállítása. Ezeket a fotókat beszerezhetik az Állami Könyvtérjesztő Vállalattól. Kiegészíthetik anyagukat a Költészet Napjára, valamint az Ünnepi Könyvhétre évek óta kiadott Szép Szó vers-, illetve a Körkép novellagyűjtemény mellékleteiből és a Kortárs „magyar írók vallomásai” című 1971-ben kiadott válogatás fényképgyűjteményéből. (Ez a kötet nemcsak erre használható, hanem az itt közölt írások segítséget adnak íróink–költőink portréinak megrajzolásához, a kortárs magyar irodalom személyes közelségbe hozásához is.)

Az alkotók fényképek útján történő bemutatásához fel lehet használni a Jelenkor c. irodalmi folyóiratban évek óta megjelenő interjúk fotómellékleteit, a Kritikában és az Új Írásban közölt fényképportrékat. (A Jelenkor interjúsorozata azért is érdekes lehet számunkra, mert a készítő Bertha Bulcsu teljes jegyzékét – bibliográfiáját – adja a meglátogatott művész addig megjelent műveinek. Ezt már nem nehéz kiegészíteni az újabb kiadásokkal.)

Két foglalkozás között a hallottak alátámasztására játsszák le a moziban azt a filmet, amelyet szocialista irodalmunk egyes alkotásaiból készítettek. Keressék fel akár a moziüzemvezető útján, akár személyesen a Megyei Moziüzemi Vállalatot, válasszák ki a filmeket és kérjék, hogy a megfelelő időpontban állítsák őket a mozi műsorába. Többek között gondoljunk Sánta Ferenc: Hűsz óra; Galambos Lajos: Isten őszi csillaga; Németh László: Iszony; Cseres Tibor: Hideg napok; Sarkadi Imre: Dúvad; Mándy Iván: Régi idők focija és A locsolókocsi; Galgóczi Erzsébet: Pókháló; Bertha Bulcsu: Harlekin és szerelmese; Örkény István: Tóték c. drámájából készült Isten hozta őrnagy úr!; Fenákel Judit: Vetköztető c. novellájából készült Szerelem határai című filmadaptációkra.

Rendezzenek kiállítást a témához kapcsolódva az érintett alkotásokból.

Állandó jellegű kiállítás lehet pl. a „Szocialista irodalmunk külföldön” c. könyvgyűjtemény, mely azokat az eredeti műveket tartalmazza, amiket külföldön kiadtak, vagy színházakban bemutattak. Rajzoljanak térképet, amelyen feltüntetik azokat az országokat és nyelvterületeket, ahol 1945 után született alkotásokat adtak ki. Anyagot a kiállításához adhat az Írószövetség és a Pécsi Tanárképző Főiskola magyar irodalom tanszéke.

Érdekes, de nagyobb kutatómunkát igényel az a kiállítás, amelyik bemutatja azokat a korabeli sajtóban megjelent kritikákat, melyek a frissen kiadott műveket fogadták. Ki lehet egészíteni az irodalmi viták anyagának kiállításával. Lelőhely jegyzéküket megtaláljuk a Magyar Folyóiratok Repertóriumában különböző évfolyamaiban, ennek alapján nagyobb könyvtárakban kölcsönzéssel rövid időre beszerezhetők az illető folyóiratok.

A szemléltetés másik csoportja lehet zenei. Lemezeken, magnóról lejátszunk a megzenésített verseket, melyeket kortárs költőink írtak. (Itt említjük meg, hogy megjelentek olyan hanglemezek, amelyeken kiváló színészeink, előadóink mondják el kortárs költőink legszebb verseit.) Nagyon szépek, de a program színesítésére is kitűnően alkalmasak népdalaink a kiváló fiatal előadóink tolmácsolásában (pl. Budai Ilonától), virágénekek Béres Ferencről. Kodály, Bartók, Farkas Ferenc műveiből részletek vagy teljes művek bemutatása is szolgálja tartalmi és szemléltetési célkitűzéseinket. Például a beatkedvelő fiataloknak megszólaltathatnak Déry Tibor: Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról c. regényéből készült musical dalbetéteket.

Szemléltetésnek is megfelel egy-egy kézikönyvhasználati vetélkedő. Ennek spontánnak kell lennie, és a kikeresés gyorsaságát és helyességét kell szolgálnia.

A szemléltetés módszereinek változatossága, mélysége, színessége minden esetben a klub tagjaitól függ, még akkor is, ha ennek tárgyi és lelőhelyi feltételei vannak. Csak ötlet és személyes készség kell hozzá.

A lebonyolításra vonatkozó tanácsok

Ilyen széleskörű, a fiatalok felkészültségétől és aktivitásától, valamint a lehetőségek biztosításától függő irodalmi rendezvénysorozat foglalkozásait illetően nem lehet pontos forgatókönyvet adni. Mindezek ellenére szeretnénk néhány tanácsot leírni, hogy milyen általános módszereket használjanak a klub vezetői az egyes foglalkozások konkrét előkészítése során.

A meghívott előadóval előre beszéljék meg, mely verseket, novella-, regény- és drámarészleteket szeretnének bemutatni, lesz-e irodalmi színpad műsor, milyen tárgyi, zenei és egyéb szemléltetést alkalmaznak. Ha filmbemutató volt már korábban, akkor ezt is említsék meg, hogy az előadó hivatkozhatson rá.

Ha vitát, beszélgetést, kérdezz-felelek módszert szeretnének csinálni, ezt is beszéljék meg az előadóval. Ekkor azonban végezzenek „rejtett” felmérést a fiatalok között ismereteikről, vitakészségükről, szereplési bátorságukról. Így elkerülük az esetleges passzivitást, sikertelenséget, és ennek nyomasztó hatásait. Hasznos a beszélgetés és a vita akkor is, ha az *idő rövidsége miatt* rengeteg kérdés és érv marad megválaszolatlanul, mert ez kutatásra, információgyűjtésre ösztönöz.

Mindig hivatkozzanak valamilyen formában a fiatalok olvasmányaira, az előadott művekre. A közvetlen utalás segíti a megértést, az átélést. Ha a fiatalnak eltérő a véleménye, ezzel az utalással megkönnyítjük állításának bizonyítását.

Ha a tervezett foglalkozás időtartama alatt nem sikerül minden kérdést és nézetet tisztázni, adjanak helyt és lehetőséget akár az előadó távozása után, akár a következő napok során a vita folytatására. Ekkor azonban a klubvezetőség valamelyik tagja legyen a vita vezetője, irányítója.

Egy lényeges tartalmi szempont: mindig és mindenhol szocialista létünk irodalmi megjelenítése domináljon. Évfordulóról lévén szó, ez kötelez is. Eredményeink, a megtett út bemutatása mellett essen szó a múlt kudarcairól, problémáiról, a jelen gondjairól, a jövő várható nehézségeiről, mert csak így teljes a 30 év képe és csak így serkenthetjük gondolkodásra fiataljainkat.

Az író-olvasó találkozót többféleképpen megszervezhetik. Egyik módszer, hogy bemutatja valaki a meghívottat, vagy meghívottakat, műveik alapján meghatározza helyüket irodalmunk egészében és végül maguk a szerzők olvasnak fel alkotásaikból. Közben pedig helybeli előadóktól elhangzik egy-egy mű. Ez statikus módszer, nem sok lehetőséget ad a szerzőknek az önbemutatóra, majd a beszélgetésre sem. Hivatalos és nem kötetlen forma. Jobb az a találkozó, ahol maga az alkotó mondja el azt, amit ő fontosnak tart, szól az őt foglalkoztató kérdésekről, majd vállalkozik a hallgatósággal folytatott kötetlen vitára, beszélgetésre. Ez a módszer nem zárja ki a művek előadását sem. De feltételezi, hogy értő hallgatósága legyen!

Író-olvasó találkozóknál is előadhatja műsorát az irodalmi színpad az alkotók jelenlétében. Éljenek ezzel a módszerrel a klubvezetők.

Ennél a rendezvénytípusnál szokásos a dedikáció, azaz a szerző kézjegyével látja el saját könyvét. Gyűjtsenek össze minél több mű mennél több példányát, mert ezzel azt jelzik, hogy tisztelik őt s művészetét. Ezért vegyék fel a kapcsolatot a könyv-

vesboltokkal, könyvterjesztőkkel, könyvbizományosokkal, hogy ott helyben lehetőleg az egész életmű könyvalakban kiadott darabjai megtalálhatók, vásárolhatók legyenek.

Előadások, író-olvasó találkozók közben, majd befejezésük után egyaránt megszólalhat az a zenemű, amelyet kiválasztott a klubvezetőség. A meghívottak elismerését vívják ki ezzel az összetett szemléltetéssel, gazdag programmal a fiatalok, mellett, hogy önmaguknak is esztétikai élményt szereznek.

A sorozatot záró szellemi vetélkedő az elmélyítés célját szolgálja. Felmérik ezáltal, hogy mi maradt meg a fiatalokban a hallottakból, a látottakból, az olvasottakból. Használják a legváltozatosabb vetélkedő módszereket, mint pl.: totó, ki mit tud?, lexikon- és kézikönyvhasználat, könyv- és könyvtárismeret, életrajz-, történelemismeret, tömörítő készség, szójátékkészség, idézetek hovatartozásának megfejtése, regény, novella, drámahősök felismerése, irodalmi műfajok ismerete stb. Ne feledkezzenek meg a játékosságról sem, illesszenek be ilyen elemeket a „komoly” részek közé.

Nem szabad megfélemlíteni a térről sem, mert ez is ad valamit a hiúságon kívül a záróvetélkedő sikeréhez. Legyen a tét mindenkor stílusosan könyv, vagy színház- és hangversenybérlet. Ha szerények az anyagi keretek, könyvterjesztő vállalatok nyújthatnak segítséget, éppen úgy, mint a nagyobb könyvtárak, melyeknek van bizonyos ajándékozási lehetőségük. Művelődési intézményektől, tsz-ektől, kisipari szövetkezetektől is lehet kérni pénzbeli támogatást. Színház- és hangversenybérleteket is lehet kedvezményesen vásárolni. Lényeg: az értékes megbecsülés és ösztönzés.

A foglalkozássorozat tervét, időpontját, megvalósításának elképzeléseit ismeressék a klubtagsággal. Kérjék véleményüket, javaslaikat s a jó ötleteket fogadják el, alkalmazzák. Végig támaszkodjanak a fiatalok aktivitására, a „több szem többet lát” elvére. Ha így terveznek a klub vezetői, a tagság inkább magáénak érzi ezeket a foglalkozásokat és ekkor úgy is viszonyul a rendezvényekhez.

Feltétlenül ismertessék a község (párt, tanács, tsz, népfront, iskola, művelődési intézmény) vezetőivel terveiket, kérjék erkölcsi, anyagi támogatásukat a megvalósításhoz. Gondolni kell arra, hogy nem kevés pénzt feltételeznek ezek az elképzelések: előadói, szerzői tiszteletdíjak, nagyobb szemléltető eszközök kölcsönzése, dekorációs anyagok megvétele csak úgy lehetséges, ha ezek a vezetők anyagilag is segítik az ifjúsági klubot. Hívják meg őket az egész sorozatra, minden egyes foglalkozásra.

Lehetséges, hogy az ifjúsági klub alkalmanként nemcsak tagságának, hanem a lakosság egészének is szeretné rendezni ezt a programsorozatot. Hangosbmondóval, dobolással, plakátokkal, meghívókkal, személyes beszélgetések útján adják tudtára a községben lakóknak, hogy szeretettel várják őket. Mindezt nyilván akkor és ott, ahol megfelelő nagyságú helyiség áll szolgálatukra. Mindig hasznos, ha a nagyobb község – mint a község is – azt látja és tapasztalja, hogy a helybeli fiatalok komoly, értékes és érdekes dolgokat „esznelnek ki”, hajtanak végre, foglalják le velük szabadidejüket.

S még egy fontos tudnivaló. A KISZ-szervezetek, ifjúsági klubok, művelődési otthonok valószínűleg sok központilag előírt, vagy kért programot valósítanak meg majd ebben az időszakban. Az átfedések elkerülése végett, de a járási és megyei szervek erkölcsi, anyagi, valamint programmal való támogatásának elnyerése érdekében előre jelentsék, hogy irodalmunk 30 évét miként szeretnék bemutatni. Az itt ismertetett elképzelés már önmagában is felkeltheti ezeknek a szerveknek az érdeklődését és biztosítja jóindulatát. Ebből pedig az illető ifjúsági klub profitálhat.

Bár az ifjúsági klub tagjait a vezetőség az egyes rendezvények előkészítésében foglalkoztatja, mégis adjanak át minden egyes esetben írásos meghívót a fiataloknak. Formalitás, de a fontosság, a megbecsülés, a nélkülözhetetlenség jele, s mint ilyen, jóleső érzést és erkölcsi kötelezettséget jelent.

Ha sikeresek voltak a foglalkozások, az elolvasott művek felkeltették az érdeklődést, könnyű megszervezni a folyamatos olvasatást. Ezért olyan fontos, hogy alaposan, pontról pontra előkészítsék a sorozatot; figyeljék az így keltett folyamatokat; közbeavatkozzanak, ha szükséges; szervezzenek meg minden egyes foglalkozást; a foglalkozások között tartsák ébren az érdeklődést és a friss szellemet (hiszen kb. négy, négy és fél hónapos távról van szó), szemléltessenek és támaszkodjanak a könyvtárra.

Lehet kötötten és kötetlenül, szervezeten olvastatni. De ha az igények úgy követelik, hogy rendezzenek a következőkben is irodalmi témájú foglalkozásokat, vagy ismertetőket a művészetek bármely területéről, ne zárkózzon el a klubvezető.

Mindig és minden műfajnál a könyvtárra támaszkodjanak.

Szakirodalmi ajánló jegyzék a felkészüléshez:

- Arcképek a magyar szocialista irodalomból.
Szerk. Illés László. Bp. 1967, Kossuth Kiadó. 433 l. 24 cm. 50,- Ft
- Bertha Bulcsu
Meztelen a király. Tizenöt portré. (Interjúk.) Bp. (1972) Szépirodalmi Kiadó. 301 l. 19 cm. 19,- Ft
- Bertha Bulcsu
Írók műhelyében (Interjúk) Bp. (1973), Szépirodalmi Kiadó. 486 l. 19 cm. 26,- Ft
- Elő irodalom. Tanulmányok a felszabadulás utáni magyar irodalom köréből.
Szerk. Tóth Dezső. Bp. 1969, Akadémiai Kiadó. 551 l. 21 cm. 75,- Ft
- Bibliogr. a jegyzetekben: 541–549. l.
- (Tóbiás Áron)
Írói vallomások. (Antológia.) (Összeáll. és bev. –.) Kiad. a (Budapest), Petőfi Irodalmi Múzeum; Népművelési Propaganda Iroda. Bp. 1971, 193 l. 20 cm. 18,- Ft
(Irodalmi múzeum 6).
- „Jöjj el szabadság!” Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből.
Szerk. Szabolcsi Miklós, Illés László. Bp. Akadémiai Kiadó. 25 cm. 2. 1967, 750 l. 120,- Ft
- Bibliogr. 553–671. l.
Az 1. köt. kötetjelzés nélkül „Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből” c. jelent meg.
- Kiss Ferenc
Művek közelről. (Tanulmányok) Bp. (1972), Magvető. 345 l. 19 cm. 24,50 Ft
(Elvek és utak)
- Költők egymásközt. Tizenöt költő: Apáti Miklós, Beney Zsuzsa... bemutatkozik.
Antológia. Bev.: Benjámín László, Fodor András stb. Bp. 1969. Szépirodalmi Kiadó. 439 l. 23 cm. 30,- Ft
- Illyés Gyula: Költők egymásközt c. bevezető versével.
Beragasztott képekkel.
- Lukács György
Adalékok az esztétika történetéhez. (Válogatott tanulmányok.) Bp. (1972), Magvető. 20 cm.
1. köt. 746 l.
2. köt. 496 l. A 2 köt. ára: 60,- Ft
(Lukács György válogatott művei.)
- A magyar irodalom bibliográfiája.
Összeáll.: Kozocsa Sándor. Bp. 20 cm
1945–1949. 1950. Közoktatásügyi Kiadó 232 l.
1950. 1951. Közoktatásügyi Kiadó 80 l.

1955. 1959, Gondolat. 333 l.
 1956–1957. 1961, Gondolat. 717 l.
 1958. 1965, Gondolat. 581 l.
 1959. 1966, Gondolat. 637 l.
 1960. 1970, Gondolat, 526 l.

A magyar irodalom története. Főszerk.: Sötér István.

(Kiad. a) Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Intézet, Bp., Akadémiai Kiadó. 24 cm. 6. A magyar irodalom története 1919-től napjainkig. Szerk.: Szabolcsi Miklós. (Közreműk.): (Béládi Miklós, Bodnár György.) (1966), 1106 l. Bibliogr. a fejezetek végén.

185,- Ft

(Fehér Pál, E.–Garai Gábor)

Mai magyar költők antológiája. Új, bőv. válogatás. (Vál.: – –. Életrajzok: Zsolt Angéla. Jegyz.: Tótfalusi István.) Bp. 1966. Athenaeum ny. 473 l. 17 cm.

15,- Ft

(A magyar irodalom gyöngyszemei.)

(Kozmosz könyvek.)

(Szilágyi Péterné)

Mai magyar prózairók. (Antológia.) Vál. és életrajzok: – –.

Bp. 1970. Tankönyvkiadó. 283 l. 18 cm.

17,50 Ft

Előzménye: Fialat magyar prózairók.

(Albert Zsuzsa–Vargha Kálmán)

Miért szép? Századunk magyar lírája verselemzésekben.

(Antológia. Összeáll.: – –. /Bev./: Benedek Marcell.)

3. kiad. Bp. 1968, Gondolat. 423 l. 19 cm.

27,- Ft

Minerva nagy képes enciklopédia. Szerk. biz. (vez.): Köpeczi Béla.

Bp. Minerva. 26 cm. (2) A művészetek. (Szerk.: Vitányi Iván. (III.) Kass János.)

1973, 413 l.

180,- Ft

Nagy Péter

Új csapáson. Regényirodalmunk a szocialista realizmus útján. 1948–1954.

Bp. 1956, Magvető. 150 l. 21 cm.

Szabolcsi Miklós

Változó világ – szocialista irodalom. Újabb tanulmányok. Bp. (1973),

Magvető. 503 l. 19 cm.

29,50 Ft

(Elvek és utak.)

Bibliogr. a jegyzetekben: 483–496. l.

Zsolnay Vilmos

Az írói mesterség. (A mű és elemei) Bp. 1971, Gondolat. 224 l. 19 cm.

13,50 Ft

Bibliogr. 220–222. l.

Kiadói sorozat:

„Kortársaink” az Akadémiai Kiadó sorozata kiemelkedő íróinkról, költőinkről írt tanulmányokat tartalmazza.

TOMCSÁNYI CSABÁNÉ:

„VAGYTOK: A MA, VAGYTOK: A HOLNAP.”

Kiállítási forgatókönyv

Az MSZMP Központi Bizottságának 1970. februári határozata nyomán az országgyűlés 1971-ben törvényt alkotott az ifjúságról. Ennek végrehajtási utasítása 1972-ben jelent meg. Az *ifjúsági törvény* azóta beépült állami, gazdasági és kulturális életünk egészébe, s megvalósítása hosszabb távra szóló feladattá vált.

Forgatókönyvünk is ennek a célnak sikeres megoldása érdekében szeretne segítséget nyújtani az ifjúsággal foglalkozó társadalmi-politikai szervezeteknek, művelődési intézményeknek.

A kiállítás anyagát két témacsoport alapján válogattuk:

1. Ifjúság és társadalom;
2. Olvasás, tanulás, művelődés.

A felsorolt irodalmi és cikkanyag nem teljes, elsősorban tájékoztató jellegű. Kiállítás rendezésénél ezt a tervet módosítani lehet egyéni ötletek és tapasztalatok felhasználásával. A kiállítás nagyságát a rendelkezésre álló anyag s az adott körülmények határozzák meg.

Felhasználható anyag: könyvek, folyóiratok, dokumentumok.

Tárgyi feltételek: 1 db álló tárló
2 db fekvő tárló

(Helyettesíthető asztalokkal is, ez esetben színes kartonok helyett terítő és cserepes virág felhasználását javasoljuk.)

Dekoráció: színes kartonlapok (álló tárlóban halványsárga, fekvő tárlókban piros színű) a belső részek borítására.

Feliratok:

Az álló tárlóban piros betűkkel.

Főcím: „Vagyatok: a Ma, vagyatok: a Holnap.”

(Ady)

(8 cm-es betűk)

Alcím: Ifjúságpolitikánk a megvalósítás útján

(4 cm-es betűk)

A feliratok elkészítése: temperával, tussal, ill. kartonlaphól kivágott betűk felragasztásával.

A szöveg alá f e l n a g y í t o t t KISZ-jelvény kerül.

A fekvő tárlókban fekete betűkkel.

Egy-egy 10×20 cm-es fehér karton 0,5 cm-es nagyságú (kézzel vagy géppel írott) betűkkel.

(A tárlók bal felső sarkába helyezve.)

A fekvő tárlókba kerülő könyvek, folyóiratok, cikkek stb. kiválasztása és elrendezése (az adott témacsoporton belül) tetszés szerint valósítható meg.

1. témacsoport

Ifjúság és társadalom

Felirat: 10×20 cm-es fehér karton, 0,5 cm-es fekete betűkkel: (bal felső sarokban)
„A Magyar Népköztársaság ifjúságpolitikájának célja az ifjú nemzedék szocialista nevelése, annak elősegítése, hogy az ifjúság felkészüljön feladataira és hivatására, részt vegyen a szocializmus teljes felépítésében és védelmében, megtalálja képességének és munkájának megfelelő helyét és boldogulását a társadalomban.”

(1971. évi IV. törvény az ifjúságról)

Könyvek:

BALOGH István

A munkásifjúság helyzetéről és társadalmi szerepéről. Kiad. az MSZMP KB Társadalomtud. Intézete. Bp. 1968, Kossuth K. 73 l.

BARTUS Imre–KILÉNYI Géza

Fiatalok jogi kézikönyve. Bp. 1968, Kossuth K. 336 l.

„EGY a jelszónk a béke . . .” Bp. 1968, Ifj. Lapkiadó Váll. 88 l.

AZ [EZERKILENC SZÁZHATVANÓT–EZERKILENC SZÁZHATVANHATODIK] tanévben Pécsen végzett fiatalok helyzete. (Összeáll. és kiad. Pécs városi Tanács VB Munkaügyi Osztálya.) Pécs, 1966.

FAKLYAVIVŐK. Fejezetek a magyar kommunista ifjúsági mozgalom történetéből. (Szerk. Árkai Istvánné, Bev. Kádár János) Bp. 1970, Ifj. Lapkiadó Váll. 256 l.

FARAGÓ Jenő

Fiatalok vallomásai világnézetről, erkölcsről. Bp. 1968, Kossuth K. 266 l.

FIATALOK a szocialista építőmunkában. Bp. 1960, Ifj. Lapkiadó Váll. 23 l.

HAVAS Ottóné

Pályakezdők. Bp. 1972, Kossuth K. 88 l.

AZ IFJÚSÁG érdekében. Az 1016/1967. 26. sz. kormányhatározattal kapcsolatos felhívások és határozatok gyűjteménye. (Összeáll. Moravcsik Attila.) Bp. 1969, Ifj. Lapkiadó Váll.

AZ IFJÚSÁGI mozgalom nevelőmunkája. Írták: Gál Lajos, Gombár József stb. Kiad. a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség KB Egyetemi és Főiskolai Oszt. Bp. 1963, Ifj. Lapkiadó Váll. 175 l.

IFJÚSÁGPOLITIKA a megvalósítás útján. (Összeáll. Petroszki István.) Bp. 1974, Kossuth K.

IFJÚSÁGSZOCIOLÓGIA. Tanulmányok. Bp. 1969, Közgazd. és Jogi K. 373 l.

KATONA Katalin

Ifjúságunk problémái. Bp. 1967, Gondolat K. 206 l.

A KISZ tevékenysége a közép- és szakmunkásképző iskolákban. Bp. 1967, Ifj. K. 69 l.

KORUNK ifjúsága. (Szerk. Koncz János, Bev. Ágoston György.) Bp. 1969, Ifj. Lapkiadó Váll.

- KUTATÁSI módszerek az ifjúságszociológiában. (Szerk. Szász János.) Bp. 1970, Ifj. Lapkiadó Váll. 136 l. (Ifjúságszociológia 1.)
- LENIN, V. I.
Az ifjúságról. Bp. 1950, Szikra K. 308 l.
- A MAGYAR nép szabadságáért. A magyar kommunista ifjúsági mozgalom mártírjai. Válogatott művek és cikkek bibliográfiája. Kiad. a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. Bp. 1959.
- A MAGYAR Szocialista Munkáspárt ifjúságpolitikájának néhány kérdéséről. Bp. 1971, Kossuth K. 27 l.
- (MAGYARORSZÁG. Törvények, rendeletek) Törvény az ifjúságról. Bp. 1972, 58 l.
- MÁNYI Sarolta
„Hűség a néphez, hűség a párthoz!” Ajánló bibliográfia a KISZ megalakulásának 15. évfordulójára. Debrecen, 1972.
- AZ OKTATÁSI reform – ifjúsági törvény. A KISZ állásfoglalása az oktatási reformtörvény végrehajtásáról. Bp. 1966, Ifj. Lapkiadó Váll.
- PÁLYÁK vonzásában. Bp. 1970, Ifj. Lapkiadó Váll. 143 l. (Ifjúságszociológia 2.)
- RADNAI Béla
Az ifjúkor pszichológiája. Bp. 1964, Zrínyi K. 104 l.
- SERDÜLŐKRŐL. (Tanulmányok a serdülőkor pedagógiai, pszichológiai, szociológiai, orvosi és jogi problémáiról. Szerk. Havas Ottóné.) Bp. 1970, Tankönyvkiadó. 219 l.
- SOMLÓ Klára
Az ifjúság jogait és kötelességeit tartalmazó szabályok gyűjteménye. Kiad. a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség. Bp. 1967.
- SZESZTAY András
Az egyetem után . . . Bp. 1970, Akadémiai K. 216 l.
- VARGA Károly
Magyar egyetemi hallgatók életfelfogása. (Nemzetközi összehasonlítás.) Bp. 1968, Akadémiai K. 178 l. (Szociológiai tanulmányok 5.)
- Cikkek:*
- BALOG József, dr.
Ifjúság, világnézet, életideál. = Ifjú Kommunista, 1968/7. sz. 9–10. l.
- BESZTERI Béla–HORVÁTH Ottóné
Ifjúságunk világnézeti fejlődése. = Pártélet, 1971/4. sz. 53–56. l.
- CSANÁDY Andrásné
Az ifjúság helyzete a modern társadalomban. = Pedagógiai Közlemények, 1969/3–4. sz. 40–49. l.
- ERHARDT Imre, dr.
A tanulók önkormányzó képességének fejlesztése a vertikális felépítésű KISZ-szervezetben = Baranyai Művelődés, 1973/2. sz. 9–23. l.
- GÁL Róbert
Pályakezdő fiatalok munkássá válásának néhány kérdése. = Társadalmi Szemle, 1969/11. sz. 29–36. l.
- HORVÁTH István, dr.
Az ifjúság különösen érdekelt abban, hogy pártunk politikája újabb győzelmeket arasson. = Ifjú Kommunista, 1971/1. sz. 2–5. l.
- AZ IFJÚSÁG és társadalmunk kapcsolatának néhány kérdése. (A Hazafias Népfront előterjesztése.) = Ifjú Kommunista, 1968/8. sz. 2–6. l.

IFJÚSÁG és társadalom. = Valóság, 1970/9. sz. 23-75. l.

KÁRPÁTI Sándor

Ötvenéves a magyar kommunista ifjúsági mozgalom. = Pártélet, 1968/12. sz. 25-31. l.

KARRIER. (Szociológiai tanulmány a magyar fiatalok életéről, törekvéseiről.) = Világ Ifjúsága, 1970/9. sz. 8-10. l.

A KISZ VIII. kongresszusa politikai előkészítésének feladatai. = Ifjú Kommunista, 1971/8-9. sz. 37-40. l.

A MAGYAR Kommunista Ifjúsági Szövetség az ipari tanulók között. = Ifjú Kommunista, 1962/1. sz. 6-7. l.

MARKÓJA Imre, dr.

Az ifjúsági törvény előkészítése. = Ifjú Kommunista, 1971/2. sz. 26-28. l.

MUNKÁSFIALATOK között. = Társadalmi Szemle, 1967/6. sz. 70-78. l.

POZSGAY Imre

A szocialista demokrácia és az ifjúság. = Ifjú Kommunista, 1974/1. sz. 16-17. l.

PULLAI Árpád

Az MSZMP ifjúságpolitikájának néhány kérdése. = Ifjú Kommunista, 1971/7. sz. 2-8. l.

SZÁSZ János-BAKOS István

Ifjúság és politika. = Valóság, 1972/1. sz. 64-72. l.

SZIRTES Gábor

Az oktatáspolitikai párthatározat végrehajtása. = Baranyai Művelődés, 1973/3. sz. 75-78. l.

2. témacsoport

Olvasás, tanulás, művelődés

Felirat: 10×20 cm-es fehér karton, 0,5 cm-es fekete betűkkel (bal felső sarokban): „Az ifjúságot meg kell ismertetni az emberiség haladó kultúrájával és művészeti alkotásaival; lehetővé kell tenni, hogy saját kulturális tevékenységének fejlesztésével is tartalmas, szocialista életmódot alakítson ki.”

(1971. évi IV. törvény az ifjúságról)

Könyvek:

ALMÁSY György

Vidéki főiskolások. Bp. 1968, Tankönyvkiad. 100 l.

BARTHA Andrásné-FUTALA Tibor-KÖNYVES-TÓTH Lilla

A közművelődési könyvtárak feladatai a művelődési hátránnyal induló gyermekek és fiatalok segítésében. Kiad. az Országos Széchenyi Könyvtár. Bp. 1971, 48 l.

CSULÁK Mihály

Ifjúsági irodalom – iskolai nevelés. Bp. 1969, Tankönyvkiad. 77 l. (A pedagógia időszerű kérdései hazánkban 11.)

A DIÁKKÖZÖSSÉGEK öntevékenysége a felsőoktatásban. Bp. 1969, Tankönyvkiad. 359 l.

FEGŐ Lajos

Könyvtár és ifjúsági klub együttműködése az olvasóvá nevelésben. Kiad. Pécs városi Tanács VB. Művelődésügyi Oszt. 1974. (Alapismeretek ifjúsági klubvezetőknek 1.)

FEKETE György

Az ifjúság jövője és az iskola. Bp. 1972, Kossuth K. 211 l.

FILM és ifjúság. (Szerk. és bev. Györy Gábor. Kiad. a Filmtudományi Intézet.) Bp. 1963, Tankönyvkiad, 161 l.

FŐVÁROSI Szabó Ervin Könyvtár

Vizsgálódás a fiatalok olvasási szokásairól. Bp. 1971, 88 l.

GELLÉRINÉ Lázár Márta

A magyar pályaválasztási szakirodalom 1945–1970. Bibliográfia. Kiad. az Országos Pályaválasztási Tanácsadó Intézet. Bp. 1971, 151 l.

HARSÁNYI István–DONÁTH Blanka–HALÁSZ László

A film hatása ifjúságunkra. Egy filmvizsgálat fejlődés, – nevelés – és művelődéstanulmányai. Bp. 1962, Filmműv. Szöv. – Magyar Filmtud. Int. 160 l.

IFJÚSÁGI klubok Magyarországon és a Német Demokratikus Köztársaságban. Bp. 1972, NPI. 80 l.

IFJÚSÁGI szolgálat a közművelődési könyvtárakban. Csillebérci konferencia, 1966. ápr. 28–29. Bp. 1967, NPI. 75 l.

KÖNYVES-TÓTH Lilla

A közművelődési könyvtárak feladatai a fiatalok pályaválasztásának segítésében. Kiad. az Országos Széchenyi Könyvtár. Bp. 1971, 24 l.

LAKITS Pál

Középiskolásaink és az irodalom. Bp. 1962, Tankönyvkiad. 149 l.

A MAGYAR ifjúság művelődési tevékenységének néhány jellemző vonása. Az Országos Ifjúsági Kulturális Fórum vitaanyaga. Bp. 1969. Ifj. Lapkiadó Váll. 43 l.

MAGYAR ifjúsági filmek hatásvizsgálatai. Ifjúság – mozi – televízió a statisztika tükrében. Kiad. a Filmművészeti Szövetség Ifjúsági Filmbizottsága és a Magyar Filmtud. Int. Bp. 1962, 146 l.

(Film és ifjúság. Filmművészeti könyvtár 2.)

MATERÉNYI Jenő–PÁSZTOR József

Eljutnak-e az egyetemig? Bp. 1969, Tankönyvkiad. 97 l.

(A pedagógia időszerű kérdései hazánkban 13.)

MEZEI József

Módszertani füzet kluboknak – szakköröknek. Kiad. a Pécs-Baranyai Népművelési Tanácsadó. Pécs, 1971.

(Népművelési füzetek 100.)

MŰVELŐDÉSI tapasztalatok munkásfiatalok körében. Kiad. a Szakszervezetek Országos Tanácsa. Bp. 1968, Táncsics K. 259 l.

SZÁNTÓ Károly

A főiskolai hallgatók hazafias műveltségi szintje és szocialista hazafiságra nevelésének kérdései. Pécs, 1968, Pécsi Szikra Ny.

SZÉCHY Éva

A közösségi nevelés útjai a középiskolában. Bp. 1967, Tankönyvkiad. 207 l.

TANCZOS Gábor

Mit olvasnak a fiatalok? Művelődésszociológiai vizsgálat dolgozó középiskolások körében. Bp. 1970, Tankönyvkiad. 110 l.

(A pedagógia időszerű kérdései hazánkban.)

TIMÁR János

Továbbtanulás és elhelyezkedés. Bp. 1967, Tankönyvkiad. 104 l.

(A pedagógia időszerű kérdései hazánkban.)

TÓTH Béla

Olvasóvá nevelés a középiskolában. Bp. 1969, Tankönyvkiad. 121 l.

VITA az ifjúsági irodalomról. (Jelenkor 1965–1966.) Cikkék és tanulmányok. Bp. 1968, Móra K. 176 l.

Cikkek:

ALBERTINI Béla

Fiatalok a művelődési otthonokban. = Népművelés, 1973/5. sz. 34–35. l.

ARDAY Lajos

Az egyetemen folyó nevelőmunka célja, módszerei és eredményei. = Pedagógiai Közlemények, 1968/3. sz. 4–45. l.

BALÁZS Ibolya

Fiatal művészek az ifjúmunkások zenei műveltségének fejlesztéséért. = Ifjú Kommunista, 1972/7. sz. 54–55. l.

BICSKEI Gábor

Színház és ifjúság. = Ifjú Kommunista, 1971/11. sz. 34–35. l.

GOMBÁR József, dr.

Az ifjúsági sajtó helyzete, továbbfejlesztésének feladatai. = Ifjú Kommunista, 1972/10. sz. 29–34 l.

GOSZTONYI János, dr.–GARAMVÖLGYI József

Irányelvek a 18 éven aluli ifjúság könyvtári ellátásának javítására. = Könyvtáros, 1972/2. sz. 71–75. l.

AZ IFJÚSÁG és a folklór. (Beszélgetés dr. Ortutay Gyula akadémikussal.) = Ifjú Kommunista, 1971/5. sz. 52–55. l.

KÁRPÁTI Sándor

Művelődési tevékenységünk néhány időszerű kérdése. = Ifjú Kommunista, 1969/3. sz. 23–27. l.

MEZEI József

Tapasztalatok a Kiváló Ifjúsági Klub pályázat ürügyén. = Baranyai Művelődés, 1973/2. sz. 60–63. l.

NEMES Károly

Fiatalok a magyar filmművészetben. = Ifjú Kommunista, 1972/5. sz. 48–52. l.

ÓVÁRI Miklós

A munkás- és parasztfiatalok továbbtanulásáról. = Társadalmi Szemle, 1970/11. sz. 25–30. l.

RÁCZ Aranka

Új szakasz az ifjúság könyvtári ellátásában. = Könyvtáros, 1972/2. sz. 67–70. l.

SERES József

Ifjúsági irodalmunk helyzete és problémái. = Kortárs, 1967/1. sz. 142–147. l.

TAKÁCS Kálmán

A művelődési otthonok és az ifjúság. = Ifjú Kommunista, 1972/7. sz. 48–51. l.

TÁNCZOS Gábor

Olvasó ifjúság? (Az OPI és a Népművelési Intézet felmérése alapján írt impresziók az olvasási kultúra helyzetéről.) = Kortárs, 1969/6. sz. 927–942. l.

VERES Péter

Továbbtanulás és szelekció. = Valóság, 1967/12. sz. 81–83. l.

A felsorolt anyagot 1974 áprilisáig megjelent kiadványokból válogattuk. Miután az ifjúságpolitikai határozat megvalósítása hosszabb folyamat eredménye, ezért a következő időszakban számos új kiadvány megjelenése várható. Kiállítások rendezésénél az ajánlott jegyzék bővítését, kiegészítését javasoljuk a legfrissebb irodalom felhasználásával.

PÁLINKÁS GYÖRGY:

UTUNK — JÖVŐNK

Könyvkiállítási forgatókönyv

A kiállítást lehetőség szerint a könyvtárban javasoljuk megrendezni. Anyaga elsősorban a nagyobb közművelődési könyvtárakban található meg, de korlátozott mennyiségben kérhetnek anyagot községi könyvtáraink a megyei, illetve a járási könyvtáraktól.

Az egyes témaköröket illetően nem törekedtünk teljességre, s a rendezés során könyvtáraink is szabadon válogathatnak a felsorolt irodalomból.

A honismereti szakkörök birtokában lévő, a település felszabadulásával, illetőleg a település legújabb krónikájával kapcsolatos tárgyi- és fotodokumentumok hitelessé teszik a kiállítást és bizonyító erővel hatnak.

*

A rendezés során a megadott témakörök szerint (balról jobbra haladva) helyezzük el az anyagot.

Felhasználható eszközök: asztal, tárló, könyvespolc, folyóirat-állvány, könyvbölcső, tábló, paraván.

Dekoráció: a színes kartonlapok, terítők, sőt a könyvek esetében is ügyeljünk az egymás mellé kerülő színek megválasztására, hogy esztétikailag kellemes hatást keltsenek. Az egymás melletti színek tehát különböző tónusú, de azonos intenzitásúak legyenek, (pl. zöld – sárgászöld – sárga – narancssárga – vörös – ibolya – ultramarinkék – jégkék). Kiemelések esetében jól alkalmazhatjuk a sötét és világos felületek ellentétét.

Feliratok: elkészítésükkor a tiszta, jól olvasható, ún. „groteszk” betűtípust ajánljuk. Kerüljük a különböző betűfajták keverését!

A címfelirat a kiállítás központi helyére kerüljön. 1945–30–1975 – az évfordulót jelölő „30”-as számra helyezzük el az évszámot.

I. RÉSZ

A kiállítás címfelirata: UTUNK – JÖVŐNK

1945–30–1975

Tablók: az Eseménynaptár képeiből és dokumentummásolataiból.

II. RÉSZ (asztal)

Anyaga: összefoglaló művek a gyors tájékozódás-tájékoztatók segítésére. Ebben az anyagrészen a látogatók szabadon lapozgathatnak.

BEÉR János

Szocialista államépítés. Bp. 1968, Közgazdasági és Jogi K. 345 l.

CSÖNDES Mária–SZÁNTÓ Lajos–VAS-ZOLTÁN Péter

Tudománypolitika és tudományszervezés Magyarországon. Bp. 1971, Akadémia K. 233 l.

ECSEDY Andorné–GÁLICZKY Éva

Történelem, forradalom. Bibliográfiai kalauz a magyar munkásmozgalom történetének tanulmányozásához. Bp. Fővárosi Szabó E. Könyvtár.

1. köt. 1969. 408 l.

2. köt. 1969. 625 l.

EPERJESSY Kálmán

Városaink múltja és jelene. Bp. 1971, Műszaki K. 308 l.

ERDEY-GRÚZ Tibor

A tudományos-technikai forradalom és a társadalmi haladás. Bp. 1971, Kossuth K. 34 l.

FOCK Jenő

A szocializmus építésének gazdaságpolitikája. Beszédek és cikkek. 1963–1972. Bp. 1972, Kossuth K. 467 l.

HAVAS László

A magyar sport raanykönyve. 2. jav. bőv. kiad. [1891–1968.] Bp. 1969, Sport K. 262 l, 17 t.

JÁVORKA Edit

Magyarország nemzetközi kapcsolatainak új vonásai. Bp. 1971, Kossuth K. 86 l.

KORNIDESZ Mihály–KURUCZ Imre

Iskolareform a megvalósulás útján. Bp. 1966, Kossuth K. 204 l.

KORÓDI József

Változások Magyarország gazdasági térképén. Bp. 1970, Kossuth K. 83 l., 10 t., 4 térk.

KORÓDI József–KÖSZEGFALVI György

Városfejlesztés Magyarországon. Bp. 1971, Kossuth K. 136 l.

MAGYAR építészet 1945–70. Bp. 1972, Corvina. 286 l.

A MAGYAR forradalmi munkásmozgalom története 1–3. Bp. Kossuth K.

1. köt. 1966. 277 l.

2. köt. 1967. 289 l.

3. köt. 1970. 355 l.

(MAGYAR Szocialista Munkáspárt)

Az MSZMP Központi Bizottságának tudománypolitikai irányelvei. Bp. 1969, Kossuth K. 69 l.

A MAGYAR Szocialista Munkáspárt művelődéspolitikai irányelvei. Bp. 1969, Kossuth K. 48 l.

MAGYARORSZÁG megyéinek társadalmi-gazdasági helyzete és fejlődésük főbb tendenciái. Bp. 1971, Központi Statisztikai Hivatal 33. l.

SIMON Gyula–SZARKA József

A magyar népi demokrácia nevelésügyének története. Bp. 1965, Tankönyvkiadó, 195 l.

SZAKASITS D. György

Magyarország és a tudományos-technikai forradalom. Bp. 1973, Kossuth K. 222 l.

A SZOCIALIZMUS útján. A felszabadulást követő negyedszázad kronológiája. Bp. 1970, Akadémia K. 410 l., 32 t.

SZOCIÁLPOLITIKÁNK két évtizede. Bp. 1969, Kossuth K.–Táncsics K. 234 l.

A TANÁCSKÖZTÁRSASÁGTÓL napjainkig. 1919–1969. Bp. 1969, Központi Statisztikai Hivatal. 98 l.

TANULMÁNYOK a nők helyzetéről. Bp. 1972, Kossuth K. 235 l.

VAJDA Imre

Magyarország és a világ kereskedelme. Bp. 1965, Közgazdasági és Jogi K. 259 l.

VÁROSÉPÍTÉS Magyarországon a felszabadulás után. Bp. 1973, Műszaki K. 191 l.

III. RÉSZ (tárló)

Felirat: EZ TÖRTÉNT . . .

AROKAY Lajos

Emlékező tájak. A Szovjet Vörös Hadsereg harcosai nyomán. Bp. 1970, Zrínyi K. 271 l., 12 t.

BARANYA 20 éve. Pécs, 1965, Pécsi Szikra Ny. 55 l.

BLASKOVITS János–KISS György

Gondolatok az első negyedszázadról. 1944–1969. Bp. 1970, Gondolat. 415 l.

BERECZ János

Ellenforradalom tollal és fegyverrel. 1956. Bp. 1969, Kossuth K. 169 l.

EZ történt huszonöt év alatt. Bp. 1970, Kossuth K. 98 l.

AZ ELSŐ évek. (1945–1948) Bp. 1970, Kossuth K.

KADÁR János

A szocialista Magyarorszáért. Beszédek, cikkek. Bp. 1972, Kossuth K. 547 l.

A szocializmus teljes győzelméért. Bp. 1962, Kossuth K. 388 l.

Tovább a lenini úton. Bp. 1964, Kossuth K. 358 l.

KALLAI Gyula

Szabadságunk születése. [Beszédek, cikkek.] Bp. 1973, Gondolat K. 477 l.

A MUNKÁSOSZTÁLY az újjászületésért. 1945–1946. Bp. 1960, Kossuth K. 224 l., 7 t.

NEMES Dezső

Magyarország felszabadulása. – Magyarország fejlődése a felszabadulás után. 2. jav. kiad. Bp. 1960, Kossuth K. 330 l.

A NÉPI Magyarország negyedszázada. Bp. 1972, Akadémia K. 430 l.

RÉVAI József

Válogatott történelmi írások. Bp. 1966, Kossuth K.

1. köt. 325 l.

2. köt. 509 l.

SZABADSÁG, te szülj nekem rendet! Bp. 1970, Kossuth K. 286 l., 22 t.

TANULMÁNYOK Baranya és Pécs történetéhez. 1944–1960. Felszabadulásunk emlékére. Pécs, 1961, Pécs mj. Város Tanácsa VB. Műv. Oszt., MTA Dunántúli Tudományos Intézet.

IV. RÉSZ (könyvespolc)

Felirat: VISSZAEMLEKEZÉSEK

DARVAS József

Város az ingoványon. [Történelmi visszaemlékezések.] Bp. 1965, Szépirodalmi K. 253 l.

DÉRY Tibor

Ítélet nincs. Bp. 1969, Szépirodalmi K. 640 l.

DOBI István

Vallomás és történelem. 2. köt. Bp. 1968, Kossuth K. 448 l.

FEHÉR Lajos

Harcunk Budapestért. 2. átd. kiad. Bp. 1969, Zrínyi K. 133 l., 4 t.

ILLYÉS Gyula

Kora tavasz + Mint a darvak. Bp. 1972, Szépirodalmi K. 488 l.

JANKOVICH Ferenc

Csepp a tengerben. Bp. 1956, Magvető. 714 l.

MAROSÁN György

Tüzes kemence. Bp. 1968, Magvető. 792 l.

Az úton végig kell menni. Bp. 1972, Magvető. 475 l. XXIX.

MOLNÁR Tibor

Hosszú az út . . . Bp. 1962, Pannonia. 234 l.

MÜNNICH Ferenc

Viharos út. Bp. 1966, Szépirodalmi K. 180 l.

NAGY Lajos

Pincenapló. Bp. 1970, Szépirodalmi K. 158 l.

SÍK Endre

Egy diplomata feljegyzései. Bp. 1966, Kossuth K. 343 l.

Bem rakparti évek. Bp. 1970, Kossuth K. 285 l.

A SZABADSÁG hajnalán. Bp. 1965, Kossuth Kiadó. 393 l.

VAS Zoltán

Hazatérés, 1944. Bp. 1970, Szépirodalmi K. 253 l.

ZSUKOV, Georgij Konsztantinovics

Emlékek, gondolatok. Bp. 1970, Kossuth K.–Zrínyi K. 549 l., 16 t.

V. RÉSZ (folyóiratállvány)

Felirat: ÉLETÜNK KÉPEKBEN . . .

Anyaga: fotoalbum

ANTALFFY Gyula

Édes hazánk. 2. kiad. Bp. 1968, Móra K. 95 l.

BAKTAI Ferenc-MÁTÉ György

Magyarország, 1945-1960. Bp. 1960, Kossuth K. 57 l., 121 t.

BALLA Demeter

Fiatal Magyarország. Bp. 1970, Corvina. 65 lev.

EZERSZÍNŰ Magyarország. Bp. 1970, Móra Kiadó. 372 l., 40 t.

FABRI Magda, B.

Felszabadítóink. Bp. 1970, Táncsics K. 32 lev.

FABRI Magda, B.-BÁCSKAI László

Szabadon, munkával. Bp. 1970, Akadémia K. 130 lev.

HAZÁNK, Magyarország. Bp. 1970, Akadémia K. 1077 l., 8 t., 2 térk.

MAGYARORSZÁG. Bp. 1972, Corvina. [65] lev.

DANKÓ Imre

Pécs képekben. Pécs, 1967, Városi Tanács. 275 l., 10 t.

VI. RÉSZ (tárló)

Felirat: GAZDASÁGI ÉLETÜNK

APRÓ Antal

A KGST-országok gazdasági együttműködése és a magyar népgazdaság.

Bp. 1968, Kossuth K. 306 l.

BÁLINT JÓZSEF

A gazdasági reform kibontakozásának kérdései. Bp. 1969, Kossuth K. 36 l.

CSAPÓ László

Tervgazdálkodás és központi irányítás az új gazdasági mechanizmusban. Bp.

1967, Kossuth K. 74 l.

CSIKÓS-NAGY Béla

Magyar gazdaságpolitika. Bp. 1971, Kossuth K. 496 l.

CSIZMADIA Ernő

A gazdasági mechanizmus reformja és a mezőgazdaság. Bp. 1967, Kossuth K.

149 l.

FAZEKAS BÉLA

Mezőgazdaságunk a felszabadulás után. Bp. 1967, Mezőgazdasági K. 391 l.

FÖLDEÁK Béla

Mezőgazdaságunk és a világszínvonal. Bp. 1973, Kossuth K. 200 l.

GAZDASÁGI életünk időszerű kérdései. Bp. 1973, Kossuth K. 330 l.

[HUSZONÖT] 25 év. Ipar. Mezőgazdaság. Életszínvonal. Kultúra. Bp. 1970,

Kossuth K. 315 l.

MÁRKUS István

Mit láttam falun? (1945-1966) Bp. 1967, Magvető. 315 l.

NYITRAI Ferencné

A magyar ipar fejlődése és távlatai. Bp. 1971, Kossuth K. 149 l.

ORBÁN Sándor

Két agrárforradalom Magyarországon. (Demokratikus és szocialista agrárátalakulás 1945–1961.) Bp. 1972, Akadémia K. 258 l.

TIMÁR Mátyás

Gazdasági fejlődés és irányítási módszerek Magyarországon. Bp. 1968, Közgazdasági és Jogi K. 238 l.

VII. RÉSZ

Felirat: KULTURÁLIS FORRADALOM

ARADI Nóra

A szocialista képzőművészet története. Magyarország és Európa. Bp. 1970, Corvina. 316 l., 16 t.

ARCKÉPEK a magyar szocialista irodalomból. Bp. 1967, Kossuth K. 433 l.

ÉLŐ irodalom. Tanulmányok a felszabadulás utáni magyar irodalom köréből. Bp. 1969, Akadémia K. 551 l.

HARMINCASOK. Beszélgetés magyar zeneszerzőkkel. Bp. 1969, Zeneműkiadó. 231 l.

„JÖJJ el, szabadság!” Tanulmányok a magyar szocialista irodalom történetéből. Bp. 1967, Akadémia K. 705 l.

KAMARÁS István

A munkások és az olvasás. Bp. 1969, NPI. 202 l.

KROÓ György

A magyar zeneszerzés 25 éve. Bp. 1971, Zeneműkiadó. 239 l.

NEMES Károly

Sodrásban. A magyar film 25 éve. 1945–1970. Bp. 1972, Gondolat. 252 l.

NEMESKÜRTHY István

A magyar film története. (1912–1963.) Bp. 1965, Gondolat. 333 l., 34 t.

RÉVAI József

Válogatott irodalmi tanulmányok. Bp. 1968, Kossuth K. 458 l.

SZABOLCSI Miklós

Változó világ – szocialista irodalom. Bp. 1973, Magvető. 503 l.

VIII. RÉSZ (tárló)

Felirat: „MAGYARORSZÁG FELFEDEZÉSE”

DARVAS József

– Részeg eső. Dráma. Bp. 1964, Szépirodalmi K. 118 l.

– Részeg eső. Regény. Bp. 1964, Szépirodalmi K.

ERDEI Ferenc

Város és vidéke. Bp. 1971, Szépirodalmi K. 444 l., 14 t., 2 térk.

FEJES Endre

Rozsdatemető. 5. kiad. Bp. 1965, Magvető. 347 l.

- FEKETE Gyula
Éljünk magunknak? Bp. 1972, Szépirodalmi K. 404 l., 14 t.
- FODOR József
Emberség tanúja. Bp. 1962, Szépirodalmi K. 217 l.
- FÖLDEÁK János
– Feledned kell. Bp. 1964, Magvető. 387 l.
– Külvárosi kiáltás. Bp. 1958, Magvető. 109 l.
- GALGÓCZI Erzsébet
Nádtetős szocializmus. Bp. 1970, Szépirodalmi K. 445 l.
- GALL István
Csapda. Bp. 1966, Szépirodalmi K. 353 l.
- GERGELY Mihály
– Józsák. Bp. 1958, Szépirodalmi K. 568 l.
– Életünk, halálunk. Bp. 1972, Szépirodalmi K. 336 l.
- GERŐ János
Az útnak nincs vége. Bp. 1972, Táncsics Kiadó. 189 l.
- ILLÉS Endre
A megnőtt élet. 20 év magyar elbeszéléseiből. Bp. 1965, Szépirodalmi K. 1146 l.
- ILLÉS Lajos
Tavaszi Magyarországon. Húsz év magyar verseiből. Bp. 1965, Szépirodalmi K. 630 l.
- ILLYÉS Gyula
Ebéd a kastélyban. Bp. 1966, Szépirodalmi K. 185 l.
- KERTÉSZ Ákos
Makra. Bp. 1973, Szépirodalmi K. 347 l.
- KOMLÓS Aladár
Verses Budapest. Bp. 1968, Athenacum ny. 487 l.
- KUNSZABÓ Ferenc
Sárköz. Bp. 1972, Szépirodalmi K. 278 l., 20 t.
- MESTERHÁZI Lajos
Férfikor. Bp. 1967, Szépirodalmi K. 663 l.
- MOCSÁR Gábor
Égő arany. Bp. 1971, Szépirodalmi K. 330 l., 18 t.
- MOLDOVA György
Tisztelet Komlónak. Bp. 1971, Szépirodalmi K. 259 l., 10 t.
- NEMES György
Életünk tükörben. Bp. 1970, Kossuth K. 419 l.
- PALOTAI Boris
A madarak elhallgattak. Bp. 1963, Szépirodalmi K. 205 l.
- SÁNTA Ferenc
Húsz óra. 4. kiad. Bp. 1972, Magvető. 209 l.
- SARKADI Imre
Gál János útja. Összegyűjtött művek. 1–2. köt. Bp. 1962, Szépirodalmi K. (1. köt. 269–393 l.)
- SZABOLCSI Miklós
Mérőldkő. Egy emberöltő a magyar irodalom tükrében. Bp. 1965, Corvina. 334 l., 16 t.
- VÁCI Mihály
Százhuszat verő szív. Válogatott versek. Bp. 1971, Magvető. 615 l.

VARGA Domokos

Erdőkerülőben. Bp. 1970, Szépirodalmi K. 244 l., 18 t.

VÉGH Antal

Erdőháton, Nyíren. Bp. 1972, Szépirodalmi K. 319 l., 16 t.

ZÁM Tibor

Bács-Kiskunból jövök. Bp. 1973, Szépirodalmi K. 287 l., 14 t.

A bibliográfia lezárásának határideje 1974. április, – ezért még nem szerepelnek benne a felszabadulásunk 30. évfordulójára megjelenő könyvek, kiadványok.

A Megyei Könyvtár az évforduló tiszteletére külön bibliográfiát ad ki, amelyben tájékoztatja könyvtárosainkat az újonnan megjelenő kiadványokról.

AUTH ANDRÁS:

MŰVELŐDÉSI HÁZAINK A 30. ÉVFORDULÓRA KÉSZÜLŐDNEK

Művelődési házaink mindenkor fontos feladatuknak érezték felszabadulásunk évfordulójára felkészülni. A 30. évfordulót különösképpen méltó keretek között kívánják megünnepelni. A tervek azt tükrözik, hogy megpezdül a kulturális élet. A rendezvények természetesen nem korlátozódnak április 4-re, jóval korábban is és folyamatosan kerülnek lebonyolításra. Általában szűkebb hazánk, Baranya megye felszabadulásának 30. évfordulóján kezdődnek és 1975. április 4-ig tartanak. A sikeres munka azonban nagymértékben attól függ, hogy milyen módszerekkel, mely szervekkel közösen készítjük el a rendezvényterveket.

Dicséretre és követésre méltó a Sásdi Járási Művelődési Központ előkészítő munkája. Hazánk felszabadulásának 30. évfordulója alkalmából kiadványt szerkesztett, mely az évforduló megünnepléséhez ad módszertani segítséget és sok ötletet a művelődési házaknak, klubkönyvtáraknak. A kiadványban forgatókönyvek szerepelnek nagygyűlések levezetéséhez, kiállítások rendezéséhez, koszorúzási ünnepségekhez, szellemi vetélkedők lebonyolításához stb. Ajánlójegyzéket is tartalmaz, segítséget biztosít hanglemezek, versek, filmek stb. kiválasztásához, az ünnepségek színvonalasabbá tételéhez.

Ismeretterjesztés

Az évfordulók alkalmával vissza szokott pillantani az ember. Az ország, a nép életében nagy fordulatot jelentő dátumok még inkább arra készítetnek bennünket, hogy visszatekintsünk, számot vessünk az eltelt idővel; mit adott, mit hozott az elmúlt három évtized. Ezt a visszapillantást kívánják szolgálni az ismeretterjesztő rendezvények, amelyeknek még az is céljuk, hogy az emberek tudati és érzelmi világában elmélyítsék a felszabadulás jelentőségét, a Szovjetunió felszabadító háborújának történelmi szerepét, illetve hogy új feladatokra indítsa a legszélesebb rétegeket.

A pécsi Doktor Sándor Művelődési Központ a következő témában rendez előadássorozatot:

Magyarország a német megszállás alatt
Magyarország felszabadítása és a népi demokratikus forradalom
A szocializmus építése hazánkban.

Beremenden 1974. november 29-től 1975. április 4-ig ismeretterjesztő és politikai előadásokból előadássorozatot tartanak. A pécsi József Attila Művelődési Ház „Harminc éve” címmel előadást rendez Pécs felszabadulásának évfordulóján, „Át-

tekintés” címmel beszélgetést terveznek Csirke Anna országgyűlési képviselővel és Dénesi Ödön városrendező építészzel.

A *szakkörök* is az ünnepség jegyében tevékenykednek, különösen a honismereti szakkörök tesznek sokat az ügy érdekében. Átán és másutt a honismereti szakkör elkészített munkáiból felolvasásokat és előadásokat tartanak Községünk múltja a felszabadulástól napjainkig címmel. Szederkényben Ravasz János A 700 éves Szederkény c. könyve alapján vitacstet rendeznek. A vitába bekapcsolják az értelmiségieket és a középfokú politikai szeminárium hallgatóit. Témák:

A népi demokratikus forradalom községünkben

A szocializmus alapjainak lerakása és a szocializmus építésének korszaka.

A többi szakkör programja ugyancsak változatosnak ígérkezik.

A Doktor Sándor Művelődési Központban 30 év kiemelkedő művészeti alkotásai címmel művészeti előadásorozatot terveznek. Témái:

Pécs irodalmi élete

Épület és ember

Műemlék és modern épület városképi együttese

Kertváros kialakításának összefüggései életszínvonal-politikánkkal, illetve a szocialista életforma alakulásával.

Jelentős helyet biztosítanak a jubileumi esztendő programjában a *filmnek*. A filmekhez minden esetben ismeretterjesztő kiselőadást is kapcsolnak.

Az ismeretterjesztést szolgálják a különböző *vetélkedők*. Ezeket elsősorban az ifjúsági klubok rendezik. Pécssett a József Attila Művelődési Házban helytörténeti és munkásmozgalmi vetélkedőt rendeznek „Jelenkori körséta” címmel. Résztvevő klubok: Postás Ifjúsági Klub, Újhegyi Ifjúsági Klub, KISZ Vezetőképző Iskola, Pogányi Ifjúsági Klub. A vetélkedő megszervezését, előkészítését és lebonyolítását az ifjúsági klub kollektívája végzi, együtt a meghívást elfogadó klubok vezetőségével.

Sásdon az évforduló kapcsán három vetélkedőben vesznek részt, Mágocson kétfordulós vetélkedőt rendeznek a felszabadulásról. Hidason honismereti vetélkedő lesz. Szederkényben, Beremenden és Siklóson Ki tud többet községünk felszabadulás utáni életéből címmel terveznek vetélkedőt, Szigetvárott pedig Ki tud többet városunk és hazánk felszabadulásáról címmel. Ugyanitt az ifjúsági klubban propaganda-versenyt hirdetnek: ki milyen ötlettel (plakát, falíújság, meghívó stb.) hívja fel a figyelmet a különböző megmozdulásokra. Vajszlón hat fordulóból álló vetélkedősorozatot rendeznek az ifjúság részére. Havonta egy téma kerül feldolgozásra, a forduló kérdéseit előre közlik. A sorozat témái:

Magyarország felszabadítása

Vajszló 30 éves fejlődése

Baranya 30 éves fejlődése

Magyarország 30 éves fejlődése

Hogyan élnek a szovjet emberek?

Magyar ifjúság – világ ifjúsága.

A díjakat (pl. harkányi üdülés) a vállalatok biztosítják.

Kiállítások

Sok művelődési házban készülnek kiállításokkal. Egy néhány közülük: Felszabadulási fotodokumentációs kiállítást rendeznek Pécssett, a József Attila Művelődési Házban, a Doktor Sándor Művelődési Központban és Mágocson. Ugyanitt politikai

plakátkiállítás is lesz. Néprajzi kiállítással készülnek Átán, a helyi gyűjtemény legértékesebb darabjaiból.

Siklóson megrendezik a járás felszabadulásának dokumentációs kiállítását, amit a járás területén is vándoroltatnak. Az előkészítő munkában részt vesz a várbaráti kör, a fotoszakkör, a művelődési intézmények és a tanácsok. Az anyagválogatást bizottság végzi. Szigetvárott a dzsámiban lesz kiállítás, amely bemutatja a város, ezen belül az üzemek és intézmények fejlődését. Szederkényben közös kiállítást rendez a honismereti szakkör tíz év munkájából, a díszítőművészeti szakkör, amely bemutatja a különböző tájak hímzésmintáit és a szabás-varrás tanfolyam legszebb darabjait. Vajszlón Kodolányi emlékmúzeum átadása szerepel a tervek között, a művelődési házat pedig Kodolányi Jánosról nevezik el. Névadóra készülnek Sásdon is, ahol a művelődési központ egy kommunista mártír nevét veszi fel.

Helyet kap a programban a könyvtárosi munka is. Sok helyen könyvkiállítást rendeznek, melyeken az évfordulóval kapcsolatos aktuális művek kerülnek bemutatásra,

Öntevékeny művészeti munka

Az öntevékeny művészeti csoportok is gazdag és színes programmal köszöntik az évfordulót.

Több művelődési ház már konkrét rendezvénytervezetet határozott meg munkatervében. Hímesházán a művészeti csoportok közösen adnak műsort. Sásdon az évforduló tiszteletére öt előadás megrendezését vállalták. Ezeket a nagyközségeen kívül a járás területén is bemutatják. A műsorok az alábbiak:

Illyés Gyula: Az éden elvesztése

Peter Weiss: Ének a hintáról

Radnóti-emlékműsor

Új falak tövében (irodalmi összeállítás)

Leszkov: A kisvárosi Lady Macbeth.

Átán az összegyűjtött népdalkincsből mutatnak be néhány csokorra valót, a néptáncgyűttes pedig a község legszebb folklórdarabjaival lép a közönség elé. Szigetvár szavaló- és énekversenyekeket rendez az iskolákban, a KISZ-alapszervezetekben és az ifjúsági klubokban. Fellépnek a város kórusai és a nemrég alakult úttörő fúvószenekar. A nyugdíjas klub verses összeállítással emlékezik meg az évfordulóról.

Az irodalmi színpadok irodalmi emlékműsorral bemutatják azt a történelmi változást, amely a felszabadulás eseményeit követte (Dunaszekcsőn és másutt). A szederkényi irodalmi színpad Szederkény község felszabadulásáról összeállított műsorral mutatkozik be.

A Doktor Sándor Műv. Központ irodalmi színpada dokumentum-műsorral készül. A Bóbita Bábegyűttes gyermek- és felnőttműsorral, hasonlóképpen a Mecsek Énekkar, a Mecsek Fúvósötös és a Mecsek Táncgyűttes. Jutalomműsort adnak azoknak, akik 1945-ben születtek, továbbá a társadalmi aktíváknak és szocialista brigádoknak.

Pályázatok

Helyi pályázatot hirdetnek Vajszlón úttörőknek és KISZ-tagoknak. Témák:
Magyarország felszabadítása
Vajszló háborús évei
Vajszló felszabadulása

Vajszló 30 éves fejlődése

Milyenek képzelnéd el Vajszlót az 50. évfordulón?

Pályázni lehet leírásokkal, fotókkal, rajzokkal, eredeti dokumentumok felhasználásával. Szigetvár ugyancsak az ifjúság részére hirdet pályázatot, mégpedig irodalmi, helytörténeti, képzőművészeti, illetve üzemi kiállítások szervezésére. Nagyon érdekes témákat találunk a Doktor Sándor Műv. Központ pályázati tervében:

Lakóhelyem 30 éves története

Lakóhelyem szociális, egészségügyi és kult. létesítményei 1945-től napjainkig

Világnézet és várostörténet Pécs utca neveiben: a feudalizmus korában; a kapitalizmus korában; a népi demokratikus forradalom időszakában.

Sportrendezvények is szerepelnek az ünnepi programban. Sásdon az ifjúsági klub részt vesz a Felszabadulási Kupa kispályás labdarúgó-bajnokságon. Vajszlón nyolc csapat részvételével „Ormánsági Sakk-kupa”-versenyt terveznek a Szakmai Bizottsággal közösen. Szederkény honvédelmi bemutatókat kíván rendezni. Szigetvár emléktúrárt szervez a járás területén. A túra során akadály-állomásokon felszabadulásunkkal kapcsolatos feladatokat kell megoldani.

Egyebek között meg kell említeni, hogy több helyen élménybeszámolókat tartanak a felszabadító harcokról, bolgár–magyar és szovjet–magyar baráti találkozóra kerül sor Mágocson, ugyanitt KISZ–Komszomol találkozót terveznek és összehívják a 10–15 éve KISZ-tagokat. Sásdon megrendezik az V. Sásdi Felszabadulási Ifjúsági Találkozót gazdag programmal (ifjúsági nagygyűlés, fáklyás felvonulás, emléktáblakioszorítás, művészeti csoportok bemutatója és ifjúsági bál).

Termelési versenyvállalásokkal, szocialista brigádvállalásokkal is találkozunk. E vállalások általában nem egyéni vállalások, minden munka kollektíven történik. Több helyen vállalták a község parkosítását, csinosítását. Mágocson védnökséget vállaltak az 1975. április 4-re kialakítandó játszótérek felett. A szigetvári ifjúsági klub tagjai részt vesznek az „Egy nap Szigetvárért” mozgalomban, melynek keretében gyermekjátzóter, közlekedési park és szabadtéri tornapálya épül. A létesítmény a 30. évforduló tiszteletére készül. Ugyancsak ebben az időben kerül átadásra a szigetvári óvoda. A nők klubja az óvoda részére egy falikép elkészítését vállalta különböző hímzés- és varrás-technikákkal (suba, rátét, kelim), ezzel hozzájárulnak a gyermekek környezetének barátságosabbá tételéhez.

A felsoroltakkal segíteni szeretnénk a művelődési házak vezetőit, gondolatébresztőnek szántuk a felkészülési munkához. Alakuljanak operatív bizottságok (egyes helyeken már meg is alakultak), amelyekben képviseltesse magát minden olyan szervezet, intézmény, üzem, amely valamilyen formában részt vesz az évforduló rendezésében. Szükséges, hogy az adott helységben minden szervezet, intézmény egységes elvek és közösen kialakított módszerek szerint dolgozzék.

A legtöbb művelődési ház az évforduló alkalmából többet és jobbat, a valóságos igényekhez közelebb állót akar nyújtani. Úgy készülünk, hogy egyidejűleg megjavíthassuk a közművelődési munka hatékonyságát, úgy, hogy az maradandóbb legyen az emberek tudatában. Minőségileg nyújtunk többet és jobbat! Legyen hazánk felszabadulásának 30. évfordulója a művészeti tömegmozgalomnak is nagy seregszemléje, nagy ünnepe!

CSER FERENCNÉ:

UNNEPRE KÉSZULNEK A DÍSZITŐMŰVÉSZETI SZAKKÖRÖK

Megyénk területén a szervezett díszítőművészeti tevékenység 10–15 éves múltra tekinthet vissza. Ezen idő alatt igen szép eredményt értek el. Munkáikkal részt vettek helyi, megyei és országos kiállításokon és pályázatokon, ahol több alkalommal elismerést, pályadíjat nyertek.

Szakkörvezetőink legtöbbje működési engedélyt szerzett. A Népművelési Tanácsadó által szervezett továbbképzéseken rendszeresen résztvesznek. Tanulmányikat önképzéssel is gyarapítják, így szakköreinkben igen hasznos munkát tudnak végezni.

A technikai ismereteken túl, ízlésneveléssel, az esztétikus lakás- és öltözködéskultúra kialakításával, ezenkívül a helyi hagyományok gyűjtésével és annak a modern otthonokban való felhasználásával is foglalkoznak.

Az elmúlt években sokat tettek a népművészeti hagyománykincs megőrzése és továbbfejlesztése érdekében. Felkutatott baranyai mintáik, öltéscik országosan ismertté lettek. Eddig más megyék szakkörei baranyai hímzésekkel nem foglalkoztak. Ma már egy-egy országos pályázatra több megyéből küldenek baranyai hímzéseket.

Ahogy a hagyományos népművészetet az élet egésze fonta át, hétköznapiakat és ünnepeket egyaránt, mégis a különösen szép, díszes darabok elsősorban a jeles napokhoz és az élet nagy ünnepi alkalmaihoz kötődtek. Művészi volt az egyszerű köznapi ruházat díszítése is, mégis pl. a völgyény inge egy egész tél munkája, tele aprólékos hímzésekkel.

Szakköreinkben és klubjainkban folyó munkánál megfigyelhető volt már eddig is, hogy egy-egy jeles évforduló vagy nemzeti ünnep alkalmára egészen kiváló, szép munkák készültek. Így most is, hogy szakkörvezetőink beszámoltak hazánk felszabadulásának 30. évfordulójára tett terveikről, igen változatos és a szakköri munkát fellendítő vállalkozások születtek.

A *nagyvátói szakkör* legszebb munkáiból kiállítást rendez Szentdienesen, ahol a két község tanácsának és termelőszövetkezetének egyesülését, valamint a tsz 15 éves fennállását ünneplik.

A *rózsafai szakkör* községük felszabadulásának 30. évfordulójára, 1974. dec. 5-re kiállítást rendez, melyre kizárólag helyi népművészetük régi hagyománykincsét dolgozzák fel. Ezzel azt kívánják bemutatni, hogy az ősi mintaclemeket hogyan lehet alkalmazni a mai használati darabokra. Ugyancsak az évfordulóra készítik el kollektív munkával a klubszoba függőnyeit és terítőit, amit szintén helyi motívumokkal díszítenek.

Segítenek a falu 30 éves fejlődését bemutató kiállítás anyagának gyűjtésében,

a falu utcáinak virágosításában. Az évforduló időpontjában a környező falvak szakkörével tapasztalatcserét tartanak, ami igen hasznos lesz a további munkájukhoz.

A *gerényesi szakkör* szintén kiállítással készült az évforduló megünneplésére, amit ez év ápr. 4-re rendeztek meg, s igen gazdag baranyai hímzésanyagot mutattak be.

A *szászvári Nők Klubja* kiállítással készül az évfordulóra. Munkáikkal a község asszonyainak és leányainak érdeklődését szeretnék felkelteni a népi hímzés gyűjtése és felhasználása iránt. Ugyanis ilyen irányú munka a községben még nem volt. Azonkívül a községben felállítandó felszabadulási emlékmű környékének parkosításában is részt kívánnak venni.

A *pécsváradai Nők Klubja* is gazdag programmal készül az évforduló megünneplésére. Kalocsa, Buzsák, Decs, Karád, Sióagárd után az idén Mezőkövesdre készülnek tanulmányútra. Eddigi útjaik során is igen gazdag mintaanyagot gyűjtöttek. 1975. ápr. 4-re kéthetes kiállítást terveznek. Ezen idő alatt Hosszúhetény szakkörével és a berkesdi Nők Klubjával tartanak tapasztalatcserét. Wéber Mária klubvezető így nyilatkozott: „Célunk az, hogy minél többen ismerjék meg, kutassák, keressék a régi szép hímzéseket, hagyományokat és ne engedjék feledésbe menni, lomtárba kerülni.”

Munkáikkal készülnek az országos pályázatra is. Az évforduló évében klubtagjaik részére értékes politikai, jogi és ismeretterjesztő előadásokat iktattak be, kiváló előadókat hívtak meg. A művelődési ház részére baranyai faliképet hímeznek kollektív munkával.

A *Pécs-meszesi József Attila Műv. Ház* szakköre két kiállítással készül az évfordulóra. 1974. május hóban ruházati darabokat és 1975. év elején lakást díszítő népművészeti hímzéseket mutatnak be. Munkájuk főleg Baranya többféle nemzeti-ségű lakói hímzésanyagának gyűjtésére irányul. Eddigi kiállításaik hatására több új tag jelentkezett. Reméljük, hogy a gondosan előkészített két kiállítás is fellelkesíti a bányavidék asszonyait.

Tabár Béláné szakkörvezető így nyilatkozott: „Már rég foglalkozom azzal a gondolattal, milyen sokféle népi hímzés van itt Baranyában, de ez a nagy nyilvánosság előtt nemigen jutott eddig kifejezésre. Felszabadulásunk 30. évfordulója alkalmából felejthetetlen látvány lehetne pl. az 1975. évi május 1-i felvonulás, ha a különböző iskolák tanulói baranyai hímzéssel díszített blúzokban és mellényekben vonulnának fel. Amennyiben javaslatomat megvalósíthatónak tartják, terveimet szívesen bemutatom.”

A *kölkedi szakkör* az idei áprilisi kiállítását már az évforduló tiszteletére rendezte, melyen a kisközség asszonyai igen szép és gazdag anyagot mutattak be. A szakkör tagjai részére szervezett politikai oktatás folyik.

A *berkesdi szakkör* ez évben tanulmányutat tervez Buzsákra, azonkívül 1975 áprilisában kiállítást rendez.

Nagy Ferencné szakkörvezető a következőket mondta: „Programunkat úgy állítottuk össze, hogy a gyakorlati jellegű foglalkozások mellett a szakköri tagok tudatformálását is elősegítse. Célunk az, hogy a művészeti nevelés során a szakkör tagjai és rajtuk keresztül a lakosság minél szélesebb rétege értékelje és közkincsnek tartsa gazdag népművészetünket, ismerje meg a három évtized során bekövetkezett társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésünket.”

A *siklósi szakkör* 1975 novemberében kiállítást rendez 10 év legszebb hímzéseiből.

A *bakócai szakkör* az évforduló évében 15 éves fennállását is ünnepli. Szept.

28-tól okt. 5-ig kiállítást rendez, 15 év legszebb munkáiból, valamint az elmúlt évek elért eredményeit fényképes táblóval kívánja bemutatni.

Göb Péterné szakkörvezető sok sikeres tanfolyamot szervezett. Volt sütő-főző, háztartási gépek használatát, kezelését bemutató orvosi előadássorozat stb. A szakkör lassan asszonyklubbá alakul.

Évenként segíti megrendezni az öregek napját, a gyermeknapot és a véradási napot.

Idei munkaterve már súlypontilag olyan témaköröket is tartalmaz, mint pl. a kulturált szórakozás formái, szabadidő-tervezés stb. Mint Göb Péterné mondja: „Az évfordulóra való felkészülést jelzi az is, hogy társadalmi ismeretekből is tervezünk előadásokat. Az előadókat a helyi pártszervezettől, a községi tanácstól és az ált. iskola tanári karából kérjük fel. Így kívánjuk biztosítani a szakkör tagjainak többirányú fejlődését, ismereteinek sokoldalú bővítését. Mindezek az előadások 1974-ben kezdődtek és az 1975. évben is kibővített formában, tovább folytatódnak. Amennyiben a község népművelési vezetősége 1975 tavaszára egyéb ünnepi programokat tervez, úgy azokon is tevékenyen részt fog venni a díszítőművészet szakkör tagsága.”

A *szederkényi szakkör* szintén kiállítással készül az évfordulóra, nov. 24–30. között. 10 év legszebb hímezeit és a szabás-varrás tanfolyamon készült ruhákat mutatják be.

A *Pécs-gyárvárosi szakkör* a legmostohább körülmények között dolgozik. Ugyanis a gyárvárosi művelődési ház megszűnt és se helyiség, se szakkörvezetői tiszteletdíj nincs biztosítva. A fennállásának 10 éves jubileumát tavaly májusban tartották egy jól sikerült kiállítás keretében. Azóta is rendszeresen összejönnek az egyik tag lakásán 18–20-an, és Gavallér Györgyné szakkörvezető társadalmi munkában tartja meg a foglalkozásokat.

Gavallér Györgyné még elmondja a következőket: „Ezek az összejöveteleken olyan régi fonóbeli hangulat uralkodik, főleg ha valamelyik tagtársunk születés- vagy névnapja van. Egyik asszonyunk ügyesen kezeli a citerát és régi szép népdalokat is tanulunk. Országgyűlési képviselőnk, Csirke Anna gyakran vendége a szakkörünknek. Tanácsot kér tőlünk lakása díszítéséhez, kézimunkái megválasztásához. Megígérte, hogy legközelebb családias beszélgetés formájában tájékoztat bennünket az országgyűlésben végzett munkájáról.”

A csoport tagjai önkéntes felajánlás alapján havi 4–5 Ft-ot adnak be a közös pénztárba. Ebből fedezik a felmerült költségeket (beteglátogatás, múzeumi belépődíjak stb.). Nagy súlyt helyeznek a baranyai minták felgyűjtésére és feldolgozására. Évenként rendeznek kiállítást, újabban a kiállítóterem jelent problémát.

Szakköreinkben az évfordulóra való készülődés, a tett felajánlások mind azt bizonyítják, hogy a vezetők és tagok jól viszonyulnak egymáshoz. A szakkörök kapcsolata a tanácsi és társadalmi szervekkel igen jó. A tagok szívesen segítenek abban, hogy előadásaikra előadót biztosítsanak, valamint tapasztalatcseréikre, tanulmányútjaikra gépkocsit biztosítsanak.

A megyében működő többi szakkör, klub is többnyire jubileumi kiállításra készülődnek.

Reméljük, hogy felajánlásaik a későbbiekben, menetközben még bővülnek a helyi ünnepségekhez kapcsolódva. Vállalásuk szakköri munkájukat segíti, sok szép ízléses munkát készítenek, jó példájukat mások is követik, kiállításaik is jó szolgálatot tesznek, s így lassan sikerül a giccses munkákat felszámolni környezetükben.

Tanulmányútjaik nagyban hozzájárulnak, hogy gyűjtőtevékenységüket más tájegységekre is kiterjeszthetik és gyümölcsözővé tehetik számunkra.

FEHÉRVÁRI KLÁRA-SURJÁN MIKLÓS:

VÁLOGATOTT IRODALOMJEGYZÉK FELSZABADULÁSUNK TÖRTÉNETÉNEK TANULMÁNYOZÁSÁHOZ

Bibliográfiai összeállításunkkal segíteni szeretnénk mindazoknak, akik hazánk felszabadulásának közelgő 30. évfordulójára készülnek. Az 1944-től 1949-ig, tehát a háború utolsó hónapjaitól a fordulat évéig terjedő időszak irodalmát gyűjtöttük össze. Teljességre nem törekedtünk, de gazdag válogatásban igyekeztünk feltárni a fontosnak tartott könyveket, tanulmányokat, folyóirat- és hírlapcikkeket, különös tekintettel a Baranya megyei és pécsi vonatkozású közleményekre. (Ezeket a tételeket *-gal jelöltük meg.) Felvettük a Budapest felszabadulására vonatkozó legfontosabb közleményeket is; nem terjedt ki viszont gyűjtésünk azokra a könyvekre és cikkekre, melyek az ország kisebb egységeire vonatkoznak.

A rendelkezésünkre álló idő rövideje miatt kénytelenek voltunk az anyaggyűjtésnél másodlagos forrásokat is használni, illetve az ezekből átvett adatokat ellenőrzés nélkül közölni. Ez az oka annak is, hogy a címleírásokhoz nem tudtunk anno-tációkat adni, melyek pedig bizonyára növelték volna bibliográfiánk értékét.

Az irodalomjegyzékben egyszerűsített címleírást alkalmaztunk: A gyakrabban előforduló időszakos kiadványok és tanulmánykötetek címét rövidítve közöljük, nem tüntetjük fel az évfolyamszámozást, valamint a napilapok keltezését sem. A rövidítések feloldását külön jegyzék tartalmazza.

A bibliográfia végén található betűrendes mutató a címleírásokban előforduló személyneveket, hatóságok, politikai és társadalmi szervezetek neveit, valamint az előforduló földrajzi neveket tárja fel. A mögöttük található számok a megfelelő címleírások tételszámai.

Az anyaggyűjtést 1973. dec. 31-ével zártuk.

RÖVIDÍTÉSEK

ÁI	Állam és Igazgatás
BM	Baranyai Művelődés
Bp.	Budapest
DN	Dunántúli Napló
ÉI	Élet és Irodalom
ÉT	Élet és Tudomány
HK	Hadtörténelmi Közlemények
J	Jelenkor
JK	Jogtudományi Közlöny
l.	lap
ld.	lásd
LK	Levéltári Közlemények
LSZ	Levéltári Szemle
MB	Mecseki Bányász
MH	Magyar Hírlap
MN	Magyar Nemzet
MT	Művelődési Tájékoztató
NSZ	Népszabadság
PÉ	Pártélet
PK	Párttörténeti Közlemények
SZ	Századok
sz.	szám
szerk.	szerkesztő
T	Történelem
TBPT	Tanulmányok Baranya és Pécs történetéhez. 1944–1960. (Szerk. Babics András, Kopasz Gábor.) Pécs, 1961, Városi Tanács.
TMNDT	Tanulmányok a magyar népi demokrácia történetéből. (Szerk. Lackó Miklós.) Bp. 1955. Akad. K.
TSZ	Társadalmi Szemle
V	Valóság

A FELSZABADULÁS ELŐZMÉNYEI
ÉS ESEMÉNYEI

1. A fasizmus utolsó napjai

1. BAKTAI Ferenc
Október 15. = Népszava, 1969. 240. sz. 2. l.
2. *FEHÉR István
Adatok Dél-Dunántúl német megszállásáról és a németek elleni fegyveres harcokról. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 13, 1969. Ser. 4. Historica. Pécs, 1969. 3-24. l.
3. *FEHÉR István
Tények és adatok Dél-Dunántúl német megszállásáról. = BM. 1968. márc. 76-81. l.
4. *FEHÉR István
Az utolsó felvonás. = DN. 1966. 280. sz. 12. l.
5. GAZSI József-GELLÉRT Tibor
A fasiszták kísérletei Magyarországon népszerűségének elhurcolására 1944-45-ben. = HK. 1964. 2. sz. 297-333. l.
6. KARSAI Elek
A fegyverszünet kudarca. Újabb dokumentumok 1944. okt. 15-ről. = NSZ. 1969. 240. sz. 4-5. l.
7. KOROM Mihály
A fasizmus bukása Magyarországon. A népi demokratikus átalakulás feltételeinek létrejötte. 1943-1945. Bp. 1961, Kossuth K. 266 l.
8. KOROM Mihály
A magyarországi fasizmus bukásának és a népi demokratikus forradalom értelődésének kérdéseivel. (1943-1945.) = PK. 1957. 1. sz. 32-66. l., 1958. 1. sz. 1-30. l.
9. LACKÓ Miklós
Nyilasok, nemzetiszocialisták. 1935-1944. Bp. 1966, Kossuth K. 347 l.
10. MORVA Tamásné
Dokumentumok a Horthy-Szálasi-hadsereg utolsó hónapjainak történetéhez. = HK. 1970. 2. sz. 281-312. l.
11. MÜNNICH Ferenc
A moszkvai rádió hirmagyarózoja Magyarországon politikai és gazdasági helyzetéről 1944-1945-ben. = HK. 1964. 4. sz. 551-562. l.
12. NAGY Gábor
Magyarország politikai, katonai helyzete 1944 őszén és a szovjet fegyveres erők felszabadító hadműveletei. = PÉ. 1969. 10. sz. 50-56. l.

13. ÖLVEDI Ignác
Adalékok a német-magyar katonai viszony alakulásához (1944. szept. 8-a után), és a „debreceni” hadművelet előkészítéséhez. = HK. 1969. 3. sz. 435-463. l., 4. sz. 587-603. l.
14. ROZSNYÓI Ágnes
A Szálasi-puccs. Bp. 1962, Kossuth K. 107 l., 4 t.
15. *SCHWEITZER József
A pécsi hitközség a deportáció és a felszabadulás korszakában. = Új Élet nap-tár 1960-1961. (5720-5721.) Bp. 1960, Magyar Izraeliták Országos Képviselőte. 71-74. l.
16. SZÜCS László
Horthy levele Sztálinhoz 1944 őszén. = SZ. 1970. 4. sz. 983-989. l.
17. TÓTH Sándor
A horthysta klikk 1944. október 15-i kiugrási kísérletéről. = HK. 1965. 3. sz. 401-424. l.
18. Az UTOLSÓ felvonás (2. kiad.) Bp. 1959, Zrínyi K. 526 l.
19. VADÁSZ Ferenc
Harcunk a magyar pokollal... [Visz-szaemlékezések.] Bp. 1961, Kossuth K. 285 l.
20. VERES Péter
Az ország útján. Önéletírás, 1944-1945. Bp. 1965, Szépirod. K. 240 l.

2. Ellenállási mozgalom - partizánbarcok.
Magyarok a Vörös Hadsereg oldalán.

21. BAKTAI Ferenc
A kik mertek. [Dokumentumnovellák.] Bp. 1970, Kossuth K. 169 l.
22. BOLDIZSÁR Iván
A másik Magyarország. A magyar ellenállási mozgalom története. 2. kiad. Bp. 1946, Új Magyarország 94 l.
23. CSERES Tibor
Az elfelejtett zászlóalj. = ÉI. 1969. 50. sz. 1-2. l.
24. FEGYVERREL a fasizmus ellen. Tanulmányok a magyar ellenállás és a partizánharcok történetéből. Szerk. Gazi József, Pintér István. Bp. 1968, Zrínyi K. 312 l.
25. *FEHÉR István
Adatok Dél-Dunántúl német megszállásáról és a németek elleni fegyveres har-

- kokról. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 13. 1969. Ser. 4. Historica. Pécs, 1969. 3-24. l.
26. FEHÉR Lajos
Harcunk Budapestért. [Visszaemlékezések.] 2. átd. kiad. Bp. 1969. Zrínyi K. 133 l., 4 t.
27. FEHÉR Lajos
A magyar antifasiszta ellenállási mozgalom néhány haladó, harcoss hagyománya. Beszélgetés. [Riporter]: Horváth József. = NSZ. 1969. 300. sz. 8-9. l.
28. FÖLDES Pál
Partizánemlékek. Magyar antifasiszta mozgalom a Szovjetunióban. 1940-1945. [Bp.] 1970. Kossuth K. 382 l., 8 t.
29. GÁRDOS Miklós
A budapesti partizánharcok 1944-ben. = T. 1965. 4. sz. 19-34. l.
30. GAZSI József-HARSÁNYI János
Dokumentumok a magyar antifasiszta és partizánharcok történetéhez, hazánk felszabadulásának éveiből (1944-1945.). = HK. 1960. 1. sz. 245-290. l.
31. GAZSI József
Magyar antifasiszták és partizánok segítsége hazánk felszabadításához. = Honvédelem, 1965. 3. sz. 39-46. l.
32. GAZSI József
Magyar katonák átállásai a Vörös Hadsereghez hazánk felszabadítása során. = HK. 1964. 4. sz. 670-689. l.
33. GYÖRGY István
Kézezerőtszázan voltak. [Riportok.] Bp. 1970. Magvető. 136 l., 12 t.
34. HARSÁNYI János-PINTÉR István
A magyar nép részvétele az ellenállási mozgalomban. = HK. 1965. 1. sz. 122-138. l.
35. HARSÁNYI János
Magyar szabadságharcosok a fasizmus ellen. Dokumentumok a magyar antifasiszta ellenállási mozgalom történetéből. 1941-1945. Szerk. és bev. - -. Bp. 1969. Zrínyi K. 906 l., 8 t.
36. *HARSÁNYI Márta
Újhegy hősei. = DN. 1969. 277. sz. 7. l.
37. HORVÁTH Zsóka
Napkelte előtt. A Vörös Brigád krónikája. [Dokumentumregény.] Bp. 1962. Zrínyi K. 127 l.
38. KALÁSZI György
Harcunk Budáért. 1945. január-február. = HK. 1960. 1. sz. 188-200. l.
39. KOVÁCS István-HARSÁNYI János
Partizánharcok Magyarország felszabadításáért. = HK. 1955. 1. sz. 115-132. l.
40. *MAGYAR László
Az Andráskovits csoport. = DN. 1969. 277. sz. 6-7. l.
41. MARKOVITS Györgyi
Add tovább! Illegális, ellenállási, szabadságharcos lapok Magyarországon - 1944. márc. 19. után. - NSZ. 1970. 21. sz. Mell. 9. l.
42. *MÉHÉSZNÉ IVANOVA Anna
Egy partizán visszaemlékezése. = TBPT. 105-124. l.
43. MUCS Sándor
A magyar fegyveres ellenállási mozgalom megszervezése és szerepe Magyarországon felszabadításában. (1941-1945.) = HK. 1957. 1-2. sz. 32-54. l.
44. *NAGY Sándorné Szilágyi Margit
A baranyai partizánharcok és ezek társadalmi feltételei. = TBPT. 75-103. l.
45. PAMLÉNYI Ervin
A magyar ellenállás tragikus napjai. Sopronkőhida, 1944. karácsony. = MN. 302. sz. 11. l.
46. PINTÉR István
Adatok a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottságának történetéhez. = HK. 1961. 2. sz. 431-456. l.
47. PINTÉR István
A bányászok harca a fasizmus és a háború ellen a független, szabad, demokratikus Magyarországot megteremtéséért. = T. 1965. 4. sz. 35-46. l.
48. PINTÉR István
A magyar ellenállás és 1944. október 15-e. = SZ. 1970. 1. sz. 35-69. l.
49. PINTÉR István
A Magyar Front és az ellenállás. (1944. március 19.-1945. április 4.) Bp. 1970. Kossuth K. 263 l.
50. PINTÉR István
Magyarország felszabadítása és a népi mozgalmak a háború utolsó szakaszában. = NSZ. 1969. 273. sz. Mell. 1-3. l.
51. PUSKÁS, A[ndrej] I[vanovics]
Adatok a magyar haladó erők szerepéhez az ország felszabadításában. 1944. október-1945. április. = SZ. 1966. 4-5. sz. 763-786. l.
52. SZLUKA Emil
A front nyomában. Magyar műszaki alakulatok a szovjet hadsereg oldalán. = NSZ. 1970. 21. sz. 4. 1., 22. sz. 6. 1., 23. sz. 6. 1.
53. TÓTH Sándor
Magyar katonák a hitleri fasizmus ellen. = HK. 1957. 1-2. sz. 94-119. l.
54. TÓTH Sándor
Magyar önkéntesek Budapest felszabadításában. = ÉT. 1963. 13. sz. 387-391. l.
55. VADÁSZ Ferenc
Házak, harcok, emlékek. Húsz éve alakult meg a Budai Önkéntes Ezred. = NSZ. 1965. 34. sz. 4-5. l.

3. Hazánk felszabadítása

56. [AFONIN] AFONYIN, I. M.
Harc Budapest felszabadításáért. = NSZ. 1965. 38. sz. 3. l.
57. [AFONIN] AFONYIN, I. M.
A szovjet hadsereg a Magyarország felszabadításáért vívott harcokban. = HK. 1969. 1. sz. 130-141. l.
58. ALJOSIN, V. I.
Felszabadító hadműveletek Magyarország területén. = Akadémiai Közlemények, 1970. 1. sz. 27-40. l.
59. ÁROKAY Lajos
Emlékező tájak. A Szovjetunió Vörös Hadseregének harcai nyomán. Bp. 1970. Zrínyi K. 271. l.
60. *BAKTAI Ferenc
Ballada a katonákról. 2. A Tenkes oroszánjai. = Népszava, 1965. 65. sz. 3. l.
61. *BARANYA megye felszabadulásának emlékére. [Grafikák.] Bp. 1966. Képzőműv. Alap. 16. t.
62. *BÉKÉS Sándor
Egy félmondat a hadijelentésben... = DN. 1969. 277. sz. 5. l.
63. BIRJUKOV, N. I.
Negyedszázaddal ezelőtt. A felszabadítók emlékeznek. = Lobogó, 1970. 14. sz. 6. l.
64. *BOROS István
Miért nem vált romhalmazzá Pécs városa a felszabaduláskor. = BM. 1971. 1. sz. 83-89. l.
65. *BOROS István
Tizennégy nap. Pécs, 1944. november 23. - december 5. = J. 1965. 2. sz. 135-136. l.
66. BORUS József
A magyarországi hadműveletek jelentősége a második világháború történetében. = HK. 1964. 3. sz. 422-448. l.
67. BUDAPESTI harcok. Részletek M. Malahov alezredes visszaemlékezéséből. = MB. 1970. 13. sz. 4. l.
68. *CSUKA Zoltán
Viharban. Feljegyzések 1944-45-ből. = J. 1965. 4. sz. 345-351. l., 5. sz. 433-438. l., 6. sz. 530-535. l.
69. DÉR László-MAYER Mária-SZABÓ Éva
Felszabadulás 1944. szept. 26. - 1945. ápr. 4. (Dokumentumok hazánk felszabadulásának és a magyar népi demokrácia megszületésének történetéből. Bp. 1955. Szikra. VIII, 512. l., 14 t., 2 térf.
70. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a moszkvai fegyverszüneti szerződés megkötéséről. Beszélgetés dr. Balogh Istvánal. = NSZ. 1970. 28. sz. 5. l.
71. ÉRY József
A 20 év előtti karácsony két szovjet katona emlékében. = MN. 1964. 302. sz. 12. l.
72. FAZEKAS Erzsébet, G.
Magyarország felszabadítása és a népi demokratikus forradalmunk érlelődésének néhány kérdése. = TMNDT. 7-86. l.
73. *FEHÉR István
Adatok a Dél-Dunántúl felszabadításáról és a fasizmus maradványainak tevékenységéről 1945-ben. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 11. 1967. Ser. 4. Historica. Pécs 1967. 3-22. l.
74. FEJEZETEK hazánk felszabadulásának történetéből. Bp. 1960, Zrínyi K. 306. l., 23 térf.
75. FELSZABADÍTÓINK. [Fotóalbum.] (Összeáll. B. Fábrí Magda.) Bp. 1970. Táncsics K. [31] lev.
76. FELSZABADÍTÓK emlékeznek. = NSZ. 1970. 79. sz. 11. l.
77. *GÁLDONYI Béla
Adalékok Baranya és Pécs felszabadításának történetéhez. = Janus Pannonius Múzeum évkönyve. 1964. Pécs 1965. 313-325. l.
78. *GÁLDONYI Béla
Újabb adatok Pécs és Baranya felszabadításáról, újjáépítéséről. = DN. 1966. 80. sz. 9. l.
79. *GODÓ Ágnes
Baranya megye a felszabadító harcok időszakában 1944-1945. = Baranyai helytörténetírás 1969. Pécs 1969. 7-24. l., 2 térf.
80. *(GODÓ Ágnes)
Dél-Dunántúl felszabadulásának körülményei és helye hazánk felszabadításának történetében. (Kiad. a TIT Hadtudományi és Történelmi Választmány.) Bp. 1969. 25 l.
81. GODÓ Ágnes
Az 1944-45. évi magyarországi hadműveletek. (Hazánk felszabadulásának katonai története.) = PÉ. 1965. 4. sz. 20-29. l.
82. GODÓ Ágnes
Új korszak hajnalán. = Honvédségi Szemle, 1970. 4. sz. 16-21. l.
83. A HADTÖRTÉNELEM lapjairól. A drávai harcok 15. évfordulójára. = DN. 1960. 77. sz. 5. l., 78. sz. 4. l., 79. sz. 3. l., 80. sz. 11. l., 81. sz. 4. l.
84. *H[ALLAMA] E[rzsébet]
Pécs szabad. Dr. Boros István a város felszabadulásáról. = DN. 1969. 277. sz. 6. l.
85. HAZÁNK felszabadulása. (1944-1945.) Bibliográfia és dokumentumgyűjtemény. Szerk. Tiszay Andor. Bp. 1955. Fővárosi

- Szabó Ervin Könyvtár. 316 l., 39 t., 40 hasonmás.
86. HAZÁNK felszabadulása. 1944–1945. [Dokumentumgyűjtemény.] (Förd. Auer Kálmán, Godó Ágnes stb. Bev. Tóth Sándor.) Bp. 1970, Zrínyi K. 419 l., 6 térk.
87. HAZÁNK felszabadulásának krónikája. 1944. szeptember 24. – 1945. április 4. (Bp. 1960), MSzBT. 47 l.
88. (HOLLÓSI István)
Magyarország felszabadítása és a nép demokratikus átalakulás kezdete. Harc az ország újjáépítéséért. a munkáshatalom győzelméért. Bp. 1958, Zrínyi K. 51 l.
89. HORTOBÁGYI István
Hazánk felszabadulásának katonai története. = MB. 1970. 11. sz. 4. l., 12. sz. 8. l., 13. sz. 4. l., 14. sz. 5. l.
90. *HÚSZ esztendeje szabad Komló. Fényképek és emlékek. = MB. 1964. 47. sz. 3. l.
91. *HÚSZ év múltán. A 3. ukrán hadsereg harcairól Pécsen és környékén. = Lobogó, 1964. 48. sz. 5. l.
92. ÍGY végződött... Képek a második világháború befejezéséről. [2. átd. kiad.] Bp. (1970), Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár. 70 lev.
93. ILLÉS Béla
Valamivel több, mint 20 év előtt. = NSZ. 1965. 67. sz. 12. l.
94. KARSAI Elek
Dokumentumok Magyarország felszabadításának történetéhez. = LK. 1965. 1. sz. 139–170. l.
95. KARSAI Elek–SOMLYAI Magdolna, M.
A felszabadulás krónikája. 1944 ősze – 1945 tavasza. Dokumentumgyűjtemény. Közread. – –. Bp. 1970, Kossuth K. 332 l., 24 t.
96. KARSAI Elek
Történelem – hangszalagon. = V. 1965. 4. sz. 1–14. l.
Bajcsy-Zsilinszky Endréné, Molnár Erik, Erdei Ferenc és Darvas József emlékezései.
97. A MAGYARORSZÁGI felszabadító hadműveletek. 1944–1945. Bp. 1964, Zrínyi K. 140 l.
98. MALAHOV, M.
A szovjet csapatok hadműveletei Magyarország felszabadításáért. = HK. 1964. 4. sz. 563–597. l.
99. MALINOVSKIJ, R[odion]
Dicső évforduló. Magyarország felszabadulásának 18. évfordulójára. = MN. 1963. 79. sz. 3–4. l.
100. MALINOVSKIJ, Rodion
Az első magyar földön. Felszabadítók emlékeznék. = NSZ. 1970. 15. sz. 5. l.
101. MAYER Mária
Budapest felszabadítása. = Tanulmányok Budapest múltjából. 11. köt. Bp. 1966, Akad. K. 421–441. l.
102. *MOHÁCS város felszabadulása. Mohács 1969, Mohács város Tanácsa. 23 l.
103. MOLNÁR Éva–WINDISCH Aladárné–VINICZAI István
Hazánk felszabadulása. (1944. szeptember – 1945. április 4.) Az 1968. dec. 31-ig megjelent hadtörténelmi irodalom válogatott bibliográfiája. = HK. 1969. 2. sz. 413–430., 3. sz. 570–581. l.
104. MOLNÁR Pál
Megjegyzések hazánk felszabadulásának körülményeihez. = Palócföld, 1969. 4. sz. 60–63. l.
105. MORVA Tamásné
Felszabadulásunk történetének forrásai a Hadtörténelmi Levéltárban. = LSZ. 1970. 1. sz. 49–56. l.
106. NAGY Gábor
Dunántúli felszabadító hadműveletek. = Honvédelem, 1970. 3. sz.
107. NAGY Gábor
A 3. ukrán front felszabadító hadműveleteinek első szakasza. (1944. november 24. – december 9.) = HK. 1972. 2. sz. 219–285. l.
108. NAGY Gábor
Magyarország politikai, katonai helyzete 1944 őszén és a szovjet fegyveres erők felszabadító hadműveletei. = PÉ. 1969. 10. sz. 50–56. l.
109. NAGY Gábor
Magyarország teljes felszabadulása. Hadműveletek a Dunántúlon. = ÉT. 1970. 14. sz. 628–633. l.
110. NAGY László
A fasizmus felett aratott győzelem 25. évfordulójára. = PÉ. 1970. 6–10. l.
111. NEMES Dezső
Magyarország felszabadulása. – Magyarország fejlődése a felszabadulás után. 2. kiad. Bp. 1960, Kossuth K. 330 l.
112. *NYERS József
Emlékek Szászvár felszabadulásáról. = MT. 1967. máj. 106–112. l.
113. NYERS Rezső
Emlékek a felszabadulásról. Interjú. = V. 1965. 4. sz. 15–19. l.
114. *PÁSZTOR János
Szabadságunk születéséről. Életre kelt naplók a Baranyában lezajlott harcokról. = MB. 1969. 13. sz. 3. l.
115. PINTÉR István
Magyarország felszabadítása és a társadalmi változások feltételeinek létrejötte. = PK. 1970. 1. sz. 30–53. l.
116. *RAB Ferenc
Tolbucsin sofőrtje. = DN. 1969. 277. sz. 8–9. l.
Gyimesi Ernő

117. *RAVASZ János
Szederkény község felszabadulása.
(1944. november 26.) = BM. 1970. ápr.
109–112. l.
118. RÁZSÓ Gyula
1945. január – március. A német had-
műveletek kudarca Magyarországon. =
ÉT. 1965. 7. sz. 291–296. l.
119. *SAROHIN, M[ihail]
Baranya felszabadítása. = DN. 1970.
79. sz. 6. l.
120. SAROHIN, Mihail
Az 57. hadsereg Magyarországon. =
NSZ. 1970. 45. sz. 5. l.
121. SZABÓ Balázs
A 2. Ukrán Front budapesti hadműve-
letének első szakasza. = HK. 1969. 4. sz.
604–633. l.
122. SZABÓ Balázs
A 2. Ukrán Front budapesti támadó
hadműveletének 2. szakasza. (1944. no-
vember 4–26.) = HK. 1970. 1. sz. 65–
93. l.
123. SZABÓ Bálint
Hazánk felszabadulása és a népi hata-
lom megszületése. = PÉ. 1969. 11. sz.
52–59. l.
124. SZABÓ L. István
Felszabadítók. Találkozások szovjet tá-
bornokokkal. = TSZ. 1970. 4. sz. 98–
102. l.
125. SZABÓ László
A felszabadításért harcoltak. = NSZ.
1965. 48. sz. 6–7. l.
126. SZÁVA Péter
A debreceni csata. = ÉT. 1969. 45. sz.
2115–2119. l.
127. SZÁVA Péter
Negyedszázada történt. Hogy Budapest
szabad legyen. = ÉT. 1970. 7. sz. 291–
297. sz.
128. A SZOVJET hadsereg felszabadító had-
műveletei Magyarországon. = NSZ. 1965.
80. sz. 12–13. l.
129. *SZÓDY Szilárd
Adalékok Pécs-Baranya felszabadulá-
sához. = Pécsi Felsőfokú Vegyipari Gé-
pészeti Technikum tudományos közlemé-
nyei. 1. 1964–1965. [Pécs 1966.] 47–
55. l.
130. *SZÓDY Szilárd
Pécs-Baranya felszabadulása a korabeli
napilapok tükrében. 1944. december –
1945. szeptember. Pécs 1965. 30. l.
(Dunántúli dolgozatok. A pécsi Janus
Pannonius Múzeum kiadványai 2.)
131. *TAKÁCS József
Baranya népe felszabadításáért hősi ha-
lált halt szovjet katonák sirkatasztere.
- [Összeáll.] – – = A népi demokrácia
kezdeti időszakának dokumentumai Bara-
nyában. Pécs 1971, Baranya megyei Le-
véltár. 369–391. l.
132. TAMÁS István
*A felszabadult ország. Pécs. = MN.
1959. 281. sz. 3. l.
133. TÓTH Sándor
Budapest felszabadítása. = MN. 1965.
37. sz. 5. l.
134. TÓTH Sándor
Hazánk felszabadítása. 1944. október
6. – 1945. április 4. [Falitérkép.] M.
1:500 000. Bp. 1969, MN Politikai Fő-
csoportfőnökség.
135. TÓTH Sándor
A szovjet hadsereg felszabadító harcai.
Hadműveletek és katonapolitikai hátterük.
= NSZ. 1969. 260. sz. Mell. 4–5. l.
136. TÓTH Sándor
A szovjet hadsereg felszabadító harcai
Magyarországon. Bp. 1965, Zrínyi K.
393. l.
137. TREPPER István
A német ellentámadás felszámolása és
a támadás folytatása a Szovjet Hadsereg
balatonai hadműveletében. = HK. 1955.
1. sz. 71–93. l.
138. VÁRKONYI Tibor
A fordulat okmánya. [Az 1945. jan. 21-i
magyar–szovjet fegyverszüneti egyezmény
20. évfordulójára.] = MN. 1965. 16. sz.
1. l.
139. VINOGRADOV, V. N.
Igaz ügyért. Emlékezések és feljegye-
zések. Tizenöt esztendővel ezelőtt törté-
nt. = HK. 1960. 2. sz. 154–168. l.
140. *A VÖRÖS Hadsereg egységei átkeltek a
Duna déli szakaszán, felszabadították Mo-
hácsot és Pécsét. 1944. nov. 29. = Fel-
szabadulás. Bp. 1955, Szikra. 57–58. l.
141. *VÖRÖS Márton
Pécs felszabadulása. = DN. 1954. 283.
sz. 4. l.
142. ZAHAROV, M. [V.]
Harcban Magyarország felszabadítá-
sáért. = Honvédelem, 1970. 4. sz. 16–
23. l.
143. ZAHAROV, M. V.
Hogyan szabadította fel Magyarorszá-
got a szovjet hadsereg? = MN. 1965. 80.
sz. 9. l.
144. ZENTAI Gyula
A kilencedik csapás. = Természet és
Társadalom, 1954. 11. sz. 678–682. l.
145. ZENTAI Gyula
A Szovjet Hadsereg hadműveletei Ma-
gyarország felszabadításáért. = HK. 1954.
1. sz. 13–34. l.

4. Jugoszláv, bolgár és román katonák részvétele
bazánk felszabadításában.

146. ÁRKUS József
Harcban a fasizmussal. A barsi híd.
[A jugoszláviai Petőfi-brigádról.] = Igaz Szó, 1963. 21. sz. 46–52. l.
147. ÁROKAY Lajos
Az 1. bolgár hadsereg részvétele Magyarországon felszabadításában. = HK. 1967. 2. sz. 402–403. l.
148. BAKI Ferenc-VÉBEL Lajos
A Petőfi-brigád. Visszaemlékezések. (Novi Sad) 1968, Forum. 198 l., 24 t., 4 térk.
149. BAKI Ferenc-VÉBEL Lajos
Petőfi-brigád. Részletek. = Hazánk felszabadulása. Bp. 1970. Zrínyi K. 357–362. l.
150. CSIMA János
A 7. román hadtest a Budapest felszabadításáért vívott harcokban. = HK. 1965. 1. sz. 37–63. l.
151. A felszabadító harcok történetéből. Élete árán mentette meg a hidat... † Az utolsó roham írója. = NSZ. 1970. 3. sz. 6. l.
152. *FÖLDESSY Dénes
Fábián Béla emléke. = DN. 1964. 262. sz. 2. l.
153. *GARAY Ferenc
Jelzőtüzek a Dráva-parton. = DN. 1971. 80. sz. 3. l.
154. *GAZDAG István
A híd alatt. [Fábián Béla partizánról.] = Igaz Szó, 1960, 12. sz. 83–87. l.
155. GODÓ Ágnes
Bolgárok a magyarországi felszabadító harcokban. = ÉT. 1969. 36. sz. 1683–1687. l.
156. *GODÓ Ágnes
Drávától a Muráig. Az 1. bolgár hadsereg harcai Magyarországon. 1944–1945. Bp. 1965, Zrínyi K. 249 l., 4 t., 2 térk.
157. *GODÓ Ágnes
Katonanők a Dráva partján. [Az 1. Bolgár Hadsereg magyarországi harcairól.] = Néphadsereg, 1970. 7. sz. 5. l.
158. GODÓ Ágnes
„Petőfi hitét hozzuk magunkkal.” = ÉT. 1969. 51. sz. 2403–2408. l.
159. GODÓ Ágnes
A 15. „Petőfi Sándor” népfelszabadító rohamdandár harctevékenységének története. (1945. január 1. – március 31.) = HK. 1969. 3. sz. 464–503. l.
160. A HARCOK emléke ma is él. Találkozás a hazánk felszabadításában részt vett bolgár katonákkal. = Igaz Szó, 1960. 6. sz. 24–27. l.
161. KARASZTOJANOV, A.
A kik vétüket hullatták a magyarországi harcokban. = Néphadsereg, 1961. 38. sz. 5. l.
162. *KARASZTOJANOV, A.
Az 1. Bolgár Hadsereg hadműveletei Magyarországon 1944–1945-ben. = HK. 1963. 1. sz. 85–111. l.
163. KARASZTOJANOV, A.
A magyar és bolgár nép antifasiszta szolidaritása. = DN. 1965. 79. sz. 5. l.
164. *KOC SIS Tamás
Megtört az ellenállás. [Kosztai Nadj, Mate Jerkovic, Jontovic Rudolf a Petőfi-brigád baranyai harcairól.] = DN. 1970. 79. sz. 7. l.
165. LAKATOS Ernő
180 napig dörgött az ágyú. Hatan a tűz körül. [A Petőfi-brigád harcairól.] = Igaz Szó, 1965. 1. sz. 63–70. l.
166. MÉS ZÁROS Ferenc
A Petőfi partizánbrigád. = ÉT. 1961. 11. sz. 323–327. l.
167. NAGY Károly
Vérrel írt hőskötemény. [Vladimir Sztójcev, Trendafilov, Mika Jotova emlékezik a drávai harcokra.] = DN. 1970. 79. sz. 6–7. l.
168. *PÁSZTOR János
Az életre kelt napló. Janko B. Jankev bolgár ezredes naplórészlete az 1945. márciusi Dráva menti harcokról. = Néphadsereg, 1962. 11. sz. 7. l.
169. *A PETŐFI-brigádra emlékeznek Sellyén és Imsovacon. = MN. 1968. 195. sz. 2. l.
170. *RUSZCSEV, G.–JANACSKOV, V.
A Dráva menti harcok. (1945. március 6–19.) = HK. 1955. 1. sz. 94–114. l.
171. *TAKÁCS József
Az 1. bolgár hadsereg dráva-menti harcai a visszaemlékezések tükrében. = Baranyai helytörténetírás 1970. Pécs 1972. 167–177. l.
172. *TAKÁCS József
Emlékezés Fábián Bélára, a pécsi partizánfiúra. = Baranya Ifjúsága, 1965. ápr. 7. l.
173. TÓTH Sándor
A szovjet hadsereg oldalán. Román, bolgár, jugoszláv csapatok részvétele hazánk felszabadításában. = MN. 1965. 74. sz. 5. l.

ÚJ ÉLET. ÚJ REND SZÜLETIK

1. *Megindul az élet*

174. *CSERFAI Sándor
Szabadság és új rend született Bodolya-
béren. = MT. 1965. márc. 92-94. l.
175. *DALLOS Nándorné
Szabadság és új rend született Hosszú-
hetényben. = MT. 1965. márc. 83-87. l.
176. *DINNYÉSI János
Szabadság és új rend született Somogy-
hárságyon. = MT. 1965. márc. 90-92. l.
177. AZ ELSŐ ÉVEK. (1945-1948.) (Szerk. Vig
Vilmosné. Bp.) 1970, Kossuth K. 199 l.
178. Az ELSŐ lépések. Most 25 éve. = MN.
1970. 23. sz. 5. l.
179. *GÁL BÉLA
Az első nap. = DN. 1969. 277. sz.
7. l.
180. [Hűsz] 20 évvel ezelőtt történt. Doku-
mentumok és visszaemlékezések az új Ma-
gyarország megszületéséről. = TSZ. 1965.
1. sz. 44-45. l.
181. KELEN Béla
A szabadság első napjai. (1945. ja-
nuár.) = PK. 1961. 3. sz. 194-198. l.
182. KERESZTES Mihály
Az első lépések. [Visszaemlékezések.]
Bp. 1971, Kossuth K. 217. l.
183. KÉT évtized. Dokumentumok, szemlév-
nyek, adatok és tények felszabadult ha-
zánk történetéből. 1-29. rész. = NSZ.
1965. 49-77. sz.
184. *KUTNYÁNSZKY Géza
Szabadság és új rend született Eger-
ágon. = MT. 1965. márc. 88-90. l.
185. MAROSÁN György
Az úton végig kell menni. [Visszaem-
lékezések.] Bp. 1972, Magvető. 475,
XXIX. l.
186. MÁTÉ György
Tisza Kálmán tér, 1945. = NSZ. 1970.
25. sz. 6. l., 26. sz. 6. l.
187. NEMES Dezső
Magyarország felszabadulása. - Ma-
gyarország fejlődése a felszabadulás után.
2. kiad. Bp. 1960, Kossuth K. 330. l.
188. *A NÉPI demokrácia kezdeti időszaká-
nak dokumentumai Baranyában. (Szerk.
Kopasz Gábor, Szinkovics Márta.) Pécs
1971, Baranya m. Levéltár. 390. l.
/Baranya. Monográfia sorozat./
189. NÓGRÁDI Sándor
Új történet kezdődött. [Visszaemléke-
zések.] 2. kiad. Bp. 1966. Kossuth K.
238. l.
190. SOMLYAI Magdolna, M.
Hogyan indult meg az élet? A felsza-
badult országrész első hónapjai. 1-6. =
NSZ. 1969. 291-296. sz.
191. SOMLYAI Magdolna, M.
Történelmi hétköznapiak. = Kortárs,
1970. 4. sz. 625-650. l.
192. A SZABADSÁG hajnalán. [Antológia.]
(Összeáll. és szerk. Lányi Ernőné, Nagy
Eta, Petrák Katalin.) Bp. 1965, Kossuth
K. 393. l.
193. *SZABÓ Géza
Szabadság és új rend született Dráva-
szabolcson. = MT. 1965. 87-88. l.
194. SZEKFI Gyula
Az értelmiségiek átállása a felszabadu-
lás idején. = TMNDT. 281-289. l.
195. SZOBÉK András
1944. október. [Az elsőnek felszabadult
megyék életéről.] = PK. 1961. 3. sz. 188-
193. l.
196. TAMÁS István
A történelem élő forrásai. A felszaba-
dult ország első hónapjairól. = NSZ.
1964. 219. sz. 7. l.
197. *TANULMÁNYOK a Dél-Dunántúl tör-
ténetéből. (1944-1948.) Pécs, 1969, Pécs
m. város Tanácsa. 220 l.
198. TANULMÁNYOK a magyar népi de-
mokrácia történetéből. (Szerk. Lackó Mik-
lós.) Bp. 1955, Akad. K. 685. l.
199. *TANULMÁNYOK Baranya és Pécs tör-
ténetéhez 1944-1960. (Szerk. Babics And-
rás, Kopasz Gábor.) Pécs, 1961, Városi
Tanács. 515. l., 5 t., 5 térk.
200. URBÁN Ernő
A felszabadulásról egy körkérdés ürü-
gyn. = Új Írás, 1970. 4. sz. 3-11. l.
201. VERES Péter
Az ország útján. Önéletírás, 1944-1945.
Bp. 1965, Szépirod. K. 240 l.
202. *ZS[ADÁNYI] O[SZKÁR]
Mohács a második mohácsi vész után
él és dolgozik. = MN. 1945. 63. sz. 4. l.
203. *ZS[ADÁNYI] O[SZKÁR]
Tudósítás egy városról, amelyben nin-
csenek romok. [Pécs.] = MN. 1945. 30.
sz. 5. l.

2. *Új államiságunk kezdete*

204. BALOGH Sándor
Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési
választások Magyarországon. = SZ. 1970.
4. sz. 869-940. l., 5-6. sz. 1192-1239. l.

205. BEÉR János
Az Ideiglenes Nemzetgyűlés. = JK. 1960. 5. sz. 253–259. l.
206. CSIZMADIA Andor
A forradalmi jogalkotás 1944–1945-ben. (A nemzeti bizottságok jogalkotó tevékenysége.) = JK. 1960. 4. sz. 187–196. l.
207. CSIZMADIA Andor
A nemzeti bizottságok állami tevékenysége. (1944–1949.) Bp. 1968, Közgazd. és Jogi K. 486 l.
208. CSIZMADIA Andor
A nemzeti bizottságok a felszabadulás utáni állam mechanizmusában. A pécsi és Baranya megyei Nemzeti Bizottság 1944–1945. évi történetéhez. = TBPT. 125–149. l.
209. CSIZMADIA Andor
Önkormányzatok – nemzeti bizottságok a felszabadulás után. = AI. 1970. 4. sz. 300–311. l.
210. CSIZMADIA Andor
A társadalmi szervek szerepe a népi demokratikus állam feladatainak megoldásában. (1944–1945.) = JK. 1965. 4. sz. 117–125. l.
211. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a magyar–szovjet barátsági szerződés megkötéséről. Beszélgetés Mihályfi Ernővel. = NSZ. 1970. 46. sz. 6. l.
212. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a népbírókról. Beszélgetés dr. Major Ákossal, dr. Domokos Józseffel. = NSZ. 1970. 31. sz. 6. l.
213. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak az új rendőség megszervezéséről. Beszélgetés Sós Györggyel, Ratulovszky Jánossal. = NSZ. 1970. 32. sz. 6. l.
214. GÁL Éva, L.
A köztársaság megteremtése Magyarországon. (1946.) = SZ. 1956. 1–2. sz. 170–203. l.
215. JUHÁSZ Géza
A köztársaság bölesőjénél. [Visszaemlékezések 1944. decemberére.] = ÉI. 1959. 51–52. sz. 3. l.
216. KÉKESDI Gyula
Új államiságunk kezdete. = NSZ. 1969. 296. sz. 3. l.
217. KOROM Mihály
A kommunisták szövetségi politikája és a magyar államiság újjászületése. = PÉ. 1969. 19. sz. 40–46. l.
218. KOROM Mihály
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány létrejöttének előzményeihez. = PK. 1965. 1. sz. 18–40. l.
219. KOVÁCS Kálmán
Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulásának történelmi jelentősége. = AI. 1965. 1. sz. 1–15. l.
220. LAPONGOV, Ivan
Debreceni napok és emberek. Történelmi eseményekről a barát szemével. = DN. 1973. 84. sz. Mell. 6. l.
221. LŐRINCZ Lajos
Az Ideiglenes Nemzetgyűlés megalakulásának jelentősége. = Állam és Jogtudomány, 1970. 2. sz. 359–361. l.
222. A MAGYAR parlamentarizmus történetéből. 27. Ságvári Ágnes: Koalíció, népi demokrácia. = MH. 1970. 226. sz. 3. l.
223. NÁDASDI Péter
Debrecen, 1944. december. = ÉI. 1969. 51. sz. 1–2. l.
224. PINTÉR István
25 éve: „Éljen a köztársaság!” = NSZ. 1971. 26. sz. Mell. 2. l.
225. PINTÉR István
A t. Ház történetéből. 9. rész. Vörös rózsák Kossuth helyén. = NSZ. 1967. 41. sz. 6. l.
226. PINTÉR István
A t. Ház történetéből. 10. rész. Négyes lista – kommunista. = NSZ. 1967. 42. sz. 10. l.
227. RÁCZ Béla
A Belügyminisztérium újjászervezése. /1944. december – 1948. július./ = LK. 1970. 1. sz. 89–131. l.
228. RÉVÉSZ Imre
Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Nemzeti Kormány megalakulása Debrecenben. /1944. december 21–22./ = TMNDT. 121–153. l.
229. SIPOS Gyula
Ünnepnapok Debrecenben. = ÉI. 1969. 51. sz. 1–2. l.
230. SZENES Gábor
Debrecen, 1944. december 21. Az Ideiglenes Nemzetgyűlés és az Ideiglenes Kormány megalakulásának 20. évfordulójára. = NSZ. 1964. 298. sz. 5. l.

3. A népi demokratikus forradalom Politikai élet, pártok, tömegszervezetek

231. BALÁZS Béla
A demokratikus tömegmozgalmak kibontakozása és a népi forradalmi szervek megalakulása a felszabadult Magyarországon. = SZ. 1957. 1–4. sz. 297–325. l.
232. BALÁZS Béla
A nemzeti bizottságok szerepe népi demokráciánk létrejöttében. = TMNDT. 155–236. l.
233. BALÁZS Béla
Népmozgalom és nemzeti bizottságok. 1945–1946. Bp. 1961, Kossuth K. 231. l.
234. BALOGH Sándor
A Magyar Kommunista Párt értelmiségi politikájának felszabadulás utáni történetéből. = SB. 1965. 3. sz. 458–483. l.

235. CSIZMADIA Andor
A forradalmi jogalkotás 1944–1945-ben. A nemzeti bizottságok jogalkotó tevékenysége. = JK. 1960. 4. sz. 187–196. l.
236. CSIZMADIA Andor
A nemzeti bizottságok állami tevékenysége (1944–1949.) Bp. 1968, Közgazd. és Jogi K. 486 l.
237. *CSIZMADIA Andor
A nemzeti bizottságok a felszabadulás utáni állam mechanizmusában. A pécsi és Baranya megyei Nemzeti Bizottság 1944–1945. évi történetéhez. = TBPT. 125–149. l.
238. CSIZMADIA Andor
A nemzeti bizottságok létrejötte és jogállása 1944–1945-ben. Bp. 1960, Tan-
könyvk. 47 l.
(Studia iuridica auctoritate Universita-
tis Pécs publicata 13.)
239. CSIZMADIA Andor
Önkormányzatok – nemzeti bizottságok a felszabadulás után. = ÁI. 1970. 4. sz. 300–311. l.
240. CSIZMADIA Andor
A társadalmi szervek szerepe a népi demokratikus állam feladatainak megoldásában. (1944–1945.) = JK. 1965. 4. sz. 117–125. l.
241. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a koalíció harcairól. (1.) Beszélgetés dr. Orbán Lászlóval. = NSZ. 1970. 4. sz. 6. l.
242. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a koalíció harcairól. (2.) Beszélgetés dr. Gulácsy Györggyel, Nánási Lászlóval, dr. Pesta Lászlóval. = NSZ. 1970. 41. sz. 6. l.
243. AZ ELSŐ ÉVEK. Kortársak nyilatkoznak a munkásegyesületről, a munkáspártok egyesüléséről. Beszélgetés Marosán Györggyel. = NSZ. 1970. 43. sz. 6. l.
244. FAZEKAS Erzsébet, G.
Magyarország felszabadítása és a népi demokratikus forradalmunk érlelődésének néhány kérdése. = TMNDT. 7–86. l.
245. *FEHÉR István
Adatok a Dél-Dunántúl felszabadításáról és a fasizmus maradványainak tevékenységéről 1945-ben. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 11. 1967. Ser. 4. Historica. Pécs 1967. 3–22. l.
246. *FEHÉR István
A haladás és a reakció harca a Dél-Dunántúlon az 1945. évi földreform idején. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 12. 1968. Ser. 4. Historica. Pécs 1968. 53–62. l.
247. *FEHÉR István
A nagy október szellemében. = MT. 1967. máj. 100–105. l.
248. *FEHÉR István
A Nemzeti Bizottságok tevékenysége Dél-Dunántúlon 1944–1946 között. = Helytörténeti tanulmányok és krónikák a felszabadult Magyarország történetéből. Bp. 1971. 118–127. l.
249. *FEHÉR István
Népi demokratikus fejlődésünk megindulásának sajátos körülményei a Dél-Dunántúlon. = A népi Magyarország negyedszázada. Nemzetközi tudományos ülésszak. Bp. 1970. márc. 16–17. Bp. 1972. Akad. K. 87–92. l.
250. *FEHÉR István
A népi demokratikus forradalom az 1945. évi őszi nemzetgyűlési választásokig. = Tanulmányok a Dél-Dunántúl történetéből. (1944–1948.) Pécs 1969; Pécs mj. város Tanácsa. 9–92. l.
251. *FEHÉR István
Politikai küzdelmek a Dél-Dunántúlon 1944–1946 között. Bp. 1972, Akad. K. 306 l. 1 térk.
252. *FEHÉR István
Politikai küzdelmek a Dél-Dunántúlon az 1945. évi földreform idején. = Agrártörténeti Szemle, 1970. 1–2. sz. 154–180. l.
253. GÁL Lajos
A demokratikus ifjúsági mozgalom kibontakozása a felszabadított területeken. = Ifjú Kommunista, 1969. 12. sz. 14–15. l.
254. (GÁL Lajos)
Egységbe ifjúság! Válogatott iratok a magyar ifjúsági mozgalom történetéből. 1944. október – 1948. március. (Szerk. és bev. – -.) Bp. 1973, Kossuth K. 538. l.
255. GERGELY Ernő
Adalékok a magyar népi demokratikus állam kialakulásának történetéhez. = JK. 1968. 10. sz. 524–532. l.
256. *GYEVI Károly
A mecseki bányászok közéleti /társadalmi/ tevékenységének néhány jellemző vonása a felszabadulás idején és napjainkban. = Mecseki tükör. Pécs 1970, Mecseki Szénbányák Igazgatósága. 184–208. l.
257. HABUDA Miklós
A magyar szakszervezetek a népi demokratikus forradalomban. 1944–1948. Bp. 1971, Táncsics K. 305 l.
258. (HOLLÓSI István)
Magyarország felszabadítása és a népi demokratikus átalakulás kezdete. Harc az ország újjáépítéséért és a munkáshatalom győzelméért. Bp. 1968, Zrínyi K. 51 l.
259. *KOMANOVICS József
A népi demokratikus forradalom és a telepítés Baranya megyében 1945–1947 között. = Tanulmányok a Dél-Dunántúl történetéből (1944–1948.) Pécs 1969, Pécs mj. város Tanácsa. 93–148. l.

260. *KOPASZ Gábor
A baranyai közélet újjáépítésének kezdete a felszabadulás után. = T. 1970. 10. sz. 69–81. l.
261. KOROM Mihály
A fasizmus bukása Magyarországon. A népi demokratikus átalakulás feltételeinek létrejötte. 1943–1945. Bp. 1961, Kossuth K. 266 l.
262. KOROM Mihály
A kommunisták szövetségi politikája és a magyar államiság újjászületése. = PÉ. 1969. 12. sz. 40–46. l.
263. KOROM Mihály
A magyarországi fasizmus bukásának és a népi demokratikus forradalom érlelődésének kérdéseihez. /1943–1945./ = PK. 1957. 1. sz. 32–66. l., 1958. 1. sz. 1–30. l.
264. A MAGYAR munkásmozgalom fejezetéből. Strassenreiter Erzsébet: „A népi demokrácia útján a szocializmus felé.” A szakszervezeti mozgalom Magyarországon a felszabadulás után. = Népszava, 1973. 157. sz. 8. l., 163. sz. 8. l.
265. MAROSÁN György
Emlékek 45-ből. = V. 1971. 12. sz. 46–60. l.
266. MOLNÁR János
A munkás- és paraszttömegek harca a Kommunista Párt vezetésével a reakció ellen. /1945. október – 1946. március./ = TMNDT. 291–372. l.
267. MÜCS Sándor
Népi demokratikus forradalmunk és a hadsereg. = HK. 1965. 3. sz. 538–553. l.
268. NEMES Dezső
A leninizmus és a forradalmi küzdelem néhány magyar tanulsága a felszabadulás után. = PK. 1969. 4. sz. 1–24. l.
269. NEMZETI bizottságaink jelentősége. = Vezetők. Pécs 1947, Rákóczi ny. 207–209. l.
270. ORTUTAY Zsuzsa
Visszaemlékezés az indulásra. /MNDSZ, 1945./ = Óvodai Nevelés, 1970. 3–4. sz. 91–97. l.
271. RÁCZ János
A dolgozó tömegek forradalmi öntevékenysége a felszabadulás idején. = PÉ. 1965. 4. sz. 29–35. l.
272. RÁKOSI Sándor–SZABÓ Bálint
A pártok állásfoglalása a nemzeti bizottságok kérdésében 1945 elején. = PK. 1967. 4. sz. 74–100. l.
273. SÁGVÁRI Ágnes
Népfront és koalíció Magyarországon 1936–1948. Bp. 1967, Kossuth K. 308 l.
274. SÁGVÁRI Ágnes
A népi demokratikus forradalom békés győzelme hazánkban. = PÉ. 1961. 1. sz. 70–76. l.
275. SÁGVÁRI Ágnes
Tömegmozgalmak és politikai küzdelmek Budapesten 1945–1947. Bp. 1964, Kossuth K. 327 l.
276. SÁNTA Ilona
Harc a munkásosztály egységéért a felszabadulás után. = TSZ. 1960. 4. sz. 46–61. l.
277. SÁNTA Ilona
Interjúk a munkásegységről. /1945–1948./ Bp. 1973, Kossuth K. 373 l.
278. STRASSENREITER Erzsébet
A két munkáspárt együttműködése a felszabadulás után. = PK. 1973. 2. sz. 47–78. l.
279. STRASSENREITER Erzsébet
A Szociáldemokrata Párt újjászerveződése. /1944. október–1945. július./ = PK. 1971. 3. sz. 3–45. l.
280. *SZABADOS Mihályné
A Magyar Kommunista Párt Baranya megyei szervezeteinek megalakulása és harca a demokratikus átalakulásért 1945-ben. = Baranyai Helytörténetírás 1969. Pécs 1969. 141–154. l.
281. SZABÓ Bálint
Forradalmunk sajátosságai. 1944–1948. Bp. 1962, Kossuth K. 74. l.
282. SZABÓ Bálint
A főbb politikai irányzatok nézetei a fejlődés perspektíváiról Magyarországon 1945 végén – 1946 első felében. = PK. 1969. 2. sz. 1–40. l.
283. SZABÓ Bálint
A népi demokrácia és a kommunista politika néhány kérdése a felszabadulás után. = V. 1965. 7. sz. 74–82. l.
284. SZABÓ Bálint
Népi demokráciánk történetének néhány vitatott problémájáról. = PK. 1964. 2. sz. 128–148. l.
285. SZABÓ Éva
Adalékok a Magyar Kommunista Párt szervezeteinek létrejöttéhez. /1944. október–1945. május./ = PK. 1960. 1–2. sz. 75–112. l.
286. SZABÓ Éva
A Magyar Kommunista Párt. 1945–1947. = Legyőzhetetlen erő. Bp. 1968, Kossuth K. 155–190. l.
287. (SZINTAY Jánosné–FEGYŐ János)
Politikai plakátok. 1945–1948. (Összeáll. – –.) Bp. 1970, Kossuth K. 14 l., 43 t.
288. TÓTH István
A koalíciós pártok centrumának jellegeről és szerepéről népi demokratikus forradalmunkban. = PK. 1970. 1. sz. 84–110. l.
289. TÓTH István
A Nemzeti Parasztpárt a Függetlenségi

- Frontban 1945 nyarán és őszén. = PK. 1968. 1. sz. 85–126. l.
290. VIDA István
Az 1945-ös választások és a Független Kiszgazda Párt. = Történelmi Szemle, 1970. 2. sz. 164–206. l.
291. VIDA István
A Független Kiszgazda, Földmunkás és Polgári Párt 1945. eleji programtervezete. = PK. 1970. 3. sz. 186–197. l.
292. VIDA István
A Független Kiszgazdapárt 1946 második felében. = PK. 1973. 79–120. l.
293. VIDA István
A Független Kiszgazdapárt 1946 tavaszán és a június–júliusi politikai válság. = PK. 1971. 2. sz. 33–80. l.
294. VIDA István
A Független Kiszgazda Párt helyzete 1945 nyarán és az augusztusi nagyválasztmány. = SZ. 1971. 5. sz. 932–960. l.
295. VIDA István
A Magyar Nemzeti Függetlenségi Front programja. = PE. 1965. 4. sz. 78–82. l.
296. *ZÁHONYI Aladár
Magyar–oroszművelődési Társaság. = Sorsunk, 1945. 1–2. sz. 85–87. l.
297. ZSILÁK András
A népi demokratikus forradalom és a nemzeti demokratikus erők összefogásának kommunista politikája. /1944–1948./ = T. 1970. 10. sz. 6–26. l.
4. *Gazdasági élet. Újjáépítés*
298. BEREND T. Iván–RÁNKI György
Gazdaság a romok felett. = MH. 1970. 74. sz. 8. l., 76. sz. 6. l.
299. BEREND T. Iván
Újjáépítés és nagytőke elleni harc Magyarországon. 1945–1948. Bp. 1962, Közgazd. és Jogi K. 407 l.
300. Az ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak az államosításokról. Beszélgetés Bárkányi Imrével, dr. Ekés Mihállyal, Földes Lászlóval, Harustyák Józseffel, Karczag Imrével. = NSZ. 1970. 42. sz. 6. l.
301. Az ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak az újjáépítés kezdeteiről. Beszélgetés dr. Csorba Jánossal, Köből Józseffel, Zgyerka Jánossal, Papp Istvánnal. = NSZ. 1970. 30. sz. 6. l.
302. *FANCSY József
Adatok a Dráva-menti falvak újjáépítésének történetéhez az egykorú iratok és a sajtó alapján. = Baranyai helytörténet-írás 1971. Pécs 1972. 243–278. l.
303. FÖLDI Tamás–RÁNKI György
A Szovjetunió gazdasági segítsége az újjáépülő Magyarországnak. /1945–1948./ = TMNDT. 373–398. l.
304. FÖLDI Tamás
A tőkés termelési viszonyok korlátozásának első lépései a magyar nagyiparban. /1945 őszeig./ = Közgazdasági Szemle, 1963. 4. sz. 385–398. l.
305. GÁL Lajos
„Egyesült erővel... kezdjük meg az országépitést.” = Ifjú Kommunista, 1970. 1. sz. 10–11. l.
306. *GÁLDONYI Béla
Kortársak vallomásai: Újabb adatok Pécs és Baranya felszabadulásáról, újjáépítéséről = DN. 1966. 80. sz. 9. l.
307. GÁMENCZY Béla
A közellátás megindulása. = Budapest, 1970. 4. sz. 7–9. l.
308. GÁSPÁR Ferenc–JENEI Károly–SZILÁGYI Gábor
A munkásság az üzemekért, a termelésért. 1944–1945. Dokumentumgyűjtemény. Bp. 1970. Táncsics K. 590 l.
309. *HORVÁTH János
Pécs-vidéki bányászok az újjáépítésben. = Újjáépítő magyarok, 1945. Pécs [1945.] Műhely. 114–118. l.
310. KÖVÁGÓ László
Iratok a felszabadulást követő hónapok szövetkezeti mozgalmának történetéhez. = LK. 1960. 2. sz. 263–284. l.
311. A MUNKÁSOSZTÁLY az újjáépítésért. 1945–1946. Dokumentumok. Bp. 1960, Kossuth K. 224 l., 7 t.
312. NÉMETH Andor
Az Iparügyi Minisztérium a felszabadulás után. 1945–1949. = LSZ. 1968. 2. sz. 351–385. l.
313. PÁPA Miklós
A közellátás megindulása Budán. = Budapest, 1971. 2. sz. 32–33. l.
314. STRASSENREITER Erzsébet
Az 1945-ös májusi verseny. = PK. 1960. 1–2. sz. 201–218. l.
315. STRASSENREITER Erzsébet
Megindul a termelés. = Munka, 1964. 11. sz. 18–19. l.
316. *SZITA László
Adatok a gyárpar új fejlődésének megindulásához Pécs és Baranya megyében. (1944–1947.) = BM. 1971. 1. sz. 90–95. l.
317. ÚJJÁÉPÍTŐ magyarok. Az országépités két esztendeje. (Sajtó alá rend. Gáspár László, Zsadányi Oszkár.) Bp. [1947], Kossuth K. 760 l., 24 t.
318. *ÚJJÁÉPÍTŐ magyarok 1945. Szerk. Kő Kálmán. Pécs [1945], Műhely. 294 l.
319. *A VÁRMEGYÉK és városok az újjáépítésben. Barcsai Iván: Baranya vármegye és Pécs városa. = Újjáépítő magyarok. Az országépités két esztendeje. Bp. 1947, Kossuth K. 374–379. l.

5. Üzemi bizottságok

320. Az ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak az üzemi bizottságokról. Beszélgetés Kis-házi Ödönnel, Drahos Lajossal, Petrák Ferencel. = NSZ. 1970. 34. sz. 6. l.
321. (JENEI Károly-RÁCZ Béla-STRASSENREITER Erzsébet)
Az üzemi bizottságok a munkáshatalomért. 1944-1948. Dokumentumgyűjtemény. (Összeáll., szerk., bev. - -.) Bp. 1966. Tánácsics, 860. l.
322. RÁCZ Béla-STRASSENREITER Erzsébet
Az üzemi bizottságok harca a tökéletes termelés és elosztás munkásellenőrzésének megvalósításáért és kiszélesítéséért. /1947-1948./ = PK. 1965. 1. sz. 132-166. l.
323. RÁCZ János-STRASSENREITER Erzsébet
Az üzemi bizottság szervezete /1944-1948./ = Történelmi Szemle. 1965. 2-3. sz. 200-239. l.
324. RÁCZ János
Az üzemi bizottságok a magyar népi demokratikus átalakulásban. /1944-1948./ Bp. 1971, Akad. K. 159 l.
325. RÁCZ János
Az üzemi bizottságok a termelés megindításáért és az öntevékenyen kialakított hatáskör fenntartásáért. = Történelmi Szemle, 1967. 4. sz. 454-478. l.
326. SÁGVÁRI Ágnes
Az üzemi bizottságok megalakulása. /1945./ = SZ. 1962. 5-6. sz. 795-822. l.
327. SÁRKÖZI Zoltán
Az üzemi bizottságok szerepe az ipari termelés megindításában a felszabadulás után. = LK. 1960. 1. sz. 87-120. l.
328. STRASSENREITER Erzsébet
Az üzemi bizottsági rendszer kialakulása és a munkásellenőrzés megvalósulásának kezdete. /1944. október-1945. május./ = PK. 1963. 4. sz. 3-28. l.

6. Földreform, Agrárfejlődés

329. ALMÁSI István
Felszabadulásunk tavasza - a földreform tavasza. = PÉ. 1970. 2. sz. 47-52. l.
330. *BARANYA Margit
A baranyai mezőgazdaság helyzete a felszabadulástól a földosztásig. = Baranyai helytörténetírás 1969. Pécs 1969. 267-297. l.
331. *BÉLI József
Az 1945-ös földreform végrehajtása Dél-Dunántúlon 1944-1946. között. = Helytörténeti tanulmányok és krónikák a

- felszabadult Magyarország történetéből. Bp. 1971. 128-133. l.
332. DONÁTH Ferenc
Agrárreform vagy agrárforradalom. = V. 1965. 3. sz. 271-278. l.
333. DONÁTH Ferenc
Demokratikus földreform Magyarországon. 1945-1947. Bp. 1969, Akad. K. 421 l., 2 t.
334. DONÁTH Ferenc
Demokratikus népmozgalom a felszabaduláskor. = Agrártörténeti Szemle, 1967. 1-2. sz. 33-78. l.
335. DONÁTH Ferenc
Elkobzás. = Kortárs, 1965. 3. sz. 365-374. l.
336. DONÁTH Ferenc
Földreformellenes hangulat a birtokos parasztságban. = Agrártörténeti Szemle, 1969. 1-2. sz. 85-101. l.
337. DONÁTH Ferenc
A magyar mezőgazdaság fejlődése. 1945-1948. = Agrártörténeti Szemle, 1970. 1-2. sz. 1-61. l.
338. DONÁTH Ferenc
A negyedszázados földreform. = Gazdálkodás, 1970. 3. sz. 1-10. l.
339. DONÁTH Ferenc
A negyedszázados reform. = Tudomány és Mezőgazdaság, 1970. 3. sz. 69-78. l.
340. Az ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak a földreformról. Beszélgetés Veres Péterrel és Donáth Ferencel. = NSZ. 1970. 29. sz. 6. l.
341. Az ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak szövetkezeteink hőskoráról: Boros Gergely, Dégen Imre, Ferenczi Tibor, Gém Ferenc. = NSZ. 1970. 38. sz. 6. l.
342. ERDEI Ferenc
A földreform történetéhez. = Népszava, 1970. 62. sz. 5. l.
343. *FEHÉR István
A haladás és a reakció harca a Dél-Dunántúlon az 1945. évi földreform idején. = A Pécsi Tanárképző Főiskola tudományos közleményei. Tom. 12. 1968. Ser. 4. Historica. Pécs 1968. 53. 62. l.
344. FÖLDREFORM 1945. Tanulmány és dokumentumgyűjtemény. (Somlyai Magda, M.: Az 1945-ös földreform. + Jenei Károly-Szabó Ferenc-Hársfalvi Péter: Iratok a földreformról.) Bp. 1965, Kossuth K. 572 l., 4 t.
345. A FÖLDREFORM történelmi jelentősége. Előadások az Országos Földreformemléknapen Békéscsabán 1970. márc. 15-16-án. Szerk. Lázár Vilmos. Bp. 1972. Magyar Mezőgazdasági Múzeum. 69 l.
/Mezőgazdaságtörténeti tanulmányok 5./

346. HORVÁTH Lajos
A földreform történelmi szükségszerűsége. = Tudomány és Mezőgazdaság. 1970. 1. sz. 47-54. l.
347. JENEI Károly
A földigénylő bizottságok /1945-1947./ = LK. 1970. 1. sz. 133-166. l.
348. *KOLTA János
Újgazdák Baranyában. Pécs 1948, (Kultúra ny.) 20 l.
/Szociográfiai értekezések tára 13./
349. *KOMANOVICS József
A felszabadulást követő agrárátalakulás főbb vonásai Baranyában. = Baranyai helytörténetírás. 1969. Pécs 1969. 25-50. l.
350. *KOPASZ Gábor
Az 1945. évi földbirtokreform végrehajtása Pécsen és Baranya megyében. = TBPT. 151-223. l.
351. MIHÓK Sándor
„Földet vissza nem adunk!” = PÉ. 1970. 3. sz. 58-61. l.
352. NAGY László
A földreform és jelentősége. = AI. 1970. 4. sz. 318-329. l.
353. NAGY László
A földreform 20 év távlatából. = JK. 1965. 4. sz. 125-131. l.
354. ORBÁN Sándor
A demokratikus agrárforradalom és a parasztság rétegződésének problémái a felszabadulás után. = SZ. 1970. 4. sz. 941-982. l.
355. ORBÁN Sándor
A földreform történelmi forrásaihoz. = Levéltári Híradó, 1960. 2. sz. 50-52. l.
356. POZSONYI Tivadar
Az 1945. évi földreform és a klérus. = Világosság, 1965. 5. sz. 264-271. l.
357. SERES Imre
Az 1945. évi földreformról. = AI. 1965. 3. sz. 193-202. l.
358. SOMLYAI Magda, M.
Adatok a mezőgazdasági termelés megindulásának történetéhez 1945-46-ban. = SZ. 1960. 4. sz. 646-660. l.
359. SOMLYAI Magda, M.
Az 1945-ös földreform néhány kérdéséről. = TMNDT. 237-281. l.
360. SOMLYAI Magda, M.
A mezőgazdasági munkásság és a szegényparasztság a felszabadulás után. /1945-1948./ = Földmunkás- és szegényparaszt-mozgalmak Magyarországon. 1848-1948. 2. köt. Bp. 1962, Táncsics K. 1030-1082. l.
361. SOMLYAI Magda, M.
Szabadulás és megvetés. /Az 1945-ös földreform történetéből./ Bp. 1961. 181 l.
/A Magyar Történelmi Társulat és a Hazafias Népfront könyvtára 4./
362. *SZAKÁCS Sándor
Állami gazdaságaink helyzetének alakulása. 1945-1948. - (Függelék: A budapesti, székesfehérvári, soproni és pécsi jöszágigazgatóságokhoz tartozó állami birtokok leírása.) Bp. 1969, Akad. K. 141 l.
/Értekezések a történeti tudományok köréből. U. s. 48.)
363. SZAKÁCS Sándor
Földosztás és agrárfejlődés a magyar népi demokráciában. 1945-1948. Bp. 1964, Közgazd. és Jogi K. 175 l.
364. SZAKÁCS Sándor
A földreformtörvény megjelenésének évfordulójára. = PÉ. 1965. 3. sz. 62-67. l.
365. SZAKÁCS Sándor
A népi demokratikus agrárfejlődés kezdetei Magyarországon. 1945-1948. Bp. 1971, Akad. K. 282 l.
/Gazdaságtörténeti értekezések 6./

7. Infláció és stabilizáció

366. AUSCH Sándor
1945-1946. évi infláció és stabilizáció. Bp. 1958, Kossuth K. 189 l.
367. AZ ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkozna az inflációról, a stabilizációról és a hároméves tervről. Beszélgetés dr. Friss Istvánnal, Berei Andorral. = NSZ. 1970. 35. sz. 6. l.
368. GÁMENCZY Béla
A forint megteremtése. = Budapest, 1970. 11. sz. 40-41. l.
369. GARAMVÖLGYI Károly
A forint huszonötéves jubileuma. = Pénzügyi Szemle, 1971. 8-9. sz. 635. 645. l.
370. (JENEI Károly-RÁCZ Béla-STRASENREITER Erzsébet)
Az üzemi bizottságok a stabilizáció védelmében. 1946. augusztus-október. = Jenei-Rácz-Strassenreiter: Az üzemi bizottságok a munkáshatalomért. 1944-1948. Bp. 1966, Táncsics. 95-112. l.
371. STRASSENREITER Erzsébet
A stabilizáció megvalósításának történetéhez. = PK. 1962. 3. sz. 90-116. l.

8. A Magyar Néphadsereg létrejötte

372. AZ ELSŐ Évek. Kortársak nyilatkoznak az új magyar hadseregről. Beszélgetés Révész Gézával. = NSZ. 1970. 37. sz. 6. l.
373. GELLÉRT Tibor-KIS András
Dokumentumok a Magyar Néphadsereg születéséről. Közread. - -. = HK. 1970. 1. sz. 124-126. l.

374. **KIS András**
A magyar hadsereg születésének körülményeiről és jellegéről. = Kortárs, 1971. 5. sz. 779–788. l.
375. **KIS András**
A Magyar Néphadsereg születése. = ÉT. 1972. 39. sz. 1827–1831. l.
376. **MUCS Sándor**
Adalékok a Magyar Néphadsereg történetéhez. /1944. december–1945. május./ = HK. 1958. 3–4. sz. 44–63. l.
377. **MUCS Sándor**
A Magyar Néphadsereg megszervezése. /1944. december 21.–1945. május 8./ Bp. 1960. Akad. K. 94 l.
/Értekezések a történeti tudományok köréből. U. s. 19./
378. **MUCS Sándor**
Népi demokratikus forradalmunk és a hadsereg. = HK. 1965. 3. sz. 538–553. l.
379. **MUNK Károly**
A fegyverszüneti szerződéstől a szocialista hadseregig. Bp. 1964. Zrínyi K. 252 l.
380. **ÖLVEDI Ignác**
Visszaemlékezés a Néphadsereg 1945–1946-os éveire. = HK. 1960. 1. sz. 173–187. l.
381. **SZMETANA József**
A Magyar Néphadsereg történetéhez. = HK. 1968. 1. sz. 286–371. l.
382. **Új haza, új hadsereg. Visszaemlékezések az 1945–1947-es évekre.** (Szerk. Nagy Gábor, Móricz Lajos.) Bp. 1970, Zrínyi K. 248 l.

9. Népiélet. Egészségügy

383. **KLANICZAY Gyula**
Az Ideiglenes Nemzeti Kormány népiéleti miniszterének Debrecenben kiadott rendeletéről. = Orvostörténeti Közlemények, 1970. 177–203. l.
384. **SZÉKELY Sándor**
Így kezdődött. Egészségpolitikánk a felszabadulás után. = Orvosi Hetilap, 1970. 2. sz. 97–102. l., 4. sz. 215–217. l., 6. sz. 333–335. l., 8. sz. 451–453. l., 10. sz. 573–575. l., 12. sz. 689–691. l., 15. sz. 871–873. l.

10. Postaügy

385. ***PÁKOZDI László**
Postaszolgálat Baranya megyében 1944/45-ben. = Posta és Bélyegmúzeumi Szemle, 1971. 2. sz. 139–160. l.
386. **SUGÁR István**
A felszabadulás utáni két félhivatalos szükségbélyeg-kidás története. = Posta-és Bélyegmúzeumi Szemle, 1970. 1. sz. 3–23. l.

11. Kulturális élet. Oktatásügy.

387. **BAJKÓ Máttyás**
Demokratikus iskolázásunk kezdetei és a debreceni kultuszminisztérium. = Magyar Pedagógia, 1970. 2. sz. 126–133. l.
388. ***BALLÉR Endre**
Pécs-Baranya oktatásügyének átalakulása a felszabadulás után. /1945–1949./ = BM. 1970. okt. 26–32. l.
389. ***BARANYA Margit**
A pécsi egyetem diákjóléti intézményeinek működése a felszabadulás után. = Baranyai helytörténetírás 1970. Pécs 1972. 33–55. l.
390. **BERNÁTH József**
Fényes szellők. /A népi kollégiumokról./ Bp. 1970, Tankönyvkiadó, 93 l., 5 t.
/A pedagógia időszzerű kérdései hazánkban 15./
391. **Az ELSŐ Évek.** Kortársak nyilatkoznak az iskolák államosításáról. Beszélgetés Ortutay Gyulával. = NSZ. 1970. 44. sz. 6. l.
392. **FÖLDES Éva**
Az újjászülető iskola. = Magyar Pedagógia, 1970. 2. sz. 197–207. l.
393. **IRATOK a magyar képzőművészet történetéhez.** 1. füz. 1945. (Vál., szerk. Kiss Dezső.) Bp. 1973, 196. l.
/A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának forráskiadványai 8./
394. ***KAKAS István**
Az iskolák államosítása Baranyában. = BM. 1970. október. 33–46. l.
395. **KÁLLAI Gyula**
Az új kultúráért, az új értelmiségért. Beszélgetés... a felszabadulás utáni évekről. [Riporter:] E. Fehér Pál. = NSZ. 1970. 63. sz. 3–4. l.
396. **ORTUTAY Gyula**
Az új oktatásügy kezdetei. = V. 1970. 3. sz. 25–35. l.
397. **SZENTISTVÁNYI Gyuláné**
A népi demokratikus kormányzat művelődéspolitikai programja és megvalósítása Baranya megyében 1944 őszétől 1945 őszéig. = BM. 1970. okt. 7–25. l.
398. ***SZENTISTVÁNYI Gyuláné**
A népi demokratikus kormányzat művelődéspolitikai programja és megvalósítása Baranya megyében 1944 őszétől 1945 őszéig. = Tanulmányok Dél-Dunántúl történetéből. /1944–1948./ Pécs 1969. Pécs m. j. város Tanácsa. 149–214. l.
399. ***SZENTISTVÁNYI Gyuláné**
Oktatáspolitikai intézkedések 1945–1946. = Baranyai helytörténetírás 1969. Pécs 1969. 51–64. l.

400. SZENTISTVÁNYI [Gyuláné] D. Zsuzsanna
Társadalmi átalakulás és oktatásügy. Oktatásügyünk szocialista fejlesztésének történelmi előzményei. 1945. 1948. = J. 1968. 9. sz. 818–822. l.

12. Sajtó

401. Az ELSŐ szabad évek sajtójából. = V. 1970. 3. sz. 1–18. l.
402. GYÖRGY István
Az új idők krónikásai. /A felszabadulás utáni magyar sajtó első munkásairól./ = PK. 1960. 1–2. sz. 253–260. l.

403. *KÁSZON József
A pécsi napilapok újjászületése /1944–1945./ = J. 1965. 8. sz. 715–721. l.
404. PÁNCZÉL Lajos
„Megjelent a Szabadság!” = MN. 1970. 15. sz. 5. l.
405. *SZABÓ Gyula
Az első demokratikus ifjúsági lap megjelenése Baranyában. A pécsi egyetemi ifjúság antifasiszta tevékenysége 1944 őszén. = DN. 1966. 114. sz. 11. l.
406. VADÁSZ Ferenc
Huszonöt éve: megjelent a legális Szabad Nép. = NSZ. 1970. 71. sz. 5. l.

NÉVMUTATÓ

- Afonin, I. M. 56, 57
 Aljosin, V. I. 58
 Almási István 329
 Andráskovits-csoport 40
 Árkus József 146
 Árokay Lajos 59, 147
 Ausch Sándor 366
- B. Fábri Magda ld. Fábri Magda, B.
 Babics András 199
 Bajcsy-Zsilinszky Endre 45
 Bajcsy-Zsilinszky Endréné 96
 Bajkó Mátyás 387
 Baki Ferenc 148, 149
 Baktai Ferenc 1, 21, 60
 Balázs Béla 231, 232, 233
 Ballér Endre 388
 Balogh István 70
 Balogh Sándor 204, 234
 Baranya Margit 330, 389
Baranya megye 42, 44, 60, 61, 62, 77, 78, 79, 114, 119, 129, 130, 131, 162, 164, 167, 168, 169, 170, 171, 188, 199, 237, 247, 250, 259, 260, 280, 306, 309, 316, 318, 319, 330, 348, 349, 350, 385, 388, 394, 397, 398, 399, 405
Barcs 146, 152, 155
 Barcsai Iván 319
 BARKÁNYI Imre 300
 Beér János 205
 Békés Sándor 62
Békéscsaba 345
 Béli József 331
 Belügyminisztérium 227
 Berei Andor 367
 Berend T. Iván 298, 299
 Bernáth József 390
 Birjukov, N. I. 63
Bodolyabér 174
 Boldizsár Iván 22
 Boros Gergely 341
 Boros István 64, 65, 84.
 Borus József 66
 Börzsönyi partizánegység 23
 Budai Önkéntes Ezred 33, 38, 54, 55
Budapest 26, 29, 38, 54, 55, 56, 67, 101, 121, 122, 127, 233, 250, 275, 313, 362
- Cseres Tibor 23
 Csérfaí Sándor 174
 Csima János 150
 Csizmadia Andor 206, 207, 208, 209, 210, 235, 236, 237, 238, 239, 240
 Csorba János 301
 Csuka Zoltán 68
- Dallos Nándorné 175
 Darvas József 96
Debrecen 13, 126, 220, 223, 228, 229, 230, 383, 387
- Dégen Imre 341
Dél-Dunántúl 2, 3, 25, 73, 80, 197, 245, 246, 248, 249, 251, 252, 331, 343
 Dér László 69
 Dinnyési János 176
 Domokos József 212
 Donáth Ferenc 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340
 Drahos Lajos 320
Dráva 83, 153, 156, 157, 167, 168, 170, 171, 302
Drávaszabolcs 193
Dunántúl ld. Dél-Dunántúl
- E. Fehér Pál ld. Fehér Pál, E.
Egerág 184
 Ekés Mihály 300
 Erdei Ferenc 96, 342,
 Éry József 71
- Fábián Béla 152, 154, 172
 Fábri Magda, B. 75
 Fancsy József 302
 Fazekas Erzsébet, G. 72, 244
 Fegyő János 287
 Fehér István 2, 3, 4, 25, 73, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 343
 Fehér Lajos 26, 27
 Fehér Páll E. 395
Felsőszentmárton 153
 Ferenczi Tibor 341
 Földes Éva 392
 Földes László 300
 Földes Pál 28
 Földessy Dénes 152
 Földi Tamás 303, 304
 Friss István 367
 Független Kisgazda-, Földmunkás és Polgári Párt 290, 291, 292, 293, 294
- G. Fazekas Erzsébet ld. Fazekas Erzsébet, G.
 Gál Béla 179
 Gál Éva, L. 214
 Gál Lajos 253, 254, 305
 Gáldonyi Béla 77, 78, 306
 Gamenczy Béla 307, 368
 Garamvölgyi Károly 369
 Garay Ferenc 153
 Gárdos Miklós 29
 Gáspár Ferenc 308
 Gáspár László 317
 Gazdag István 154
 Gazi József 5, 24, 30, 31, 32
 Gellért Tibor 5, 373
 Gém Ferenc 341
 Gergely Ernő 255
 Godó Ágnes 79, 80, 81, 82, 155, 156, 157, 158, 159

Görgey-zászlóalj 23
Gulácsy György 242
Gyevi Károly 256
Gyimesi Ernő 116
György István 33, 402

Habuda Miklós 257
Hallama Erzsébet 84
Harkány 60
Harsányi János 30, 34, 35, 39
Harsányi Márta 36
Hársfalvi Péter 344
Harustyák József 300
Hollósi István 88, 258
Horthy Miklós 16
Hortobágyi István 89
Horváth János 309
Horváth József 27
Horváth Lajos 346
Horváth Zsóka 37
Hosszúbetény 175

Ideiglenes Nemzetgyűlés 205, 219, 221, 225,
228, 229, 230
Ideiglenes Nemzeti Kormány 218, 228, 229,
230, 383, 387
Illés Béla 93
Imsovac 169
Iparügyi Minisztérium 312
Ivanovna Anna, Méhészné ld. Méhészné Iva-
novna Anna

Janacskov, V. 170
Jankev, B. Jankov 168
Jenci Károly 308, 321, 344, 347, 370
Jerkovics, Mate 164
Jontovics Rudolf 164
Jotova, Mika 167
Juhász Géza 215

Kakas István 394
Kalászi György 38
Kállai Gyula 395
Karasztojanov, A. 161, 162, 163
Karczag Imre 300
Karsai Elek 6, 94, 95, 96
Kászon József 403
Kékesdi Gyula 216
Kelen Béla 181
Keresztes Mihály 182
Kis András 373, 374, 375
Kisházi Ödön 320
Kiss Dezső 393
Klaniczay Gyula 383
Kocsis Tamás 164
Kolta János 348
Komanovics József 259, 349
Komló 90
Kopasz Gábor 188, 199, 260, 350
Korom Mihály 7, 8, 217, 218, 261, 262, 263
Kovács István 39
Kovács Kálmán 219

Kő Kálmán 318
Köböl József 301
Kövágó László 310
Kultuszminisztérium 387
Kutnyánszky Géza 184

L. Gál Éva ld. Gál Éva, L.
Lackó Miklós 9, 198
Lakatos Ernő 165
Lányi Ernőné 192
Lapongov, Ivan 220
Lázár Vilmos 345
Lőrincz Lajos 221

M. Somlyai Magda ld. Somlyai Magda, M.
Magyar Front 49
Magyar Kommunista Párt 217, 226, 234, 243,
262, 266, 276, 277, 278, 280, 283, 285, 286,
297
Magyar László 40
Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizott-
sága 45, 46
Magyar Nemzeti Függetlenségi Front 289, 295
Magyar Néphadsereg 372, 373, 374, 375, 376,
377, 378, 379, 380, 381, 382
Magyar Nők Demokratikus Szövetsége 270
Magyar–oroszművelődési Társaság 296
Major Ákos 212
Malahov, M. 67, 98
Malinovszkij, Rodion 99, 100
Markovits Györgyi 41
Marosán György 185, 243, 265
Máté György 186
Mayer Márta 69, 101
Méhészné Ivanovna Anna 42
Mészáros Ferenc 166
Mihályfi Ernő 211
Mihók Sándor 351
Mobács 102, 140, 202
Molnár Erik 96
Molnár Éva 103
Molnár János 266
Molnár Pál 104
Móricz Lajos 382
Morva Tamásné 10, 105
Mucs Sándor 43, 267, 376, 377, 378
Munk Károly 379
Mura 156
Münnich Ferenc 11

Nádasdi Péter 223
Nadj, Koszta 164
Nagy Eta 192
Nagy Gábor 12, 106, 107, 108, 109, 382
Nagy Károly 167
Nagy László 110, 352, 353
Nagy Sándorné Szilágyi Margit 44
Nánási László 242
Nemes Dezső 111, 187, 268
Németh Andor 312
Nemzeti Parasztpárt 289
Népjóléti Minisztérium 383

- Nógrádi Sándor 189
 Nyers József 112
 Nyers Rezső 113
- Orbán László 241
 Orbán Sándor 354, 355
 Országos Földreform-Emlékünnepe 345
 Ortutay Gyula 391, 396
 Ortutay Zsuzsa 270
 Ölvedi Ignác 13, 380
- Pákozdi László 385
 Pamlényi Ervin 45
 Pánczél Lajos 404
 Pápa Miklós 313
 Papp István 301
 Pásztor János 114, 168
Pécs 4, 15, 36, 40, 64, 65, 68, 77, 78, 84, 91, 116, 129, 130, 132, 140, 141, 152, 155, 172, 179, 199, 203, 237, 306, 309, 316, 318, 319, 350, 362, 388, 389, 399, 403, 405
 Pécsi Egyetem 389, 405
 Pesta László 242
 Petőfi Brigád 146, 148, 149, 158, 159, 164, 165, 166, 169
 Petrák Ferenc 320
 Petrák Katalin 192
 Pintér István 24, 34, 46, 47, 48, 49, 50, 115, 224, 225, 226
 Pozsonyi Tivadar 356
 Puskás A. I. 51
- Rab Ferenc 116
 Rác Béla 227, 321, 322, 370
 Rác János 271, 323, 324, 325
 Rákosi Sándor 272
 Ránki György 298, 303
 Ratulovszky János 213
 Ravasz János 117
 Rázsó Gyula 118
 Révész Géza 372
 Révész Imre 228
 Rózsnői Ágnes 14
 Ruscsev, G. 170
- Ságvári Ágnes 222, 273, 274, 275, 326
 Sánta Ilona 276, 277
 Sárközi Zoltán 327
 Sarohin, M. 119, 120
 Sweitzer József 15
Sellye 42, 169
 Seres Imre 357
 Sipos Gyula 229
 Somlyai Magda, M. 95, 190, 191, 344, 358, 359, 360, 361
Somogybárság 176
Sopron 45, 362
 Sós György 213
 Strassenreiter Erzsébet 264, 278, 279, 314, 315, 321, 322, 323, 328, 370, 371
 Sugár István 386
 Szabados Mihályné 280
- Szabó Balázs 121, 122
 Szabó Bálint 123, 272, 281, 282, 283, 284
 Szabó Éva 69, 285, 286
 Szabó Ferenc 344
 Szabó Géza 193
 Szabó Gyula 405
 Szabó L. István 124
 Szabó László 125
 Szakács Sándor 362, 363, 364, 365
Szászvár 112
 Száva Péter 126, 127
Szederkény 117
 Székely Sándor 384
Székesfehérvár 362
 Szekfü Gyula 194
 Szenes Gábor 230
 Szentistványi Gyuláné 397, 398, 399, 400
 Szilágyi Gábor 308
 Szilágyi Margit ld. Nagy Sándorné Szilágyi Margit
 Szinkovich Márta 188
 Szintay Jánosné 287
 Szita László 316
 Szluka Emil 52
 Szmertana József 381
 Szobek András 195
 Szociáldemokrata Párt 185, 243, 265, 276, 277, 278, 279
 Szódy Szilárd 129, 130
 Sztálin, J. V. 16
 Sztójcev, V. 167
 Szücs László 16
- Takács József 131, 171, 172
 Tamás István 132, 196
 Tiszay Andor 85
 Tóth István 288, 289
 Tóth Sándor 17, 53, 54, 86, 133, 134, 135, 136, 173
 Trendafilov 167
 Trepper István 137
- Urbán Ernő 200
- Vadász Ferenc 19, 55, 406
 Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 387
 Várkonyi Tibor 138
 Véber Lajos 148, 149
 Veres Péter 20, 201, 340
 Vida István 290, 291, 292, 293, 294, 295
 Vig Vilmosné 177
 Viniczai István 103
 Vinogradov, V. N. 139
 Vörös Márton 141
- Windisch Aladárné 103
- Zaharov, M. V. 142, 143
 Záhonyi Aladár 296
 Zentay Gyula 144, 145
 Zgyerka János 301
 Zsadányi Oszkár 202, 203, 317
 Zsilák András 297

ANTAL GYULÁNÉ:

AJÁNLÓ FILMJEGYZÉK A FELSZABADULÁS 30. ÉVFORDULÓJÁHOZ

A közművelődés egész területén, az ismeretterjesztő és dokumentumfilmek sokoldalúan szolgálhatják, élményekben gazdagabbá tehetik a felszabadulás 30. évfordulójának méltó megünneplését.

Nagy választék áll rendelkezésre a II. világháború előzményeit, a háború lezajlásának történetét, annak kegyetlenségeit dokumentáló filmekből.

Széles a skálája azoknak a filmeknek, amelyek a felszabadulás történetével, a felszabadító csapatok és a lakosság baráti, emberi kapcsolatának egy-egy epizódját örökítették meg.

Bő választékban mutatják be filmjeink az újjáépítés gazdasági, társadalmi, kulturális eredményeit, népünk mai életét, valamint más nemzetekkel való együttműködésünket.

A filmek alkalmazásának több módja lehetséges:

- Önálló kisfilmsorozatok összeállítása – a felszabadító harcok menetéről, eseményeiről:
pl. „Budai ezred”, „Debrecentől április 4-ig”, „Üzenetek” c., vagy „Emlékezünk 25 évre”; „Soha többé I., II., III.”; „Szabadság” c. filmekből.
- A szocialista mezőgazdaság kialakulását és fejlődését demonstráló sorozat:
pl. „Automaták az állattartásban”, „Felnőtt fejjel”, „Termelőszövetkezeti társulások” c. filmek.
- A felszabadulásról és a 30 év eredményeiről szóló ismeretterjesztő előadásokat színesebbé, vonzóbbá teszi a filmes szemléltetés.
- Az ismeretterjesztő kisfilmek jól alkalmazhatók az irodalmi színpadok műsoraiban, pl. betétként, háttérként egy-egy jelenetsor kivetítése fokozza az átélést.
- Az ünnepi megemlékezéshez illusztrációként is jól felhasználhatók az ismeretterjesztő dokumentumfilmek.

A felszabadulás 30. évfordulójának a megünnepléséhez ajánlott filmek a Pécs-baranyai Film- és Szemléltetőeszköz Tárból kölcsönözhetőek.

Postai cím: Pécs-Baranyai Film- és Szemléltetőeszköz Tár,

7601 Pécs, Széchenyi tér 9. Pf. 121.

Telefon: 12-222/293 mellék.

Ügyintézés: Hétfő, kedd, szerda, csütörtök és péntek 10 órától 16 óráig.

Ügyintézés helye: Pécs, Geisler Eta u. 2.

Igénylés: Postai levelezéssel vagy személyesen az ügyintézési időben.

Filmigénylést legalább 8 nappal a használat előtt be kell jelenteni.
Tájékoztatásul közöljük, hogy 100 m film kb. 10 perces műsoridőnek felel meg.
A felszabadulási évforduló iskolai és közművelődési rendezvényeikhez a következő filmeket ajánljuk:

Történelem-dokumentum

1. **A BUDAI EZRED** magyar, ff. 202 m
A felszabadulási évforduló alkalmával készített rövidfilm történelmi visszapillantást nyújt a „budai ezred” megalakulásának körülményeire és tevékenységére.
2. **DEBRECEN TŐL ÁPRILIS 4-IG** magyar, ff. 145 m
A debreceni kormány megalakulásától az ország felszabadulásáig eltelt időszak eseményeit meséli el a film.
3. **EMLÉKEZZÜNK: 25 ÉVRE** magyar, ff. 200 m
Jubileumi dokumentumfilm Baranya megye felszabadulásának emlékére. Korabeli filmhíradók, valamint néhány résztvevő megszólaltatásával készült a Baranya megyei Tanács VB. Dokumentációs Laboratóriumában.
4. **EMLÉKEZÉS SÁGVÁRI ENDRÉRE** magyar, ff. 145 m
Budapest, Budakeszi út 50. Ebben a házban halt meg 1944-ben Ságvári Endre magyar szabadságharcos a fasisztákkal vívott harc közben. Ma kedvelt és látogatott cukrászda van ebben a házban, és az itt szórakozó boldog ifjúság olvastatja a márványtáblát, amely hirdeti Ságvárinak a szocializmus eszméjéért vívott harcát és hősi halálát.
5. **ÉJSZAKÁRA HAJNAL I., II., III.** magyar, ff. 1343 m
Korabeli felvételek és történelmi események anyagai vallanak hazánk felszabadulásáról. Látjuk, hogyan sodorta végveszélybe a magyar népet Horthyék népellenes politikája, hogyan szolgáltatták ki az országot a német fasiszták kénykedvére. Megszólalnak a magyar haza újjáépítésében, az újjáépítés kezdetén fellépő politikusok, mint Szakasits Árpád, Erdei Ferenc; a katonai eseményeket akkori tisztok és partizánok mondják el. Végül egy idős szemtanú emlékezik vissza a határ közelében arra a történelmi pillanatra, amikor az utolsó német SS-katona menekülve elhagyja az országot.
6. **EMLÉKEZZÜNK!** magyar, ff. 246 m
A hős szovjet parlamenti, Steinmetz Miklós kapitány hősi életét mutatja be a film. Családi fényképeken láthatjuk, amelyek még a Spanyolországban való tartózkodása alkalmával készültek. Azután magyar emberek, idős asszonyok és férfiak mesélnek róla, a kedves, halkszavú, de bátor harcosról, akivel a halála előtti napokban találkoztak Budapest határában. S végül tanúi lehetünk, mint halt hősi halált a hazánkból származó szovjet tiszt a fasiszták orvátmadása következtében.
7. **FALUSI SZIMFÓNIA** magyar, ff. 188 m
Heves megyei falu képe: Ostoros. Már a két világháború között is kínos feltűnést keltett, hogy itt emberek élnek, népes családok a lösztalajba vájt odulakásokban. A korabeli felvételek bizonyítják ezt a földalatti, egészségtelen életet. A továbbiakban láthatjuk a község lakosságának mai életét.
8. **GYERMEKÉVEK NYOMÁBAN** magyar, ff. 197 m
A két világháború között, Budapest és Kispest között élt a hírhedt nyomortanya: Mária Valéria-telep. A mai felnőttek közül sokan éltek ott nyomorúságos gyermekkorukat, és ebből mi a leginkább emlékeztető? Munkanélküli segély a szü-

lőknek, könyöradományok, népkönyha, az eredetileg általános sportegyesületnek indult Levente-mozgalom alattomos átszervezése katonai előkészítő alakulattá a fasizmus számára. Ezek a gyermekkori emlékek.

9. HALÁLKANYAR I., II. magyar, ff. 737 m
A második világháború egyik legtragikusabb szakaszát mutatja be a film, a Don-kanyarban lezajlott nagy csatát, amikor több mint száznyolcvanezer magyar katona halt meg. A harctéri felvételek mellett párhuzamosan látjuk a tragédiát okozó magyar vezetőket, hangzatos beszédeiket halljuk és megismerkedünk az illegális kommunista párt munkájával. Végül utalás arra, hogy a háborús bűnösök közül még sokan járnak szabadon, és azon mesterkednek, hogy újra tűzbe-vérbe borítsák a világot.
10. ÍGY LÁTOM ÉN magyar, ff. 289 m
Két nagyüzem, a Lenin Kohászati Művek és a Drótgár hat dolgozója vall közéletéről és mondja el azokat a problémákat, amelyek az üzemi demokrácia zavaró motívumai.
11. KISTÖRTÉNETEK RÓLUK ÉS RÓLUNK magyar, ff. 140 m
A film története a magyar–szovjet barátságot tükrözi. Megható emberi momentumokat ragad ki a mindennapi életből. A szovjet katonák a járhatatlan téli úton elszállítanak egy beteg kislányt a kórházba. A szovjet orvosok művétaggal látják el a szerencsétlenül járt magyar villamoskalauzt. Egy magyar kislány szovjet katona sírját gondozza. Bemutatja a bátor, szovjet felderítőnőt, akiről az Alba Regia c. magyar film hősnőjét mintázták.
12. KÖVEK magyar, ff. 189 m
A fasizmus embertelenségét idéző dokumentumfilm a fertőrákosi köfejtőben mártírhalált halt üldözötteknek állít emléket.
13. A LŐRINCI FONÓBAN magyar, ff. 201 m
Riport – dokumentumfilm a Lőrinci Fonóban dolgozó munkásszonyok problémáiról. A film három nőt mutat be és szólaltat meg, mindegyikük a mai nők egy-egy jellegzetes típusának képviselője.
14. OLY KORBAN ÉLÜNK magyar, ff. 285 m
Tizennégy szocialista ország politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális életébe nyújt összefoglaló bepillantást. A szocialista országok életét bemutató képsorokon túl a politikai és gazdasági együvé tartozás különböző lehetőségeit és magasabb szinten való együttműködését elemzi részletesen.
15. ÖRÖKÖSÖK magyar, ff. 311 m
Közgazdász egyetemisták vitatkoznak az új gazdasági mechanizmus fontos, a bizonyos vonatkozásokban még eldöntetlen problémáiról – elsősorban az anyagi és erkölcsi, pontosabban, „társadalmi” ösztönzés összefüggéseiről. A jelenlegi helyzet előnyeiről és hibáiról, s a továbbfejlődés optimális alternatívájáról.
16. SOHA TÖBBÉ I., II., III. magyar, ff. 1350 m
Hitler élete, „Mein Kampf”. A Reichstag felgyújtása, Hitler hatalomra jut, a kommunisták üldöztetése. Hitler-ifjak, harcias munkaszolgálat, a halálfejes légió megszervezése (kivégzőosztag). Csehország, Lengyelország, Dánia, Hollandia, Belgium és Franciaország lerohanásának története. Légi hadjárat Anglia ellen. Orvtámadás a Szovjetunió ellen. Merénylet Hitler ellen. A szovjet Vörös Hadsereg csapásai alatt végül összeomlik a fasiszta Németország. Hitler öngyilkossága.
17. SZABADSÁG magyar, ff. 103 m
A film öt 1944–45-ös dalra, öt tételben a felszabadulás előtti helyzet lírai összefogását adja. Bemutatja a Vörös Hadsereg felszabadító harcát, az élet újra kez-

dését, a földreformot, a munkásosztály hatalmának kivívásáért megindult küzdelmet.

18. SZOMJÚSÁG magyar, ff. 202 m
A II. miskolci filmfesztiválon kitüntetett film bemutatja azt a fáradságos munkát, amellyel a pedagógusok felszámolják országunkban az analfabétizmust. Érzékelteti azt az erőfeszítést, amelyet az idős, írástudatlan emberek fejtenek ki, akiknek a múltban nem volt lehetőségük megtanulni írni, olvasni.
19. SZÜLETETT 1945-BEN magyar, ff. 463 m
A film feldolgozása, történelmi aspektusa egyszersemind szubjektív hangú tudósítás is a felszabadulás óta eltelt negyedszázados korszakunkról. Bátran, őszintén ábrázolja a megtett utat, nem hallgatja el a legnehezebb, legfájdalmasabb periódusokat sem.
20. TÖRTÉNELMI LECKE FIÚKNAK magyar, ff. 208 m
A kenderesi, volt Horthy-kastélyban, ma traktorvezetői tanfolyam működik. A film bemutatja a falu életét egykor és ma. Régi híradófilmek igazolják a Horthy-fasizmus világát, a népnyzó, kizsákmányoló gyalázatos rendszert.
21. ÜZENETEK magyar, ff. 140 m
Budapest felszabadításának napjaiban szovjet tűzszerészek különböző épületekben aknákat hatástalanítottak és a házak falára írt feliratokkal jelezték munkájukat. A feliratok egy része még ma is fellelhető. A film ezekből kiindulva állít emléket a szovjet katonáknak, és emlékeztet arra, az útra, amelyet Magyarország a felszabadulás óta megtett.
22. ZARÁNDOKÚT magyar, ff. 168 m
Egy kirándulócsoporth bejárja azt az útvonalat, amely a fasiszta háborúban sok millió szerencsétlen üldözött deportációja volt. Velük mennek fiatalok, az új nemzedék, amelyik csak hallomásból ismeri a haláltáborokat. Ezt a két nemzedéket kíséri a filmfelvevő, közben felidézi a szörnyű epizódokat.

Technika-tudomány

- EGY NYUGTALAN EMBER magyar, ff. 192 m
Patzauer Győzőről, az Egyesült Izzó többszörösen kitüntetett feltalálójáról szól a film. A feltaláló maga beszél a találmányairól. A film közvetve utal arra a jelentős szerepre, amelyet a feltalálók játszanak a modern technika kialakításában.
- EMBERKÖZELBEN magyar, ff. 201 m
Az elektronikus rendszerek önműködő gépeket és gépsorokat, egész gyárakat tartanak üzemben. Nem csökkenti-e az emberi munka értékét ez a jelenség, ennek széles körű fejlődése, vagyis hol van az ember helye az elektronikus termelési folyamatban. Erre a kérdésre ad választ a film.
- VASÚT A FÖLD ALATT magyar, ff. 115 m
A budapesti metró építésének kezdeti szakaszáról, a Blaha Lujza téri aluljáró építéséről tájékoztat a film.

Tájak – emberek

- BUDAPEST magyar, színes, 176 m
A film lírai hangulatképeket ad a fővárosról, a felszabadulás után újjáépült hídjairól, házairól, valamint az új, modern lakótelepekről.

- ELINDULTAM BARANYÁBA** magyar, színes 198 m
 Egy baranyai utazás élményét rögzíti a film, úgy ahogy az alkotókat száguldásuk során érték a benyomások, látványok, beszélgetések.
 Baranya sokszínűsége, táji szépségei és törökkori emlékei, legendái és valóságos történetei, népének küzdelmei és sikerei mozaikszerűen épülnek egységes képeresztmetszévé a mai Baranyáról.
- MINT A MADÁR** magyar, színes, 163 m
 Madártávlatról, helikopterről ismerjük meg Magyarországot tájait, iparát, mezőgazdasági létesítményeit, várait, üdülőhelyeit, a főváros szépségét.
- NEMZETISÉGEINK ÉLETÉBŐL** magyar, ff. 170 m
 A magyarországi német, szlovák, délszláv és román nemzetiségek életéről, szokásairól készült dokumentumfilm.
- PALÓCNAP** magyar, színes 250 m
 A palós nép hétköznapijaival, szokásaival, ünnepeivel és néprajzi különlegességeivel ismerteti meg a nézőt a film.
- PUSZTA TÉLEN** magyar, ff. 157 m
 A mai Hortobágyról, a pusztai emberek megváltozott életéről ad pillanatképet ez a dokumentumfilm.
- ZALÁNAK DÉLHAJLATÁN** magyar, ff. 215 m
 A Zala megyei Göcsej vidékéről készült riportfilm felidéz e különös tájegység múltját, még meglevő babonás szokásait és az olajkútak környékén épülő szocialista város életét.

Mezőgazdaság

- AUTOMATIKÁK AZ ÁLLATTARTÁSBAN** magyar, színes, 110 m
 Az állattartásban terjed az ipari termelés, amelyet az automata gépek, gépsorok hoznak működésbe. A film a különböző berendezések automatikáit ismerteti, különös tekintettel az állattartásban alkalmazott etető-, fűtő-, szellőztető-, világítóberendezésekre.
- FELNÖTT FEJJEL** magyar, ff. 270 m
 Mezőgazdasági termelésünk célja, hogy minél kevesebb munkával, kevesebb ráfordítással több és jobb termelvényeket állítsanak elő. Ehhez egyik nélkülözhetetlen feltétel minden területen a mezőgazdasági szakmunkás. A film a felnőtt mezőgazdasági szakmunkásképzéssel foglalkozik.
- SZAKMUNKÁSOK AZ ÁLLATTENYÉSZTÉSBEN** magyar, ff. 141 m
 A film bemutatja a gépesített állattenyésztés különböző területét. A gépesítéshez elengedhetetlenül szükségesek a korszerű módszereket, modern technológiákat ismerő, jól felkészült, tanult szakmunkások az állattenyésztésben.
- TAKARMÁNYOZÁS GÉPESÍTÉSE AZ IPARSZERŰ SERTÉSTARTÁSBAN** magyar, ff. 192 m
 A film a napjainkban alkalmazott, takarmánygépesítési technológiát mutatja be, melyeket a korszerű sertéstelepeken már eredményesen kipróbáltak és üzemeltettek. Végül egy újdonságnak számító hazai berendezés ismertetésével fejeződik be az egyes technológiák bemutatása.
- TERMELŐSZÖVETKEZETI TÁRSULÁSOK** magyar, ff. 203 m
 Az egyes országok gazdasági együttműködésének vázlatos bemutatásából indul ki a film. Hogyan kapcsolódik ebbe a magyar mezőgazdaság, mint szervezett közgazdaság, hármasszintűvel: termelés, feldolgozás, értékesítés.

PORÓS GÉZA:

FŐLSZABADULÁS A FILMEK TÜKRÉBEN

Gyakori eset, hogy művelődési házakban, ifjúsági klubokban játékfilmek felhasználásával emlékeznek meg a különböző évfordulókról, így hazánk felszabadulásáról is. Természetesen ennek valóságos értelme csak akkor van, ha a műalkotás egynemű közege kerül a résztvevők figyelmének középpontjába, és nem afféle illusztrációs szerepet szánunk a filmnek. Következésképpen olyan alkotásokat érdemes vetíteni – alkalmasint sorozattá fűzni is lehet ezeket –, amelyek mindennemű apologetika híján ábrázolják a felszabadulást.

Igazán nem panaszkodhatunk, hiszen filmművészetünk, legjava cselekvően gondolkodik történelmünkről; kitűnő művek állnak tehát a válogató rendelkezésére. Ajánlásunk összeállításánál elsősorban az alkotások tartalma volt a mértékadó szempont, nem pedig a naptárak pirosbetűs vasárnapjai. Íme néhány film, amely igaz konfliktusokon keresztül tárja föl a „rend szabadságáról” a „szabadság rendjébe” való átmenet folyamatát. A filmekhez cikk-bibliográfiát mellékelünk, így próbáljuk segíteni azokat, akik vitákat vezetnek, elemzéseket tartanak.

Nevezett filmeket a Baranya megyei Moziüzemi Vállalaton keresztül lehet megrendelni (Pécs, Perczel u. 22.)

Célszerű a vetítési időpont előtt már 2–3 héttel lekötni a filmeket, mert így elejét vehetjük az esetleges torlódásnak.

Megjegyzésre érdemes, hogy a vállalat alkalmasint vásznat és vetítógépet is kölcsönöz, ennél fogva bármilyen technikai felszereltségű művelődési házban lehet vetíteni.

BALÁZS BÉLA–RADVÁNYI GÉZA: VALAHOL EURÓPÁBAN

Nemeskürty István: A magyar film története. Bp. 1965. Gondolat. 196 p.

Sadoul, Georges: A filmművészet története. Bp. 1959. Gondolat. 438 p.

Gregor–Patalas: A film világtörténete. Bp. 1966. Gondolat. 299 p.

BÁN FRIGYES: TALPALATNYI FÖLD

Nemeskürty István: A magyar film története. Bp. 1965. Gondolat. 202 p.

Biró Yvette: A tízéves Talpalatnyi föld. Bp. 1958. Színháztudományi és Film-tudományi Intézet.

Sadoul, Georges: A filmművészet története. Bp. 1959. Gondolat. 438 p.

Gregor–Patalas: A film világtörténete. Bp. 1966. Gondolat. 299 p.

MÁRIÁSSY FÉLIX: BUDAPESTI TAVASZ

Nemeskürty István: A magyar film története. Bp. 1965. 236 p.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 296 p.

FÁBRI ZOLTÁN: HANNIBÁL TANÁR ÚR

Nemeskürty István: A magyar film története. Bp. 1965. 233. p.

Bíró Yvette: Filmkultúra 1962/3.

Egy gondolat igézetében = Filmkultúra 1965/3.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 303. p.

FÁBRI ZOLTÁN: KÖRHINTA

Nemeskürty István: A magyar film története. Bp. 1965. 230. p.

Bíró Yvette = Filmkultúra 1962/3.

Egy gondolat igézetében = Filmkultúra 1965/3.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 299. p.

FÁBRI ZOLTÁN: HÚSZ ÓRA

Keresztúry Dezső = Filmvilág 1965/6.

Földes Anna = Filmvilág 1965/8.

Egy gondolat igézetében. Szabó István beszélgetése Fábri Zoltánnal = Filmkultúra 1965/3.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 333. p.

KOVÁCS ANDRÁS: HIDEG NAPOK

Gyertyán Ervin = Filmvilág 1966/9.

Almási Miklós = Kritika 1966/8.

Kovács András = Valóság 1967/7.

Kovács András = Filmkultúra 1964/4.

Cseres Tibor-Kovács András: Ötlettől a filmig. Bp. 1967. Magvető.

SZABÓ ISTVÁN: APA

Hámori Ottó = Filmvilág 1967/1.

Geszti Pál = Film, Színház, Muzsika. 1966. XII. 9.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 351. p.

KÓSA FERENC: TÍZEZER NAP

Gyertyán Ervin = Filmvilág 1967/10.

Almási Miklós = Kritika 1967/7.

Gyurkó László = Filmkultúra 1967/2.

Beszélgetés a Tízezer nap alkotóival = Filmkultúra 1967/3.

Fövény Lászlóné: Tükör és prizma. Bp. 1968. Magvető. 349. p.

JANCSÓ MIKLÓS: ÍGY JÖTTEM

Létay Vera = Filmvilág 1965/3.

Kritikai montázs = Filmkultúra 1965/1.

Salamon Pál = Filmkultúra 1970/2.

Vitányi Iván: Második Prométheuszi Forradalom. Bp. 1971. Magvető. 168. p.

ZOLNAY PÁL: ARC

Létay Vera = Filmvilág 1970/8.

Fogarassy Miklós = Filmkultúra 1970/3.

KELETI MÁRTON: A TIZEDES MEG A TÖBBIEK

Ungvári Tamás = Filmvilág 1965/9.

Veress József: Kétszáz film. Bp. 1969. Magvető. 335. p.

Valamennyi itt felsorolt filmhez nélkülözhetetlen alapkönyv B. Nagy László: A látvány logikája. Bp. 1974. Szépirodalmi.

VÁRNAI FERENC:

AJÁNLOTT ZENEMŰVEK A FELSZABADULÁS UNNEPÉRE

1. *Dalok (az általános iskolai énekkönyvekből, éneklő csoportok, iskolai kórusok részére)*

Az éj messze tűnt – szovjet dal,
Sugár–Szüdi: Csillebércen szebb az álom,
Székely: Erdőn, réten, hegyen át,
Parocscu–Soltész: Gépek hangja
Viski–Rossa: Harsan a trombita
Maros–Kapunvári: Dal a felszabadulásról
Kodály–Weöres: Napsugár a levegőben
Szabó–Györe: A hősök emlékezete
Sugár–Weöres: Építők
Szívünk mélye – norvég nd. Vargha Károly verse
Zengjük a dalt – magyar forradalmi dal

(V. o.-os könyvből)

Kodály–Jankovich: Dal, dal, szól az ének
Szabó–Gál: Munkásoké a jövő
Kodály–Weöres: Békedal
Szőnyi–Rossa: Pajtás, pajtás
Mihály–Devecseri: Védj a békét!

(VI. o.-os könyvből)

Szabó–Raics: Dalolva szép az élet
Farkas–Dalos: Dal a szabadságról
Maros–Devecseri: Úttörő-hívogató
Kurai–Várnai: Dal a hazáról
Bárdos–Vargha: Napfényes utakon
Grabócz–Kapunvári: Együtt menetelünk
Hajdu: Tavasz
Szabó–Pákolitz: Felszabadulási ének

(VII. o.-os könyvből)

Loránd–Vasvári: A párttal, a néppel
Sosztakovics–Rossa: Pirkadat
Balázs–Csalogh: Hajnali köszöntő
Tardos–Gál: Hívogató

2. *Gyermekkarok* (a Zeneműkiadótól)
Farsang: Békét a világnak!
Borgulya: Ébredj, szép világ!
Vass: Áprilisi ének
Kocsár: Tavaszi dal
Bárdos: Csodát mesélek
Cser: Dal a felszabadulásról

3. *Egyneműkarok* [A Zeneműkiadótól (ZK), a Népművelési Propaganda Irodától (NPI)]
Csenki–Juhász Gy.: A munkásotthon homlokára (ZK)
Farkas Ferenc: A béke mosolya (ZK)
Fasang–Békés: Béke (ZK)
Kurai–József A.: Fialat életek indulója (NPI)
Liszt F.: Magyar ünnepi dal (ZK)
Lóránd: Ének a szabadságról (ZK)
Pödör–Tóth: Tavaszshivogató (ZK)
Balázs: Szállj, forradalmi láng (ZK)
Bárdos–József A.: Dolgozni (ZK)
Bárdos–Jankovich: Munkadal (ZK)
Borgulya–Rossa: Ébredj, szép világ! (ZK)
Borgulya–Rossa: Hálaének (ZK)
Kocsár: Tavaszi dal (ZK)
Kodály–Jankovich: Jelige (ZK)
Lendvay: Fölgyül egy fénysugár (NPI)
Szabó: A munkásoké a jövő (ZK)
Kurai: Szabadság, szállj közénk (NPI)
Szabó: Dal a hazáról (ZK)
Bárdos–Lukin: Himnusz a naphoz (ZK)
Farkas: Légy áldott, szép hazánk (ZK)
Novikov: Ha dalba kezdünk (ZK)
Novikov: Hogy holnap újra nap legyen (ZK)

4. *Vegyeskarok*

- Balázs–Kövesdi: Vörösbe fordult a világ (ZK)
Bárdos–Juhász: Miénk az élet tavasza
Borgulya–Radó: Áprilisi capriccio (ZK)
Kocsár–Sárközi: Szikla (NPI)
Paszti–Vácz: Még nem elég (NPI)
Ljatszinszkij: Tavasz (ZK)
Bárdos–Pákolitz: A jövő emberéhez (ZK)
Farkas: Milliók szájával (ZK)
Lisznyay: Emlékezés (NPI)
Ribari–Gál: Tavaszébresztő (NPI)
Kodály–Ady: Fölszállott a páva

Bárdos: Miénk az élet tavasza (ZK)
Bárdos: Himnusz a békéről (ZK)
Juhász–Raics: Ünnepi kánon (NPI)
Gárdonyi–Juhász Gy.: A munka (ZK)
Grabócz–Szabó: Győz az élet (ZK)
Juhász–Rossa: Áprilisi ének (ZK)
Rossa: A felszabadulás dala (ZK)
Bárdos–Pákolitz: Énekeljétek (ZK)
Juhász–Kapunvári: Ballada a vörös katonáról (ZK)
Lendvay–Garai: Új kor nyitánya (ZK)
Ribari–Weöres: Tavaszi virradat (NPI)

5. *Dalok zongorakísérettel*

1. Ránki: Emberiség (ZK)
2. Hajdu: Négy dal (ZK)
3. Mihály: Hat dal József Attila verseire (ZK)

6. *Előadási darabok zongorára*

1. Tardos: Szivárvány (Hét zongoradarab) (ZK)
2. Szabó F.: Felszabadult melódiák (ZK)

7. *Fúvószenekari művek*

1. Farkas Antal: Fúvószene ünnepélyekre (ZK)
2. Cser: Dal a felszabadulásról (NPI)
3. Loránd: Párttal a néppel (NPI)

Baranya megye felszabadításának naptára

Az 1944., illetve az 1945. évi harci események adatai,
Az 1960. évben fennállott járások betürendjében

Községek	szabadult fel	Mikor volt harc	Polg. halott
MOHÁCSI JÁRÁS			
1. Babarc	XI. 24. este		
2. Bár	XI. 27. de. 10 ó.		
3. Bezedek	XI. 26. du. 4 ó.		9
4. Bóly	XI. 26. du. 6 ó.	XI. 25. légi	2
5. Borjád	XI. 27. du. 4 ó.	XI. 27. 10-11 du 2-3 ó.	1
6. Dunaszekeső	XI. 26. reggel	járőr harcok	3
7. Erdősmárok	XI. 29		
8. Göresönydoboka	XI. 28.		
9. Himesháza	?		
10. Homorúd	?		
11. Ivándárda	XI. 20.	bombázás	
Sárok	XI. 20.	bombázás	1
12. Kisbudmér	XI. 28. éjjel	község mellett	
13. Kisnyárad	XI. 27.		
14. Kölked	XI. 25. reggel 5 ó.	délre 2 napig	1
15. Lánycsók	XI. 26. este	határban 1 nap	1
16. Lippó	XI. 27. este 8 ó.	XI. 27. éjjel	
PÉCSI JÁRÁS			
1. Aranyosgadány	XI. 10. du.		
2. Áta	XI. 28.		
3. Bakonya	XII. 1. 15 ó.		
4. Baksa-Tengeri	XII. 3.		1
5. Belvárdgyula	XI. 27. de. 9 ó.	község mellett	3
6. Bicsérd	XII. 30. reggel	Fenyő pusztán	
7. Birján	XII. 27. de. 9 ó.	XII. 26. de. 27. reggel	1
8. Boda	XII. 2.	XII. 1-2.	2
9. Bogád	XI. 29. du.		
10. Bükkösd-Gorica	XII. 2. reggel		
11. Cserdi	XII. 1.		1
12. Cserkút	XI. 30. este	XI. 30. 6 órán át	
13. Dinnyeberki	XII. 2. délben		
14. Egerág	XI. 27. este		
15. Garé	XII. 2. reggel fél 8 ó.		

Községek	szabadult fel	Mikor volt harc	Polg. halott
16. Gerde-Velény	XII. 4. reggel		
17. Görcsöny	XII. 4. du. 2 ó.	bombázás	2
18. Gyód	XII. 2.		
19. Hásságy	XI. 27. de. 9 ó.		1
20. Helesfa	XII. 4.	kisebb harcok	1
21. Hírd	XI. 28.		
22. Kacsóta-Csonkamindszent	XII. 2. XII. 5.	egy napig	3
23. Keszü	XI. 29. du. 5 ó.		
24. Kisherend	XI. 28. du. 4 ó.		
25. Kiskassa	XI. 28.		
26. Kökény	XII. 1. du. fél 3 ó.		1
27. Kozármisleny	XI. 28.		
28. Kővágószőlős	XII. 1.	XI. 30. éjjel	2
29. Kővágóöttös	XII. 1. de. 12 ó.	akna	2
30. Lothárd	XI. 27. este	3 km-re	2
31. Magyarsarlós	XI. 28. reggel		
32. Málom	XI. 28. de. 9 ó.		
33. Mecsekalja			
34. Nagyrápád		volt	
35. Nagykozár	XI. 29. du. 4 ó.		
36. Ócsárd – Kisdér – Siklósbodony	XII. 4. 11 ó., XII. 5., XII. 3.		
37. Olasz	XI. 27.	10-12.	
38. Pellérd	XI. 29. de. 11 ó.	8-11 erős	2
39. Pécsdevecser	XI. 27.	bombázás	
40. Pécsudvard	XI. 28. du. 2 ó.		
41. Peterd	XI. 27.		
42. Pogány	XI. 28. éjjel 23 ó.		
43. Romonya	XI. 28.		
44. Szabadszentkirály – Pécsbagota	XII. 3.		2
45. Szalánta – Bosta	XII. 1.		3
46. Szemely	XII. 27.		
47. Szentlőrinc	XII. 2. este 10 ó.	egész éjszaka	45
48. Szőke – Regenye – Szilvás	XII. 2. éjjel		
49. Szőkéd	XI. 29.		
50. Téseny	XII. 3. reggel		
51. Újpetre	XII. 1.	bombázás	2
52. Vasas	XI. 29. du. 6 ó.		
53. Vókány	XI. 24. du. 3 ó.	vasútnál	4
54. Zók	XI. 29. este 11 ó.		

PÉCSVÁRADI JÁRÁS

1. Apátvarasd	XI. 28. du.		
2. Berkesd	XI. 29. du.		
3. Ellend	XI. 28. de. 11 ó.		
4. Erdősmecske	XI. 28. éjjel 23 ó.		
5. Erzsébet	XI. 27. reg. 8 ó.	hidrobbantás	
6. Fazekasboda	XI. 28. este	27. este 7-9. ó.	19
7. Feked	XI. 28.		
8. Geresd	XI. 29. éjjel 11 ó.		
9. Hidas	XI. 29. du. 5 ó.		
10. Hosszúhetény Kisújbánya	XII. 28.		2
11. Kátoly	XI. 28.		

Községek	szabadult fel	Mikor volt harc	Polg. halott
12. Kékesd	XI. 29.	akna	1
13. Kisújbánya	XI. 29.		
14. Lovászhetyén	XI. 29. du. 5 ó.		
15. Maráza	XI. 27. fél 11 ó.	akna	1
16. Martonfa	XI. 28. este 7 ó.	akna	1
17. Máriakéménd	XI. 27. este		
18. Mecseknádasd	XI. 28.		
19. Monyoród	XI. 29.		
20. Nagypall	XI. 29. du.	repülő harc	1
21. Óbánya	XI. 28. du.		16
22. Ófalu – Zsibrik	XI. 29. de. 9 ó.		
23. Pereked	XI. 28. délbén		
24. Pécsvárad	XI. 29. du. fél 4.	kívül 10 óráig	
25. Püsztakisfalu			
26. Püspöklak	XI. 28. reggel		
27. Szebény	XI. 29. reggel 5 ó.		
28. Szederkény	XI. 27. este 6–7 ó.	határban tankcs.	
29. Szellő	XI. 28. reggel 9 ó.	hidrobbantás	
30. Szilágy			
31. Véménd	XI. 27. reggel 7–8 ó.		
32. Zengővárkony	XI. 28.	1 órás	

SÁSDI JÁRÁS

1. Abaliget	XI. 30.		
2. Alsómocsolád	XI. 30. este 18 ó.		
3. Ág	XII. 1.		
4. Bakóca – Kisbeszterce	XII. 2. este		
5. Baranyajenő-Palé	XII. 1.		
6. Baranyaszentgyörgy	XII. 1.		
7. Bikal	XI. 1.		
8. Bodolyabér	XI. 30. de. 10 ó.		
9. Csikóstöttös	XI. 30. este 22 ó.		2
10. Egyházaskozár – Szárász	XI. 30. du. 5 ó.		
11. Felsőegerszeg Varga – Vázsnok	XI. 30.		
12. Felsőmindszent Gyümölcsény	XI. 30.		
13. Gerényes	XI. 30. este 20 ó.		
14. Godisa	XII. 1. reggel 6 ó.		
15. Gödre	XII. 1. du. 2 ó.	bomba tám.	1
16. Gödreszentmárton	XII. 1.	légi tám.	
17. Hegyhátmárócz – Tófü	XII. 30. du. 6 ó.		
18. Hetvehely – Kán Okorvölgy	XII. 30. XII. 30.		
19. Jágónak	XII. 1. du. 2 ó.		
20. Kaposszekcső	XII. 1.	környékén	1
21. Kárász – Vékény	XII. 30. de.	3 km Vékénytől	
22. Kisvaszar	XI. 30. du. 4 ó.		
23. Komló – Mecsekjánosi – Kisbattyán	XI. 29. de. 10 ó.	közelenben	

Községek	szabadult fel	Mikor volt harc	Polg. halott
24. Husztót – Tekerés Kovácsszénája	XII. 30. este		
25. Köblény	XI. 30. du. 3 ó.		
26. Liger	XI. 30. de.		
27. Magyarereggy	XI. 30. de.		
28. Magyarhertelend Barátúr	XI. 30. reggel 9 ó.		1
29. Magyarzék	XI. 30. reggel fél 9 ó.		3
30. Mágocs	XII. 1. éjjel 2 ó.		
31. Mecsekjános Mecsekfalu Kisbattyán	I. ásd Komló!		
32. Mecsekpölöske	XI. 30.		
33. Mecsekrákos – Bános Mecsekszakál Orfű	XI. 30. du.		
34. Mekényes	XII. 1. du. 3–4 ó.	mellett 2 óras	
35. Meződ	XII. 1. reggel 8 ó.		
36. Nagyhajmás	XII. 1. reggel		
37. Oroszló	XI. 30. de.	hidrobbantás igen	6
38. Sásd	XI. 30. de. 12 ó.		
39. Szalatnak	XI. 30. du. 4 ó.		
40. Szlatina – Kishajmás	XII. 1.		1
41. Szágy	XI. 28.	kieső község	
42. Szászvár	XI. 30.	egy óras	3
43. Szentkatalin Karácodfa	XI. 30.		
44. Tékes	XI. 30. reggel		
45. Tormás	XI. 30. du.		
46. Vásárosdombó Tarrós	XI. 30.		
47. Komló – Mecsekjános – Kisbattyán	XI. 29. de.	közelben	

SELYEI JÁRÁS

1. Bogdása	XII. 5.	határban 2 ó.	
2. Bűrös	XII. 4.		
3. Csányoszró	XII. 4.		1
4. Drávafofok	XII. 5. este		
5. Drávaiványi	XII. 4. du. 5 ó.		
6. Drávakeresztúr	XII. 4. regg. 8 ó.		
7. Drávasztára	XII. 4. este	akna	6
8. Besende-Páprád			
9. Endrőcz	XII. 6. regg. 6 ó.		
10. Felsőszentmárton	XII. 6.		1
11. Gilvánfa	XII. 3.		
12. Gyöngyfa	XII. 4.		7
13. Gyöngyösmellék	XII. 6.		
14. Kákics	XII. 4. regg. 5 ó.		
15. Kemse	XII. 4.		1
16. Kétújfalu	XII. 6.		
17. Királyegyháza	XII. 23.		
18. Kisasszonyfa	XII. 4.		1

Községek	Mikor szabadult fel	volt harc	Polg. halott
19. Kísszentmárton	XII. 4. hajnali 5 ó.		
20. Magyarmecke	XII. 3.		
21. Magyartelek	XII. 3.		
22. Maróca	XII. 5.	közében 1 órá	
23. Markóc			
24. Monosokor	XII. 4.		
25. Nagycsány			
26. Okorág	XII. 4. reggel		
27. Petend	XII. 6. de. 11 ó.		
28. Piskó	XII. 4. délben		
29. Révfalu	XII. 7. éjjel		2
30. Sellye	XII. 4. du. 3 ó.		3
31. Sósvertike	XII. 9.		
32. Sumony	XII. 4. reggel 6 ó.		
33. Szörény	XII. 4. du. 2 ó.		
34. Teklafalu	XII. 5.		
35. Várad	XII. 6. de. 11 ó.		
36. Zádor	XII. 4. du. 3 ó.		
37. Zaláta	XII. 4. du. 4.		
38. Sámód–Baranyahídvég Adorjás	XII. 4.		

SIKLÓSI JÁRÁS

1. Alsószentmárton	XI. 30.	2 nap	3
2. Bcremend	XI. 28. de. 9 ó.	közében	5
3. Bisse	XII. 4.	közében	1
4. Bogádmindszent	XII. 5. de. 9–10 ó.	közében 1 nap	4
5. Cun	XII. 3. reggel 8 ó.	közében 1 nap	4
6. Diósvizlő	XII. 2.	de. 10. du. 5	2
7. Drávacsehi	XII. 2.	1945. III. 2–21	4
8. Drávacsepely	XII. 3. reggel 6–7 ó.	1 nap	2
9. Drávapalkonya	XII. 2.	1945 két hétig III. 3–15.	15
10. Drávaszabolcs	XII. 2. 5 ó.	XII. 2–5. 1945. két hétig III. 1–15-ig	12
11. Drávaszerdahely	XII. 3. éjjel 2 ó.		2
12. Egyházasharaszti	XI. 29. este 9 ó.	aknák	
13. Godisa	XII. 1. éjjel 1 ó.	fél nap	2
14. Harkány	XII. 1.	több napig	1
15. Hegyszentmárton	XII. 4. reggel 7 ó.	szőlőkben 1 ó.	
16. Hirics	XII. 4. reggel		1
17. Illocska			
18. Ipacsfa	XII. 2. reggel 4 ó.	közében 2 napig	
19. Iványbattyán			1
20. Kásád	XI. 29. de. 12 ó.		
21. Kémes– Drávapiski	XII. 3.	tüzérségi	2
22. Kisharsány	XI. 28. de. 11 ó.		
23. Kisjakabfalva			
24. Kislippó	XI. 26. éjjel		
25. Kistótfalu	XI. 30. éjjel 1 ó.	igen	3
26. Kóros	XII. 4. du.	akna	2
27. Kovácsida	XII. 2.	5 nap	10
28. Lapáncsa	XI. 27.	akna	4
29. Magyarbóly	XI. 28. este 10 ó.	1 órán át	1

Községek	Mikor szabadult fel	volt harc	Polg. halott
30. Matty	XII. 1.		
31. Máriagyűd	XII. 1. de. 8-9 ó.	november 25, 28	6
32. Nagyharsány	XI. 28. reggel 5 ó.		
33. Nagytótfalu	XI. 29. de.	9-15 ó.	
34. Old	XI. 29.	1 nap	
35. Ózdfalu	XII. 27.		
36. Palkonya			
37. Rádfalva	XII. 2. de. 10 ó.	akna	3
38. Siklós	XI. 29. este fél 9 ó.	tüzérség	4
39. Siklósnagyfalu	XI. 29.	határban fél-	
Kistapolca	du.	napig	1
40. Szaporca	XII. 3.	3 nap	4
41. Szava - Babarcszölös	XII. 2. reggel	tüzérségi	4
42. Terehegy	XI. 29.		
43. Técsenfa	XII. 3.	2 nap	1
44. Turony - Csarnóta	XII. 2.	4 órán át	2
45. Vejti	XII. 4.		1
46. Villány	XI. 29.	2 nap	
47. Vajszló - Luzsok	XII. 1.	5 óra	
48. Villánykövesd	?		
49. Kistótfalu	XI. 30.	2 óra	3

SZIGETVÁRI JÁRÁS

1. Almamellék	?		
2. Almáskeresztúr	XII. 5.		
3. Bánfa-Katádfa	XII. 4.		
4. Becefa	XII. 3.	1-2 óra	2
5. Boldogasszonyfa	?		
6. Botykapeterd	XII. 4.	2 nap	5
7. Csebény			
8. Csertő	XII. 5.	2 nap	
9. Dencsháza	XII. 4.	7 óra	1
10. Hobol	XII. 5.		
11. Korpád	XII. 6.		
12. Gyűrűfű	XII. 6.		
13. Horvátbertelend			
14. Ibafa	XII. 6. de. 10 ó.		
15. Katádfa	XII. 4. reggel 9 ó.		
16. Korpád	XII. 6.		
17. Kisdobsza	XII. 6. du. 4 ó.	akna	1
18. Kistamási	XII. 5. de. 1 ó.		
19. Magyarlukafa	XII. 5. du.		
20. Merenye	XII. 5. du. 1 ó.	bombázás	
21. Molvány	XII. 6. du. 3 ó.		
22. Mozsó			
23. Nagydobsza	XII. 6. du. fél 4 ó.	3 órás	
24. Nagypeterd	XII. 3.	határban 2 napig	7
25. Nagyvátý	XII. 2. du 2 ó.	határban 3-4 órán át	1
26. Nemeske	XII. 5.		
27. Nyugotszenterzsébet	XII. 3. este fél 7 ó.		
28. Patapoklosi-Basal	XII. 6. este 8 ó.		
29. Rózsafa	XII. 5.	közelben 1 napig	1
30. Somogyapáti	XII. 6. hajnal 3 ó.		1

Községek	szabadult fel	Mikor volt harc	Polg. halott
31. Somogyhatvan	XII. 5. reggel 8 ó.	1 nap	1
32. Somogyhárság	XII. 6. reggel		
33. Somogyviszló	XII. 6. hajnal		
34. Szentdiénes	XII. 4. du.		
35. Szentlászló	XII. 4. reggel		
36. Szigetvár	XII. 6.	Pap-pusztán tüzérség	2
37. Szulimán			4
38. Tótszentgyörgy	XII. 5.		
39. Vásárosbérc	XII. 5. du. 3-4 ó.		
40. Zsibót	XII. 4.	igen	2

Az 1944/45. évi baranyai harcok mérlege járáások szerint összesítve:

A járás neve	Mettől meddig szabadult fel?	Polgári halottak
1. Mohácsi	XI. 25-XI. 29.	128
2. Pécsi	XI. 27-XII. 2.	80
3. Pécsváradi	XI. 27-XI. 29.	41
4. Sásdi	XI. 29-XII. 2.	18
5. Sellyei	XII. 4-XII. 6.	22
6. Siklói	XI. 26-XII. 3.	109
7. Szigetvári	XII. 3-XII. 6.	28

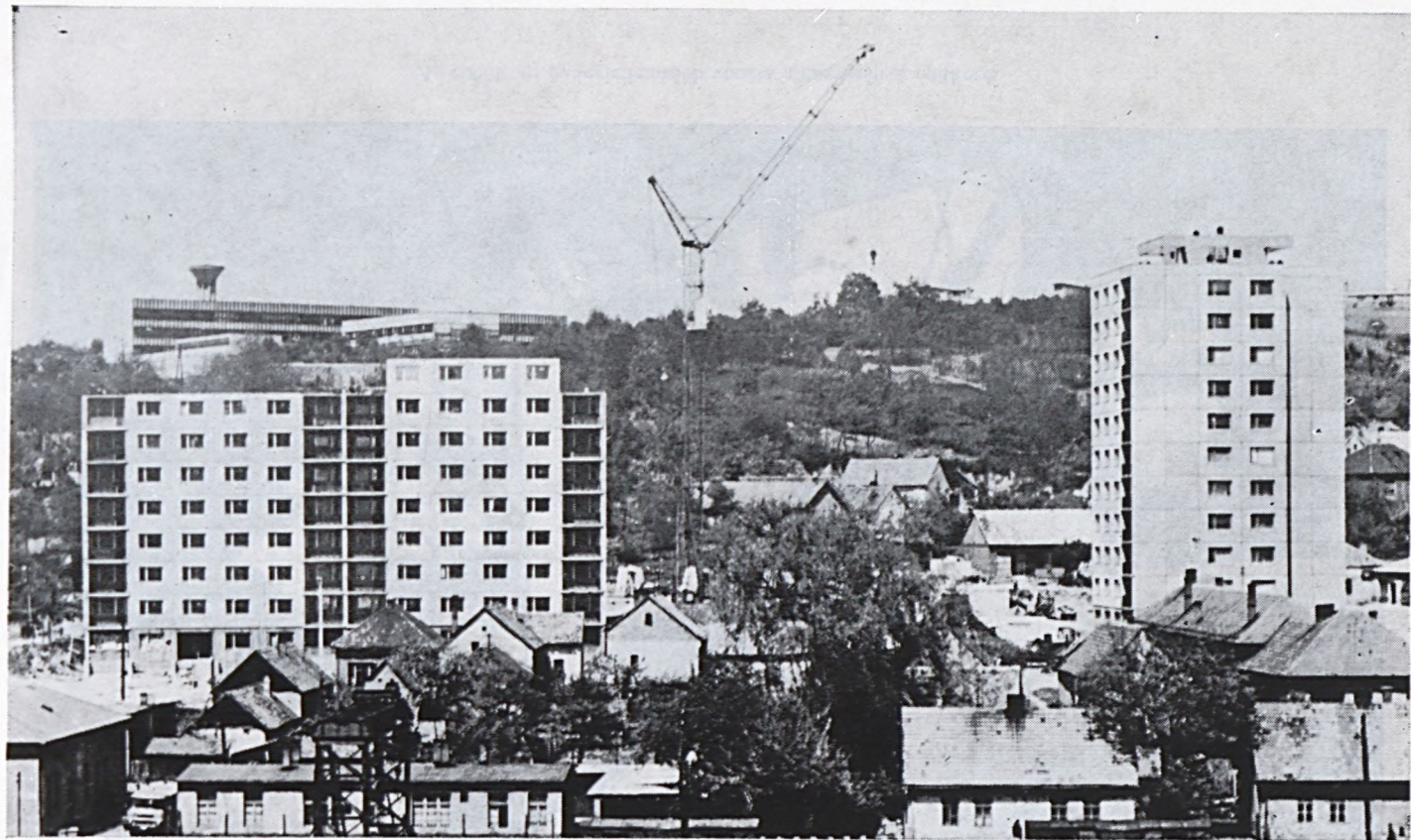
Az adatokat a „Tanulmányok Baranya és Pécs Történetéhez 1944-1960.” című könyvből vettük.
Kiadta: Pécs mj. város Tanácsa V. B. művelődésügyi osztálya, Pécs, 1961.

TARTALOM

Ajánlás	3
<i>Dr. Galabár Tibor:</i> Köszöntjük április negyedikét	5
<i>Dr. Pesti János:</i> Tanácsok a felszabadulási emlékünnepségek szónokai részére	9
<i>Bucsky Mibály:</i> „Tanítsunk végre új dallamokat” (műsorösszeállítás)	19
<i>Futaky Hajna:</i> „... Egybe álltunk általad...” (műsorösszeállítás)	30
<i>Bagossy László:</i> „Az éjszaka képei” (klubműsor)	50
<i>Havas Gáborné:</i> „A megállt óra” (klubműsor)	54
<i>Szabó Endréné-Kukai Lajosné:</i> „Nekem szülőházam...” (honismereti összeállítás)	64
<i>Mezei József:</i> Klubfoglalkozások a felszabadulásról	70
<i>Dr. Nádor Tamás:</i> Baranya zenei élete a felszabadulás óta (vetélkedő)	77
<i>Fegő Lajos:</i> A felszabadulás utáni magyar irodalom (klubprogram)	84
<i>Tomcsányi Csabáné:</i> „Vagytok: a ma, vagytok: a holnap” (könyvkiállítási forgatókönyv)	93
<i>Pálinkás György:</i> Utunk – Jövőnk (könyvkiállítási forgatókönyv)	99
<i>Auth András:</i> Művelődési házaink a 30. évfordulóra készülődnek	107
<i>Cser Ferencné:</i> Ünnepre készülnek a díszítőművészeti szakkörök	111
<i>Febérvári Klára-Surján Miklós:</i> Válogatott irodalomjegyzék felszabadulásunk történetének tanulmányozásához	114
<i>Antal Gyuláné:</i> Ajánló filmjegyzék a felszabadulás 30. évfordulójához	134
<i>Pörös Géza:</i> Fölszabadulás a filmek tükrében	139
<i>Várnai Ferenc:</i> Ajánlott zeneművek a felszabadulás ünnepére	141
Baranya megye felszabadításának naptára	144

Az elmúlt 30 év legjellemzőbb vonása a nagyarányú építkezés

Felépült a szocialista bányászváros, Komló

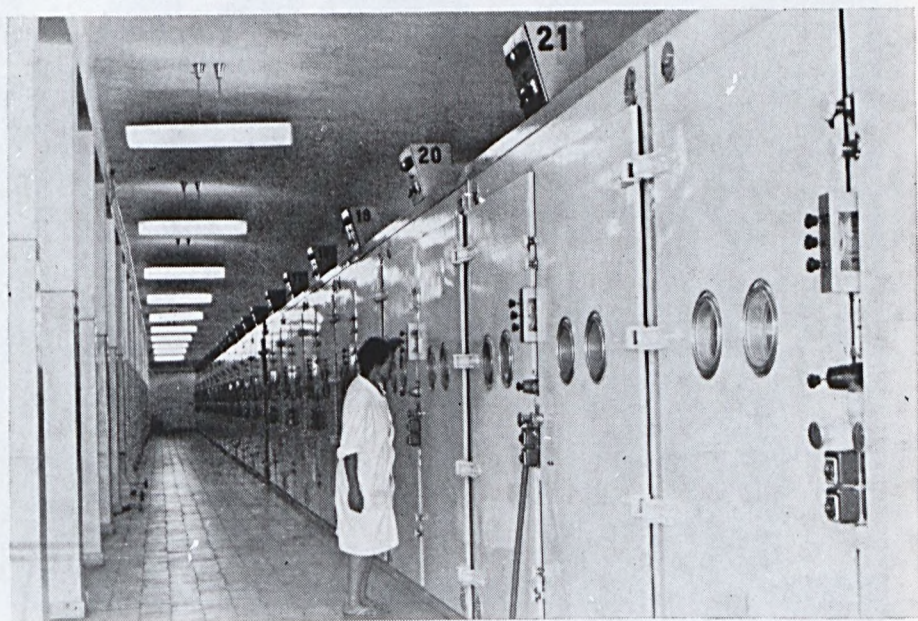
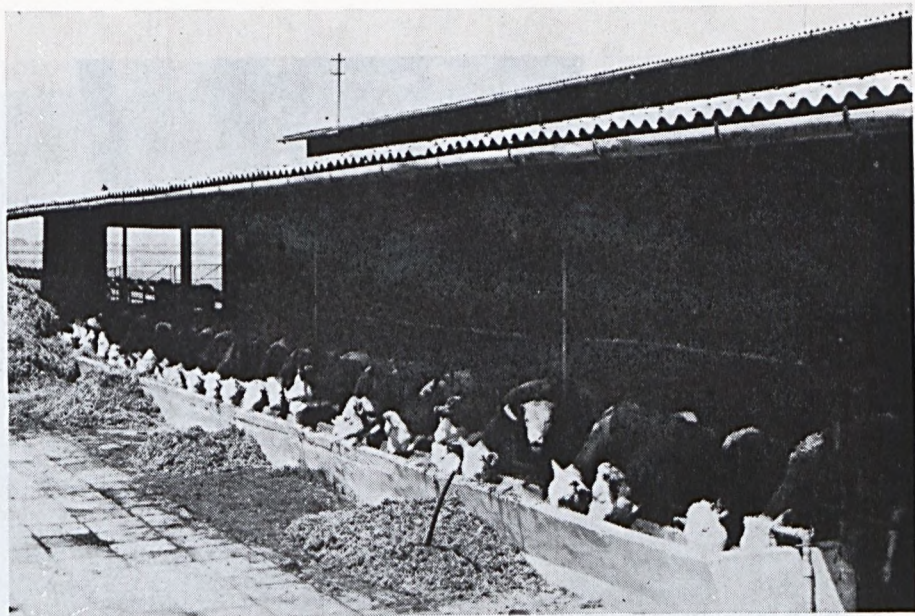
Új lakótelep Pécsen

Szigetvár, Radován tér

Bekötőt épül Újpetre és Pécsdevecser között

Modern nagyüzemek a szocialista mezőgazdaságban

Új gyógyszer-tár épült Mohácson

Lakó- és üzletház Sásdon

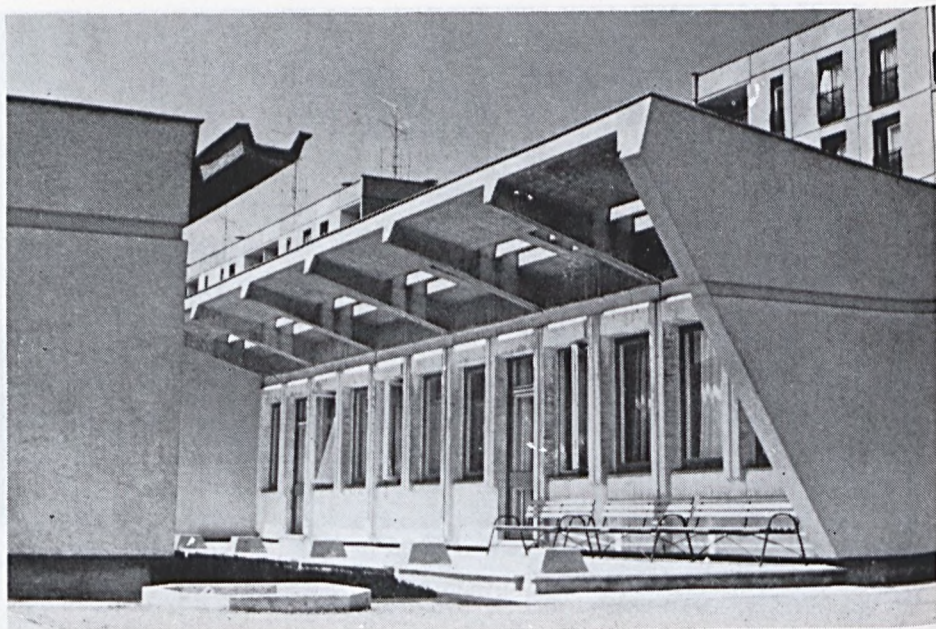
Részlet a restaurált siklósi várból

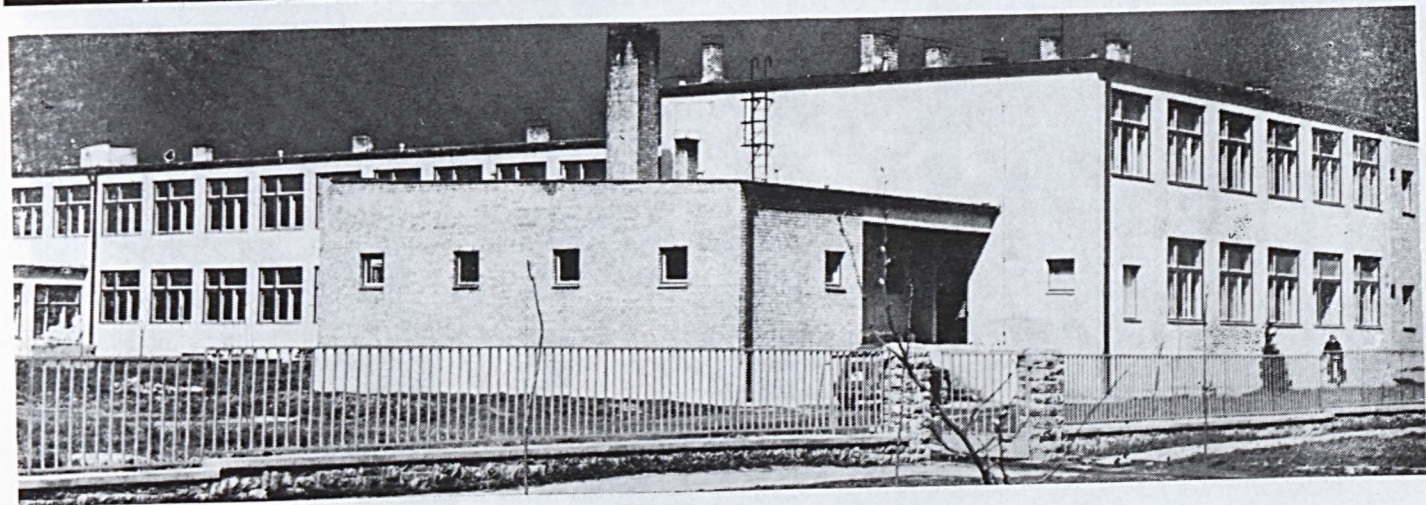
A pécsiek kedvenc szórakozóhelye, az Olimpia

Baranya közkedvelt üdülőhelye, Harkány

Korszertő óvoda Pécsen

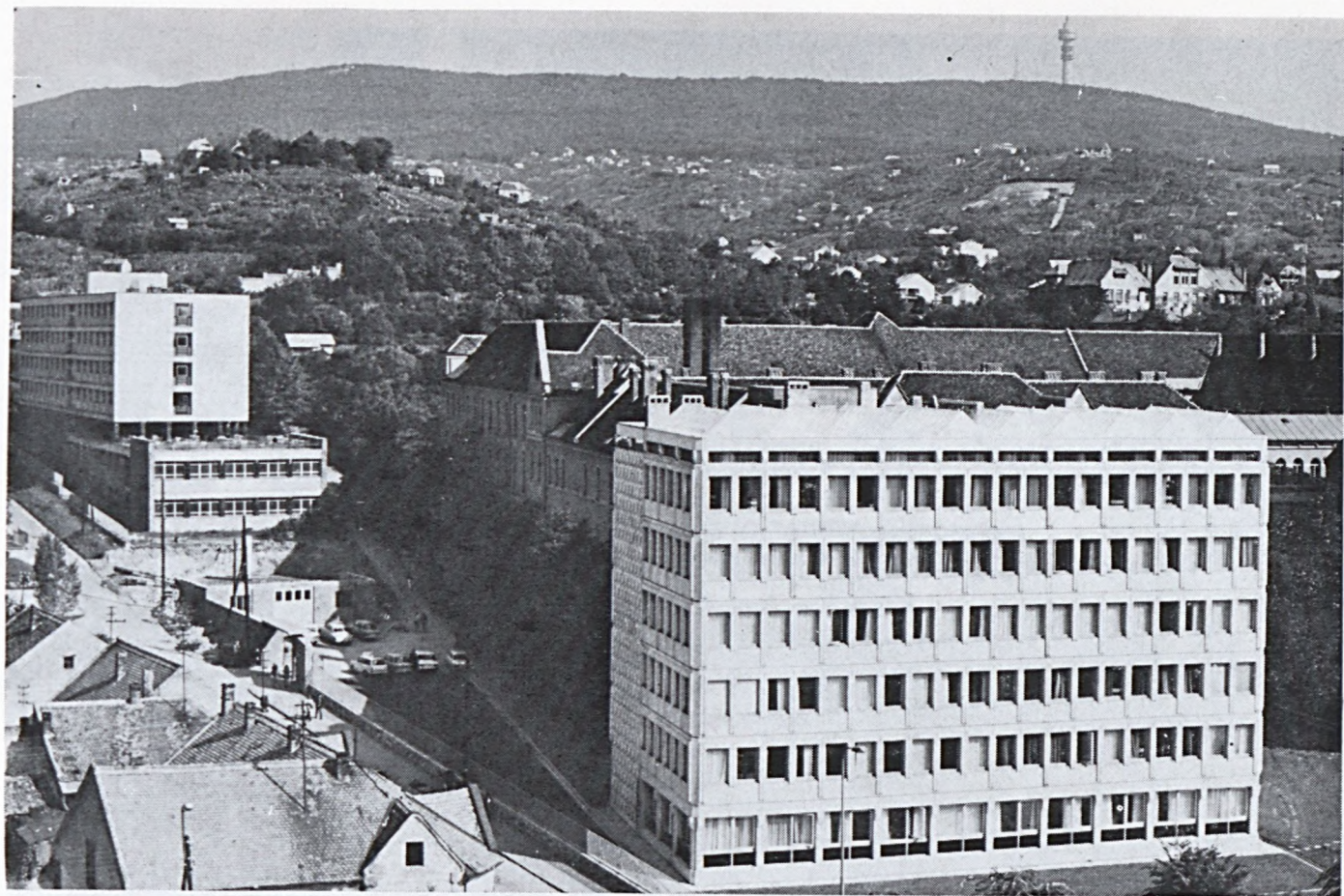
A pécsváradi és a szentlőrinci iskola

Előadás a Pécsi Orvostudományi Egyetem új elméleti intézetében

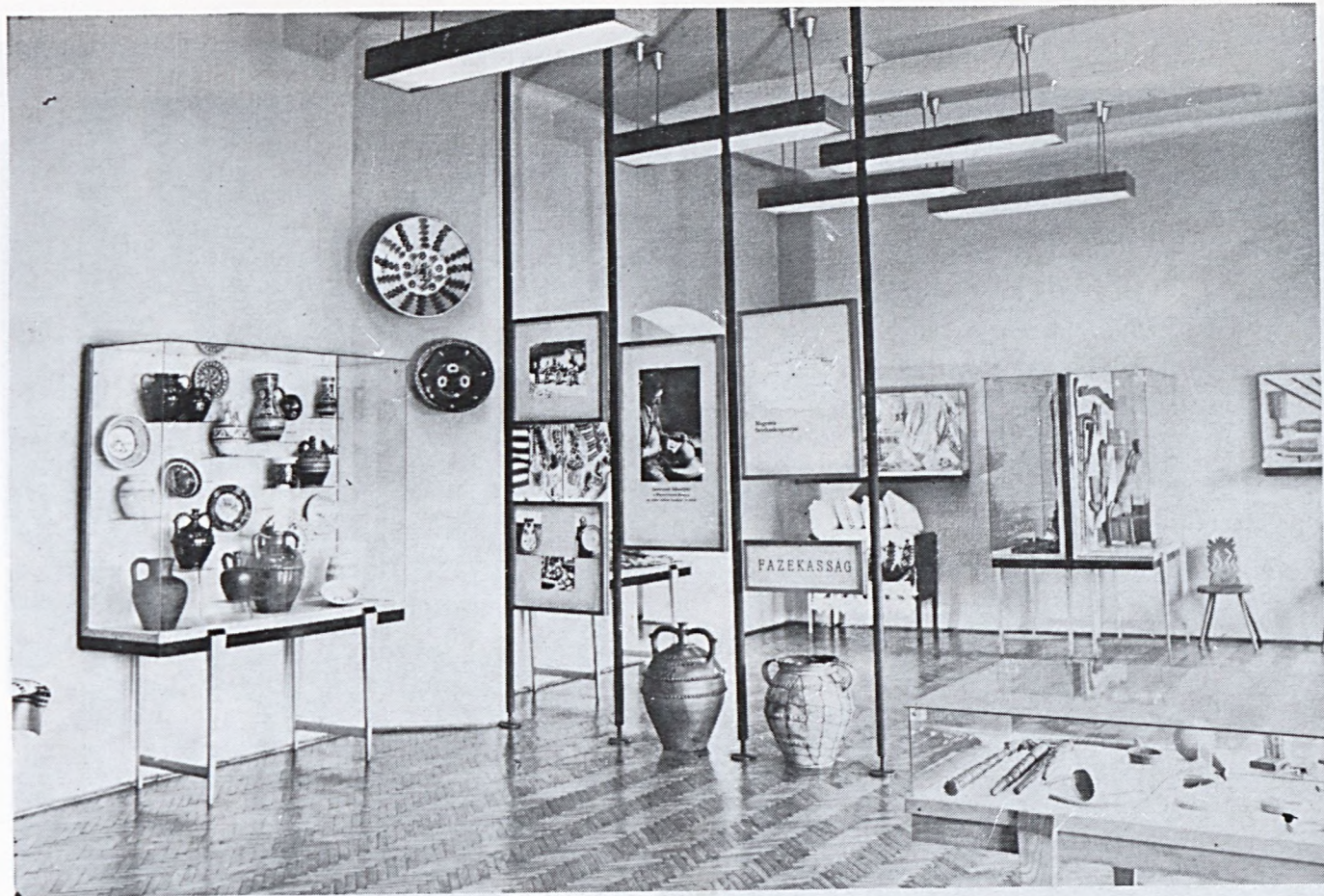
Kellemes környezetben gyógyít a pécsi 400 ágyas klinika

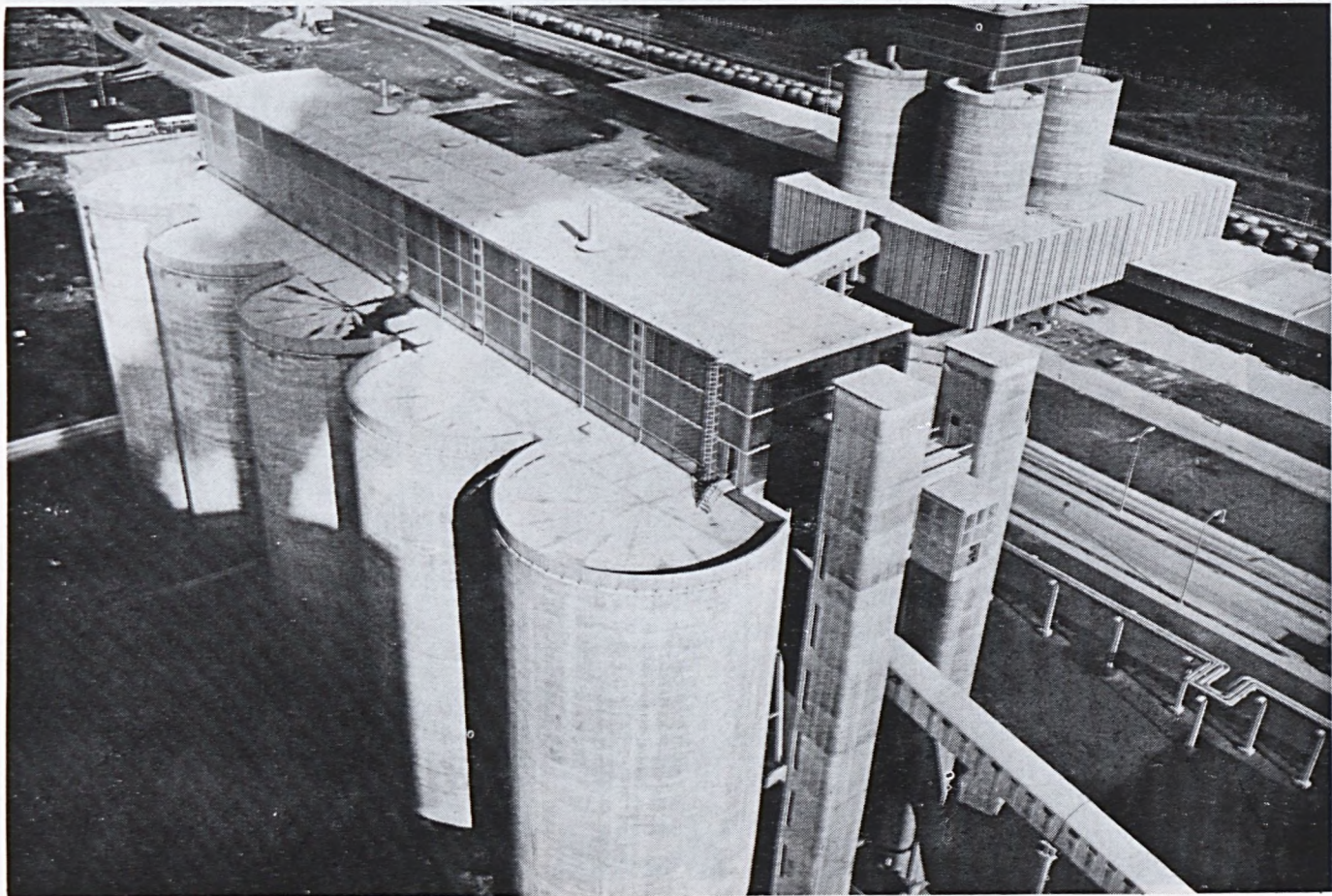
Új arcot kapott a Pécsi Tanárképző Főiskola.

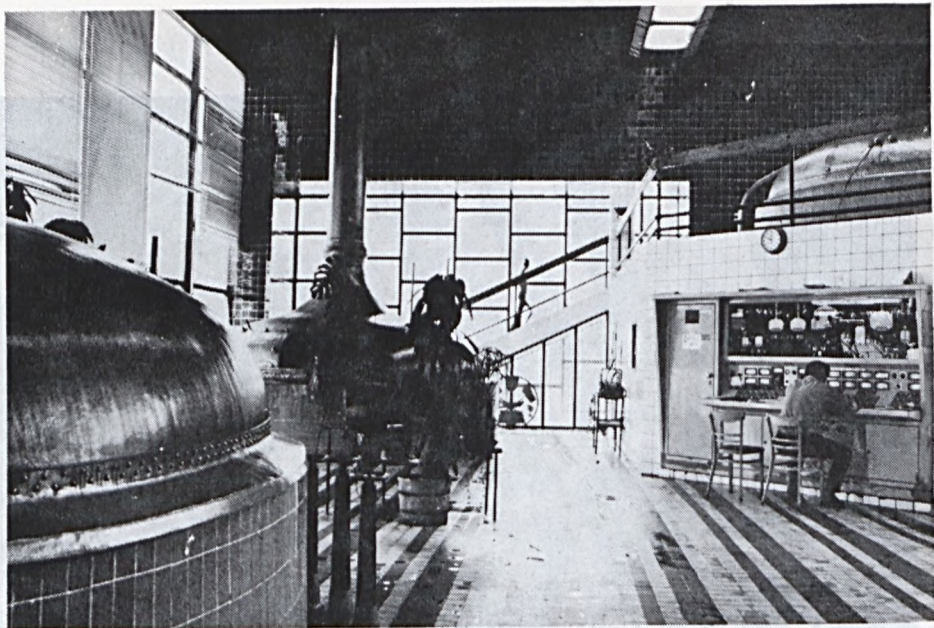
Világhírűvé vált a Pécsi Balett (részlet a „Pokoljárás”-ból)

Részlet a pécsi néprajzi múzeumból.

Elkészült Baranya egyik legnagyobb beruházása, a Beremendi Cementmű-

Pécs régi gyára a Sörgyár, legújabb üzeme pedig a Mechanikai Laboratórium

Pécs-kertvárosi új lakónegyedben korszerű, könnyűszerkezetes bölcsőde és óvoda épült

Baranya impozáns új színeket hoz a Tv-torony

Pécs, Széchenyi tér

1974

EXPOSIT

3. SZÁM

Pécs, Széchenyi tér